

แผนอนุรักษ์และพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณคู่มือให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์
จังหวัดสุพรรณบุรี

นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย
The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

LANDSCAPE PLANNING FOR CONSERVATION AND TOURISM DEVELOPMENT OF
U-THONG HISTORIC TOWN, SUPHANBURI PROVINCE.

Mr. Manat Phopongsin

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Landscape Architecture Program in Landscape Architecture
Department of Landscape Architecture
Faculty of Architecture
Chulalongkorn University
Academic Year 2011
Copyright of Chulalongkorn University

5374125725 : MAJOR LANDSCAPE ARCHITECTURE

KEYWORDS : Preservation Plan / Landscape Development for Tourism Historic Town

MANAT PHOPONGSIN : LANDSCAPE PLANNING FOR CONSERVATION
AND TOURISM DEVELOPMENT OF U-THONG HISTORIC TOWN,
SUPHANBURI PROVINCE. ADVISOR : ASSOC.PROF.CHAMREE
ARAYANIMITSKUL, 232 pp.

Suphanburi, a province with a long history, is a good geographical location for settlement, whether small communities or larger urban ones. Based on historical studies, U-Thong District, Suphanburi is where the ancient town of U-Thong was situated. The town's history spans three periods: Pre-Historic, Suvamabhumi, and Tavaravadee. In 1935, U-Thong was registered as an historic town under the supervision of the Office of Archeology, Fine Arts Department.

Not long afterwards, the expansion of the urban community began to encroach on the ancient town area for agricultural and housing purposes. Therefore, the Fine Arts Department established a policy to allow people to rent the land on a yearly contract basis for the two purposes mentioned. As a result, the historic town site of U-Thong has experienced drastic changes. At present, besides being rented by ordinary people, some parts of the ancient town area house government offices. In addition, there are no regulations to limit construction in restricted zones. For example, a six-lane road was constructed in the area of the ancient town. Consequently, the existing architecture has not been preserved to reflect the past importance of the ancient town of U-Thong.

Due to these problems, the purpose of this study was to devise a plan for architectural conservation and landscape improvement to help preserve the historic town U-Thong and to enable it to become a tourist attraction. This, it is hoped, will lead to a better preservation of the historical meaning and atmosphere of the ancient town for both tourists and other interested parties. This will also promote the community to become a more pleasant place to live. To conclude, the two main findings from the study are: The importance of a conservation and landscape development plan of the ancient town of U-Thong to preserve it as a living monument. Guidelines must be established to design and improve the architectural landscape of the ancient town of U-Thong.

Department : Landscape Architecture Student's Signature.....

Field of Study : Landscape Architecture Advisor's Signature.....

Academic Year : 2011

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ จามรี อาระยานิมตสกุล และ ดร. พรรณม ธรรมวิมล ที่ให้ความรู้และคอยให้คำปรึกษา ตลอดระยะเวลา 1 ภาคเรียน ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร. ดนัย ทายตะคุ ประธานกรรมการ ที่ให้คำปรึกษาและชี้แนะวิธีการแก้ปัญหาวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณสำนักศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรีและกรมโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดสุพรรณบุรีที่ให้ความอนุเคราะห์ฐานข้อมูลที่สำคัญในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบคุณ อัญญา มาศ ไชยรงค์ ที่ช่วยเก็บข้อมูลและลงพื้นที่สำรวจ ขอขอบคุณศมลวรรณ วรกาญจน์ ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอด 2 ปีที่ผ่านมา ขอขอบคุณบาส HDCU. และเพื่อนพี่น้อง MLA. ทุกคนที่ช่วยสร้างบรรยากาศและความทรงจำดีๆที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมาตลอด ขอขอบคุณเพื่อนรุ่น 7 ทุกคนที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์ครั้งนี้ผ่านไปได้อย่างดี ขอขอบคุณน้องตุ๊กตาและน้องกานต์ที่ช่วยในส่วนขอบทความภาษาอังกฤษ ขอขอบคุณพ่อแม่ สำหรับกำลังใจและกำลังใจดีๆ ที่คอยสนับสนุนเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ด
สารบัญภาพ.....	ต
สารบัญแผนผัง.....	ฟ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
3. คำถามการวิจัย.....	6
4. ขอบเขตของการวิจัย.....	6
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
6. ขั้นตอนการศึกษา.....	11
บทที่ 2 เอกสาร ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
2.1 นิยามศัพท์เมืองประวัติศาสตร์.....	15
2.2 ความหมายของการท่องเที่ยว (Tourism).....	16
2.3 ประเภทการท่องเที่ยว.....	17
2.4 กฎบัตรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม.....	18
2.5 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์.....	19
2.6 กรอบแนวคิดและการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทาง ประวัติศาสตร์.....	19
2.7 องค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว.....	20
2.8 องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว.....	21
2.9 องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ.....	22
2.10 การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว.....	22

	หน้า
2.11 การกำหนดแผนงานและโครงการทั้งหมด.....	26
2.12 โบราณสถาน.....	27
2.13 สภาพแวดล้อม.....	27
2.14 มาตรการและแนวทางในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม.....	28
2.15 การแบ่งประเภทโบราณสถาน.....	28
2.16 วิธีการสงวนแบบต่างๆ	30
2.17 การท่องเที่ยวโบราณสถาน.....	31
2.18 ความต้องการพื้นฐานที่จำเป็น (Need Of Visitor And Tourist).....	32
2.19 การต้อนรับนักท่องเที่ยว (Welcoming The Visitor).....	32
2.20 อุปกรณ์พื้นฐานที่ใช้ในการต้อนรับ.....	32
2.21 การบริการความรู้แก่ผู้เยี่ยมชมและนักท่องเที่ยว.....	33
2.22 กรอบแนวทางในการปฏิบัติต่อแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์.....	34
2.23 แนวทางการรักษาเขตเมืองเก่า.....	35
2.24 วิธีการอนุรักษ์โบราณสถาน.....	35
2.25 แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อม.....	35
2.26 กฎบัตรระหว่างประเทศเพื่ออนุรักษ์เมืองและชุมชนเมืองประวัติศาสตร์ (Washington Charter 1987).....	36
2.27 แนวทางการอนุรักษ์ของสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม	36
2.28 แนวทางด้าน การควบคุมสิ่งปลูกสร้างอาคารในพื้นที่เมืองโบราณและ เขตโบราณสถาน.....	37
2.29 แนวทางด้าน การจัดภูมิทัศน์ภายในพื้นที่ชุมชนโบราณ และในพื้นที่ โบราณสถาน.....	39
2.30 สรุปแนวคิดด้านการอนุรักษ์และการท่องเที่ยว.....	41
กรณีศึกษา.....	42
1. กรณีศึกษาเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่.....	42
1.1 ความเป็นมา.....	42
1.2 ขอบเขตโครงการ.....	42

1.3	ลักษณะปัญหาที่พบในเมืองโบราณเวียงกุมกาม.....	44
1.4	แนวคิดการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา โบราณสถาน.....	44
1.5	แนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์.....	46
1.6	ตัวอย่างโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองโบราณเวียงกุมกาม.....	46
1.7	สรุปผลการศึกษากรณีศึกษาเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่...	49
2.	กรณีศึกษาเมืองเขลางนคร เมืองประวัติศาสตร์นครลำปาง.....	50
2.1	สภาพทางภูมิศาสตร์.....	50
2.2	ความเป็นมา.....	50
2.3	คติในการสร้างวัดในที่สูง.....	51
2.4	วิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่.....	52
2.5	เส้นทางท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมประเภทวัด.....	55
2.6	เส้นทางท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมทั่วไป.....	55
2.7	สรุป.....	60
3.	โครงการศึกษาจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.....	61
3.1	วิธีการ การจัดการฝั่งชุมชนเมืองหลวงพระบาง.....	61
4.	โครงการศึกษากรณีศึกษา Toledo Historic Town.....	63
4.1	ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของเมือง.....	63
4.2	ความสำคัญทางประวัติศาสตร์.....	63
4.3	ลักษณะการวางผังเมือง.....	64
4.4	ลักษณะสถาปัตยกรรมและการอนุรักษ์.....	64
4.5	สรุปกรณีศึกษาในประเทศแลต่างประเทศ.....	66
5.	กรณีศึกษาด้านการทำแผนพัฒนา.....	67
5.1	การศึกษาแผนงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ.....	67
6.	กรณีศึกษาเรื่องการทำแผนพัฒนาโครงการ.....	67

6.1	กรณีศึกษาโครงการวางและจัดทำผังพื้นที่เฉพาะเมืองโบราณเวียง กุมกาม จังหวัดเชียงใหม่.....	67
7.	กรณีศึกษาแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์ สุโขทัย.....	69
7.1	หลักการและเหตุผล.....	69
7.2	แนวคิดในการทำแผนแม่บทอนุรักษ์และพัฒนาอุทยาน ประวัติศาสตร์สุโขทัย.....	70
7.3	แนวทางในแก้ปัญหาแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาอุทยาน ประวัติศาสตร์สุโขทัย.....	70
8.	กรณีศึกษาโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา.	72
8.1	หลักการและเหตุผล.....	72
8.2	งบประมาณและระยะเวลาดำเนินงาน.....	73
8.3	แผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา.....	73
8.4	แผนงานพัฒนาและปรับปรุงชุมชนในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา.....	74
8.5	แผนงานพัฒนาสำนักงานและกำลังคนในการบริหารและ ดำเนินโครงการ.....	74
8.6	สรุปแผนโครงการอนุรักษ์และ พัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา.....	74
9.	สรุปประเด็นในการศึกษากรณีศึกษา.....	75
บทที่ 3	สภาพปัจจุบันและปัญหา.....	76
3.1	สภาพปัจจุบันเมืองโบราณอู่ทอง.....	76
3.2	การใช้ประโยชน์ในพื้นที่.....	79

3.3	สภาพปัจจุบันของโบราณสถานในพื้นที่โดยวิธีการสำรวจโดยสำนัก ศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อ พ.ศ. 2506.....	84
3.3.1	โบราณสถานหมายเลข 1.....	84
3.3.2	โบราณสถานหมายเลข 2.....	86
3.3.3	โบราณสถานหมายเลข 3.....	88
3.3.4	โบราณสถานหมายเลข 4.....	89
3.3.5	โบราณสถานหมายเลข 5.....	89
3.3.6	โบราณสถานหมายเลข 6.....	90
3.3.7	โบราณสถานหมายเลข 7.....	90
3.3.8	โบราณสถานหมายเลข 8.....	91
3.3.9	โบราณสถานหมายเลข 9.....	91
3.3.10	โบราณสถานหมายเลข 10.....	92
3.3.11	โบราณสถานหมายเลข 11.....	94
3.3.12	โบราณสถานหมายเลข 12.....	95
3.3.13	โบราณสถานหมายเลข 13.....	96
3.3.14	โบราณสถานหมายเลข 14.....	97
3.3.15	เจดีย์สมัยอยุธยาบนยอดเขาสุวรรณเพชรญาราม(วัดเขาพระ).....	98
3.3.16	โบราณสถานหมายเลข 15.....	99
3.3.17	โบราณสถานหมายเลข 16.....	99
3.4	สภาพปัจจุบันการคมนาคม.....	100
3.4.1	รูปแบบทางสัญจรในปัจจุบัน.....	101
3.4.2	สภาพปัจจุบันภูมิทัศน์.....	104
3.4.3	ทัศนียภาพของเมืองโบราณคู່ทอง.....	110
3.5	ศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่.....	120
3.6	สรุปสภาพปัญหาในปัจจุบัน.....	120

	หน้า
3.6.1 ปัญหาการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณผิวดประเภท.....	120
3.6.2 ปัญหาโบราณสถานถูกขุดและเสื่อมโทรม.....	121
3.6.3 ปัญหาด้านสถาปัตยกรรมและการควบคุมอาคาร.....	123
3.6.4 ปัญหาด้านภูมิทัศน์ การรับรู้และสื่อความหมาย ทัศนียภาพ มุมมองและการเลือกใช้ชนิดพืชพรรณ.....	123
3.6.5 ปัญหาการเข้าถึงโบราณสถาน.....	125
บทที่ 4 วิสัยทัศน์และกรอบแนวคิดแผนพัฒนา.....	126
4.1 วิสัยทัศน์การพัฒนาเมืองโบราณ.....	126
4.2 ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเมืองโบราณอุทอง.....	126
4.3 กรอบแนวความคิดในการทำแผนพัฒนาเมืองโบราณอุทอง.....	127
4.3.1 กรอบความคิดด้านการทำแผนพัฒนา.....	127
1. แนวคิดในการใช้พื้นที่เพื่ออนุรักษ์โบราณสถาน.....	128
2. แนวคิดในการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถาน.....	128
3. แนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน.....	128
4. แนวคิดในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณ.....	129
5. แนวคิดด้านการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์.....	129
6. กรอบความคิดด้านการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง.....	130
7. แนวคิดการจัดการชุมชนและเข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการ.....	130
4.4 แผนพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณอุทองให้เป็นแหล่งอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์.....	130
4.5 แผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณอุทอง กลุ่มโบราณวัดเขาสรรเพชญารามและวัดเขาทำเทียม.....	133
4.6 รายละเอียดแผนโครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณอุทอง.....	134
4.6.1 แผนการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถานเมืองโบราณอุทอง.....	134
4.6.2 โครงการการนำเสนอการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณอุทอง เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน.....	134

	หน้า
4.6.3 แผนการโยกย้ายประชาชนเพื่ออนุรักษ์และปกป้องโบราณสถาน.....	135
4.6.4 แผนการมีส่วนร่วมประชาชนในการอนุรักษ์เมืองโบราณคู່ทอง และพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่มีสภาพแวดล้อมที่ดี.....	135
4.6.5 แผนการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน.....	135
4.6.6 แผนการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณโบราณสถาน.....	136
4.6.7 โครงการอนุรักษ์คูเมืองโบราณด้วยการเสถียรดินนเลียงเมือง แทนถนนมาลัยแมน.....	136
4.6.8 โครงการจัดทำแผนที่และโปรแกรม ปฏิทินการท่องเที่ยวเมืองโบราณคู່ ทอง.....	139
4.6.9 แผนการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณถนนมาลัยแมนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และสร้างเอกลักษณ์ของเมืองโบราณคู່ทอง.....	139
4.6.10 แผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณคู່ทอง กลุ่มโบราณวัด เขาสรรเพชรญาราม.....	140
4.6.11 แผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณคู່ทอง กลุ่ม โบราณสถานวัดเขาทำเทียม.....	141
4.7 การเสนอแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน.....	143
4.8 การควบคุมประเภทการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณ.....	145
4.9 การนำเสนอผังการใช้พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์เมืองโบราณคู່ทอง.....	149
4.10 เกณฑ์ที่ใช้ในการประกาศพื้นที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน.....	149
4.11 แนวคิดการควบคุมการใช้พื้นที่อาคารในเมืองโบราณคู່ทอง.....	149
4.12 การนำเสนอผังการใช้พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์กลุ่มโบราณสถาน วัดเขาสรรเพชรญาราม.....	152
4.13 การนำเสนอผังการใช้พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์กลุ่มโบราณสถาน วัดเขาทำเทียม.....	153
4.14 แนวคิดในการกำหนดผังการใช้พื้นที่และเงื่อนไขการควบคุมอาคาร สิ่งก่อสร้างในเขตเมืองโบราณคู່ทอง.....	154
4.15 การควบคุมประเภทการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณคู່ทอง.....	157

	หน้า
4.15.1 การใช้พื้นที่ประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย (ย1).....	157
4.15.2 การใช้พื้นที่ประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง (ย2).....	158
4.15.3 การใช้พื้นที่ประเภทพาณิชยกรรม (พ1).....	159
4.15.4 การใช้พื้นที่ประเภทที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม (ก1) กำหนดให้ใช้ประโยชน์เพื่อ.....	159
4.15.5 การใช้พื้นที่ประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการรอบโบราณสถาน เว้นระยะ 20 เมตร (ล1).....	160
4.15.6 การใช้พื้นที่ประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการบริเวณแนวคูเมืองโบราณ และแม่น้ำคูคลอง (ล2).....	161
4.15.7 การใช้พื้นที่ประเภทอนุรักษ์ และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย (อน1).....	162
4.15.8 การใช้พื้นที่ประเภทสถาบันศาสนา (ศ1).....	162
4.15.9 การใช้พื้นที่ประเภทสถาบันราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ (ส1).....	163
4.15.10 การใช้พื้นที่ประเภทสถาบันการศึกษา (ส2).....	163
4.16 การใช้พื้นที่ในเมืองโบราณคู่มือ ห้ามไม่ให้ใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังต่อไปนี้.....	164
4.17 แนวคิดโบราณสถานที่ยังมีการใช้สอย (Living monument).....	166
4.18 แนวทางการพัฒนาเมืองโบราณคู่มือ ในแนวคิดโบราณสถานที่ยังมีการใช้สอย (Living monument).....	166
4.19 แนวคิดในการออกแบบวางผัง.....	166
4.20 แนวคิดในการปรับปรุงอาคาร และพื้นที่อาคารราชการอื่นๆ ภายหลังจากโยกย้าย.....	170
4.21 งานปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อสื่อความหมายทางประวัติศาสตร์.....	173

บทที่ 5 เส้นทางท่องเที่ยวและผลการออกแบบภูมิทัศน์.....	178
5. เส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณคูทอง.....	178
5.1 เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์.....	178
5.2 แนวคิดในการจัดเส้นทางท่องเที่ยว.....	179
5.3 แนวคิดในการปรับปรุงถนนเพื่อการท่องเที่ยว.....	183
5.4 แผนผังแสดงเส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณ.....	188
5.5 เส้นทางจักรยานท่องเที่ยวในเมืองโบราณคูทอง.....	188
5.6 แนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่โบราณสถานที่สำคัญ.....	193
5.6.1 แนวคิดหลักในการพัฒนาพื้นที่โบราณสถาน.....	193
5.6.2 แนวคิดในการใช้พืชพรรณ.....	193
5.6.3 แนวคิดด้านการใช้วัสดุในการปูพื้น.....	194
5.6.4 แนวคิดด้านองค์ประกอบภูมิสถาปัตยกรรม.....	195
5.6.5 แนวคิดในการจัดการคูเมืองโบราณ.....	195
5.7 เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ปรับปรุงภูมิทัศน์.....	195
5.8 ผังการพัฒนาพื้นที่บริเวณโบราณสถานหมายเลข 1.....	196
5.8.1 แนวคิดหลักในการพัฒนาพื้นที่.....	196
5.8.2 แนวคิดในการจัดภูมิทัศน์.....	197
5.9 โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติคูทอง.....	198
5.9.1 แนวคิดหลักในการพัฒนาพื้นที่.....	198
5.9.2 แนวคิดในการจัดภูมิทัศน์.....	199
5.10 โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์โบราณสถานหมายเลข 2.....	200
5.10.1 แนวคิดในการพัฒนาพื้นที่.....	200
5.10.2 แนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์.....	200
5.10.3 แนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์.....	201
5.11 โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์โบราณสถานบนยอดวัดเขาทำเทียม.....	202
5.11.1 แนวคิดในการพัฒนาพื้นที่.....	202
5.11.2 แนวคิดในการจัดภูมิทัศน์.....	204

	หน้า
5.12 โครงการออกแบบภูมิทัศน์ชุ่มทางเข้าเมืองโบราณอู่ทอง.....	204
5.12.1 แนวคิดในการพัฒนาพื้นที่.....	204
5.12.2 แนวคิดในการจัดภูมิทัศน์.....	205
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ.....	211
6.1 สรุปผลการศึกษาแผนอนุรักษ์และพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณอู่ทอง.....	211
6.1.1 แนวทางในการทำแผนเพื่ออนุรักษ์เมืองโบราณอู่ทอง.....	211
6.1.2 แผนการนำเสนอผังการใช้พื้นที่ในเขตโบราณสถาน เพื่อการอนุรักษ์.....	212
6.1.3 แนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์ เพื่อการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์.....	212
6.1.4 พื้นที่อนุรักษ์โบราณสถาน	212
6.1.5 พื้นที่ชุมชน	213
6.1.6 สรุปผลการศึกษารออกแบบภูมิทัศน์.....	213
6.1.7 หลักเกณฑ์ที่ได้จากการศึกษา.....	214
6.1.8 ผลการนำเสนอโครงการผู้นำชุมชนและสำนักศิลปากรที่ 2.....	214
6.2. ข้อเสนอแนะ.....	214
รายการอ้างอิง.....	215
ภาคผนวก.....	217
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	232

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4-1	ตารางแผนอนุรักษ์และพัฒนากฎมิตส์นเมืองโบราณอุทงให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์.....	95
4-2	ตารางแผนอนุรักษ์และพัฒนากฎมิตส์นเมืองโบราณอุทง กลุ่มโบราณสถานวัดเขาสรรเพชรญาณาม.....	98
4-3	ตารางแผนอนุรักษ์และพัฒนากฎมิตส์นเมืองโบราณอุทง กลุ่มโบราณสถานวัดเขาทำเทียม.....	98
ผนวก	ตารางสรุปกรอบการศึกษาแผนอนุรักษ์และพัฒนากฎมิตส์นเมืองโบราณอุทง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จังหวัดสุพรรณบุรี.....	100
ผนวก	ตารางควบคุมประเภทการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณและเขตโบราณสถาน กรณีศึกษาภายในประเทศ.....	120
ผนวก	ตารางควบคุมประเภทการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณและเขตโบราณสถาน กรณีศึกษาต่างประเทศ.....	130
ผนวก	ตารางที่ใช้ในการเปรียบเทียบข้อกำหนดในการใช้พื้นที่	140

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1-1	ภาพถ่ายทางอากาศเมืองโบราณคู่มือของ พ.ศ. 2416.....	3
1-2	ภาพถ่ายทางอากาศเมืองโบราณคู่มือของ พ.ศ. 2547.....	4
1-3	ภาพถ่ายทางอากาศเมืองโบราณคู่มือของ พ.ศ. 2554.....	4
1-4	ภาพแสดงระเบียบขั้นตอนการวิจัย.....	14
2-1	ภาพขบวนการวางแผนด้านการท่องเที่ยว.....	23
2-2	ภาพการกำหนดนโยบายในการพัฒนา (Policy Formulation).....	25
2-3	ภาพวัตถุประสงค์ของการพัฒนา (Objective of the Development).....	25
2-4	ภาพการกำหนดเป้าหมาย (Target Setting).....	26
2-5	ภาพแนวทางการอนุรักษ์เมืองโบราณโดยการกำหนดระยะถอยร่น ของสิ่งปลูกสร้างให้ห่างจากคูน้ำคันดินโบราณ.....	37
2-6	ภาพแนวทางการอนุรักษ์เมืองโบราณโดยการกำหนดป้าย บอกรายละเอียดโบราณสถานที่เรียงบ่งชี้ไม่บดบังโบราณสถาน.....	38
2-7	ภาพแนวทางการอนุรักษ์เมืองโบราณโดยการกำหนดระยะถอยร่น และความสูงของอาคารให้ห่างจากคูน้ำคันดินโบราณ.....	38
2-8	ภาพแนวทางการอนุรักษ์เมืองโบราณโดยการควบคุมมวลอาคารไม่ให้มีขนาด ใหญ่ใกล้เคียงโบราณสถาน.....	39
2-9	ภาพแนวทางการอนุรักษ์เมืองโบราณโดยการไม่นำต้นไม้แปลกปลอมจากถิ่น อื่นมาปลูกในเขตโบราณสถาน.....	40
2-10	ภาพแนวทางการอนุรักษ์เมืองโบราณโดยปลูกต้นไม้ไว้ระยะร่น จากโบราณสถานอย่างน้อย ครึ่งหนึ่งของทรงพุ่มเมื่อต้นไม้โตเต็มที่.....	40
2-11	ภาพแนวทางการอนุรักษ์เมืองโบราณโดยใช้พืชคลุมดินเพื่อ ป้องกันการพังทลายของคันดิน.....	41
2-12	ภาพทัศนียภาพบริเวณวัดเจดีย์เหลี่ยม.....	47
2-13	ภาพแสดงทัศนียภาพการปรับปรุงริมแม่น้ำปิงบริเวณวัดเจดีย์.....	48
2-14	ภาพทัศนียภาพบริเวณทางเดินริมน้ำ.....	49

2-15	ภาพเมืองโบราณในจังหวัดลำปางย้อนกัน 3 ยุค.....	51
2-16	ภาพภูมิจักรวาลทั้งรูปตัดและผัง.....	52
3-1	ภาพแสดงแนวคูเมืองในอดีต.....	84
3-2	ภาพถ่ายสภาพปัจจุบันถนนท่าพระยาจักร.....	84
	ภาพขวาสภาพปัจจุบันถนนท่าพระยาจักร.....	84
3-3	ภาพรูปถ่ายบริเวณด้านทิศตะวันออกเป็นลำห้วย และพื้นที่เกษตรกรรม.....	85
	ภาพรูปขวาสบริเวณทิศเหนือติดกับบ้านพักอาศัย.....	85
3-4	ภาพรูปถ่ายบริเวณด้านทิศตะวันตกเป็นบ้านพักอาศัย.....	86
	ภาพรูปขวาสบริเวณทิศใต้ติดกับบ้านพักอาศัย และพื้นที่เกษตรกรรม.....	86
3-5	ภาพรูปแสดงบริเวณด้านทิศเหนือของโบราณสถานหมายเลข 2 ถูกขนาบด้วยบ้านพักอาศัยทั้งสองด้าน.....	87
	ภาพรูปแสดงบริเวณด้านทิศเหนือของโบราณสถานหมายเลข 2 ถูกขนาบด้วยบ้านพักอาศัยทั้งสองด้าน.....	87
3-6	ภาพรูปถ่ายบริเวณด้านทิศตะวันตกติดกับบ้านพักอาศัย.....	87
	ภาพรูปขวาสบริเวณทิศตะวันออกติดกับสวนสาธารณะ ทิศใต้ติดคูเมืองโบราณ.....	87
3-7	ภาพบริเวณทิศใต้ติดคูเมืองโบราณที่มีการก่อสร้างสะพาน ข้ามคูเมืองโบราณ.....	87
3-8	ภาพแสดงสภาพโดยรวมบริเวณโบราณสถานหมายเลข 2.....	88
3-9	ภาพถ่ายแสดงสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยป่าธรรมชาติ ที่เงียบสงบและสถานปฏิบัติธรรม.....	89
	ภาพขวาสแสดงโบราณสถานหมายเลข 3 และป้ายสื่อความหมาย ที่ขาดความน่าสนใจ.....	89
3-10	ภาพแสดงมุมมองทางเข้าบริเวณโบราณสถานหมายเลข 3 ล้อมรอบด้วยป่าธรรมชาติและอาคารสถานปฏิบัติธรรม.....	81

3-11	ภาพแสดงโบราณสถานหมายเลข 4.....	90
3-12	ภาพแสดงโบราณสถานหมายเลข 7.....	91
3-13	ภาพถ่ายแสดงสภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถานหมายเลข 9 ล้อมรอบด้วยกุฏิของพระสงฆ์ในพื้นที่วัดเขาสุวรรณบรรพต.....	92
	ภาพขวแสดงสภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถานหมายเลข 9 ล้อมรอบด้วยกุฏิของพระสงฆ์ในพื้นที่วัดเขาสุวรรณบรรพต.....	92
3-14	ภาพแสดงสภาพแวดล้อมโดยรวมบริเวณ โบราณสถานหมายเลข 9 ที่ยังขาดป้ายสื่อความหมาย.....	92
3-15	ภาพถ่ายสภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถานหมายเลข 10 ประกอบไปด้วยพื้นที่เกษตรและบ้านพักอาศัย.....	93
	ภาพขวสภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถานหมายเลข 10 ประกอบไปด้วยพื้นที่เกษตรและบ้านพักอาศัย.....	93
3-16	ภาพถ่ายแสดงป่าธรรมชาติบริเวณโบราณสถานหมายเลข 10.....	93
	ภาพขวแสดงป้ายสื่อความหมายที่ขาดความน่าสนใจ.....	93
3-17	ภาพแสดงสภาพแวดล้อมโดยรวมบริเวณโบราณสถาน หมายเลข 9.....	94
3-18	ภาพถ่ายแสดงสภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถานหมายเลข 11 เป็นพื้นที่โล่งการเกษตรกรรม.....	94
3-19	ภาพขวแสดงส่วนพื้นที่ป่าธรรมชาติบริเวณโบราณสถาน หมายเลข 11.....	94
3-20	ภาพสภาพแวดล้อมด้วยป่าโปร่ง บนยอดเขาทำเทียม มีลักษณะเป็นภูเขาหินที่สูงชัน	95
	ภาพขววิหารน้อยสมัยอยุธยาสภาพทรุดโทรม.....	95
3-21	ภาพแสดงเจดีย์สมัยอยุธยาที่อยู่ในสภาพทรุดโทรม ขาดป้ายสื่อความหมาย.....	96
	ภาพขwabันไดทางเดินคอนกรีตขึ้นยอดเขาทำเทียม.....	96

3-22	ภาพถ่ายแสดงบริเวณข้างเคียงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม และถนนมุ่งหน้าไปเขาทำเทียม.....	96
	ภาพแสดงสภาพแวดล้อมป่าธรรมชาติบริเวณ โบราณสถานหมายเลข 13.....	96
3-23	ภาพแสดงสภาพแวดล้อมโดยรวมบริเวณ โบราณสถานหมายเลข 13.....	97
3-24	ภาพแสดงโบราณสถานหมายเลข 14.....	97
3-25	ภาพแสดงโบราณสถานหมายเลข 14.....	98
3-26	ภาพถ่ายแสดงอาคารบนยอดวัดเขาสุวรรณแพศยาราม บริเวณเจดีย์สมัยอยุธยา.....	98
	ภาพแสดงอุโบสถของวัดเขาสุวรรณแพศยารามที่อยู่ด้านหน้า เจดีย์สมัยอยุธยา.....	98
3-27	ภาพถ่ายแสดงเจดีย์สมัยอยุธยาที่อยู่ในสภาพทรุดโทรม.....	98
	ภาพขวาแสดงศาลประดิษฐานพระพุทธรูปใกล้กับฐาน เจดีย์สมัยอยุธยา.....	98
3-28	ภาพสภาพแวดล้อมโดยรวมบริเวณเจดีย์สมัยอยุธยา บนวัดเขาสุวรรณแพศยาราม.....	99
3-29	ภาพแสดงสภาพโบราณสถานหมายเลข 15 บริเวณบ้านเขาพระ.....	99
3-30	ภาพถ่ายแสดงสภาพโบราณสถานหมายเลข 16 บริเวณบริเวณกลางทุ่งนาบ้านเขาพระ.....	99
	ภาพขวาแสดงสภาพโบราณสถานหมายเลข 16 บริเวณบริเวณกลางทุ่งนาบ้านเขาพระ.....	99
3-31	ภาพขวาแสดงถนนมาลัยแมนมุ่งหน้าไปจังหวัดนนทบุรี.....	101
	ภาพถ่ายแสดงถนนมาลัยแมนมุ่งหน้าไปอำเภอดอนเจดีย์.....	101
3-32	ภาพรูปตัดแสดงความกว้างและขนาดช่องจราจรของ ถนนมาลัยแมน.....	101
3-33	ภาพถ่ายแสดงสภาพกายภาพถนนวินยานุโยค.....	102

	ภาพขวาแสดงสภาพกายภาพถนนวินยานุโยคบริเวณ หน้าโรงเรียนอุทุมพรพิสัยเข้าสู่วัดเขาสุวรรณเขตราม.....	102
3-34	ภาพรูปตัดแสดงความกว้างและขนาดช่องจราจรของ ถนนวินยานุโยค.....	102
3-35	ภาพถ่ายแสดงสภาพถนนเทศบาล 1..... ภาพขวาแสดงสภาพกายภาพถนนเทศบาล 1 มุ่งหน้าสู่อุทยานมาลัยแมน.....	102
3-36	ภาพรูปตัดแสดงความกว้างและขนาดช่องจราจรของ ถนนเทศบาล 1.....	102
3-37	ภาพถ่ายแสดงสภาพถนนซอยเจดีย์แปดเหลี่ยม..... ภาพขวาแสดงสภาพกายภาพถนนทวารวดีพัฒนา มุ่งหน้าไปยังโบราณสถานหมายเลข 3.....	103
3-38	ภาพรูปตัดแสดงความกว้างและขนาดช่องจราจร ของถนนทวารวดีพัฒนา.....	103
3-39	ภาพถ่ายแสดงทางเท้าบริเวณสวนสาธารณะ ริมถนนมาลัยแมน..... ภาพขวาแสดงทางเท้าบริเวณริมคูเมืองโบราณ ด้านหน้าที่ว่าการอำเภออุทุมพร.....	103
3-40	ภาพถ่ายแสดงทางเท้าบริเวณถนนวินยานุโยค..... ภาพขวาแสดงทางเท้าบริเวณตลาดท่าพระยาจักร ที่อยู่ในย่านพาณิชย์กรรม.....	104
3-41	ภาพถ่ายแสดงพื้นที่บริเวณเมืองโบราณอุทุมพรส่วนมาก ทำการเกษตรกรรม..... ภาพขวาแสดงพื้นที่บริเวณเมืองโบราณอุทุมพรส่วนมาก ทำการเกษตรกรรม.....	104
3-42	ภาพถ่ายแสดงสภาพทางธรรมชาติของวัดเขาทำเทียม..... ภาพขวาแสดงสภาพทางธรรมชาติวัดเขาสุวรรณเขตราม.....	105

3-43	ภาพรูปถ่ายแสดงรูปแบบอาคารสมัยใหม่ขาดการควบคุม รูปแบบอาคาร.....	105
	ภาพขวาแสดงรูปแบบอาคารในชุมชนอุทุมพรพัฒนา ที่สร้างด้วยไม้.....	105
3-44	ภาพซ้ายแสดงรูปแบบอาคารในชุมชนอุทุมพรพัฒนา.....	105
	ภาพขวาแสดงรูปแบบอาคารในชุมชนอุทุมพรพัฒนาที่แสดง ความขัดแย้งต่อโบราณสถาน.....	106
3-45	ภาพซ้ายแสดงพื้นที่โล่งในบริเวณบ้านพักอาศัยที่ใช้ปลูกไม้ผล.....	106
	ขวาแสดงพื้นที่บริเวณบ้านพักอาศัยที่ใช้ในการเกษตรกรรม.....	106
3-46	ภาพซ้ายแสดงพื้นที่โล่งบริเวณโบราณสถานหมายเลข 2.....	106
	ภาพขวาแสดงพื้นที่โล่งบริเวณโบราณสถานหมายเลข 9.....	106
3-47	ภาพซ้ายแสดงพื้นที่โล่งบริเวณสวนสาธารณะของเมือง.....	106
	ภาพขวาแสดงพื้นที่โล่งบริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอเมืองอุทุมพร.....	107
3-48	ภาพซ้ายแสดงการรับรู้ขอบเขตของเมืองโบราณอุทุมพร ด้วยคูเมืองโบราณด้านทิศใต้.....	107
	ภาพขวาแสดงคูเมืองโบราณด้านทิศเหนือติดสวนสาธารณะ ของเมืองโบราณอุทุมพร.....	110
3-49	ภาพซ้ายแสดงย่านชุมชนเมืองโบราณอุทุมพรปัจจุบัน.....	110
	ภาพขวาแสดงย่านชุมชนเมืองโบราณอุทุมพรปัจจุบัน.....	111
3-50	ภาพซ้ายแสดงย่านศาลเจ้าพ่อพระยาจักร.....	111
	ภาพขวาแสดงย่านตลาดท่าพระยาจักร.....	111
3-51	ภาพซ้ายแสดงย่านหน้าที่ว่าการอำเภอเมืองอุทุมพร.....	111
	ภาพขวาแสดงย่านศูนย์ราชการเมืองอุทุมพร.....	111
3-52	ภาพซ้ายแสดงชุมทางหน้าที่ว่าการอำเภอเมืองอุทุมพร.....	111
	ภาพขวาแสดงชุมทางด้านหน้าศูนย์ราชการเมืองอุทุมพร.....	112

3-53	ภาพถ่ายแสดงลานโล่งบริเวณคูเมืองโบราณคู່ทอง.....	112
	ภาพขวาแสดงลานโล่งบริเวณคูเมืองโบราณคู່ทอง	
	ด้านหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติคู່ทอง.....	112
3-54	ภาพถ่ายแสดงชุมทางสวนสาธารณะของเมือง	
	และสี่แยกหอนาฬิกา.....	112
	ภาพขวาแสดงชุมทางสวนสาธารณะของเมือง	
	และสี่แยกหอนาฬิกา.....	113
3-55	ภาพถ่ายแสดงชุมทางบริเวณพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติคู່ทอง	
	ที่นักท่องเที่ยวมักใช้เป็นจุดรวมคนก่อนเข้าชมพิพิธภัณฑ์.....	113
	ภาพภาพขวาแสดงชุมทางบริเวณพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติคู່ทอง	
	ที่นักท่องเที่ยวมักใช้เป็นจุดรวมคนก่อนเข้าชมพิพิธภัณฑ์.....	113
3-56	ภาพถ่ายแสดงจุดหมายตามบริเวณวงเวียนหอนาฬิกา.....	113
	ภาพขวาแสดงภาพรวมของสี่แยกวงเวียนหอนาฬิกา	
	จากถนนมาลัยแมน.....	114
3-57	ภาพถ่ายแสดงจุดหมายตามบริเวณอาคารที่ว่าการอำเภอคู່ทอง.....	114
	ภาพขวาแสดงจุดหมายตามบริเวณอาคารพิพิธภัณฑ์	
	สถานแห่งชาติคู່ทอง.....	114
3-58	ภาพถ่ายแสดงจุดหมายตามบริเวณคูเมืองโบราณคู່ทอง	
	ติดถนนมาลัยแมน.....	114
	ภาพขวาแสดงจุดหมายตามบริเวณคูเมืองโบราณคู່ทอง	
	ด้านทิศใต้.....	114
3-59	ภาพแสดงทิศทางของมูมมอที่ดีและมูมมอที่ไม่ดี.....	114
3-60	ภาพถ่ายแสดงลักษณะน้ำนิ่งที่ยังขาดการปล่อยถึง	
	ความสำคัญของพื้นที่.....	115
	ภาพขวาแสดงลักษณะของถังขยะที่มีรูปแบบใช้กับ	
	พื้นที่ทั่วไป.....	115

3.61	ภาพถ่ายแสดงลักษณะองค์ประกอบภูมิทัศน์ที่ยังขาดการสื่อถึงความสำคัญของพื้นที่.....	116
	ภาพรูปขวาแสดงลักษณะที่นึ่งรอรถประจำทางที่มีรูปแบบใช้กับพื้นที่ทั่วไป.....	116
3.62	ภาพปัญหาการสร้างอาคารรูกล้าพื้นที่อนุรักษ์โบราณสถานหมายเลข 2.....	121
3.63	ภาพถ่ายปัญหาการสร้างอาคารรูกล้าพื้นที่อนุรักษ์โบราณสถานหมายเลข 9.....	121
	ภาพขวาบริเวณเจดีย์รายถูกอาคารพักอาศัยขยายพื้นที่ประชิดโบราณสถาน.....	121
3.64	ภาพบ้านพักอาศัยโครงสร้างไม้ที่มีรูปแบบที่เรียบง่ายในชุมชนทวารวดีพัฒนา.....	123
3.65	ภาพบ้านพักอาศัยโครงสร้างปูนที่มีรูปแบบสมัยใหม่ในชุมชนทวารวดีพัฒนา.....	123
3.66	ภาพปัญหาด้านการรับรู้และจินตภาพของเมืองการก่อสร้างอาคารริมถนนมาลัยแมนบดบังแนวคูเมือง.....	124
3.67	ภาพถ่ายปัญหาทางเข้าของโบราณสถานหมายเลข 2 ไม่มีป้ายบอกทางไม่สามารถสื่อความหมายได้.....	124
3.68	ภาพปัญหาการสื่อความหมายของโบราณสถานของเมืองโบราณคูทอง.....	124
3.69	ภาพถ่ายแสดงปัญหาจากพืชพรรณที่ไม่เหมาะสมมาปลูกบริเวณโบราณสถานหมายเลข 2.....	125
	ภาพขวาแสดงปัญหาการปลูกต้นไม้ในตำแหน่งที่บดบังมุมมองโบราณสถาน.....	125
3.70	ภาพปัญหาการเข้าถึงและขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการคมนาคมบริเวณโบราณสถานหมายเลข 11 และบริเวณวัดเขาทำเทียม.....	125

4-1	ภาพแสดงการจัดการพื้นที่โบราณสถานเพื่อป้องกัน การรुकล้ำพื้นที่โบราณสถาน.....	144
4-2	ภาพแสดงแนวคิดการนำเสนอการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณคู່ทอง เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน.....	150
4-3	ภาพผังนำเสนอการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณคู່ทองเพื่อการอนุรักษ์ โบราณสถานบริเวณพื้นที่รอบโบราณสถานภายในระยะ 100 เมตร.....	150
4-4	ภาพผังนำเสนอการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณคู່ทองเพื่อการอนุรักษ์ โบราณสถานบริเวณพื้นที่ภายนอกระยะ 100 เมตร.....	151
4-5	ภาพผังนำเสนอการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณคู່ทองเพื่อการอนุรักษ์ โบราณสถาน.....	151
4-6	ภาพแสดงพื้นที่และการเว้นระยะควบคุมการใช้พื้นที่ ในเขตโบราณสถาน.....	152
4-7	ภาพแสดงพื้นที่และการเว้นระยะควบคุมการใช้พื้นที่ ในเขตโบราณสถาน.....	154
4-8	ภาพแสดงพื้นที่และการเว้นระยะในเขตเมืองโบราณคู່ทอง.....	155
4-9	ภาพแสดงพื้นที่และการเว้นระยะและข้อกำหนดอาคารในเขต เมืองโบราณคู່ทอง.....	155
4-10	ภาพแสดงพื้นที่และการเว้นระยะควบคุมความเข้มข้นจากมาก ไปน้อยในเขตโบราณสถาน.....	156
4-11	ภาพแสดงรูปด้านอาคารที่ว่าการอำเภอคู່ทองเดิม.....	170
4-12	ภาพแสดงแนวคิดในการปรับปรุงพื้นที่โรงเรียนอนุบาล บ้านท่าพระยาจักร์.....	170
4-13	ภาพแสดงแนวคิดในการปรับปรุงพื้นที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติคู່ทอง.....	171
4-14	ภาพแนวคิดการปรับปรุงพื้นที่บริเวณถนนท่าพระยาจักร์และ สวนสาธารณะของชุมชน.....	173

5-1	ภาพสถานที่ท่องเที่ยวเมืองโบราณอู่ทอง.....	175
5-2	ภาพแนวความคิดใช้ยานพาหนะในการท่องเที่ยว.....	176
5-3	ภาพผังแนวคิดเส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณอู่ทอง.....	176
5-4	ภาพรูปตัดถนนประเภทที่ 1 แสดงแนวความคิดใช้ยานพาหนะ ในการท่องเที่ยวถนนมาลัยแมน.....	185
5-5	ภาพรูปตัดที่ 5-5 รูปตัดถนนประเภทที่ 2 แสดงแนวความคิดใช้ ยานพาหนะในการท่องเที่ยวถนนวินยานุโยค.....	185
5-6	ภาพรูปตัดที่ 5-6 รูปตัดถนนประเภทที่ 3 แสดงแนวความคิดใช้ ยานพาหนะในการท่องเที่ยวบริเวณเขาทำเทียม.....	186
5-7	ภาพรูปตัดที่ 5-7 รูปตัดถนนประเภทที่ 4 แสดงแนวความคิดใช้ ยานพาหนะในการท่องเที่ยวในชุมชนทวารวดีพัฒนา.....	187
5-8	ภาพรูปตัดที่ 5-8 แสดงเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวชม โบราณสถานในเมืองโบราณอู่ทอง.....	191
5-9	ภาพรูปตัดที่ 5-9 แสดงเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวชมโบราณสถาน ในเมืองโบราณอู่ทอง.....	191
5-10	ภาพรูปตัดที่ 5-10 แสดงเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวชม โบราณสถานในเมืองโบราณอู่ทอง.....	191
6-1	ภาพสรุปความสัมพันธ์ในการอนุรักษ์พื้นที่โบราณสถาน และสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและพื้นที่ชุมชน.....	230

สารบัญแผนผัง

แผนผังที่		หน้า
1-1	ภาพผังตำแหน่งโบราณสถานในเมืองโบราณคูทอง จากการลงพื้นที่สำรวจ.....	9
1-2	ภาพผังแสดงขอบเขตโครงการ โดยภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2547.....	10
2-1	ภาพผังตำแหน่งโบราณสถานในพื้นที่โครงการและข้างเคียง.....	43
2-2	ภาพแสดงแนวคิดการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน อาคารและสิ่งก่อสร้างในเวียงกุมกาม.....	45
2-3	ภาพผังการใช้ประโยชน์ที่ดินเดิมบริเวณวัดเจดีย์เหลี่ยม และพื้นที่ริมน้ำ.....	47
2-4	ภาพผังแนวคิดการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณวัดเจดีย์เหลี่ยม และพื้นที่ริมน้ำ.....	48
2-5	ภาพแผนผังตำแหน่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทวัด.....	54
2-6	ภาพแผนที่มรดกวัฒนธรรมประเภทวัด.....	56
2-7	ภาพแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม.....	57
2-8	ภาพแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมประเภทวัด เมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง.....	58
2-9	ภาพแผนที่เส้นทางท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง.....	59
2-10	ภาพผังเขตพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่นอกเขตอนุรักษ์.....	61
2-11	ภาพผังแม่บทการแบ่งเขตการใช้ที่ดินในเมืองเก่า.....	62
2-12	ภาพแสดงลักษณะภูมิประเทศและการวางผังเมือง แบบไม่มีแบบแผน.....	63
2-13	ภาพผังขอบเขตพื้นที่เมืองโบราณและแสดงการจัดการ พื้นที่อนุรักษ์เมืองโบราณ.....	66
2-14	ภาพผังเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย.....	69
3-1	ผังแสดงขอบเขตพื้นที่ นสล.ประกาศขึ้นทะเบียน เมืองโบราณคูทองเป็นโบราณสถานแห่งชาติ.....	77

แผนผังที่	หน้า	
3-2	ผังแสดงพื้นที่โบราณสถานนอกเมืองโบราณคู່ทอง ที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้ว.....	78
3-3	ผังแสดงผังการใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันของเมืองโบราณคู່ทอง.....	81
3-4	ผังแสดงตำแหน่งโบราณสถานในเมืองคู່ทองและบริเวณโดยรอบ.....	82
3-5	ภาพผังที่ 3-5 ภาพแผนผังโบราณสถานหมายเลข 1.....	85
3-6	ภาพผังที่ 3-6 ภาพผังโบราณสถานหมายเลข 2.....	86
3-7	ภาพผังที่ 3-7 ภาพแผนผังโบราณสถานหมายเลข 3.....	88
3-8	ภาพผังที่ 3-8 ภาพแผนผังโบราณสถานหมายเลข 9.....	91
3-9	ภาพผังที่ 3-9 ภาพแผนผังโบราณสถานหมายเลข 10.....	93
3-10	ภาพผังที่ 3-10 ภาพแผนผังโบราณสถานหมายเลข 11.....	94
3-11	ภาพผังที่ 3-11 ภาพแผนผังโบราณสถานหมายเลข 13.....	96
3-12	ภาพผังที่ 3-12 แสดงรูปแบบโครงข่ายถนนในเมืองโบราณคู່ทอง.....	100
3-13	ภาพผังที่ 3-13 แสดงผังความสูงของอาคารในพื้นที่ เมืองโบราณคู່ทอง.....	108
3-14	ภาพผังที่ 3-14 แสดงผังลักษณะพืชพรรณและพื้นที่โล่งใน เมืองโบราณคู່ทอง.....	109
3-15	ภาพผังที่ 3-15 แสดงผังจุดหมายตา (Landmark) ในเมืองโบราณคู່ทอง.....	117
3-16	ภาพผังที่ 3-16 แสดงผังมุมมองที่ดีและมุมมองที่ไม่ดี ในเมืองโบราณคู່ทอง.....	118
3-17	ภาพผังที่ 3-17 แสดงผังจินตภาพของเมือง.....	119
3-18	ภาพผังที่ 3-18 แสดงการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณผิวดประเภท นอกเหนือจากที่อยู่อาศัย.....	122
4-1	ภาพผังที่ 4-1 ผังแสดงเส้นทางเลียงเมืองเพื่อการอนุรักษ์คูเมืองโบราณ คู່ทองในอนาคต.....	138
4-2	ผังที่ 4-2 ผังการใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันที่ยังไม่มีการวาง แผนรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคต.....	146
4-3	ผังที่ 4 -3 แสดงสภาพปัจจุบันพื้นที่เมืองโบราณคู່ทอง.....	167

แผนผังที่	หน้า	
4-4	ผังที่ 4-4 แสดงตำแหน่งและขอบเขตของศูนย์ราชการ ในพื้นที่เมืองโบราณคู່ทอง.....	168
4-5	ภาพผังที่ 4 -5 แสดงแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่บริเวณศูนย์ราชการ ภายในเมืองโบราณคู່ทอง.....	169
4-6	ผังที่ 4 -6 แสดงแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่เมืองโบราณคู່ทอง.....	172
4-7	ภาพผังที่ 4-7. ผังแม่บทเมืองโบราณคู່ทองเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน จากการศึกษา.....	165
5-1	ภาพผังที่ 5-1 แผนที่แสดงเส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณคู່ทอง แบบที่ 1 โดยรถพ่วงล้อยาง.....	177
5-2	ภาพที่ 5-2 ผังแสดงเส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณคู່ทอง แบบที่ 1 โดยจักรยาน.....	178
5-3	ภาพที่ 5-3 ผังแสดงเส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณคู່ทอง แบบที่ 2 โดยรถพ่วงล้อยาง.....	179
5-4	ภาพที่ 5-4 ผังแผนที่แสดงเส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณคู່ทอง แบบที่ 2 โดยจักรยาน.....	180
5-5	ภาพที่ 5-5. แผนที่แสดงเส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณคู່ทอง แบบที่ 3 โดยรถพ่วงล้อยาง.....	181
5-6	ภาพที่ 5-6 ผังแสดงเส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณคู່ทอง แบบที่ 3 โดยจักรยาน.....	182
5-7	ภาพที่ 5-7 ผังแสดงเส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณคู່ทอง แบบที่ 4 โดยการเดินเท้า.....	183
5-8	ภาพที่ 5-8 ผังแสดงแนวตัดถนนและการใช้ยานพาหนะ ในการท่องเที่ยว.....	184
5-9	ภาพผังที่ 5-9 ผังเส้นทางท่องเที่ยวที่มีการเวนคืนที่ดินในเมืองโบราณคู່ทอง.....	187
5-10	ภาพผังที่ 4-10 แสดงเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวชมโบราณสถาน และภูมิทัศน์วัฒนธรรมเกษตรกรรม.....	189
5-11	ภาพผังที่ 4-11 แสดงเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวชม แนวคูเมืองโบราณรอบเมืองโบราณคู່ทอง.....	190

แผนผังที่	หน้า
5-12 ภาพผังที่ 5-12 ผังแม่บทแสดงพื้นที่ปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองโบราณคู่มือของ.....	192
5-13 ภาพผังที่ 5-13 สภาพปัจจุบันของโบราณสถานหมายเลข 1 ก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์.....	196
5-14 ภาพผังที่ 5-14 การปรับปรุงภูมิทัศน์โบราณสถานหมายเลข 1.....	197
5-15 ภาพผังที่ 5-15 สภาพปัจจุบันของบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติคู่มือของ ก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์.....	198
5-16 ภาพผังที่ 5-16 ผังแสดงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติคู่มือของ.....	199
5-17 ภาพผังที่ 5-17 สภาพปัจจุบันของโบราณสถานหมายเลข 2 ก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์.....	201
5-18 ภาพผังที่ 5-18 การปรับปรุงภูมิทัศน์โบราณสถานหมายเลข 2.....	202
5-19 ภาพผังที่ 5-19 สภาพปัจจุบันของกลุ่มโบราณสถานวัดเขาทำเทียม ก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์.....	203
5-20 ภาพผังที่ 5-20 แผนผังแสดงการปรับปรุงภูมิทัศน์กลุ่มโบราณสถานวัดเขาทำเทียม.....	203
5-21 ภาพผังที่ 5-21 สภาพปัจจุบันของชุมชนประตุมืองโบราณคู่มือของ บริเวณคูเมืองด้านทิศใต้ก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์.....	204
5-22 ภาพผังที่ 5-22 การปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชนประตุมืองโบราณคู่มือของ บริเวณคูเมืองด้านทิศใต้.....	205
5-23 ภาพผังขยายแผนผังหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์โบราณสถานหมายเลข1.....	206
5-24 ภาพผังขยายหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติคู่มือของ เพื่อศูนย์บริการนักท่องเที่ยว.....	207
5-25 แผนผังขยายหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์โบราณสถานหมายเลข 2.....	208
5-26 แผนผังขยายหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์กลุ่มโบราณสถานวัดเขาทำเทียม.....	209
5-27 แผนผังหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์ทางเข้าชุมชนประตุมืองโบราณคู่มือของ บริเวณคูเมืองด้านทิศใต้.....	210

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน สภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ใกล้กับแม่น้ำ เหมาะแก่การเพาะปลูกและคมนาคม สามารถติดต่อกับชายฝั่งทะเลได้สะดวกจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้เกิดเป็นชุมชนจนพัฒนาไปสู่ความเป็นเมืองได้ (Urban Society) มีความซับซ้อนทางสังคมจนพัฒนาไปสู่ความเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมเมืองหนึ่งของลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา¹

จากการที่เมืองโบราณคูทงมีอาณาเขตติดทะเลในสมัยนั้น ทำให้เมืองโบราณคูทงมีความสัมพันธ์กับอินเดียมานานแล้ว ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดีย² จนทำให้ศาสตราจารย์ ช็อง บัวเชอริลเยร์ (Prof. Jean Boisselier) และนักโบราณคดีหลายท่านเชื่อว่าเมืองโบราณคูทงเดิมก็คือ “ดินแดนสุวรรณภูมิ” หรือจีนหลิน (Chin Lin) จากจดหมายเหตุของปโตเลมี (Ptolemy) และพระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งพระโสณะเถระและอุตระเถระมาเผยแผ่พุทธศาสนาถึงดินแดนสุวรรณภูมิในพุทธศตวรรษที่ 3³ ซึ่งจากหลักฐานทางโบราณสถานและโบราณคดีทำให้ทราบว่าเมืองโบราณคูทงมีอายุของความเป็นเมืองมา 3,000 ปีมาแล้ว จากการขุดค้นขวานหินขัดมีป่าและลูกปัดหินสี (วัฒนธรรมทวารวดี) ศิลปะอมราวดีและคุปตะที่พบมากบริเวณเมืองโบราณคูทง สืบเนื่องความเป็นเมืองมาถึงในสมัยทวารวดี (Dvaravati) ที่มีศูนย์กลางที่นครชัยศรี (นครปฐม) และเมืองที่สำคัญคือเมืองคูบัว (ราชบุรี) และเมืองคูทง :

จนเมื่อพุทธศตวรรษที่ 16-17 เมืองโบราณคูทงก็ถูกทิ้งร้างไปเนื่องจากปัญหาการถอยตัวของน้ำทะเล⁴ และการเปลี่ยนเส้นทางการค้าทางบกระหว่างจีนและอินเดียทำให้เส้นทางการค้าเดิมหมดความสำคัญลง ประกอบกับการเปลี่ยนทางเดินของแม่น้ำสุพรรณทำให้คนอพยพย้ายออกจากเมือง⁵ หรือแม้แต่การแผ่ขยายของอาณาจักรเจนละ (วัฒนธรรมขอม) เป็นผลทำให้เมืองโบราณคูทง

¹ ชิน อยูตี, เรื่องก่อนประวัติศาสตร์ที่อำเภอคูทงโบราณวิทยาเรื่องเมืองคูทง (พระนคร : กรมศิลปากรจัดพิมพ์, 2509).

² ศรีศักดิ์ วัลลิโกดม, นครหลวงของไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2540).

³ กรมศิลปากร, โบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี (กรุงเทพมหานคร : หจก.สารรังสรรค์, 2542).

⁴ ทิวา ศุภจรรยา, สภาพภูมิศาสตร์แหล่งที่ตั้งชุมชนโบราณในจังหวัดสุพรรณบุรี (เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่องสุพรรณบุรีประวัติศาสตร์ศิลปะและวัฒนธรรม : จัดทำโดยสถาบันไทยคดีศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยร่วมกับจังหวัดสุพรรณบุรี, 2530).

⁵ สืบแสง พรหมบุญ และคณะ, รายงานวิจัยเรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530).

เสื่อมความสำคัญลง จนเมื่อถึงพุทธศตวรรษที่ 19 เมืองสุพรรณบุรีจึงขึ้นมามีความสำคัญแทนเมืองโบราณอู่ทอง

เมื่อเกิดโรคระบาด(ไข้ห่า)จึงอพยพเมืองไปทางทิศตะวันออก(กรุงศรีอยุธยา)⁶ เมื่อมีการสถาปนากรุงศรีอยุธยา ในรัชสมัยพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์สุพรรณบุรี และมีกษัตริย์เชื้อสายสุพรรณบุรีครองกรุงศรีอยุธยาทั้งหมด 17 พระองค์ ในเวลา 143 ปี⁷ ส่วนสุพรรณบุรีเองเมื่อมีการย้ายเมืองมาที่กรุงศรีอยุธยาแล้ว สุพรรณบุรีจึงอยู่ในฐานะเมืองลูกหลวง (พ.ศ.1962-1967) และเป็นหัวเมืองชั้นในของอยุธยา (พ.ศ.1991-2310)⁸ จนกระทั่งกรุงศรีอยุธยาเสียกรุงแก่พม่า พระเจ้าตากสินแห่งกรุงธนบุรีได้ทำการกอบกู้เอกราชคืนมาได้ ในช่วงที่เสียกรุงแก่พม่าสุพรรณบุรีเองก็ไม่ได้เป็นเมืองร้างแต่อย่างใดเพียงมีคนอาศัยน้อยเท่านั้น หลังจากนั้นก็ได้มีการกล่าวถึงในนิราศเมืองสุพรรณของสุนทรภู่ในสมัยพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้รับการแต่งตั้งให้เป็นจังหวัดสุพรรณบุรีเมื่อสมัยพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตั้งแต่นั้นมา⁹

ปัจจุบันลักษณะเมืองโบราณอู่ทองเป็นรูปวงรี หันตามแนวทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ กว้าง 750 เมตร ยาว 1,650 เมตร มีเนื้อที่ประมาณ 976 ไร่และพื้นที่โบราณสถานคอกข้างดิน เนื้อที่ 510 ไร่ จากการศึกษาระบาดิศาสตร์พบว่าเมืองโบราณอู่ทองมีความเป็นเมืองที่ซ้อนกันถึง 3 สมัย ได้แก่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ ยุคสุวรรณภูมิพูนัน และสมัยทวารวดี ซึ่งกรมศิลปากรได้ทำการขุดค้นและขึ้นทะเบียนโบราณสถานเมืองเก่าอู่ทอง ในอำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรีเมื่อ พ.ศ.2478 ปัจจุบันมีจำนวนโบราณสถานทั้งสิ้น 20 แห่ง¹⁰ ด้วยเหตุนี้การเสนอพื้นที่อนุรักษณ์บริเวณวัดเขาทำเทียม ซึ่งเป็นวัดแห่งแรกของไทยในประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช¹¹ ส่วนแนวคันดินที่เรียกกันว่าถนนท้าวอู่ทอง(บริเวณโบราณสถานคอกข้างดิน) เชื่อว่าเป็นถนนในประวัติศาสตร์และ

⁶ กรมศิลปากร, โบราณวิทยา เรื่องเมืองอู่ทอง (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2509).

⁷ มนัส โอภากุล, ประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2547).

⁸ รัตนา หนูน้อย, "ฐานะของเมืองสุพรรณบุรีในประวัติศาสตร์อยุธยา ระหว่าง พ.ศ. 1893 ถึง พ.ศ. 2231," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538).

⁹ กรมศิลปากร, โบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี (กรุงเทพมหานคร : หจก.สารรังสรรค์, 2542).

¹⁰ กรมศิลปากร, รายงานสรุปแผนเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี (สำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี, 2552).

¹¹ ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม, นครหลวงของไทย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ ,2540).

ใช้เป็นเขื่อนดินเก็บกักน้ำโบราณใช้ประกอบพิธีทางศาสนาพราหมณ์¹² ดังนั้นการเสนอขึ้นทะเบียนโบราณสถานดังกล่าว เพื่อป้องกันโบราณสถานเสื่อมโทรมจากชุมชนและสภาพแวดล้อมอื่นๆ

เมืองโบราณคู່ทองกับการพัฒนาที่ผ่านมาพบว่าอัตราขยายตัวของเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การถูกบุกรุกพื้นที่โบราณสถานโดยชาวบ้านที่ขาดความเข้าใจ และการพังทลายของโบราณสถาน โดยขาดการดูแลรักษาที่ถูกต้อง ประกอบกับสำนักศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรียังไม่มีการทำงานแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แผนควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นพื้นที่อนุรักษ์ และขาดการออกแบบเพื่อการอนุรักษ์และวิธีการสื่อความหมายถูกต้อง ดังนั้นการศึกษาและการวางแผนพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณคู່ทองให้เป็นแหล่งอนุรักษ์และการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ จังหวัดสุพรรณบุรีจึงเป็นวิธีการช่วยแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของเมืองโบราณแล้วยังช่วยในการพัฒนาแหล่งชุมชนและท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ให้เป็นมรดกของชาติต่อไป

ภาพที่ 1-1 ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2416

(ที่มา : สำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี)

¹²ประวัติวัดเขาทำเทียม [ออนไลน์], 14 มีนาคม 2555.แหล่งที่มาแหล่งที่มา

ภาพที่ 1-2 ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2547
(ที่มา : สำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี)

ภาพที่ 1-3 ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2554 จากภาพที่ 1-1,1-2,1-3 แสดงให้เห็นถึง
การขยายตัวของเมืองริมถนนมาดัยแมนอย่างชัดเจน
(ที่มา : กรมแผนที่ทหาร)

โดยการศึกษาวិทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รวบรวมและศึกษาถึงประเด็นที่เป็นตัวบ่งชี้ความสำคัญของการทำโครงการ แผนพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณอุทองให้เป็นแหล่งอนุรักษ์และการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ จังหวัดสุพรรณบุรีจากกรณีศึกษาต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาดังนี้

- 1.1.โครงการวางและจัดทำผังพื้นที่เฉพาะเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่
- 1.2.กรณีศึกษาเขलगคนคร เมืองประวัติศาสตร์นครลำปาง
- 1.3.โครงการศึกษากรณีศึกษา Toledo Historic Town.
- 1.4.กรณีศึกษาแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย
- 1.5.กรณีศึกษาแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ดังนั้นประเด็นที่สำคัญ ที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้จากกรณีศึกษาต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปเพื่อกำหนดกรอบของการศึกษาแผนพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณอุทองให้เป็นแหล่งอนุรักษ์และการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ 5 ประเด็น ได้แก่

1. ด้านการอนุรักษ์เมืองโบราณและโบราณสถาน
2. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และการเชื่อมต่อการท่องเที่ยว
3. การวางแผนพัฒนา กรอบนโยบายการพัฒนาพื้นที่เมืองโบราณและโบราณสถาน
4. การพัฒนาภูมิทัศน์ชุมชนที่มีเมืองโบราณและโบราณสถานอยู่ร่วมกัน การสื่อความหมาย การใช้พิธีกรรมการควบคุมสิ่งก่อสร้างอื่นๆ และมุมมองเพื่อการปรับปรุงภูมิทัศน์

2 วัตถุประสงค์

2.1. ศึกษาความสำคัญของประวัติศาสตร์เมืองโบราณคู่มือทอง และการศึกษาเอกลักษณ์ รูปแบบศิลปะสถาปัตยกรรม เพื่อใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบ

2.2. ศึกษารวบรวมข้อมูล วิเคราะห์สภาพกายภาพในปัจจุบันและปัญหาเพื่อเสนอแนะแผนอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณคู่มือทอง

2.2. จัดทำแผนอนุรักษ์และพัฒนาควบคุมการขยายตัวของเมืองในปัจจุบัน และปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองโบราณเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ในบริเวณเมืองโบราณคู่มือทองและโบราณสถานรอบๆคู่มือทองให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี สืบถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ในเมืองโบราณคู่มือทอง

3. คำถามการวิจัย

แนวทางการทำแผนอนุรักษ์และพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณและโบราณสถานควรจะต้องประกอบด้วยประเด็นใดบ้าง แนวคิดการพัฒนาพื้นที่เมืองโบราณคู่มือทองยังมีชุมชนอาศัยอยู่ในเขตเมืองโบราณเดิม (Living Monument) ควรจะมีลักษณะอย่างไร และการพัฒนาการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์เมืองโบราณคู่มือทองจะต้องมีแนวทางการออกแบบอย่างไรและมีวิธีการท่องเที่ยวรูปแบบใดบ้าง

4. ขอบเขตการศึกษา

4.1. ขอบเขตเมืองโบราณคู่มือทองประกอบด้วยพื้นที่ 3 ส่วน คือ

4.1.1. พื้นที่โบราณสถานภายในเมืองโบราณคู่มือทองและบริเวณโดยรอบครอบคลุมพื้นที่โดยรวม 974 ไร่ 3 งาน 1 ตารางวา

4.1.2. พื้นที่โบราณสถานนอกเมืองโบราณคู่มือทองฝั่งตะวันออก กลุ่มโบราณสถานหมายเลข 1 ประกาศพื้นที่โบราณสถาน 24 ไร่ โบราณสถานหมายเลข 6 เนื้อที่ 1.2 ไร่ และโบราณสถานหมายเลข 7 เนื้อที่ 1.2 ไร่

4.1.3. พื้นที่โบราณสถานนอกเมืองโบราณคู่มือทองฝั่งตะวันตก กลุ่มโบราณสถานวัดเขาสุวรรณเพชรอาราม เนื้อที่ 3 ไร่ และกลุ่มโบราณสถานวัดเขาทำเทียม เนื้อที่ 2.4 ไร่

4.2. ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเมืองโบราณ จากแหล่งข้อมูลประเภทต่างๆ ทำการศึกษาแบบจับประเด็นที่สำคัญไม่ศึกษาประเด็นทั้งหมด โดยการวิเคราะห์เลือกข้อมูลที่สำคัญเพื่อนำมาใช้ศึกษากับโครงการ

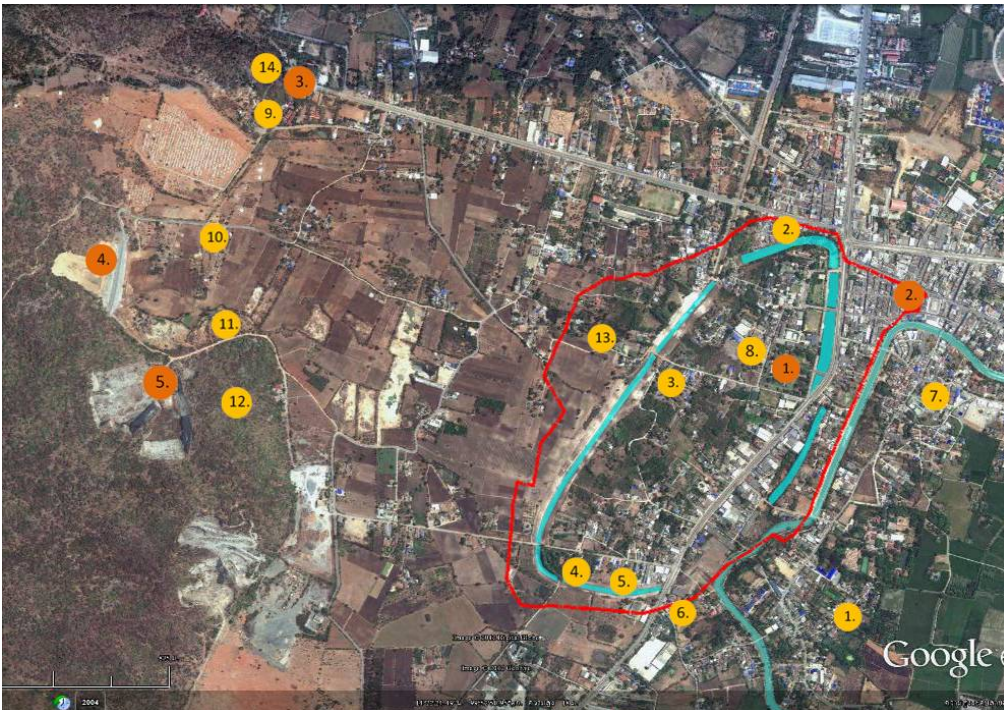
4.3. ศึกษาข้อมูลเมืองโบราณคู่มือทองตามหัวข้อต่อไปนี้

4.3.1 ประวัติศาสตร์เรื่องเมืองโบราณคู่มือทอง เหตุการณ์สำคัญ วิวัฒนาการของเมือง

4.3.2 ลักษณะทางกายภาพในปัจจุบันของพื้นที่เมืองโบราณคู่มือทอง

- 4.3.3 ลักษณะปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเมืองโบราณอุ้มทอง
- 4.3.4 วิธีการอนุรักษ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และโบราณสถาน
- 4.3.5 ข้อมูลนโยบาย แผนพัฒนา วิสัยทัศน์ จังหวัดสุพรรณบุรี แผนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.) แผนจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)
- 4.4 ศึกษากรณีศึกษา (Case Study) ทั้งโครงการภายในประเทศและต่างประเทศ
 - 4.4.1 กรณีศึกษาภายในประเทศ
 - (1) โครงการเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่
 - (2) โครงการเมืองโบราณเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง
 - 4.4.2 กรณีศึกษาต่างประเทศ
 - (1) Toledo Historic Town ,Spain.
 - (2) โครงการศึกษาจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบางสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
 - 4.4.3 กรณีศึกษาแผนแม่บทและการอนุรักษ์
 - (1) กรณีศึกษาแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย
 - (2) แผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนาานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
- 4.5 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และสรุปปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน และปัญหาอื่น ๆ ที่มีความสำคัญน้อยลงมา เพื่อที่จะหาวิธีการแก้ไขอย่างตรงจุด
- 4.6 ศึกษาข้อมูลวิเคราะห์พื้นที่ในการวางผัง (Zoning) ข้อจำกัดของพื้นที่ กิจกรรมนักท่องเที่ยว ผู้ใช้พื้นที่ ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ สำหรับการท่องเที่ยว
- 4.7 จัดทำแนวคิดหลักของโครงการ (Theme Concept) จินตภาพ (Image)เอกลักษณ์ของเมืองโบราณอุ้มทอง จากผลการศึกษาประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณอุ้มทองเพื่อเป็นตัวกำหนดแนวทางการออกแบบ
- 4.8 จัดทำกรอบความคิดในการทำแผนพัฒนา จากการได้ข้อสรุปปัญหาของเมืองโบราณอุ้มทองและการวางแผนเพื่อเป็นแนวปฏิบัติและมาตรการป้องกันสาเหตุของการเกิดปัญหาอื่น ๆ
- 4.9 จัดทำแผนพัฒนาเมืองโบราณอุ้มทอง ประกอบด้วยแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ แผนการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถาน แผนพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณอุ้มทอง แผนการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์

- 4.10 ร่างผังแม่บท (Master Plan) วางผังโครงการ (Site Plan) รายละเอียดงานออกแบบ (Detail design) ในจุดที่มีความสำคัญ และออกแบบเบื้องต้น (Preliminary Design) เพื่อเป็นต้นแบบหรือแนวทางการออกแบบ (Design Guideline) และวิธีการสื่อความหมาย (Interpretation)
- 4.11 ทำการนำเสนอร่างผังแม่บท แผนพัฒนาเมืองโบราณและแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์ต่อสำนักศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี
- 4.12 ทำการสรุปผลการออกแบบ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจากการนำเสนอผลงานแก่สำนักศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี
- 4.13 ได้แผนอนุรักษ์และพัฒนาพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณอู่ทองชั้นสมบูรณ์

ที่มา : ตำแหน่งโบราณสถานจากการสำรวจ พ.ศ. 2554

ภาพแผนที่จาก WWW.GOOGLE EARTH.COM

*หมายเหตุตำแหน่งโบราณสถานหมายเลข 8 ปัจจุบันไม่ปรากฏเสื่อมสภาพร่องรอย

ภาพผังที่ 1-1 ตำแหน่งโบราณสถานในเมืองโบราณคู່ทองจากการลงพื้นที่สำรวจ

สัญลักษณ์

- ตำแหน่งโบราณสถาน
- ตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายมนัส เฝ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิสิต 5374125725

ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ. 2554.

ภาพผังที่ 1-2 ผังแสดงขอบเขตโครงการ โดยภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2547

<p>สัญลักษณ์</p> <p> แสดงขอบเขตพื้นที่เมืองโบราณคูทอง</p> <p> แสดงตำแหน่งกลุ่มพื้นที่โบราณสถานภายนอกเมืองโบราณคูทอง</p>	<p>ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	
<p>นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิต 5374125725</p>		

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1. ทำให้เมืองโบราณอุ้งทองเป็นเมืองน่าอยู่มากขึ้น มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีเอกลักษณ์และภาพจำของเมืองประวัติศาสตร์ที่ชัดเจน
- 5.2. เป็นแหล่งศึกษาประวัติศาสตร์ ในรูปแบบของการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ
- 5.3. ได้ทักษะกระบวนการคิด การนำข้อมูลไปวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยการทำแผนพัฒนาและการออกแบบภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์เดิม เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาเมืองในอนาคตให้ไปในแนวทางที่เหมาะสม
- 5.4. ได้แนวทางการพัฒนาเมืองอุ้งทองให้เป็น เมืองโบราณที่ยังมีชุมชนอาศัยอยู่ (Living Monument)

6. ขั้นตอนการศึกษา

การศึกษาวิจัยโดยมีขั้นตอนสำคัญ ดังต่อไปนี้

6.1 ขั้นรวบรวมข้อมูล

6.1.1 ทำการรวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเมืองโบราณจากห้องสมุด หอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุ กรมศิลปากรและสำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี โดยการศึกษาแบบจับประเด็นที่สำคัญไม่ศึกษาประเด็นทั้งหมด โดยการวิเคราะห์เลือกข้อมูลที่สำคัญเพื่อนำมาใช้ศึกษากับโครงการ ศึกษาแผนพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี แผนพัฒนาเทศบาล และแผนพัฒนาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6.1.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารวิชาการเรื่องเมืองโบราณอุ้งทอง

6.1.2.1 ประวัติศาสตร์เรื่องเมืองโบราณอุ้งทอง ครอบคลุมในเรื่องของเหตุการณ์สำคัญ วิวัฒนาการของเมือง วิธีการอนุรักษ์และกฎหมาย นโยบายและแผนโดยการค้นคว้าจากห้องสมุด หอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุ กรมศิลปากรและสำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี

6.1.2.2 การประกาศเขตโบราณสถานของกรมศิลปากรให้เมืองโบราณอุ้งทองเป็นโบราณสถานของชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 เมื่อ วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ.2478

6.1.3 ข้อมูลจากการสำรวจและการสังเกต โดยวิธีการเดินสำรวจและ การเปรียบเทียบรูปถ่ายทางอากาศและGIS File. โดยมีหัวข้อดังนี้

6.1.3.1 ลักษณะทางกายภาพในปัจจุบันของพื้นที่เมืองโบราณอุ้งทอง โดยการสำรวจพื้นที่

(1) ลักษณะทางธรรมชาติ ภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ ภูมิทัศน์และ
มุมมอง

(2) สภาพสังคมและวัฒนธรรม ลักษณะชุมชน ศิลปะ
สถาปัตยกรรม

(3) ลักษณะปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเมืองโบราณอุทงโดยการ
ภาพถ่ายทางอากาศ และเปรียบเทียบการขยายตัวของเมือง

6.1.4 ศึกษากรณีศึกษา (Case Study) ทั้งโครงการภายในประเทศและต่างประเทศ

6.1.4.1 กรณีศึกษาภายในประเทศ

(1) โครงการเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่

(2) โครงการเมืองโบราณเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง

6.1.4.2 กรณีศึกษาต่างประเทศ

(1) Toledo Historic Town ,Spain.

(2) โครงการศึกษาจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแขวง
หลวงพระบางสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

6.1.4.3 กรณีศึกษาแผนแม่บทและการอนุรักษ์

(1) กรณีศึกษาแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาอุทยาน
ประวัติศาสตร์สุโขทัย

(2) แผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยา

6.1.5 วางแผนขั้นตอนการทำงาน และวางแผนแม่บทเพื่อเสนอที่สำนักศิลปากรที่ 2

6.2 ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

6.2.1 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และสรุปปัญหาที่ต้องจัดลำดับความสำคัญและความ
เร่งด่วน เพื่อที่จะหาวิธีการแก้ไขอย่างตรงจุด

6.3 ชั้นทำแนวคิดและทำแผนพัฒนาเมืองโบราณ

6.3.1 จัดทำแนวคิดหลักของโครงการ (Theme Concept) จินตภาพ (Image)เอกลักษณ์ของ
เมืองโบราณอุทง จากผลการศึกษาประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณอุทงเพื่อเป็นตัวกำหนดแผนและ
ผังการอนุรักษ์และพัฒนา

6.3.2 จัดทำกรอบความคิดในการทำแผนพัฒนา จากการใช้ข้อสรุปปัญหาของเมืองโบราณอุ
ทงและการวางแผนเพื่อเป็นแนวปฏิบัติและมาตรการป้องกันสาเหตุของการเกิดปัญหาอื่น

6.3.3 จัดทำแผนพัฒนาเมืองโบราณอุทง ประกอบด้วยแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ แผนการ

อนุรักษ์และบูรณะโบราณสถาน แผนพัฒนาภูมิทัศน์ชุมชนและแผนพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณคู่มือของแผนการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์

6.3.4 ร่างผังแม่บท (Master Plan) วางผังโครงการ (Site Plan) รายละเอียดงานออกแบบ (Detail design) ในส่วนที่สำคัญ ออกแบบเบื้องต้น (Preliminary Design) เพื่อเป็นต้นแบบหรือแนวทางการออกแบบ (Design Guideline) และวิธีการสื่อความหมาย (Interpretation)

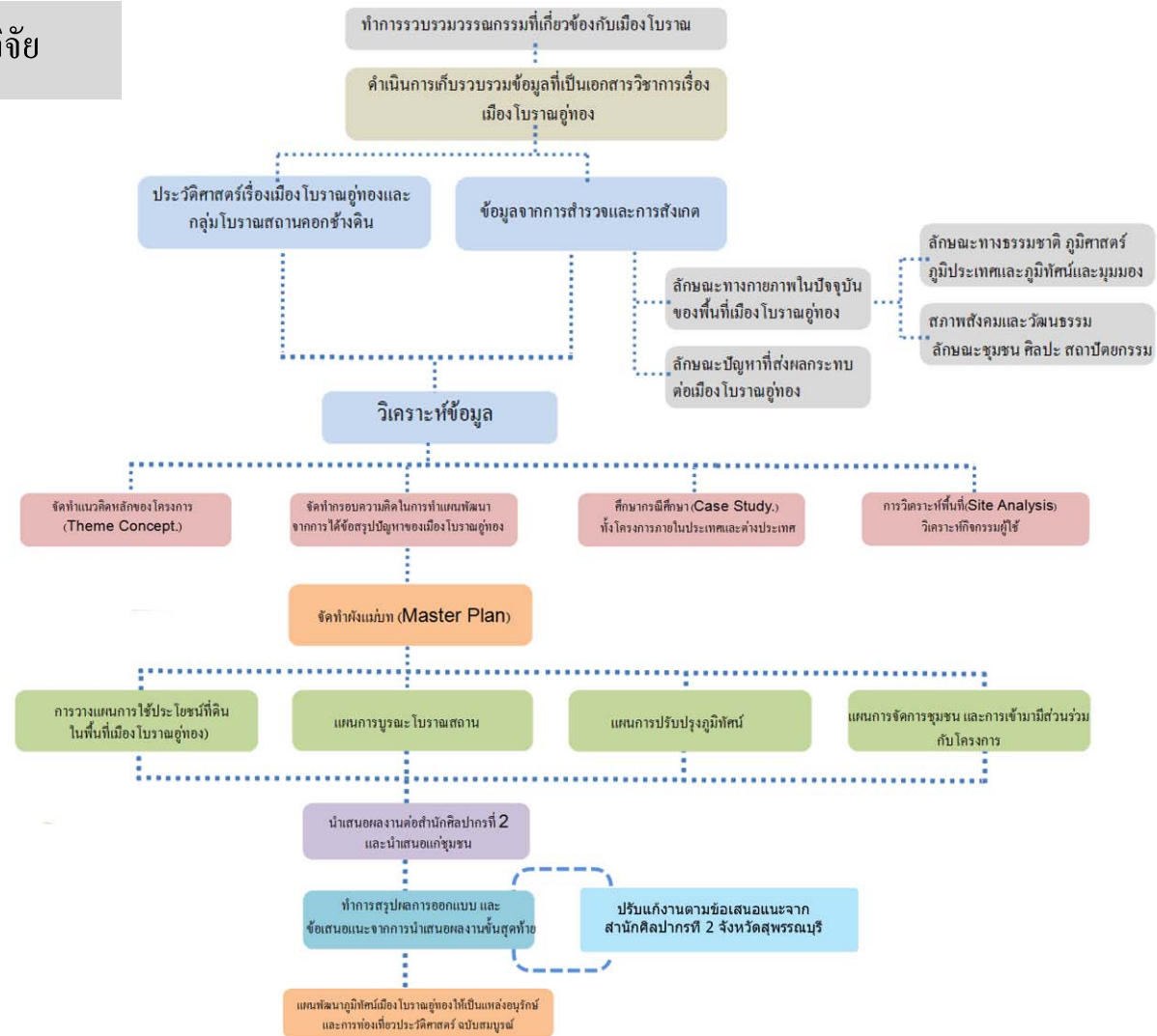
6.3.5 ทำแผนที่ท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ที่กระจายอยู่รอบนอกเมืองโบราณคู่มือ

6.3.6 ทำการนำเสนอผังแม่บท เสนอแผนพัฒนาเมืองโบราณและแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์ต่อสำนักศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี

6.3.7 ทำการสรุปผลการออกแบบ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจากการนำเสนอผลงานแก่สำนักศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี

6.3.8 ได้แผนอนุรักษ์และพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณคู่มือขั้นสมบูรณ์

ระเบียบขั้นตอนการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

“เมืองโบราณ”หรือ“เมืองประวัติศาสตร์” เมืองที่เคยมีความสำคัญในอดีต มีร่องรอยความเจริญรุ่งเรืองในอดีต มีแหล่งที่ตั้งของโบราณสถานหรือศาสนสถานที่สำคัญตั้งอยู่¹

ความหมายของ “เมือง” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของเมืองไว้อย่างหลากหลาย² คือ

- (1) เมืองที่หมายถึงประเทศ เช่นเมืองจีน เมืองลาว
- (2) เมืองที่หมายถึงจังหวัดเช่นเมืองเชียงใหม่ เมืองตราด
- (3) เมืองที่หมายถึง เขตที่เป็นที่ชุมนุมคนและเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดเช่นเมืองน่าน
- (4) เมืองที่หมายถึง เขตที่เคยเป็นเมืองสำคัญในอดีต แม้จะมีระดับการปกครองเป็นอำเภอเช่น เมืองไชยา
- (5) เมืองที่หมายตา เขตภายในกำแพงเมืองที่สำคัญในอดีต เช่น เมืองสุโขทัย ประวัติศาสตร์
- (6) ประวัติศาสตร์ หมายถึง วิชาว่าด้วยเหตุการณ์ที่เป็นมาหรือเรื่องราวของประเทศชาติ เป็นต้นตามที่บันทึกไว้เป็นหลักฐาน³

สรุป

เมืองโบราณหรือเมืองประวัติศาสตร์หมายถึง ที่คนอาศัยอยู่รวมกันเป็นชุมชนใกล้กับแหล่งน้ำ มีความเจริญรุ่งเรืองในอดีตและมีแหล่งที่ตั้งของโบราณสถานหรือศาสนสถานที่สำคัญตั้งอยู่ มีขอบเขตของเมืองที่ชัดเจนด้วยแนวคูน้ำคันดิน กำแพงเมืองหรือป้อมปราการ

“โบราณสถาน” ตามความหมายในพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปะวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 หมายถึง อสังหาริมทรัพย์ ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง ซึ่งประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ โบราณคดี ทั้งนี้ให้รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์ และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย

¹คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .คู่มือการพัฒนามิติทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531). หน้า 1-2.

²ดร.พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์, เอกสารการสอนวิชาภูมิทัศน์เมือง Urban Landscape (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554).

³พจนานุกรมไทย [ออนไลน์], 24 กรกฎาคม 2555. แหล่งที่มา <http://guru.sanook.com/dictionary>

2.1 ความหมายของการท่องเที่ยว (Tourism)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า การท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจาก ที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง

แมคอินทอชและโกลด์เนอร์ (McIntosh; & Goeldner. 1986) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยว เป็น กระบวนการนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่างที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งที่มีจุดหมายปลายทางไปยังอีกที่หนึ่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด จากกิจกรงานประจำ และเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งโดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะ ใกล้หรือไกลและการเดินทางนั้นจะมีการค้างแรมหรือไม่ ยังได้อธิบายเพิ่มเติมสำหรับจุดมุ่งหมาย ของการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวต้องมีใช้เพื่อการประกอบอาชีพและไปอยู่ประจำ แต่เป็นไปเพื่อ วัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่าง อาทิเช่น เพื่อพักผ่อนในวันหยุด เพื่อวัฒนธรรม หรือศาสนา เพื่อการศึกษา เพื่อการกีฬาและความบันเทิง เพื่อชมประวัติศาสตร์และความสนใจ พิเศษ เพื่องานอดิเรก เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ และเพื่อเข้าร่วมประชุม หรือสัมมนา⁴ เป็นต้น

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO:1925) ได้ให้ ความหมายของการท่องเที่ยวว่าหมายถึง การเดินทางใดๆ ก็ตามที่เป็นการเดินทางตามเงื่อนไข สากล 3 ประการ อันได้แก่

ประการที่ 1 เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว

ประการที่ 2 การเดินทางนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ

ประการที่ 3 เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่ประกอบอาชีพหรือหา รายได้ แต่เป็นการเดินทางมาเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร เพื่อความเบิกบาน บันเทิงเริงรมย์ เล่นกีฬา เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ และเพื่อประกอบธุรกิจ⁵

⁴ ปรีชา แดงโรจน์, อุตสาหกรรมกรรมการท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21(กรุงเทพฯ: ไพร่ แอนด์ ไพร่ พรินติ้ง, 2554).

⁵ มาร์กา ปาลกะวงค์ ณ อยุธยา, " การสร้างเกณฑ์ประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวในเขตทหารของกองทัพบก."

โดยสรุป การท่องเที่ยวคือการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่หนึ่งในช่วงเวลาหนึ่ง ด้วยความสมัครใจ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อหาความสนุกสนาน หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ และมีกิจกรรมประกอบในระหว่างการเดินทาง⁶

2.3 ประเภทการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแบ่งตามความสำคัญ และ สภาพแวดล้อม ได้ 12 ประเภท ดังนี้⁷

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : (Eco-tourism)
2. แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวิทยาการ (Arts and Sciences Educational Attraction Standard)
3. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Attraction)
4. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attraction)
5. แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ (Recreational Attraction)
6. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction)
7. แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ
8. แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด (Beach Attraction)
9. แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก
10. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ
11. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภท เกาะ
12. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทแก่ง

2.3.1 แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Attraction)

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Attraction) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์โบราณคดีและศาสนารวมถึงสถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นไปประวัติศาสตร์ เช่นโบราณสถาน

⁶ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, การท่องเที่ยว (กรุงเทพฯ : ตำรา-เอกสารวิชาการ ฉบับที่ 30 ภาคพัฒนาและเอกสารวิชาการหน่วยศึกษานิตศก., 2533). หน้า 19-20.

⁷ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย [ออนไลน์], 17 มิถุนายน 2553. แหล่งที่มา <https://sites.google.com/site/archcommunitydevelopment/tourism>.

อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ กำแพงเมือง คูเมือง พิพิธภัณฑน์ วัด ศาสนสถาน และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม

2.4. กฎบัตรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

2.4.1. กฎบัตรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Charter For Cultural Tourist)

- (1) จะต้องทำแผนการใช้โบราณสถานให้สัมพันธ์กับแผนการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจของรัฐจังหวัดและชุมชนนั้นๆ^๑
- (2) จัดทำกิจกรรมบริการและข้อจำกัดที่นักท่องเที่ยวจะต้องปฏิบัติในระหว่างการเข้าชมโบราณสถาน
- (3) มีแผนผังการใช้พื้นที่โบราณสถานชัดเจน เพื่อกำหนดขอบเขตที่นักท่องเที่ยวทั่วไปเข้าชม และพื้นที่จำเพาะที่ห้ามเข้าชมก่อนได้รับอนุญาต ในแบบคู่มือการนำชม
- (4) อบรมมัคคุเทศก์หรือเจ้าหน้าที่ให้ทราบถึงมลพิษที่อาจทำลายโบราณสถานและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตลอดจนปลูกฝังอบรมเจ้าหน้าที่ให้เคารพและปกป้องความสวยงามแท้จริง

2.4.2 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism)

การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อาจจัดรายการเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์ต่างๆ อาทิ ทิวทัศน์เส้นทางศิลปะขอม ตามรอยพ่อขุนเม็งราย เทียวอุทยานประวัติศาสตร์ต่างๆ เป็นต้น

2.4.3 **มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Attraction Standard)** แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ ทั้งนี้ในแต่ละองค์ประกอบจะมีหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดในการพิจารณาความมีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพและความมีคุณภาพเพื่อใช้ในการประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์นั้นด้วย

^๑ นิคม มูลิกะคามะ, แนวปฏิบัติในการสงวนรักษาโบราณสถาน (กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2548). หน้า 139.

- (1) **ดัชนี (Index)** หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้กำหนดคุณลักษณะขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว
- (2) **ตัวชี้วัด (Indicator)** หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่กำหนดขึ้นเพื่อแสดงถึงคุณสมบัติของแต่ละดัชนีซึ่งตัวชี้วัดในการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มีทั้งที่อยู่ในรูปของค่าเชิงคุณภาพหรือในรูปของค่าเชิงปริมาณ⁹

2.5 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในที่นี้ประกอบด้วย

- 2.5.1 อุทยานประวัติศาสตร์ (Historical Park)
- 2.5.2 ซากอารยธรรม แหล่งโบราณคดี เมืองโบราณ (Dead Monuments / Archaeological Sites/Old Town)
- 2.5.3 พระราชวัง วัง พระตำหนัก ตำหนัก พระที่นั่ง คຸ້ມ (Palace/Residence of royalty)
- 2.5.4 ศาสนสถาน (Religious Place)
- 2.5.5 ปราสาทหิน ปรางค์ กູ່ (Sandstone Sanctuary)
- 2.5.6 อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน ศาลวีรชน สุสาน (Monument)
- 2.5.7 พิพิธภัณฑ์ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและศิลปะร่วมสมัย (Historical and Cultural Museum)
- 2.5.8 ป้อมปราการ กำแพงเมือง ประตูเมือง คูเมือง (Fortress/City Wall/City Gate/Moat)
- 2.5.9 สิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรม (Other Historical and Cultural Elements)
- 2.5.10 สิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม (Architectural Building)

2.6 กรอบแนวคิดและการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

การที่นักท่องเที่ยวจะเลือกเข้าไปเยี่ยมชมในแหล่งท่องเที่ยวใดนั้น แหล่งท่องเที่ยว นั้นจะต้องมีความดึงดูดใจและความน่าสนใจอยู่ในระดับที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

⁹ คู่มือการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ กรมการท่องเที่ยว [ออนไลน์], 17 มิถุนายน 2553.แหล่งที่มา www.tourism.go.th/2010/th/standard/view.php?ItemID=1615

ได้ ซึ่งศักยภาพในการดึงดูดใจสำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วยหลายปัจจัย ได้แก่ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึง ความปลอดภัย และความสามารถในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากองค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจ แหล่งท่องเที่ยวควรมีศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวด้วย ไม่ว่าจะเป็นในด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และการสนับสนุนทางด้านนโยบาย ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากร จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การที่แหล่งท่องเที่ยวจะสามารถดำรงอยู่ได้นั้น การบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญ ทั้งในด้านการจัดการด้านการอนุรักษ์ การฟื้นฟูสภาพของแหล่งท่องเที่ยว การมีมาตรการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับตัวแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดการด้านการท่องเที่ยว เช่น การบริการและการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่เหมาะสม นอกจากนี้ จากเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่เน้นการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดี ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมถึงการสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการรักษาวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว นั้น ทำให้การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวในครั้งนี้จึงให้ความสำคัญต่อการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก รวมทั้งการจัดการด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นด้วยจากแนวคิดในการกำหนดมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานสำหรับประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ไว้ 3 ด้าน ได้แก่¹⁰

2.7 องค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว หมายถึง การที่แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดความสนใจหรือมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น ความโดดเด่นและความเป็นเอกลักษณ์ ความงดงามทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม รวมถึงความมีชื่อเสียงและความเป็นที่ยอมรับทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของคนในอดีต อีกทั้งศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย และความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยือนแหล่ง

¹⁰ สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545.

ท่องเที่ยวอีกด้วยสำหรับองค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

2.7.1 คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย 8 ดัชนีชี้วัด ได้แก่

2.7.1.1 ความสำคัญทางประวัติศาสตร์

2.7.1.2 หลักฐานทางโบราณคดี

2.7.1.3 ความเป็นเอกลักษณ์ของยุคสมัย

2.7.1.4 ความเป็นเอกลักษณ์ทางกายภาพของแหล่งประวัติศาสตร์

2.7.1.5 ความสมบูรณ์และความสวยงามทางสถาปัตยกรรม

2.7.1.6 ความสมบูรณ์และความสวยงามทางศิลปกรรม

2.7.1.8 ความมีชื่อเสียงและความเป็นที่ยอมรับของแหล่งประวัติศาสตร์

2.7.1.9 ความผูกพันต่อท้องถิ่น

2.7.2 ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

ประกอบด้วย 4 ดัชนีชี้วัด ได้แก่

2.7.2.1 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

2.7.2.2 ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว

2.7.2.3 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.7.3.4 ความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.8 องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว

ศักยภาพในการรองรับด้านท่องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งประวัติศาสตร์นั้นๆ ให้มีความสำคัญ และมีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น แหล่งประวัติศาสตร์อาจมีความดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวสูง แต่มีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ทำให้นักท่องเที่ยวไม่นิยมเข้าไปท่องเที่ยว ส่งผลให้ศักยภาพในการจัดการด้านการท่องเที่ยวลดลงไปด้วย สำหรับศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

2.8.1 ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน

2.8.2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก

2.9 องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงานการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

2.9.1 ด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย การจัดการ ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และการจัดการด้านการท่องเที่ยว

2.9.2 การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก โดยพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตแก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว

2.9.3 การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือ ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการ คิด การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในการเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น

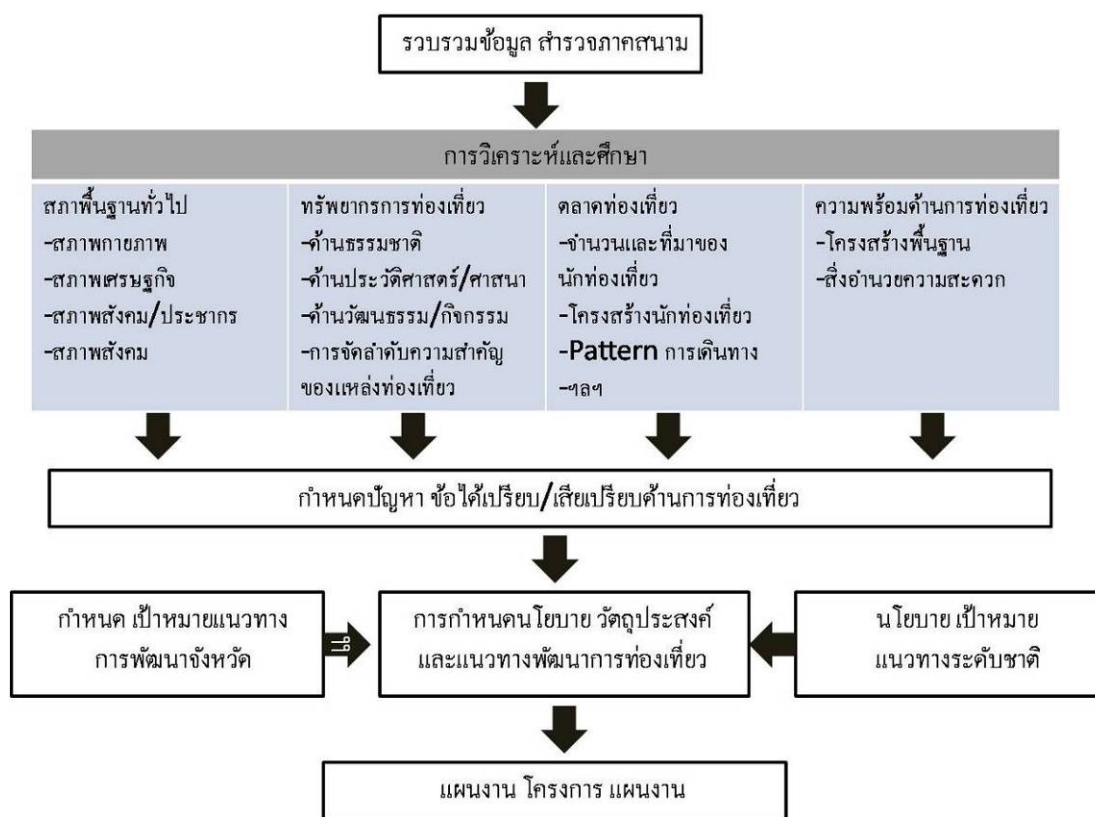
2.10 การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องอาศัยการวางแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับการพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านสังคม ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาเป็นสำคัญ การพัฒนาในด้านต่างๆต้องตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องมีการวางแผนพัฒนาเป็นกรอบกำหนดทิศทาง ซึ่งการทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวก็เช่นเดียวกัน จะต้องมีการวางแผนพัฒนาเป็นกรอบกำหนดเพื่อไม่ให้เกิดการพัฒนาเป็นไปโดยไร้เป้าหมาย

2.10.1 กระบวนการวางแผน (Planning Process)

การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนหลักด้วยกันคือ

- (1) การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและการสำรวจภาคสนาม
- (2) การวิเคราะห์และศึกษาข้อมูลที่ได้
- (3) การกำหนดปัญหา ข้อได้เปรียบและเสียเปรียบด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่
- (4) การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมายและวิธีการพัฒนาการท่องเที่ยว
- (5) การกำหนดแผนงานและโครงการ

ภาพที่ 2-1 ภาพขบวนการวางแผนด้านการท่องเที่ยว
(ที่มา : เอกสารวิชาการเรื่อง “การท่องเที่ยว”)

2.10.2 การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและสำรวจภาคสนาม

ข้อมูลที่ต้องการในการวางแผนนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 หมวดใหญ่ๆ คือ

(1) สภาพพื้นฐานทั่วไปของพื้นที่

- 1.1) สภาพกายภาพของพื้นที่
- 1.2) สภาพเศรษฐกิจของพื้นที่
- 1.3) ลักษณะประชากร
- 1.4) สภาพสังคม

2.10.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการนำข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ในขั้นตอนแรกมาจัดทำเป็นแผนภูมิ แผนที่ ตารางและคำบรรยาย เพื่อเข้าใจและทราบถึงสภาพพื้นที่ในด้านต่างๆ โดยมีเทคนิคในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- (1) การเขียนคำบรรยาย
- (2) การแปลข้อมูลดิบเป็นตาราง
- (3) การใช้แผนภูมิ
- (4) การใช้แผนที่

ซึ่งการเลือกใช้วิธีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลควรจะแสดงให้เห็นภาพและสร้างความเข้าใจแก่ผู้อ่านได้ชัดเจน โดยอาศัยการเลือกเทคนิคการนำเสนอให้เหมาะสมโดยอาศัยการนำเสนอร่วมกันหลายๆวิธีก็ได้

2.10.4 การกำหนดปัญหาข้อได้เปรียบเสียเปรียบของพื้นที่

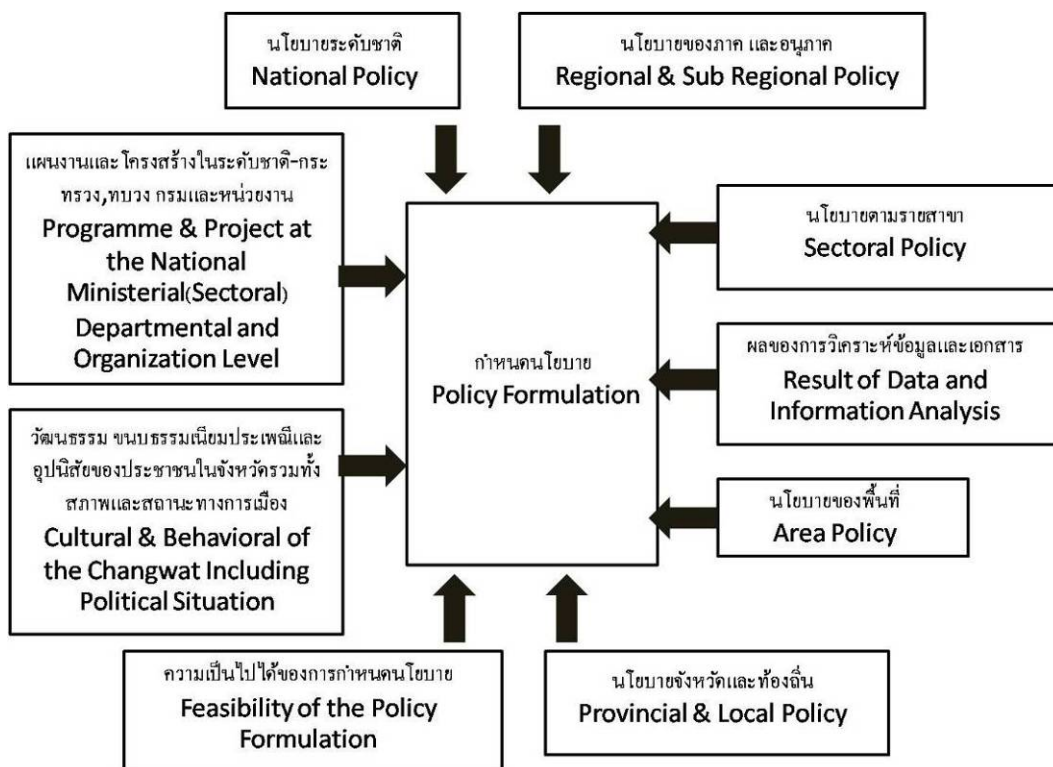
วิธีการที่จะกำหนดปัญหานั้น โดยส่วนหนึ่งจะต้องผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล และจากการลงพื้นที่สำรวจแหล่งท่องเที่ยวโดยตรงโดยมีเกณฑ์ทั้งหมด 5 ข้อในการกำหนดปัญหาดังนี้

- (1) ขนาดของปัญหา
- (2) ความร้ายแรงของปัญหา
- (3) ความเร่งด่วนของปัญหา
- (4) ขนาดของกลุ่มหรือพื้นที่ที่มีปัญหา
- (5) การยอมรับปัญหา บางครั้งปัญหาบางอย่างผู้วางแผนเห็นว่าเป็นปัญหา ชาวท้องถิ่นเองอาจคิดว่าไม่เป็นปัญหา

2.10.5 การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมายและวิธีการท่องเที่ยว

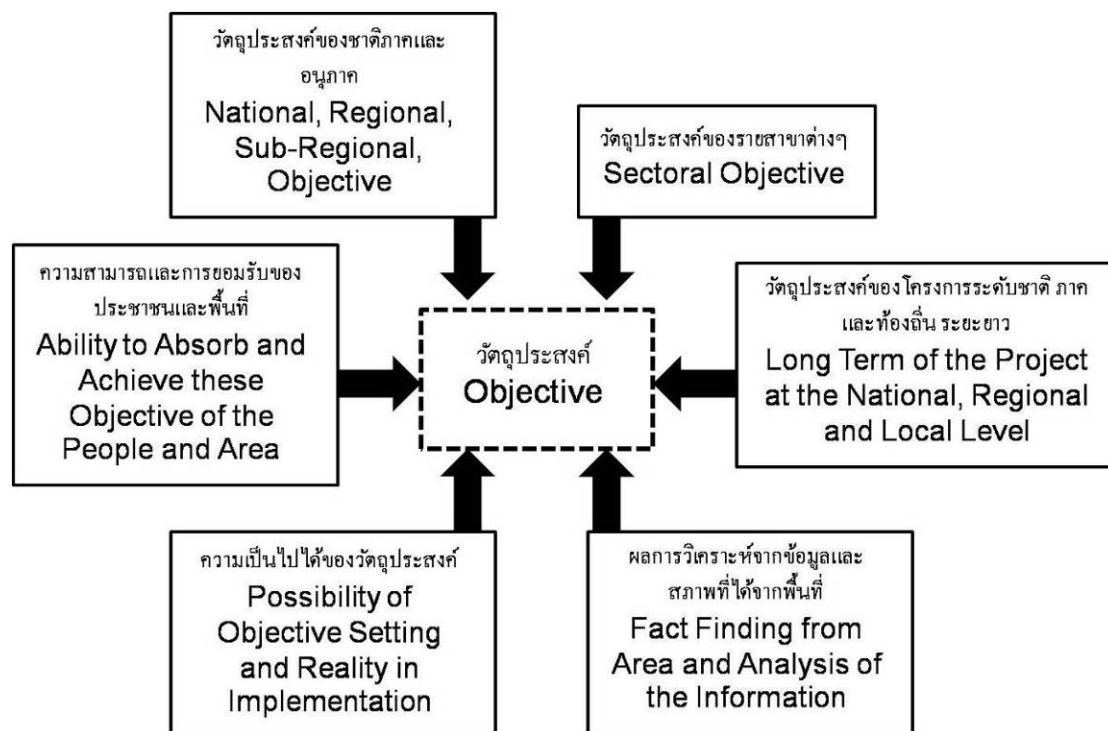
การกำหนดนโยบายนั้นสามารถพิจารณาจากสภาพปัญหา ข้อได้เปรียบเสียเปรียบด้านการท่องเที่ยวที่ได้จากการวิเคราะห์ไว้ก่อนหน้านี้แล้ว นอกจากนี้ควรพิจารณาควบคู่ไปกับนโยบายของกระทรวงและจังหวัด

การกำหนดวัตถุประสงค์ คือผลที่ต้องการจะให้เกิดขึ้นเนื่องมาจากการกำหนดนโยบาย เป้าหมายความต้องการจะให้เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากนโยบาย ฉะนั้นเป้าหมายก็คือการถอดวัตถุประสงค์ซึ่งได้รับการกำหนดขึ้นแบบนามธรรมออกมาเป็นผลที่ได้

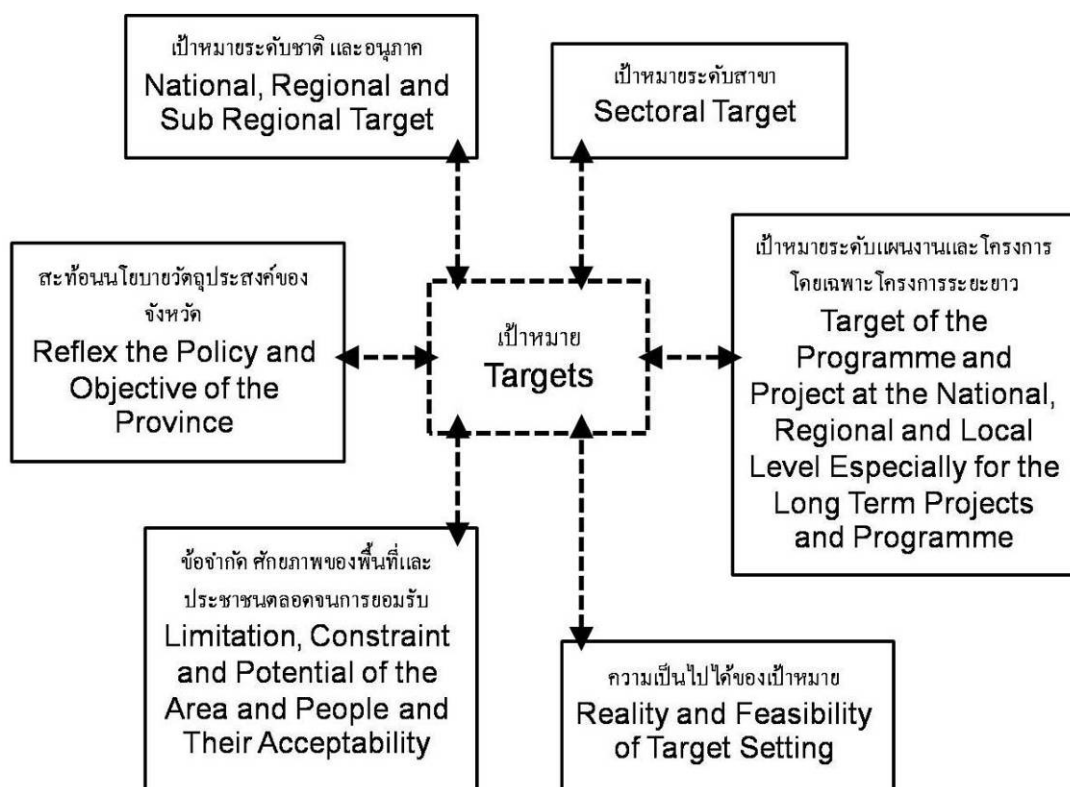
ภาพที่ 2-2 ภาพการกำหนดนโยบายในการพัฒนา (Policy Formulation)

(ที่มา : เอกสารวิชาการเรื่อง “การท่องเที่ยว”)

ภาพที่ 2-3 ภาพวัตถุประสงค์ของการพัฒนา (Objective of the Development)

(ที่มา : เอกสารวิชาการเรื่อง “การท่องเที่ยว”)

ภาพที่ 2-4 ภาพการกำหนดเป้าหมาย (Target Setting)

(ที่มา : เอกสารวิชาการเรื่อง “การท่องเที่ยว”)

วิธีการหรือกลยุทธ์ในการพัฒนา คือวิธีการที่ทำให้บรรลุจุดประสงค์และเป้าหมาย ซึ่งจะต้องผ่านการคิดวิเคราะห์จากกระบวนการต่างๆที่ผ่านมาข้างต้น บวกกับประสบการณ์และความเข้าใจของผู้วางแผนพัฒนา จึงจะสามารถวางแผนพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.11 การกำหนดแผนงานและโครงการทั้งหมด

การกำหนดแผนงานและโครงการเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวางแผน เป็นขั้นตอนที่จะต้องกำหนดกิจกรรมต่างๆ ที่จะจัดทำเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้น ซึ่งจะเป็นการพิจารณาในรายละเอียดในโครงการพัฒนาต่างๆ ของกลุ่มแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะแห่ง กล่าวโดยสรุปคือ

2.11.1 มีการกำหนดโครงการระยะสั้นและระยะยาว โครงการระยะสั้นจะเป็นโครงการในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง การลงทุนต่ำ และให้ผลผลิตในระยะสั้น หรือเป็นโครงการที่มีความจำเป็นเร่งด่วนสำหรับโครงการระยะยาวเป็นโครงการที่ลงทุนสูง ให้ผลระยะยาว

2.11.2 กำหนดสาธารณูปโภค เช่น ถนน ที่จอดรถ น้ำ ไฟ การสื่อสาร สิ่งอำนวยความสะดวกให้พอเพียงกับความต้องการและได้มาตรฐานพอสมควร

2.11.3 จัดรูปแบบการใช้พื้นที่การพัฒนาให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงในขนาดด้วย

2.11.4 เพิ่มพูนคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวในด้านอนุรักษ์และปรับปรุงให้ดีขึ้น

2.12 โบราณสถาน

โบราณสถานยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่บอกเรื่องราวต่างๆในอดีตตั้งแต่ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม การเมืองเทคโนโลยีของมนุษย์ ดังนั้นโบราณสถานจึงเปรียบเสมือนเป็นแหล่งความรู้ที่ได้เรียบเรียงไว้เป็นลายลักษณ์อักษรจากที่ประชุมขององค์การ UNESCO ได้ให้ความหมายของมรดกทางวัฒนธรรม ว่ามีคุณลักษณะ 3 ประการ¹¹

2.12.1 อนุสรณ์สถาน (Monument) หมายถึงผลงานทางสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม ที่มีลักษณะเป็นชิ้นและที่เป็นส่วนประกอบโครงสร้างของรอยจารึกธรรมชาติที่มีคุณสมบัติทางโบราณคดี

2.12.2 กลุ่มอาคาร (Group of Building) หมายถึงกลุ่มของอาคารเดี่ยว หรืออาคารที่ต่อเชื่อมกันโดยลักษณะทางสถาปัตยกรรม หรือทางภูมิประเทศ ซึ่งมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์

2.12.3 สถานที่ (Site) ผลงานที่ผสมผสานระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ บนแหล่งพื้นที่โบราณคดี ซึ่งมีคุณค่าอย่างกว้างขวางทางประวัติศาสตร์

2.13 สภาพแวดล้อม หมายถึง สิ่งแวดล้อม บรรยากาศรอบๆโบราณสถานหรือเรียกว่า สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ที่ช่วยปกป้องตัวโบราณสถานจากภายนอก ที่จะต้องมีความกลมกลืนกับโบราณสถาน ณ ที่นั้น สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม แบ่งเป็น 3 ประเภท

2.13.1 ศิลปกรรมเดี่ยว โดยทั่วไปมีขอบเขตไม่กว้างมาก ขึ้นอยู่กับขนาดและคุณค่าของโบราณสถานศิลปกรรมชิ้นนั้น เมื่อศิลปกรรมมีขนาดใหญ่ขอบเขตของบริเวณสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมก็ต้องมีขนาดใหญ่ตามไปด้วยเพื่อปกป้องศิลปกรรมชิ้นนั้นให้มีคุณค่าสมบูรณ์

2.13.2 ศิลปกรรมรวมกลุ่ม กลุ่มงานศิลปกรรมรวมกลุ่มนี้จะมีพื้นที่กว้าง และภายในกลุ่มจะมีศิลปกรรมชิ้นสำคัญอยู่จำนวนน้อย โดยมีศิลปกรรมชิ้นอื่นเป็นส่วนเสริม เขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมรวมกลุ่มจึงมีขอบเขตที่กว้างมาก เช่น พระบรมมหาราชวังและวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นต้น

¹¹ ประสงค์ เข้มมนต์, การพัฒนาบริเวณในเขตเมืองเก่า (เมืองโบราณ : กรุงเทพมหานคร, 2545). หน้า 308.

2.13.3 งานศิลปกรรมที่เป็นพื้นที่ เนื่องจากศิลปกรรมที่เป็นพื้นที่ย่อมจะมีขนาดใหญ่อยู่แล้ว ดังนั้นเขตสิ่งแวดล้อมของงานศิลปกรรมที่เป็นพื้นที่จึงต้องมีขนาดใหญ่ตามไปด้วย ตัวอย่างเช่น บริเวณกรุงเก่ารัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

2.14 มาตรการและแนวทางในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2530 - 2534) ได้กำหนดแนวทางและมาตรการต่างๆ ในการจัดการไว้ดังนี้¹²

2.14.1 การศึกษาค้นคว้าและวิจัย เพื่อให้ทราบว่าแต่ละประเทศ ทรัพยากรสิ่งใดมีเนื้อหามากหรือน้อยแค่ไหน มีคุณค่าทางวิชาการอย่างไร

2.14.2 การขึ้นทะเบียนบัญชี เพื่อให้ทราบว่าทรัพยากรของแต่ละแห่งนั้น มีจำนวนปริมาณและคุณภาพอย่างไร

2.14.3 การควบคุมตรวจตราดูแล เพื่อปกป้องคุ้มครอง และบูรณะปฏิสังขรณ์ เพื่อรักษาคุณค่าดั้งเดิมของแหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม

2.14.4 การสงวนรักษา เพื่อปกป้องคุ้มครอง และบูรณะปฏิสังขรณ์ เพื่อรักษาคุณค่าดั้งเดิมของแหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม

2.14.5 การนำเสนอ เพื่อนำความรู้สาขาต่างๆ มาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ การปรับปรุงโบราณสถานและแหล่ง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา สังคมและเศรษฐกิจ เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ แหล่งประวัติศาสตร์ ฯลฯ

2.14.6 การส่งเสริมสนับสนุน เพื่อให้ภาคเอกชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบสงวนรักษา บริหารและจัดการทรัพยากรนั้นๆ

2.15 การแบ่งประเภทของโบราณสถาน

โบราณสถาน (Monument and Sites) หมายถึง อนุสรณ์สถานและบริเวณ มิได้ครอบคลุมเฉพาะงานก่อสร้างทางสถาปัตยกรรมอย่างเดียวเท่านั้น แต่หมายถึง สถานที่ตั้งของเมืองและชุมชนซึ่งพบหลักฐานของอารยธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นพิเศษในบริเวณนั้น ซึ่งโบราณสถานสามารถจำแนกออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้¹³

2.15.1 อนุสาวรีย์ ปฐมกรรมขนาดใหญ่ รูปเคารพ (National Statues)

¹² นิคม มุสิกคามะ, แนวปฏิบัติในการสงวนรักษาโบราณสถาน (กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2548). หน้า 19.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 23.

เป็นทรัพย์สินทางประวัติศาสตร์ที่ถูกสร้างขึ้น เพื่อเป็นอนุสรณ์สำหรับบุคคลสำคัญของเมือง ทั้งนี้รวมถึงรูปเคารพในพุทธศาสนา เช่น พระพุทธรูป หรืออนุเสาวรีย์บุคคลสำคัญของชาติ

2.15.2 อาคารสัญลักษณ์ประจำเมือง (National Landmarks)

สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อให้ประชาชนใช้เป็นสมบัติสาธารณะหรืออาคารสถาปัตยกรรมที่สง่างาม ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ประจำเมือง เช่น สถานีรถไฟหัวลำโพง ภูเขา เนินเขา ต้นไม้ เป็นต้น

2.15.3 สถาปัตยกรรมแห่งชาติ (National Architecture)

สิ่งก่อสร้างที่สืบทอดมาจนเป็นเอกลักษณ์ของการก่อสร้างประจำชาติและยังคงใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์เดิมจนเป็นสถาปัตยกรรมดีเด่น เช่น พระอุโบสถ พระวิหาร พระเจดีย์ หรือเป็นกลุ่มอาคารขนาดต่างๆ ที่มีการออกแบบสมบูรณ์มาตั้งแต่อดีต เช่น วัดเบญจมบพิตร วัดพระเชตุพน วัดพระแก้ว หรืออาคารสถานที่สร้างขึ้นเป็นพิเศษในอดีต แต่ไม่ใช้สอยในปัจจุบัน เช่น วัดไชยวัฒนาราม วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดพระราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

2.15.4 ย่านประวัติศาสตร์หรือหมู่บ้านประวัติศาสตร์ (Historical District or Villages)

อาคารร้านค้าที่แยกหรือเชื่อมต่อกันเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชนในอดีต ที่สืบทอดและคงรูปแบบการก่อสร้างมาจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งสาธารณูปการและสาธารณูปโภค ซึ่งได้ใช้สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ เช่น ตลาดพารุวัต ตลาดเยาวราช เป็นต้น

2.15.5 อุทยานประวัติศาสตร์ (Historical Park)

สภาพแวดล้อมหรือสวนสาธารณะเมืองหรือชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเมือง มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ

- (1) อาคารสถาปัตยกรรม ซากโบราณสถาน ที่อยู่อาศัย วัดวาอาราม
- (2) สภาพแวดล้อมของโบราณสถานที่อยู่รายรอบอาคาร เช่น สนามหลวง สวนลุมพินี รวมทั้งสิ่งก่อสร้างอื่นๆ เช่น สระน้ำ คลอง ถนนหรือสวนป่าประวัติศาสตร์ ซึ่งมีลักษณะด้านประโยชน์ใช้สอยให้ร่มเงามากกว่าในแง่ความยิ่งใหญ่ทางการก่อสร้าง

- (3) การผสมผสานกันระหว่างการก่อสร้างของมนุษย์และธรรมชาติแวดล้อม เช่น ภูเขาพระบาท จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น

2.15.6 นครประวัติศาสตร์ (National Historical Cities)

เมืองซึ่งชุมชนอาศัยสืบต่อกันมา สิ่งก่อสร้างที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของชาติหรือชุมชนที่ดำรงอยู่และสืบทอดกันมาโดยมีองค์ประกอบของเมือง เช่น กายภาพของเมือง

เรื่องราวของผู้คน อาคารสถานที่ทำงาน อาคารราชการ แหล่งประวัติศาสตร์ อาคารสาธารณูปการ และสาธารณูปโภคในอดีตและใช้สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท

(1) นครประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต (Living Historical City) เช่น เกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร กรุงอัมสเตอร์ดัม เมืองฟลอเรนซ์ เมืองเวนิส ฯลฯ

(2) นครประวัติศาสตร์ที่ตาย (Death City) เช่น เมืองยโสธรปุระ ประเทศกัมพูชา เมืองศรีสขนาลัย เมืองศรีเทพ ประเทศไทย เมืองพุกาม ประเทศพม่า เป็นต้น

(3) เมืองประวัติศาสตร์ผสมระหว่างอดีตกับปัจจุบัน คือชุมชนใหญ่ที่ตั้งซ้อนบนเมืองโบราณ เช่น พระนครศรีอยุธยา สุโขทัย กำแพงเพชร เป็นต้น

2.15.7 ซากโบราณแหล่งประวัติศาสตร์โบราณคดี (National Traces of Historical Archaeological Sites)

ซากสิ่งก่อสร้างที่พังทลายจนเราไม่สามารถทราบรูปทรงหรือมีหลักฐานเกี่ยวกับรูปทรงของสิ่งก่อสร้างนั้น รวมทั้งแหล่งที่อยู่อาศัยของคนในอดีต เช่น บ้านเชียง หรือสถานที่จัดพิธีกรรม เช่น ผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ถ้ำผีหัวโต จังหวัดกระบี่ เป็นต้น

2.16 วิธีการสงวนรักษาแบบต่างๆ

วิธีการอนุรักษ์โบราณสถาน ตามที่สภากาารโบราณสถานระหว่างประเทศ (ICCROM and ICOMOS) ได้กำหนดวิธีการสงวนรักษาซ่อมแซมประกอบด้วยวิธีต่างๆดังนี้¹⁴

2.16.1 การป้องกันทางกฎหมาย (Protection)

การกระทำที่ ต้องการให้สภาพต่างๆ ของโบราณสถานและขอบเขตโบราณสถาน ปลอดภัยจากการถูกขโมยหรือผลกระทบจากสภาพแวดล้อม โดยการประกาศขึ้นทะเบียนบัญชีโบราณสถานของชาติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.16.2 การบำรุงรักษา (Preservation)

การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการบำรุงรักษาโบราณสถานนั้น เป็นการหมุนเวียนหรือประจำตลอดจนการซ่อมแซมเล็กน้อย เพื่อมิให้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเหล่านั้นเสื่อมสภาพ

¹⁴ นิคม มูลิกะคามะ, แนวปฏิบัติในการสงวนรักษาโบราณสถาน (กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2548). หน้า 83.

2.16.3 วิทยาศาสตร์การอนุรักษ์ (Conservation)

การรักษาแหล่งวัฒนธรรมหรือโบราณสถานไว้ มิให้ถูกทำลายหรือเสื่อมสลาย รวมถึงการบำรุงรักษา ซ่อมแซม รักษาความเป็นของแท้ดั้งเดิมของทรัพยากรทางวัฒนธรรม ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

2.16.4 การเสริมความแข็งแรงทางวิศวกรรม (Consolidation)

การใช้โครงสร้างเข้าไปค้ำยันส่วนของโบราณสถานไว้ เพื่อความมั่นคงแข็งแรงหรือเพื่อรักษารูปแบบโบราณสถานไว้เป็นการชั่วคราว เพื่อบรรเทาภาระงานบูรณะปฏิสังขรณ์

2.16.5 การบูรณปฏิสังขรณ์ (Restoration)

การทำให้สถาปัตยกรรมที่เสียหายหรือขาดหายไปคืนสู่สภาพเดิมภายในขอบเขตของวัสดุที่คงเหลืออยู่โดยรูปแบบที่ไม่ใช่การคาดคะเน

2.16.6 การสร้างรูปแบบขึ้นมาใหม่ (Reconstruction)

คือการสร้างอาคารสถาปัตยกรรมขึ้นมาใหม่ โดยใช้วัสดุเก่าหรือใหม่ หรือทั้งสองอย่างตามความถูกต้องและข้อมูลทางโบราณคดี และสถาปัตยกรรมโดยการคาดคะเน เคลื่อนย้ายแหล่งที่ตั้ง (Relocation) วิธีการนี้จะใช้เมื่อมีความจำเป็นและไม่สามารถแก้ไขได้

2.16.7 การจัดขึ้นส่วนเก่าใส่ในรูปแบบเดิม (Anastylosis)

การบูรณปฏิสังขรณ์โดยการใช้วัสดุดั้งเดิมที่เหลืออยู่ในสถานที่นั้น ประกอบรูปให้โบราณสถานกลับไปสู่รูปทรงตามสถาปัตยกรรมเดิม หรือผลวิเคราะห์ทางโบราณคดี ที่เกี่ยวกับศิลปกรรมในแหล่งนั้นๆ

2.17 การท่องเที่ยวโบราณสถาน

สิ่งสำคัญในการอนุรักษ์โบราณสถานแล้ว นอกจากเพื่อการสื่อทอดมรดกของคนในอดีตแล้วแล้ว สิ่งสำคัญประการต่อมาก็คือ การบริหารและให้ความรู้แก่ประชาชนนอกสถาน การศึกษาหรือการทัศนศึกษานั้นเอง แต่จำนวนในกลุ่มประชาชนที่มาทัศนศึกษา (Visitor) โบราณสถานนั้นหากจำต้องพักค้างคืนเกิน 1 คืน ถือว่ากลุ่มคนเหล่านั้นว่า นักท่องเที่ยว (Tourist) เพราะฉะนั้นโบราณสถานผู้มาเยี่ยมชมและนักท่องเที่ยวต้องเป็นของคู่กัน

การท่องเที่ยวนอกจากจะเป็นการช่วยอนุรักษ์และป้องกันโบราณสถานแล้ว ยังช่วยสร้างรายได้ เพื่อนำมาใช้บำรุงรักษาโบราณสถาน และช่วยเผยแพร่โบราณสถานให้เป็นที่รู้จักให้มากขึ้นด้วยอีกทางหนึ่ง ดังนั้นการออกฉบัญญัติการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Charter For Cultural

Tourist) ด้วยเหตุนี้การวางแผนการท่องเที่ยว เพื่อช่วยป้องกันปัญหาด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจในท้องถิ่นที่โบราณสถานตั้งอยู่

2.17.1 ทำแผนการใช้โบราณสถานให้สัมพันธ์กับแผนการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจของรัฐ

2.17.2 จัดทำกิจกรรมบริการและข้อจำกัดที่นักท่องเที่ยวจะต้องปฏิบัติในระหว่างการเข้าชมโบราณสถาน

2.17.3 มีแผนผังการใช้พื้นที่โบราณสถานชัดเจน เพื่อกำหนดขอบเขตที่นักท่องเที่ยวทั่วไปเข้าชม และพื้นที่จำเพาะที่ห้ามเข้าชมก่อนได้รับอนุญาต ในแบบคู่มือการเข้าชม

2.17.4 อบรมมัคคุเทศก์หรือเจ้าหน้าที่ให้ทราบถึงมลพิษที่อาจทำลายโบราณสถาน และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตลอดจนปลูกฝังอบรมเจ้าหน้าที่ให้เคารพและปกป้องความสวยงามแท้จริง

2.18 ความต้องการพื้นฐานที่จำเป็น (Need Of Visitor And Tourist)

ผู้มาเยือนจะประทับใจเมื่อมีการคำนึงถึงปัจจัยดังนี้

2.18.1 การต้อนรับอย่างเป็นมิตรและการช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาหรืออุบัติเหตุ

2.18.2 พื้นที่บริเวณสะอาด ปราศจากขยะและได้รับการดูแลอย่างดี

2.18.3 มีการเสนอแนะนำข้อห้ามในท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านศาสนาและวัฒนธรรม

2.18.4 ให้ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานชัดเจน และเป็นที่เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง

2.18.5 มีความปลอดภัยและปกป้องทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

2.18.6 มีส่วนบริการ เช่น ที่พัก อาหารและสามารถซื้อของที่ล้ำค่าได้สะดวก

2.19 การต้อนรับนักท่องเที่ยว (Welcoming The Visitor)

นักท่องเที่ยวควรที่จะได้รับการต้อนรับจากเจ้าหน้าที่ด้วยความเป็นกันเองให้มากที่สุด โดยที่เจ้าหน้าที่จะต้องคอยดูแล ให้ความช่วยเหลือ และคอยอำนวยความสะดวก โดยมีหน่วยงานตั้งอยู่ในตำแหน่งที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน

2.20 อุปกรณ์พื้นฐานที่ใช้ในการต้อนรับ

อุปกรณ์พื้นฐานที่ใช้ในการต้อนรับ ได้แก่ ป้ายสัญลักษณ์ แผ่นผังขนาดใหญ่ แสดงพื้นที่โครงการ ที่ตั้งต่างๆ เพื่อป้องกันการหลงทาง ซึ่งควรจะติดตั้งในบริเวณที่จะสร้างความเสียหายแก่โบราณสถาน

2.21 การบริการความรู้แก่ผู้เยี่ยมชมและนักท่องเที่ยว

2.21.1 การจัดแสดงและคำอธิบายการตีความ (Presentation and Interpretation)

จำเป็นต้องมีสื่อที่ชัดเจน เพื่อบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ เช่น การก่อตั้ง การล่มสลาย เป็นต้น ซึ่งสื่อที่ใช้ตีความตามประวัติศาสตร์โบราณต้องไม่ขัดกับสภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถาน¹⁵

ซึ่งสื่อที่ใช้ในการตีความประกอบด้วย

- (1) สิ่งสังเกตที่เขียนและเห็นอย่างชัดเจน เช่น ป้ายเตือน แผ่นผัง ใบปลิว หนังสือแนะนำ หนังสือที่ระลึกมีข้อมูลละเอียดมาก และหนังสือข้อมูลประวัติศาสตร์พื้นฐาน หนังสืออ้างอิงในหลายๆภาษาตามที่ต้องการ
- (2) มัคคุเทศก์หรือครู
- (3) พิพิธภัณฑสถาน การจัดนิทรรศการ แบบตัวอย่างวัตถุขุดพบในการก่อสร้าง หุ่นจำลองของชิ้นงานศิลปะ รูปภาพหรือเหรียญ
- (4) หุ่นจำลองเหมือนจริง (Diorama) ที่คอยนั่งฟังวิทยุ เครื่องเล่นเทปชนิดพกพาได้
- (5) ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิดีทัศน์การแสดง เทปหรือสไลด์ละคร เพลง การแสดงแสงและเสียงและการให้แสงเงา
- (6) ป้ายแนะนำและอธิบายสถานที่ มีลักษณะแตกต่างจากป้ายประเภทอื่นๆ ควรจะมีรูปแบบในลักษณะเดียวกันทั้งหมด ควบคุมการใช้สีของป้ายและลักษณะแบบตัวอักษรเป็นพิเศษ พร้อมกับใส่คำอธิบายเกี่ยวกับโบราณสถานเพื่อให้นักท่องเที่ยวศึกษาและทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ของโบราณสถาน
- (7) การแสดงไฮด์ทัศนศึกษา สื่อที่ใช้ในการแสดงไฮด์ทัศนศึกษาจะต้องมีคุณภาพสูง มีระยะเวลาของเนื้อเรื่องประมาณ 10-15 นาที ซึ่งเนื้อหาทางประวัติศาสตร์จะต้องมีความถูกต้องแม่นยำ เชื่อถือได้ ภาษาที่ใช้ประกอบสื่อไฮด์ทัศนศึกษาควรมีภาษาสากลด้วย เพื่อนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ฟังแล้วจะได้มีความเข้าใจในเนื้อเรื่องประวัติศาสตร์
- (8) มัคคุเทศก์ จะต้องมีความรู้ทางประวัติศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่ ผ่านการฝึกอบรมเป็นอย่างดี โดยได้รับประกาศนียบัตรรับรองโดยสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งชาติ
- (9) การประชาสัมพันธ์ (Promotion) โดยมีจุดประสงค์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยวิธีการเผยแพร่สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญและกิจกรรมการท่องเที่ยวของพื้นที่ ผ่านสื่อโฆษณาหรือสิ่งตีพิมพ์

¹⁵นิคม มูลิกะคามะ, แนวปฏิบัติในการสงวนรักษาโบราณสถาน (กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2548), หน้า 142.

2.22 กรอบแนวทางในการปฏิบัติต่อแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

โดยมีแนวคิดระหว่างการพัฒนาการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ร่วมกัน ในปี ค.ศ. 1990 นาย A. STIRLING ผู้อำนวยการ The National Trust Of England เสนอต่อการประชุม ECOMOS ที่เมือง CANTERBURY ประเทศสหราชอาณาจักร ซึ่งมีกรอบแนวทางการปฏิบัติดังนี้

2.22.1 แผนการพัฒนานักท่องเที่ยว มีความจำเป็นในฐานะเป็นเงื่อนไขที่วางไว้ ก่อนการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวใดๆ

2.22.2 ควรจะเป็นกฎพื้นฐานสำหรับแผนพัฒนานักท่องเที่ยวมีทั้งการอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวที่ให้ผลดี กฎควรจะเป็นส่วนหนึ่งของจุดประสงค์ที่เป็นรากฐานของผู้แทนการท่องเที่ยวแห่งชาติทั้งหมด และการท่องเที่ยวของหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานที่จะสร้างขึ้นใหม่

2.22.3 สัดส่วนที่สำคัญของรายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวควรจะใช้เพื่อประโยชน์ของการอนุรักษ์ทั้งของประเทศและท้องถิ่น

2.22.4 ความสนใจของประชาชนที่อาศัยและทำงานในชุมชนใดๆ ควรจะเป็นปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจอันดับหนึ่ง ในการเลือกการพัฒนาการท่องเที่ยว

2.22.5 โปรแกรมทางการศึกษาจะช่วยเชิญชวนนักท่องเที่ยว ให้เคารพและเข้าใจวิถีชีวิต พื้นบ้าน วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และศาสนา มาตรการการท่องเที่ยว ควรรวมปัจจัยเหล่านี้ไว้ด้วย

2.22.6 การออกแบบอาคารที่ตั้งและระบบการขนส่งใหม่ๆ ควรจะลดผลของการท่องเที่ยว ที่คาดว่าจะเป็อันตราร้ายแรง ควรจะสร้างการควบคุมมลภาวะไว้ในทุกระบบของสาธารณูปโภค ชั้นพื้นฐาน ที่มีหลักความงามตามธรรมชาติเกี่ยวข้องด้วย การบูรณการของโครงการพัฒนาที่มนุษย์สร้างขึ้นใหม่ ควรจะหลีกเลี่ยงเสียหากเป็นไปได้

2.22.7 การจัดการที่ดีควระกำหนดการพัฒนาทางการท่องเที่ยว ให้เหมาะสมดูลกับการควบคุมที่จะรักษาระดับดังกล่าว กฎดังกล่าว สามารถนำไปใช้กับที่ตั้งโบราณได้ทั่วไป และใช้กับการพิจารณาการพัฒนาของแผนการจัดการอื่นๆได้

2.23 แนวทางการรักษาเขตเมืองเก่า

“การอนุรักษ์” คือการดูแล รักษาโบราณสถานเพื่อให้คงคุณค่า รวมถึงการป้องกันรักษา สงวน ปฏิสังขรณ์และบูรณะ (ระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ. 2528) การอนุรักษ์จำแนกออกได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่¹⁶

2.23.1 การสงวนรักษา การดูแลรักษาไว้ให้คงสภาพเดิมที่เป็นอยู่ และป้องกันไม่ให้เกิดการเสียหายเพิ่มต่อไป

2.23.2 การปฏิสังขรณ์ การทำให้คืนสู่สภาพที่เคยเป็นมา

2.23.3 การบูรณะ การซ่อมแซม ปรับปรุงให้มีรูปทรงเดิมมากที่สุด แต่ต้องแสดงความแตกต่างของสิ่งที่มีอยู่เดิมและสิ่งทำขึ้นใหม่

2.24 วิธีการอนุรักษ์โบราณสถาน

2.24.1 การศึกษาประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมสถาปัตยกรรม เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการกำหนดแนวทางอนุรักษ์

2.24.2 กำหนดกรอบการอนุรักษ์โบราณสถานแต่ละแห่งให้ชัดเจน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการและระดับการอนุรักษ์

2.24.3 สร้างรูปแบบ กำหนดวิธีการ ลายละเอียดต่างๆในการอนุรักษ์ รวมถึงการกำหนดวัสดุที่จะนำมาใช้

2.24.4 ดำเนินการอนุรักษ์ในเชิงที่มีการศึกษาให้ความรู้ และการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ และอาจจะมีหน่วยงานเอกชนอื่นๆนอกเหนือจากกรมศิลปากรร่วมทำงานด้วย

2.24.5 การปรับปรุงภูมิทัศน์ ให้มีการใช้สอยพื้นที่ ให้สอดคล้องกับกิจกรรมในปัจจุบัน และช่วยเสริมให้โบราณสถานมีความสง่างาม

2.25 แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อม

การพัฒนาในบริเวณโบราณสถานจะต้องมีกรอบที่ชัดเจน ไม่ส่งผลกระทบต่อโบราณสถานเรียกว่าการ “พัฒนาเชิงอนุรักษ์” ซึ่งต้องแยกพื้นที่ที่ออกจากการ “พัฒนาเชิงเศรษฐกิจ” ให้ชัดเจน เพื่อที่จะพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจ ควรจะอยู่ห่างจากพื้นที่พัฒนาเชิงอนุรักษ์¹⁷

¹⁶ สำนักงานโบราณคดี กรมศิลปากร, คู่มือการดูแลรักษาโบราณสถาน (จังหวัดนนทบุรี : จัดพิมพ์โดยวารสารส่งเสริมปกครองท้องถิ่น, 2544).

¹⁷ ประสงค์ เขี่ยมอนันต์, การพัฒนาบริเวณในเขตเมืองเก่า (เมืองโบราณ. กรุงเทพมหานคร, 2545). หน้า 314.

2.25.1 วิธีการดำเนินการพัฒนาเชิงอนุรักษ์

- (1) ศึกษากรอบกำหนดการพัฒนาในเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พร้อมทั้งชี้้นำการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจไปยังบริเวณอื่นที่เหมาะสม
- (2) ทำการพัฒนาสาธารณูปโภค ถนน ทางเดินไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ เท่าที่จำเป็นเท่านั้น ควบคุมการพัฒนาในบริเวณต่างๆ ให้เป็นไปตามกรอบการพัฒนา และการพัฒนาเชิง เศรษฐกิจนั้นจะต้องพัฒนาให้กลมกลืน และค่อยเป็นค่อยไป
- (3) ส่งเสริมให้เขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมีความสง่างาม บรรยากาศเหมาะสมกับบริบท

2.26 กฎบัตรระหว่างประเทศเพื่ออนุรักษ์เมืองและชุมชนเมืองประวัติศาสตร์

(Washington Charter 1987)

โดยมีเนื้อหาสำคัญครอบคลุมพื้นที่ชุมชนประวัติศาสตร์ในกลางใจเมือง หรือย่านประวัติศาสตร์ โดยมีการอนุรักษ์รูปแบบแผนผังของเมือง และโครงข่ายถนน พื้นที่สีเขียว รวมถึงรูปลักษณะอาคารภายนอกให้มีความสัมพันธ์กับตัวโบราณสถานและประวัติศาสตร์ และควบคุมกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนประวัติศาสตร์ มีการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ประวัติศาสตร์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตปัจจุบัน และการพัฒนาสาธารณูปโภคด้วยความระมัดระวัง ควรที่จะมีการควบคุมระบบสาธารณูปโภคที่สามารถส่งผลกระทบต่อโบราณสถาน จะต้องมีแผนงานรองรับ และการให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจแก่ชุมชนปัจจุบัน เพื่อการอนุรักษ์ร่วมกันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความช่วยเหลือด้านการเงินเพื่ออนุรักษ์แก่ชุมชนด้วย

2.27 แนวทางการอนุรักษ์ของสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม

นอกเหนือจากการอนุรักษ์และฟื้นฟูตัวโบราณสถานแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับการควบคุมสภาพแวดล้อม รอบๆพื้นที่โบราณสถานควบคู่ไปพร้อมกันจึงจะทำให้ภาพรวมของเมืองโบราณมีบรรยากาศของเมืองโบราณที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ประกอบด้วยหัวข้อดังนี้

2.27.1 บรรยากาศ (Atmosphere) คือภาพรวมของเมืองโบราณทั้งหมด

2.27.2 แหล่งอันครอนุรักษ์ (Nucleus) คือพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือโบราณสถานที่เป็นต้องอนุรักษ์

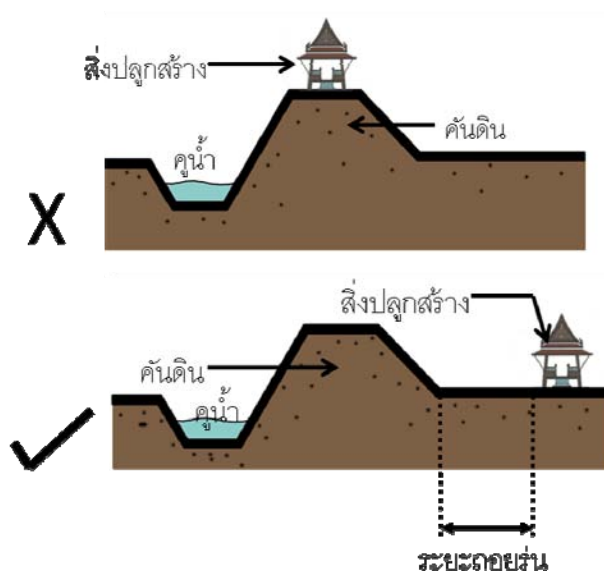
2.27.3 พื้นที่สงวนรักษา (Preservation Area) พื้นที่ที่มีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลง จากผลกระทบจากปัจจัยต่างๆ ซึ่งควรจะต้องเก็บรักษาพื้นที่ส่วนนี้เอาไว้

2.27.4 พื้นที่อนุรักษ์ (Conservation Area) พื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ แต่จะสามารถยินยอมให้ประกอบกิจกรรมได้บางประเภทเท่านั้น ซึ่งกิจกรรมจะต้องไม่ขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมและภาพรวมเมืองโบราณ ซึ่งจะต้องมีการควบคุมกิจกรรมที่เข้มงวด

2.27.5 พื้นที่บริการและการจัดการหรือพัฒนา (Service And Management Area) คือพื้นที่ข้างเคียงหรือบริเวณรอบโบราณสถาน สามารถพัฒนาพื้นที่ได้บางกิจกรรมจะต้องไม่ขัดแย้งกับภาพรวมเมืองโบราณ ซึ่งการควบคุมกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างเข้มงวดเช่นกัน แต่น้อยกว่าพื้นที่อนุรักษ์

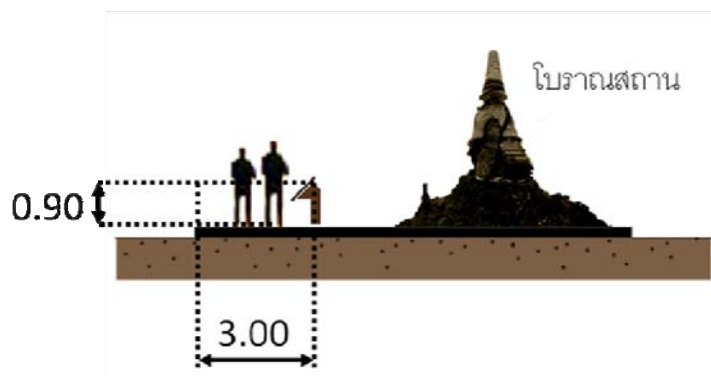
2.28 แนวทางการควบคุมสิ่งปลูกสร้างอาคารในพื้นที่เมืองโบราณและเขตโบราณสถาน

แนวทางในด้านสิ่งปลูกสร้างอาคารเน้นเรื่องของการควบคุมความสูงอาคารเป็นสำคัญภายในบริเวณของโบราณสถาน พร้อมกับการควบคุมมวลอาคารให้มีขนาดเหมาะสม ควบคุมรูปแบบสถาปัตยกรรมให้กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมเดิม และการควบคุมระยะถอยร่นอาคาร กับโบราณสถานเพื่อใช้เป็นฉนวนป้องกันผลกระทบต่อโบราณสถาน

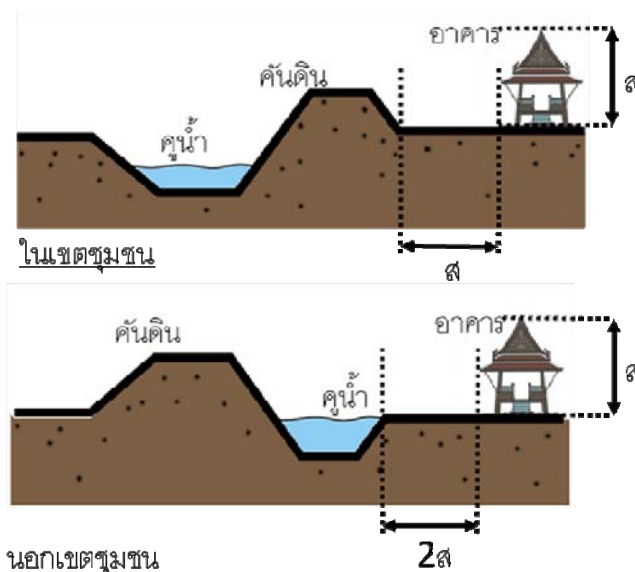
ภาพที่ 2-5 แนวทางการอนุรักษ์เมืองโบราณโดยการกำหนดระยะถอยร่นของสิ่งปลูกสร้างให้ห่างจากคูน้ำคันดินโบราณ

(ที่มา : ปรับปรุงจากโครงการจัดทำแบบการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงแหล่งชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กันยายน. 2549. หน้า 144.)

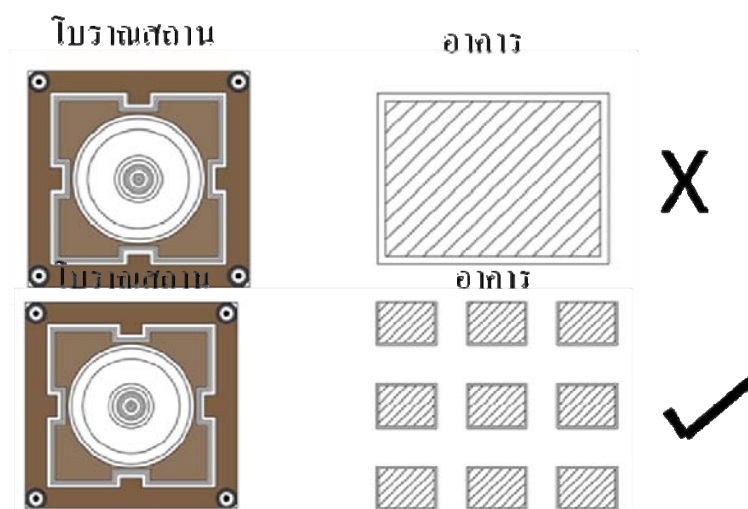
ภาพที่ 2-6 แนวทางการอนุรักษ์เมืองโบราณโดยการกำหนดป้ายบอกรายละเอียดโบราณสถานที่
เรียงง่ายไม่บดบังโบราณสถาน

(ที่มา : ปรับปรุงจากโครงการจัดทำแบบการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงแหล่งชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กันยายน. 2549. หน้า 144.)

ภาพที่ 2-7 แนวทางการอนุรักษ์เมืองโบราณโดยการกำหนดระยะถอยร่นและความสูงของอาคารให้
ห่างจากคูน้ำคันดินโบราณ

(ที่มา : ปรับปรุงจากโครงการจัดทำแบบการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงแหล่งชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กันยายน. 2549. หน้า 144.)

ภาพที่ 2-8 แนวทางการอนุรักษ์เมืองโบราณโดยการควบคุมมวลอาคารไม่ให้มีขนาดใหญ่ใกล้เคียงโบราณสถาน

(ที่มา : ปรับปรุงจากโครงการจัดทำแบบการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงแหล่งชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กันยายน. 2549. หน้า 144.)

2.29 แนวทางการจัดภูมิทัศน์ภายในพื้นที่ชุมชนโบราณ และในพื้นที่โบราณสถาน

การจัดภูมิทัศน์ในพื้นที่บริเวณโบราณสถานและชุมชนโบราณ มีส่วนช่วยในการสร้างบรรยากาศของเมืองโบราณให้ดูร่มรื่น สวยงามมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยในการแสดงขอบเขตของเมืองโบราณและโบราณสถานได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งมีแนวทางในการควบคุมดังนี้

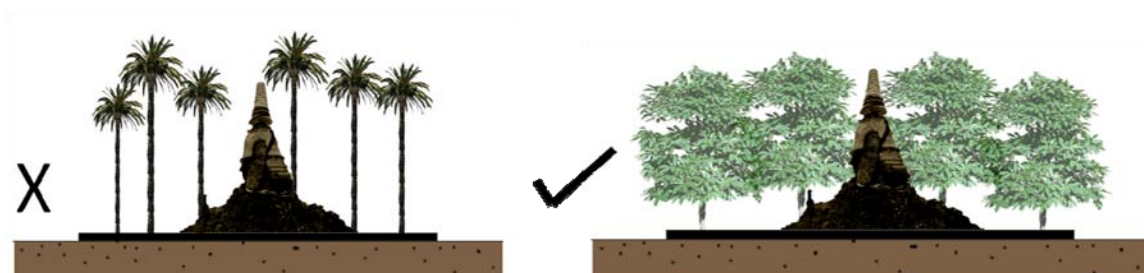
2.29.1 ควบคุมการพัฒนาพื้นที่ในส่วนที่เป็นฉากหน้า (Foreground) และฉากหลัง (Background) ของโบราณสถาน โดยห้ามการก่อสร้างหรือเปลี่ยนแปลงพื้นที่ในลักษณะที่บดบังการมองเห็น หรือลดคุณภาพของภูมิทัศน์ของโบราณสถาน

2.29.2 คำนึงถึงการเปิดแนวมอง (Visual Corridor) และควบคุมการพัฒนาในแนวมอง หรือแนวแกนสำคัญ (Mian Axis) ด้วยการเปิดพื้นที่โล่ง เข้าหาเมืองโบราณหรือตัวโบราณสถาน

2. 29.3 ควบคุมการใช้วัสดุพืชพันธุ์ที่ให้บรรยากาศสอดคล้องกับบรรยากาศตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เลือกใช้พื้นพันธุ์พื้นถิ่น (Native Plant) เพื่อช่วยเพิ่มเอกลักษณ์เฉพาะตัวและการดูแลรักษาที่ง่าย

2. 29.4 การกำหนดที่ว่างระหว่างเมืองโบราณกับชุมชน เพื่อป้องกันการรุกรานของชุมชนและช่วยในการรับรู้ขอบเขตและความแตกต่างโบราณสถานและชุมชน

2. 29.5 กำหนดวัสดุแผ่นพื้นที่กลมกลืน เหมาะกับประโยชน์ใช้สอย เพื่อแสดงความต่อเนื่องกับตัวเมืองโบราณและโบราณสถาน

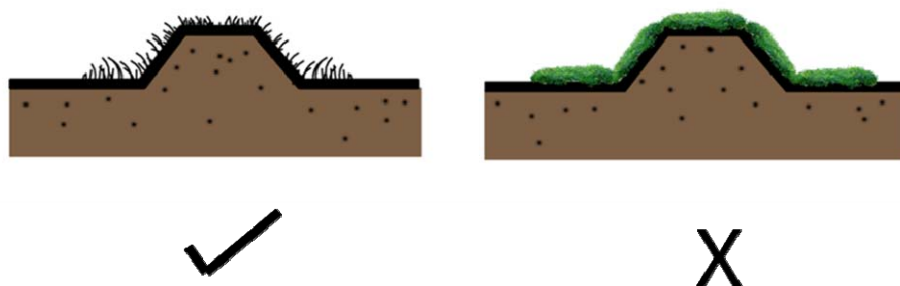
ภาพที่ 2-9 แนวทางการอนุรักษ์เมืองโบราณโดยการไม่นำต้นไม้แปลกปลอมจากถิ่นอื่นมาปลูก
ในเขตโบราณสถาน

(ที่มา : ปรับปรุงจากโครงการจัดทำแบบการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงแหล่งชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กันยายน. 2549. หน้า 144.)

ภาพที่ 2-10 แนวทางการอนุรักษ์เมืองโบราณโดยปลูกต้นไม้เว้นระยะร่นจากโบราณสถานอย่างน้อย ครึ่งหนึ่งของทรงพุ่มเมื่อต้นไม้โตเต็มที่

(ที่มา : ปรับปรุงจากโครงการจัดทำแบบการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงแหล่งชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กันยายน. 2549. หน้า 144.)

ภาพที่ 2-11 แนวทางการอนุรักษ์เมืองโบราณโดยใช้พืชคลุมดินเพื่อป้องกันการพังทลายของคันดิน (ที่มา : ปรับปรุงจากโครงการจัดทำแบบการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงแหล่งชุมชนโบราณ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เสนอต่อ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กันยายน. 2549. หน้า 144.)

2.30 สรุป

จากแนวคิดด้านการอนุรักษ์และการท่องเที่ยวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาเมืองโบราณ คู่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเมืองโบราณที่ยังมีชุมชนอาศัยอยู่ (Living Monument) ดังนั้นปัจจัยที่สำคัญในการอนุรักษ์เน้นไปในเรื่องของ การควบคุมสภาพแวดล้อมและการใช้ประโยชน์ที่ดินในชุมชน เพราะฉะนั้นการทำความเข้าใจกับชุมชนถึงมาตรการในการอนุรักษ์ และอธิบายถึงผลประโยชน์ต่อชุมชนจากการอนุรักษ์และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน จึงเป็นการช่วยในการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพและได้ผลดีที่สุด

กรณีศึกษา

1. กรณีศึกษาเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่

1.1 ความเป็นมา

เมืองเวียงกุมกามเป็นแหล่งโบราณสถานที่มีความสำคัญด้านประวัติศาสตร์มานาน ซึ่งพ่อขุนมังรายดำรงตำแหน่งกษัตริย์ในขณะนั้น เป็นผู้ก่อตั้งเวียงกุมกามขึ้น เมื่อ พ.ศ. 1837 เพื่อใช้เป็นเมืองหลวง เป็นศูนย์กลางในการค้าขาย คมนาคม และการเกษตร หลังจากนั้น เมื่อ พ.ศ. 1839 เกิดเหตุการณ์น้ำท่วมครั้งใหญ่ทำให้แม่น้ำปิงเปลี่ยนทิศทาง ทำให้เวียงกุมกามต้องหมดความสำคัญและล่มสลายไป จนเมื่อสมัยรัชกาลที่ 5 เวียงกุมกามก็ได้กลับมาเป็นศูนย์กลางของความเป็นเมืองที่สำคัญอีกครั้งทำให้เกิดชุมชนขึ้น หลังจากนั้นได้มีการค้นพบโบราณวัตถุจำนวนมาก กรมศิลปากรได้เข้ามาทำการขุดแต่งและบูรณะโบราณสถาน เมื่อ พ.ศ. 2527 พบว่ามีบ้านเรือนจำนวนมากปะปนกับโบราณสถาน ประกอบกับเวียงกุมกามมีศักยภาพด้านโบราณสถาน ทางภาครัฐได้มีการสนับสนุนให้เวียงกุมกามเป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังไม่ได้มีการจัดทำแผนสำหรับการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

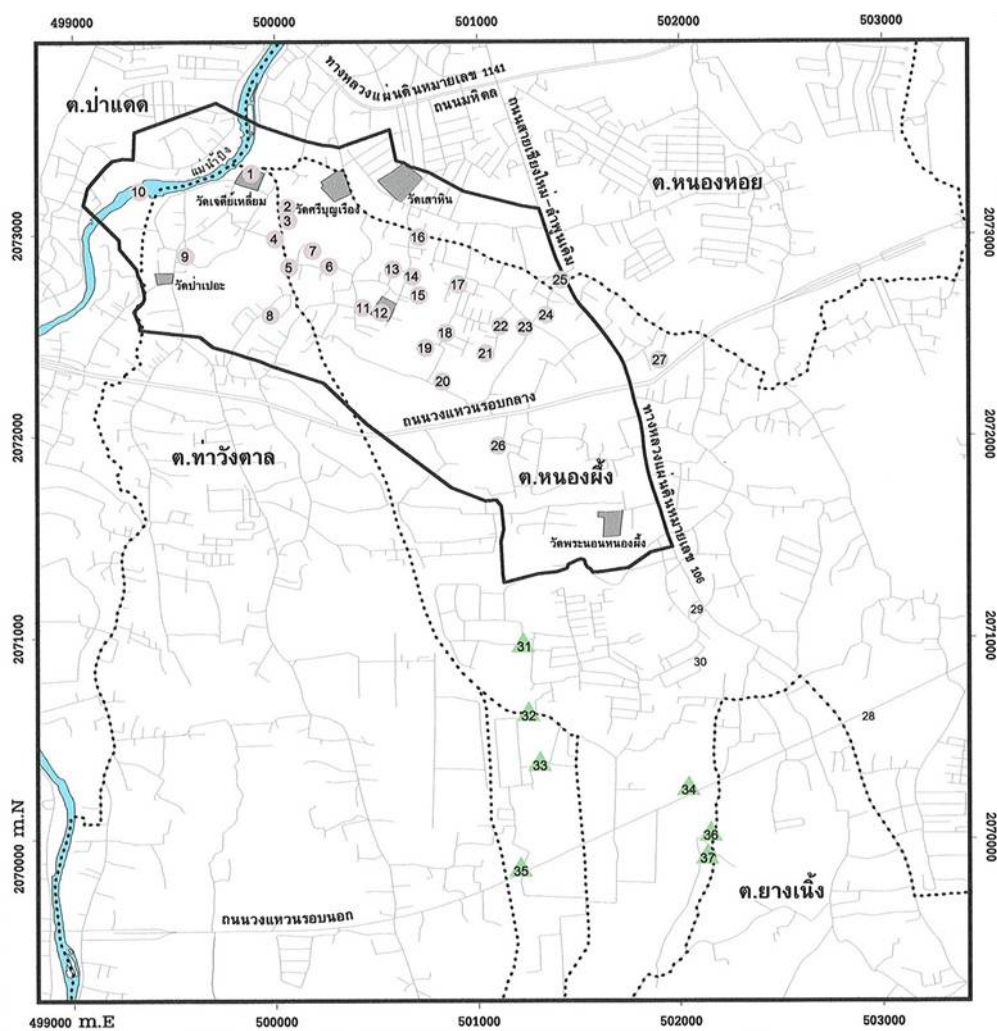
กรมโยธาธิการได้ทำการว่าจ้าง บริษัท ปัญญา คอนซัลแตนท์ จำกัด ในการศึกษาและวางแผนพัฒนาพื้นที่เมืองโบราณเวียงกุมกาม เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานและเป็นการเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์อย่างเต็มรูปแบบ

1.2 ขอบเขตโครงการ

พื้นที่เพื่อการศึกษา ได้แก่ พื้นที่ความเชื่อมโยงของบทบาทพื้นที่ภาคเหนือตอนบน และกลุ่มจังหวัดกับพื้นที่โดยรอบโบราณสถานเวียงกุมกาม รวมทั้งพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อการพัฒนาในด้านต่างๆของโครงการ

1.2.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ กลุ่มพื้นที่บริเวณโบราณสถานเวียงกุมกามและพื้นที่ต่อเนื่อง ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 16.40 ตารางกิโลเมตร

โครงการวางและจัดทำผังพื้นที่เฉพาะเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่

แผนที่ที่ 2.1.2-1 แสดงตำแหน่งโบราณสถานในพื้นที่โครงการและข้างเคียง

สัญลักษณ์ 1 โบราณสถานที่ยังบูรณะแล้ว 2 โบราณสถานที่ยังไม่ได้รับการบูรณะ 3 ถนน 4 เขตตำบล 5 แม่น้ำ คลอง ห้วย 6 พื้นที่ว่างผืน 7 วัด (ปัจจุบันยังใช้งานอยู่)	1. วัดเจดีย์เหลี่ยม 2. วัดพระเจ้าองค์คำ 3. วัดพญาผายราย 4. วัดธาตุขาว 5. วัดป่าเมี่ยง 6. วัดฮีตช้าง 7. วัดหนานช้าง 8. วัดป่าคำดอม 9. วัดอุโบสถ 10. วัดป่าตาล 11. วัดราชบุรุษ 12. วัดช้างคำ (กานโถม)	13. วัดกุมกาม 14. วัดกุมกามหมายเลข 1 15. วัดอุยายหลาน 16. วัดพันเตา 17. วัดหัวหนอง 18. วัดกุฎายี่ 19. วัดกุฎีไม้ 20. วัดภูไม้ซาง 21. วัดกุฎะเกสื้อ 22. วัดกุฎะโห้ 23. วัดกุมกามที่ปราม 24. วัดกุมกามที่ปราม 25. วัดภูขาว 26. วัดอุจอกปอก 27. วัดบ่อน้ำทิพย์ 28. วัดพระกุด 29. วัดกมวงเขียว 30. วัดน้อย 31. วัดอุโบสถ 32. วัดพระเจ้าแดง 33. วัดพระจำไธย 34. วัดป่าดง 35. วัดบวทวิหาร	36. วัดอุ้มงพัน 37. วัดป่าท่า
	38. วัดอุ้มงพัน 39. วัดป่าท่า		

เหนือ

0 200 400
เมตร

พื้นที่วางผัง

ที่มา กรมศิลปากร

ภาพผังที่ 2-1 ตำแหน่งโบราณสถานในพื้นที่โครงการและข้างเคียง (ที่มา โครงการวางและจัดทำผังพื้นที่เฉพาะเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่)

1.3 ลักษณะปัญหาที่พบในเมืองโบราณเวียงกุมกาม

1.3.1 ลักษณะปัญหาทางกายภาพโดยรวม

ลักษณะปัญหาทางกายภาพส่วนใหญ่มาจากสภาพแวดล้อมและทัศนียภาพของพื้นที่ที่ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และไม่สวยงาม ดังนั้นการเสนอแนวทางปรับปรุงสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ในบริเวณที่มีปัญหาจึงเป็นทางออกของการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

- (1) การขยายตัวของชุมชน ที่ชนาบใกล้โบราณสถาน
- (2) การไม่เห็นคุณค่าของโบราณสถานที่ถูกปล่อยทิ้งร้าง
- (3) ปัญหาการขาดความควบคุมสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ แสดงความขัดแย้งกับโบราณสถาน
- (4) ปัญหามุมมองมองจากโบราณสถานให้เห็นสิ่งก่อสร้างสมัยใหม่ทำลายบรรยากาศเมืองโบราณ
- (5) ปัญหามุมมองที่ไม่สวยงามควรจะถูกต้นไม้เป็นฉากหลังเพื่อปิดบังอาคารและสิ่งก่อสร้าง
- (6) มุมมองในชุมชนซึ่งเป็นเส้นทางที่วชมโบราณสถานควรปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม
- (7) ป้ายสื่อความหมายมองเห็นได้ไม่ชัดเจน ถูกปิดบังด้วยต้นไม้
- (8) รั้วสีเขียวในชุมชน สร้างบรรยากาศให้เส้นทางชมโบราณสถานร่มรื่นสวยงาม
- (9) การเก็บรักษาต้นไม้ใหญ่เดิมหรือปลูกเพิ่มเพื่อเป็นฉากหลังโบราณสถาน
- (10) ความหลากหลายของรูปแบบป้ายสื่อความ ควรจะให้มีความเหมือนกัน
- (11) ป้ายโฆษณาควรจะมีการควบคุม ไม่ให้เกิดมุมมองที่ไม่ดี
- (12) ลักษณะของป้ายสื่อความหมายที่มี รูปแบบเหมาะสมกับโบราณสถาน

1.4 แนวคิดการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถาน

โดยใช้แนวคิดที่ว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินจะมีความเข้มงวดเมื่ออยู่ใกล้กับโบราณสถาน และผ่อนคลายลงเมื่อห่างจากโบราณสถานออกมา โดยพื้นที่รอบโบราณสถานจะกำหนดให้เป็นพื้นที่โล่ง เพื่อนันทนาการเป็นหลักเพื่อให้โบราณสถานดูสง่างาม สามารถมองเห็นได้ชัดเจนจากระยะไกล

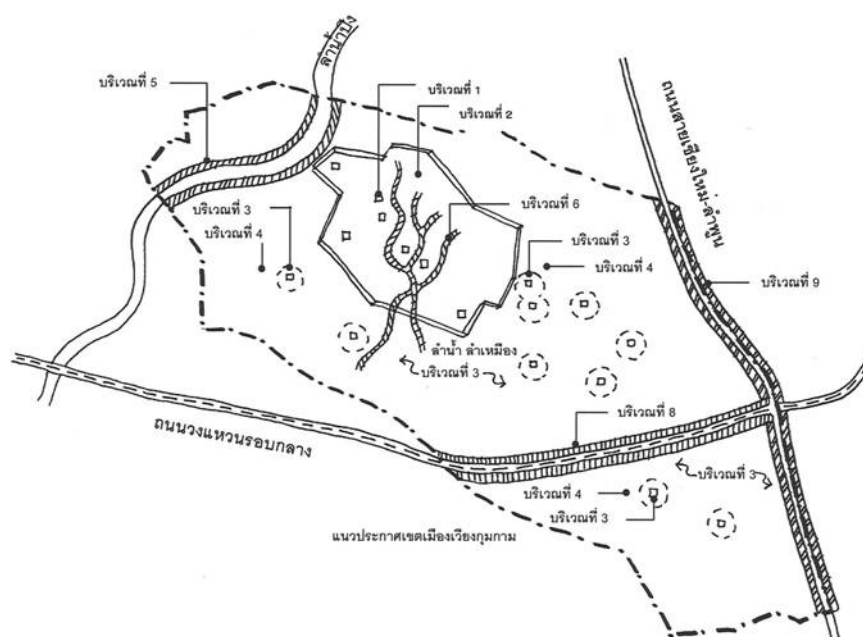
การใช้ประโยชน์ที่ดินในเมืองโบราณเวียงกุมกามส่วนมากจะเป็นที่พักอาศัยสำหรับชุมชน และพื้นที่เกษตรกรรมเป็นหลัก ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการควบคุมปัจจัยดังต่อไปนี้

1.4.1 การควบคุมการขยายตัวของชุมชน เพื่อป้องกันการรุกเข้ามาในพื้นที่อนุรักษ์รอบโบราณสถาน

1.4.2 ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินรอบโบราณสถาน ทั้งโบราณสถานที่ปรากฏให้เห็นแล้ว และโบราณสถานที่ยังจมอยู่ใต้ดิน

1.4.3 ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบการกำหนดประเภทอาคาร เช่น กำหนดความสูง และกำหนดรูปแบบของโทนสีอาคาร

1.4.4 การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบโบราณสถาน และการเว้นระยะถอยร่น เพื่อป้องกันการทำลายโบราณสถาน ในลักษณะของฉนวนพื้นที่สีเขียว เพื่อสร้างมุมมองและความร่มรื่น

ภาพผังที่ 2-2 แสดงแนวคิดการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน อาคารและสิ่งก่อสร้างในเวียงกุมกาม (ที่มา โครงการวางและจัดทำผังพื้นที่เฉพาะเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่)

สามารถแบ่งพื้นที่ได้เป็น 4 บริเวณ

บริเวณที่ 1 พื้นที่รอบโบราณสถานที่มีการขึ้นทะเบียน ซึ่งมีความสำคัญสูงสุดให้ใช้เป็นพื้นที่เปิดโล่งและพื้นที่เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์เท่านั้นมิให้ใช้ประโยชน์อย่างอื่น

บริเวณที่ 2 พื้นที่ระยะ 20 เมตร นับจากเขตโบราณสถาน ให้เป็นพื้นที่เปิดโล่งเช่นกัน และทำเป็นลักษณะของฉนวนเพื่อป้องกันโบราณสถาน ร่วมกับการจัดสวนให้ร่มรื่น

บริเวณที่ 3 พื้นที่ในระยะ 100 เมตร โดยรอบโบราณสถาน ควรจะประโยชน์ที่ดินประเภทพื้นที่โล่งเพื่อนันทนาการและการดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือใช้เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ร่วมกับการควบคุมระยะถอยร่น และสัดส่วนในการก่อสร้างอาคาร ให้มีพื้นที่โล่ง ปราศจากอาคารและสิ่งก่อสร้างให้มากที่สุด

บริเวณที่ 4 พื้นที่เวียงกุมกามนอกเหนือจากบริเวณ 1,2,3 กำหนดให้เป็นพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย แต่อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อสร้างอาคารได้แค่บางประเภท และจะต้องเป็นไปเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น สปา นวดแผนโบราณ เป็นต้น โดยจะต้องรักษาบรรยากาศโดยรวมให้เหมาะสมกับเมืองโบราณและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

1.5 แนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์

เนื่องจากสภาพภูมิทัศน์ในบริเวณเมืองโบราณเวียงกุมกาม มีสภาพค่อนข้างดีอยู่แล้ว ซึ่งส่วนมากจะเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ประเภทสวนลำไย ปะปนกับบ้านพักอาศัย 1-2 ชั้น ดังนั้นวิธีการเปิดมุมมองให้เห็นโบราณสถานได้ชัดเจนและสามารถมองเห็นในระยะไกลจึงเป็นวิธีการที่ช่วยให้บรรยากาศรอบๆโบราณสถานดูร่มรื่น สวยงาม และการเลือกใช้พืชพรรณเข้าช่วยในการเป็นฉากหลังเพื่อส่งเสริมโบราณสถานดูสง่างามมากขึ้น โดยมีแนวคิดดังนี้

1. ทำการฟื้นฟูกำแพงเมือง เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้ได้ถึงความสำคัญของพื้นที่เมืองโบราณเวียงกุมกาม รวมถึงการกำหนดจุดหมายตา (Land Mark) ควบคุมระยะถอยร่นอาคารและสิ่งก่อสร้าง (Set Back) การเลือกใช้ต้นไม้ท้องถิ่น (Native Plant) ปลูกเป็นแนวเพื่อควบคุมมุมมองทางสายตา และการเปิดมุมมองสู่โบราณสถานเป็นสำคัญ

2. การเลือกใช้วัสดุลาดพื้น (Hard Scape) เพื่อให้นักท่องเที่ยวรับรู้ได้ถึงทิศทางและความต่อเนื่องขณะเที่ยวชมโบราณสถาน

3. ทำการปรับปรุงและส่งเสริมความสง่างาม จุดหมายตาของโบราณสถาน โดยการเน้นแนวแกนและมุมมองทางสายตาเป็นสำคัญ ร่วมกับการใช้พืชพรรณเพื่อปกปิดสิ่งที่ไม่สวยงามในบริเวณโบราณสถาน

1.6 ตัวอย่างโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองโบราณเวียงกุมกาม

1.6.1 โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์วัดเจติยเหล็ก

แนวคิดในการออกแบบ ปรับปรุงพื้นที่ให้มีลักษณะเป็นลานโล่งเอนกประสงค์ เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดการแสดงและรองรับกิจกรรมในช่วงเทศกาล จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว ตามความเหมาะสม

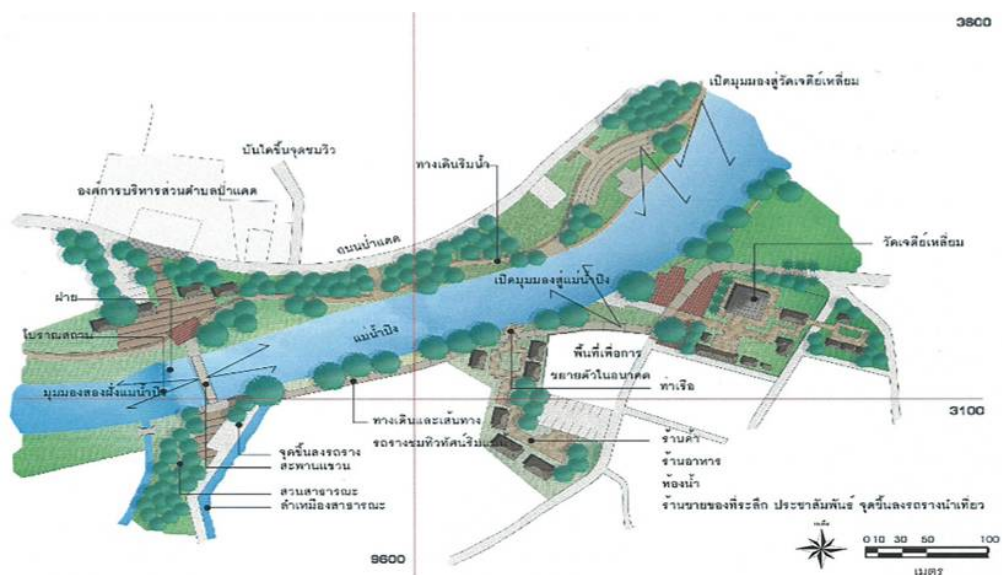
ภาพที่ 2-12 ทักษณียภาพบริเวณวัดเจดีย์เหลี่ยม
(ที่มา : โครงการวางและจัดทำผังพื้นที่เฉพาะเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่)

1.6.2 โครงการปรับปรุงพื้นที่ริมแม่น้ำปิงทั้งสองฝั่ง

แนวคิดในการออกแบบ เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนนันทนาการของชุมชน สวนสาธารณะริมน้ำ เส้นทางจักรยาน และพื้นที่ออกกำลังกาย โดยเปิดมุมมองเพื่อให้เห็นทิวทัศน์ของเจดีย์เหลี่ยม

ภาพผังที่ 2-3 ผังการใช้ประโยชน์ที่ดินเดิมบริเวณวัดเจดีย์เหลี่ยมและพื้นที่ริมน้ำ
(ที่มา : โครงการวางและจัดทำผังพื้นที่เฉพาะเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่)

ภาพผังที่ 2-4 ผังแนวความคิดการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณวัดเจดีย์เหลี่ยมและพื้นที่ริมน้ำ (ที่มา : โครงการวางและจัดทำผังพื้นที่เฉพาะเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่)

ภาพที่ 2-13 แสดงทัศนียภาพการปรับปรุงริมแม่่น้ำป้ิงบริเวณวัดเจดีย์ (ที่มา : โครงการวางและจัดทำผังพื้นที่เฉพาะเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่)

ภาพที่ 2-14 ทศนียภาพบริเวณทางเดินริมน้ำ
(ที่มา : โครงการวางและจัดทำผังพื้นที่เฉพาะเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่)

1.7 สรุปผลการศึกษารณีศึกษาเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษารณีศึกษาเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่พบว่าปัจจัยที่สำคัญสำหรับการพัฒนาเมืองโบราณเวียงกุมกามเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ สามารถสรุปได้ดังนี้

- 1.7.1 แผนการใช้ประโยชน์ที่ดินและการวางผัง
- 1.7.2 แผนการอนุรักษ์โบราณสถาน
- 1.7.3 แผนการพัฒนาพื้นที่และการปรับปรุงภูมิทัศน์
- 1.7.4 แผนการท่องเที่ยวและกิจกรรม

1.7.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินและการวางผัง

เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย และพื้นที่เกษตรกรรม การบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินจึงมีความสำคัญ ควรจะมีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ระหว่างที่อยู่อาศัย และพื้นที่อนุรักษ์ให้ชัดเจน เพื่อป้องกันผลกระทบต่างๆที่เกิดขึ้นแก่ตัวโบราณสถานและวัด โดยจะต้องคำนึงถึงบรรยากาศของความเป็นเมืองโบราณที่เรียบง่าย ร่มรื่นเป็นสำคัญ ร่วมกับการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพื้นที่โล่งนันทนาการและพักผ่อนของชุมชน เพื่อเป็นฉนวนป้องกันโบราณสถาน และการเพิ่มเส้นทางจักรยานและทางเท้า เพื่อเป็นจุดเชื่อมต่อไปยังโบราณสถานกลุ่มอื่นๆ

1.7.2 แผนการอนุรักษ์โบราณสถาน

ด้วยการออกข้อกำหนดระยะถอยร่นรอบโบราณสถาน เพื่อใช้เป็นพื้นที่เปิดโล่ง เพื่อให้เห็นความสวยงามของโบราณสถานมีระยะการมองได้อย่างชัดเจน รวมถึงการปรับปรุงและฟื้นฟูโบราณสถานให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์และมีความใกล้เคียงกับโบราณสถานดั้งเดิมให้มากที่สุด

1.7.3 แผนการพัฒนาพื้นที่และการปรับปรุงภูมิทัศน์

ด้วยการเน้นวิธีเปิดช่องมองให้สามารถรับรู้ได้ถึงทิศทางการมอง และสามารถเห็นจุดหมายตาได้ชัดเจน ด้วยวิธีการออกแบบโดยใช้แนวแกนนำสู่ตัวโบราณสถานและนำแนวต้นไม้เพื่อนำสายตา ช่วยปิดบังส่วนที่ไม่สวยงามหรือทัศนอุจาดของสิ่งก่อสร้างในบริเวณโบราณสถาน การใช้วัสดุลาดพื้นเพื่อแสดงทิศทางสร้างความต่อเนื่องขณะเที่ยวชม

1.7.4 แผนการท่องเที่ยวและกิจกรรม

โดยการหากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วิถีชีวิต เพื่อสร้างรูปแบบและเอกลักษณ์ของการท่องเที่ยว เช่น การขี่ม้าชมเมืองโบราณเวียงกุมกาม การรับประทานอาหารแบบขันโตก รวมถึงการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้นเพื่อสร้างทางเลือกในการท่องเที่ยวและสร้างรายได้แก่ชุมชน

2. กรณีศึกษาเมืองเขลางค์นคร เมืองประวัติศาสตร์นครลำปาง

2.1 สภาพทางภูมิศาสตร์

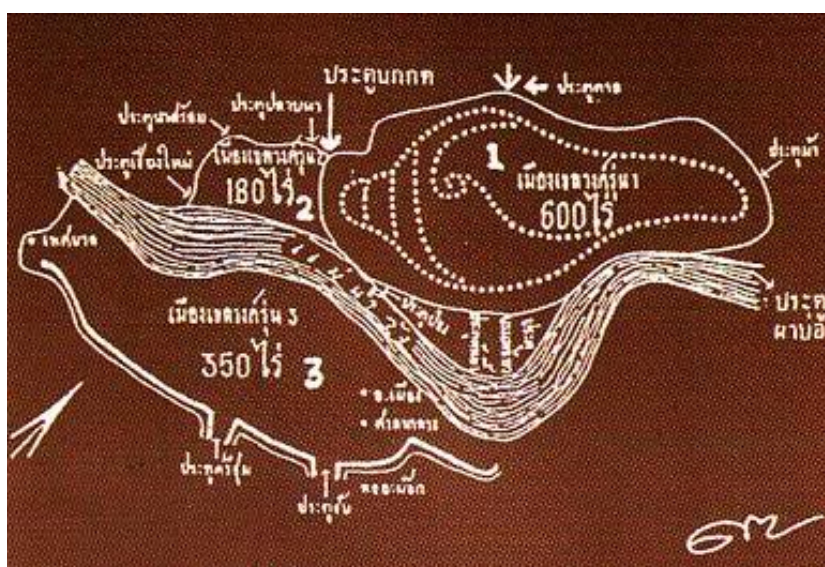
ภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดลำปางส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง สลับกับภูเขาสูงทอดตัวในแนวเหนือไปใต้ และมีบางพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำในลักษณะที่ล้อมรอบด้วยภูเขา มีลักษณะเป็นแอ่งแผ่นดินหรืออ่าง เรียกว่า “อ่างลำปาง”

ลักษณะเด่นของภูมิประเทศของจังหวัดลำปางมี 3 ชนิด คือ ภูเขา แม่น้ำ และที่ราบ

2.2 ความเป็นมา

ประวัติการสร้างบ้านแปลงเมืองของจังหวัดลำปางในสมัยก่อน มักก่อตั้งชุมชนให้อยู่ใกล้กับแหล่งน้ำเป็นหลัก โดยเฉพาะที่ราบลุ่มแม่น้ำวัง ในบริเวณที่ราบลำปางสามารถแบ่งได้เป็น 3 ตอน ได้แก่ ที่ราบตอนบน ที่ราบตอนกลาง และที่ราบตอนใต้ โดยเฉพาะบริเวณที่ราบตอนกลางซึ่งมีขนาดใหญ่ และมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่สำคัญในลักษณะของการเป็นศูนย์กลางของชุมชนในสมัยนั้น คือกลุ่มเมืองโบราณ “เวียงเขลางค์นคร” (ปัจจุบันคือบริเวณอ.ห้างฉัตร อ.เกาะคา จังหวัดลำปาง)

โดยปรากฏ มีเวียงติดต่อกันถึง 3 เวียง คือเวียงเขลางค์ เวียงลักษณะรูปหอยสังข์ ติดกับแม่น้ำวังด้านทิศตะวันตก เวียงเขลางค์มีฐานะเป็นเมืองแฝดกับเมืองอ่าลัมปางนคร ซึ่งเวียงเขลางค์นครจะอยู่ด้านใต้ติดกับเวียงเขลางค์ โดยที่มีเวียงเขลางค์นครปรากฏในลักษณะของชุมชนขึ้นมาก่อน ในสมัยพระนางจามเทวี ส่วนเวียงลำปางหรืออ่าลัมปางนคร พญานันทยสได้สร้างให้เป็นที่พักประทับของพระนางจามเทวี ซึ่งทั้งสองเวียงได้รับวัฒนธรรมหรือวิถีไทย¹⁸ และปรากฏเวียงอีกแห่งหนึ่งทางด้านทิศตะวันออก คือเวียงเขลางค์ใหม่ ที่อาจจะสร้างในสมัยล้านนา หลังจากการยึดครองนครเขลางค์ จากพญาเบิกและพญาธิบายแล้ว พญามังรายจึงส่งขุนนางมาครองเมืองแทน ใน พ.ศ.1844 แล้วทำการทิ้งเมืองเขลางค์เก่า มาสร้างเมืองเขลางค์ใหม่¹⁹ ซึ่งทั้งสามเวียงคือ กลุ่มเมือง “เขลางค์นคร” หรือ “เมืองนคร”

ภาพที่ 2-15 เมืองโบราณในจังหวัดลำปางซ้อนกัน 3 ยุค

(ที่มา : http://www.welovesshopping.com/shop/s_news.php?shopid=128348)

2.3 คติในการสร้างวัดในที่สูง

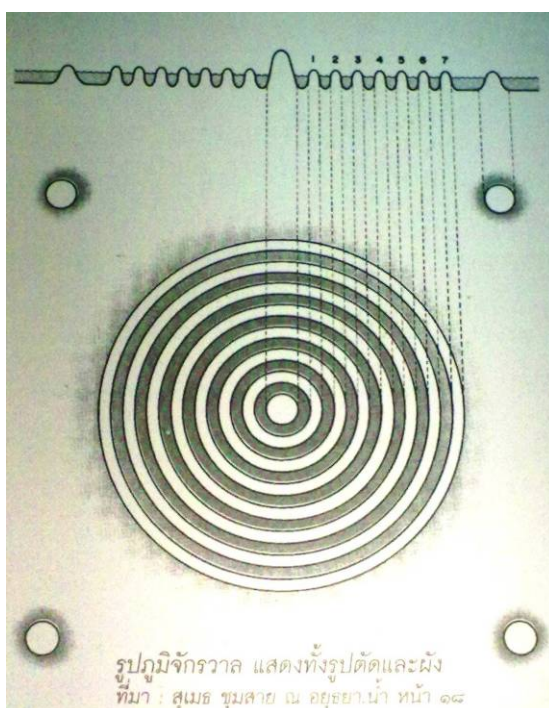
เมืองโบราณลำปางเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมานานแล้ว ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 14 โดยได้รับอิทธิพลพุทธศาสนาจากพุกองชัยเป็นผลให้ปรากฏวัดสำคัญๆกระจายในจังหวัดลำปางเป็นจำนวนมาก ซึ่งสัมพันธ์กับสภาพภูมิประเทศคือภูเขา โดยมีความเชื่อว่าเป็นที่

¹⁸ ตำนานมูลศาสนา หน้า 153.

¹⁹ ชินกาลมาลีปกรณ์ หน้า 102.

สถิติของวิญญาณบรรพบุรุษ ผสานความเชื่อกับระบบจักรวาลคติ ซึ่งแสดงถึงสัญลักษณ์ของพระธาตุเกศแก้วจุฬามณีที่ประดิษฐาน ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เหนือยอดเขาพระสุเมรุ

สาเหตุอีกประการหนึ่ง คือแนวคิดจากพุทธศาสนานิกายลัทธิมหายานเข้ามาในล้านนา ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 20 ทำให้มีการสร้างวัดพระบรมธาตุบนเขาขึ้นจำนวนมาก เช่นเดียวกับ การสร้างพระธาตุน้ำ โดยจะหาเนินดินที่สูงที่สุดเพื่อแสดงถึงยอดเขาคักคิสิทธ์และถือว่าเป็นพื้นที่ สูงกว่าระดับหมู่บ้านอื่นเป็นเรื่องทางโลก

ภาพที่ 2-16 ภูมิจักรวาลทั้งรูปตัดและผัง

(ที่มา : ปรับปรุงจากหนังสือแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง)

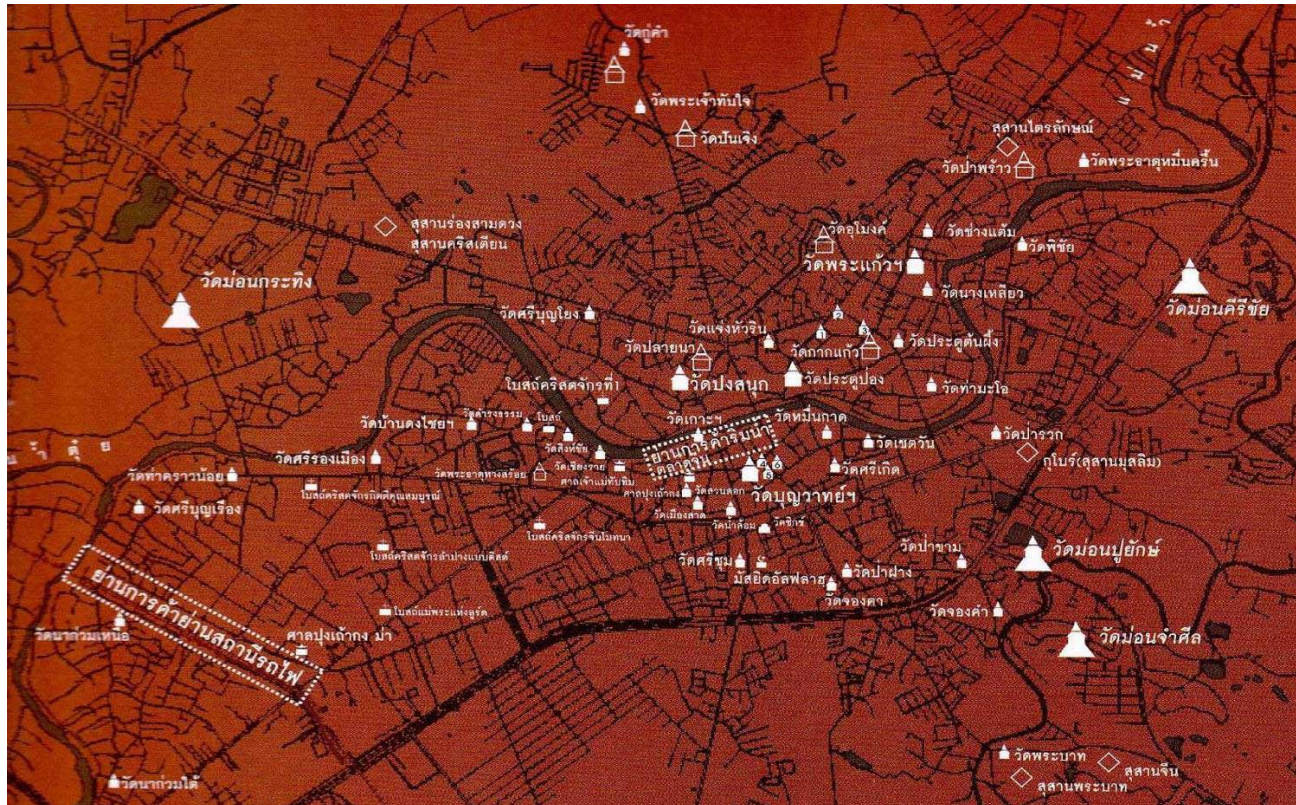
2.4 วิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่

2.4.1 จุดแข็งของพื้นที่ เนื่องจากจังหวัดลำปางแต่เดิมเคยเป็นศูนย์กลางของ “เวียงเขลางคนคร” มาก่อน ซึ่งได้รับอิทธิพลประเพณีและวัฒนธรรมจากทริภุญไชย โดยเฉพาะพุทธศาสนาที่ปรากฏให้เห็นอยู่จนถึงปัจจุบัน ซึ่งแต่ละวัดจะมีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมแบบทริภุญไชยและล้านนาที่ประณีต สวยงามแตกต่างกันไป กระจายอยู่ตามตำแหน่งต่างๆ ในตัวเมืองลำปางปัจจุบัน

2.4.2 โอกาสของพื้นที่ จังหวัดลำปางเองมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมมากมาย โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง และเพื่อเป็นการสร้างทางเลือกหรือโปรแกรมการท่องเที่ยวประเภทอื่นนอกเหนือจากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีอยู่ก่อนแล้ว

2.4.3 อุปสรรค จากแผนพัฒนาจังหวัดลำปางประจำปี พ.ศ.2553-2556 (ฉบับทบทวนปี พ.ศ.2554)²⁰ ยังขาดการให้ความสำคัญในเรื่องของการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่กระจายตัวอยู่ในตามอำเภอต่างๆ รวมถึงการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งยังไม่มีการจัดรูปแบบหรือโปรแกรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เต็มรูปแบบ ทำให้สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งไม่ได้เป็นที่รู้จักและขาดการเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว

²⁰ จังหวัดสุพรรณบุรี, แผนพัฒนาจังหวัดลำปางประจำปี พ.ศ.2553-2556 (ฉบับทบทวนปี พ.ศ.2554)[ออนไลน์], 9 มกราคม 2555. แหล่งที่มา www.lampang.go.thstrategic2553ylpa.html

ที่มา : ปรับปรุงจากหนังสือแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง

ภาพผังที่ 2-5 แผนที่ตำแหน่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทวัด

สัญลักษณ์

วัดบนม่อน	มัสยิด
วัดบนที่ราบ	วัดชุกชี
วัดร้าง	ศาลเจ้าจีน
โบสถ์คริสต์	ย่านการค้า

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

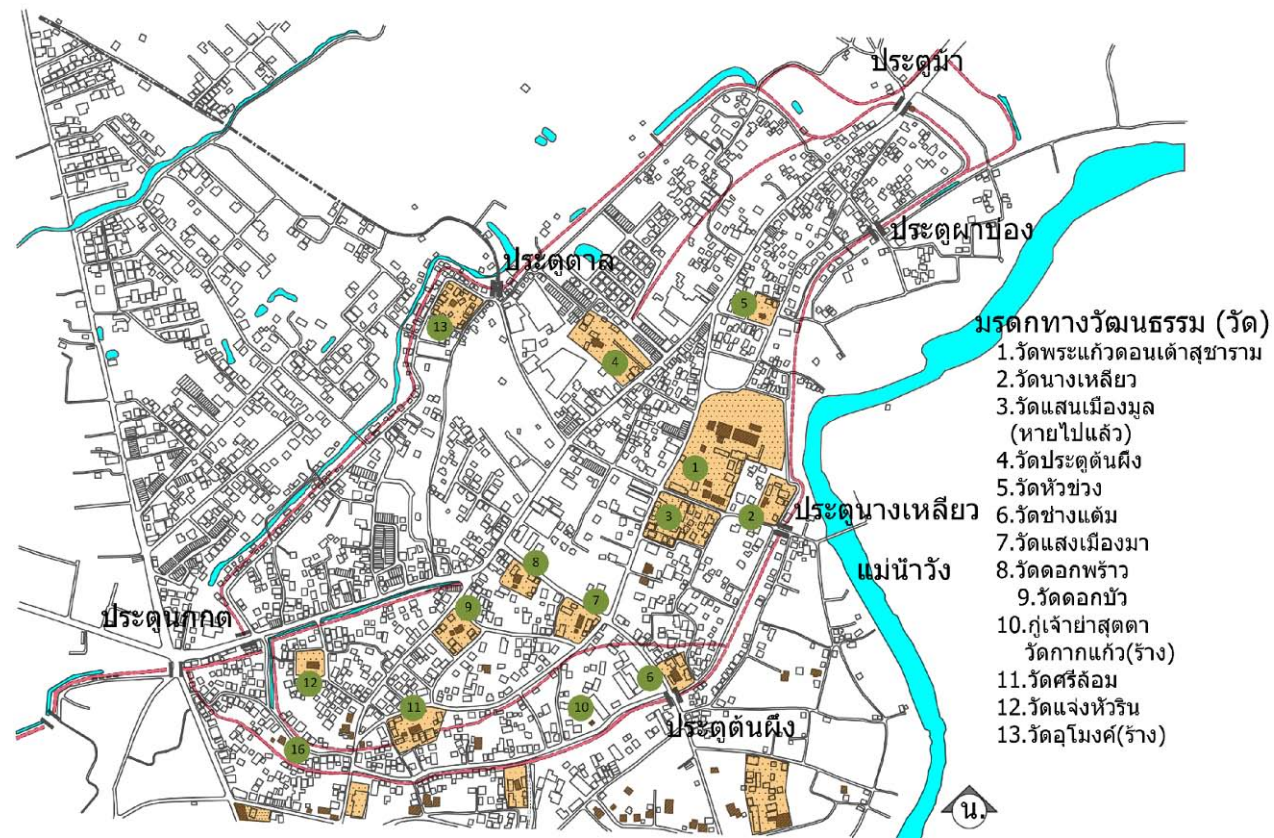
นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสบัณฑิต 5374125725

2.5 เส้นทางท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมประเภทวัด (รูปภาพที่ 1.22)

เส้นทางท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมประเภทวัดระยะทางโดยประมาณ 2-3 กิโลเมตร เส้นทางท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพุทธศาสนาในสมัยยุค “เวียงเขลางคนคร” พุทธศตวรรษที่ 14 ศึกษาและเที่ยวชมลักษณะสถาปัตยกรรมและศิลปะแบบหรือ ภูมิปัญญา รวมถึงพิธีกรรม วัฒนธรรมประเพณีในช่วงเทศกาลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ซึ่งการเดินทางเที่ยวชมควรจะมียานพาหนะที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น จักรยาน รถม้านำเที่ยว หรือรถราง เป็นต้น

2.6 เส้นทางท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมทั่วไป (ภาพที่ 1-23)

เส้นทางท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมทั่วไปมีระยะทางโดยประมาณ 4-5 กิโลเมตร เป็นเส้นทางเที่ยวชมโดยใช้ยานพาหนะประเภท จักรยาน รถม้านำเที่ยว หรือรถราง เช่นเดียวกันกับเส้นทางท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมประเภทวัด สามารถเที่ยวชมไปพร้อมๆ กันกับ เส้นทางท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมประเภทวัดก็ได้ โดยเส้นทางท่องเที่ยวนี้จะเน้นการเที่ยวชม มรดกทางวัฒนธรรมและความเชื่อของชาว “เวียงเขลางคนคร” และร่วมกิจกรรมสักการะศาลเจ้าพ่อ ประตุม้า และศาลเจ้าพ่อสิบสองเมือง ชมสภาพแวดล้อมของเมืองลำปาง เช่น เรือนพื้นถิ่นประยุกต์ บ้านอิทธิพลตะวันตก ซึ่งแสดงถึงลักษณะทางสถาปัตยกรรมและภูมิปัญญาของชาวเขลางคนคร

ที่มา : ปรับปรุงจากหนังสือแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง

ภาพผังที่ 2-6 แผนที่มรดกวัฒนธรรมประเภทวัด

สัญลักษณ์

 พื้นที่อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมประเภทวัด

 ตำแหน่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทวัด

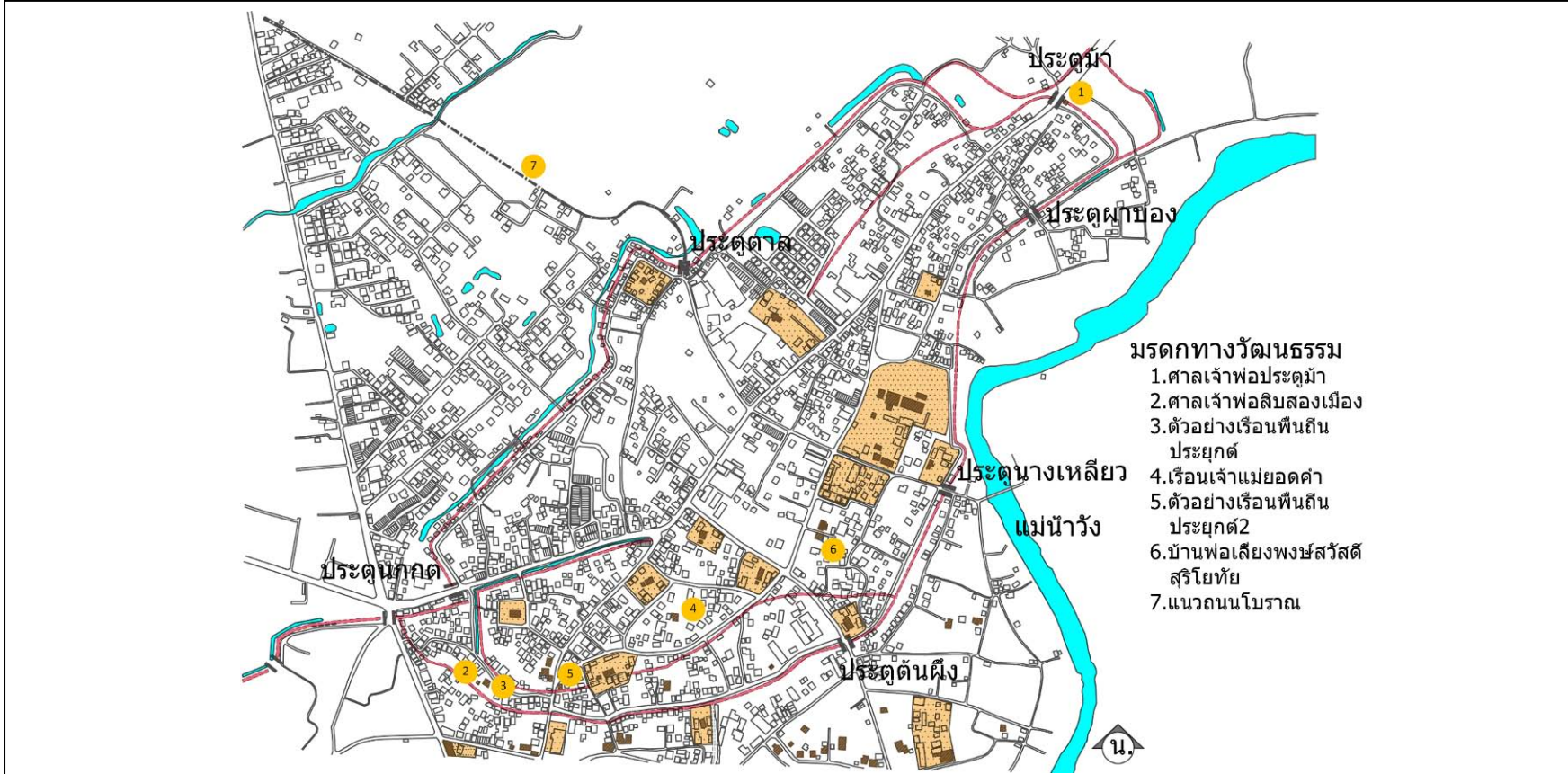
ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายมนัส เฝ้าพงษ์ศิลป์ รหัสนิสิต 5374125725

ที่มา : ปรับปรุงจากหนังสือแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง

ภาพผังที่ 2-7 แผนที่มรดกทางวัฒนธรรม

สัญลักษณ์

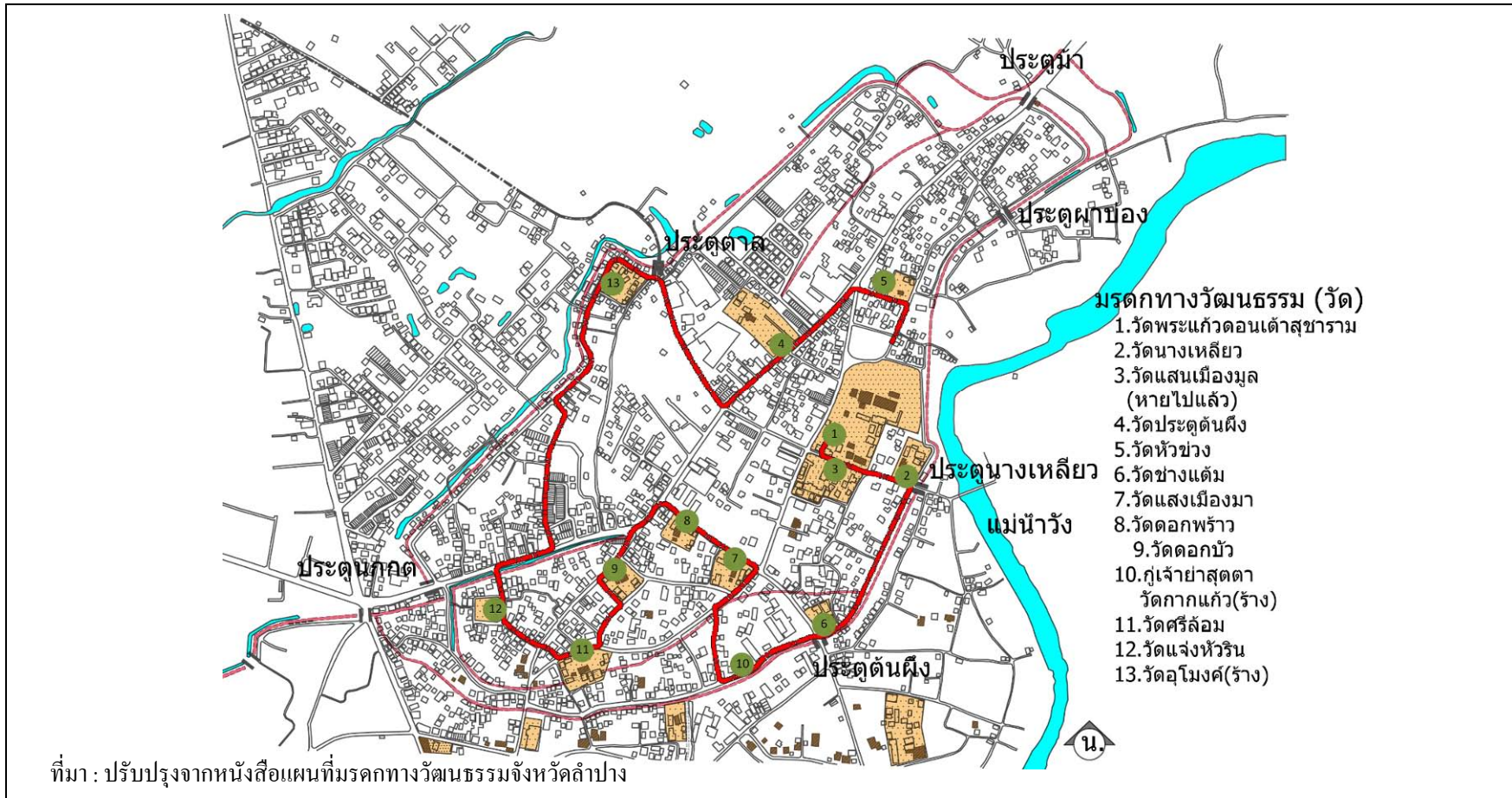
 พื้นที่อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมประเภทวัด

 ตำแหน่งมรดกทางวัฒนธรรม

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

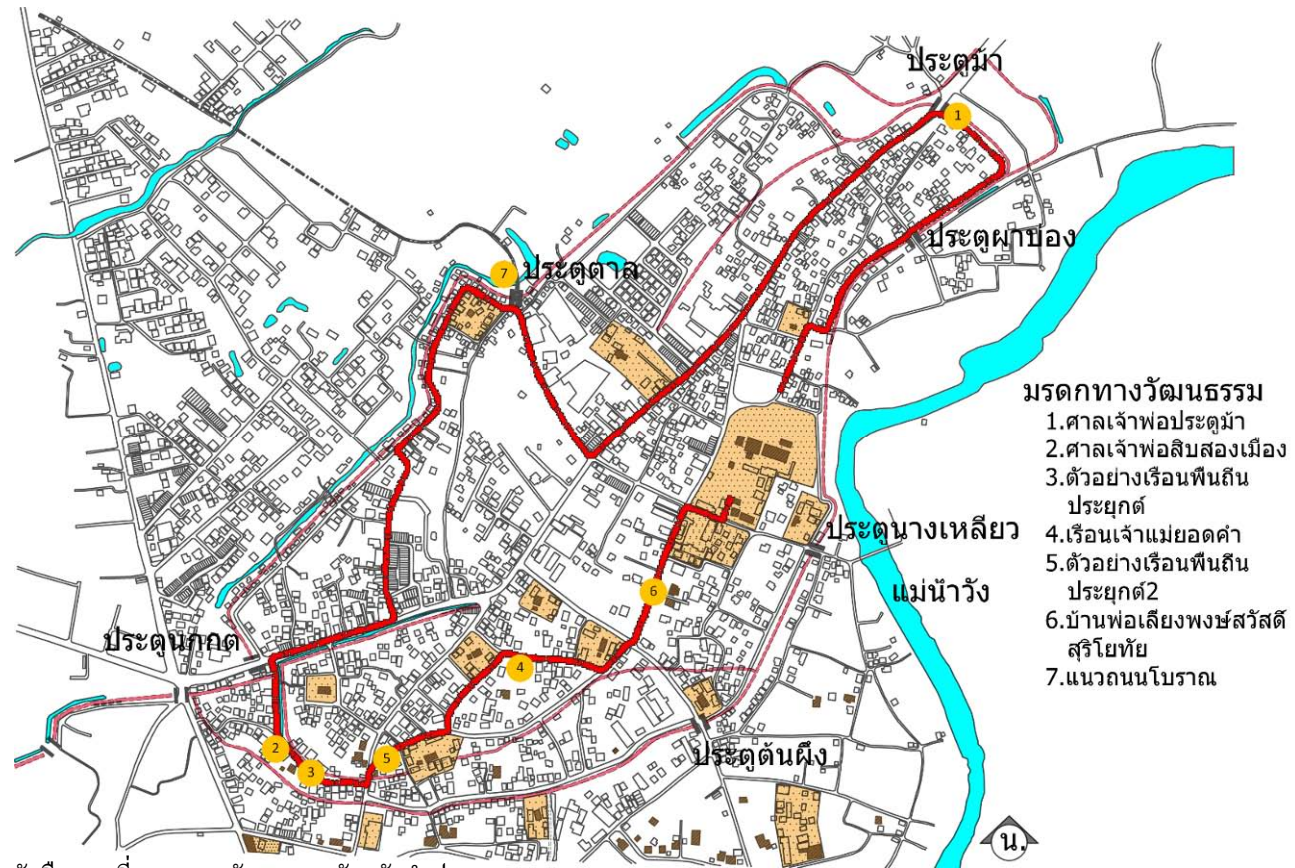
นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิสิต 5374125725

ที่มา : ปรับปรุงจากหนังสือแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง

ภาพผังที่ 2-8 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมประเภทวัด เมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง

<p>สัญลักษณ์</p> <p> พื้นที่อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมประเภทวัด</p> <p> ตำแหน่งมรดกทางวัฒนธรรม</p>	<p>ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	
<p>นาย มนต์ เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิสิต 5374125725</p>		

ที่มา : ปรับปรุงจากหนังสือแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง

ภาพผังที่ 2-9 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมเมืองเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง

สัญลักษณ์

 พื้นที่อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมประเภทวัด

 ตำแหน่งมรดกทางวัฒนธรรม

ภาควิชามิสสถาปัตยกรรม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

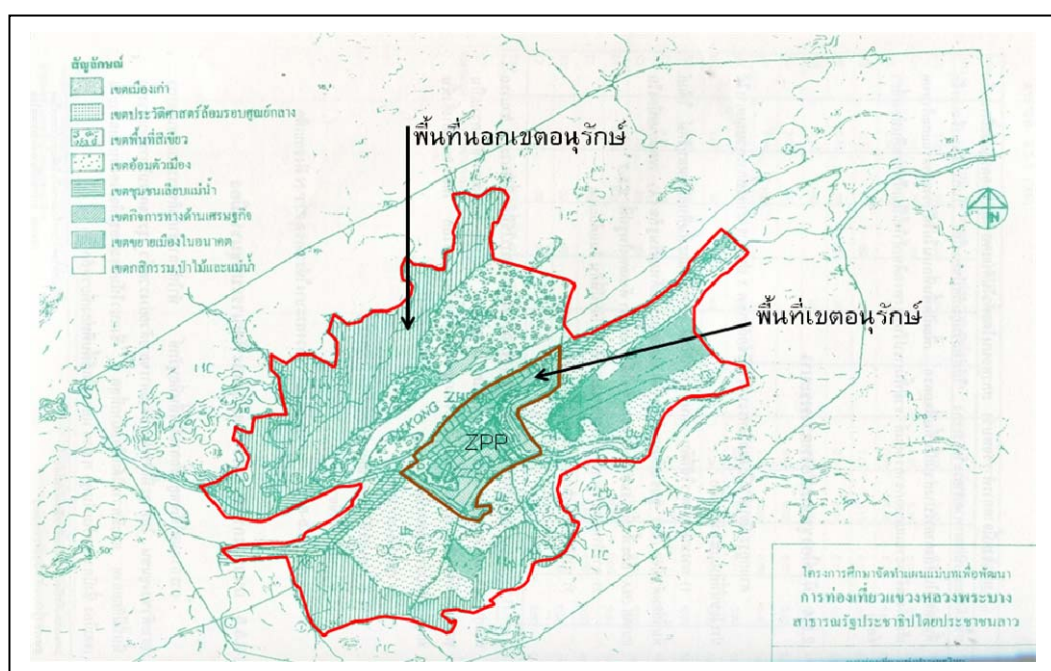
นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสบัณฑิต 5374125725

สรุป

การท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางซึ่งมีเอกลักษณ์สำคัญในด้านของการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านสถาปัตยกรรมประเภทวัด ที่มีอยู่จำนวนมาก แต่ยังไม่มีการสนับสนุนสถานที่ท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์วัฒนธรรมเท่าที่ควร ซึ่งจะเสนอเพียงบางวัดเท่านั้น ประกอบกับยังไม่มี การเน้นหรือจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โดยตรงทำให้การท่องเที่ยวไม่สมบูรณกับศักยภาพของจังหวัดที่มี ยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว หรือการขยายช่องทางถนนเพื่อรองรับการขยายตัวด้านการท่องเที่ยว เช่น การขยายช่องทางจราจรเพื่อการคมนาคม ช่องทางจักรยาน รถม้าเที่ยวชมวัดเพื่อการท่องเที่ยว รวมถึงการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยว

3. โครงการศึกษาจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

หลวงพระบางเคยเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรล้านช้างจนถึงปี1560 ตรงกับสมัยสุโขทัย หลวงพระบางเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการหลอมรวมสถาปัตยกรรมตามประเพณีดั้งเดิมและโครงสร้างเมืองของลาวกับสถาปัตยกรรมยุโรปยุคอาณานิคม ใน พุทธศตวรรษที่ 24-25 มีการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองไว้เป็นอย่างดี แสดงให้เห็นขั้นตอนสำคัญในการผสมผสานวัฒนธรรมที่แตกต่าง 2 วัฒนธรรมเข้าด้วยกัน จนได้รับการประกาศเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

ภาพผังที่ 2-10 ผังเขตพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่นอกเขตอนุรักษ์
(ที่มา : โครงการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว)

3.1 วิธีการ การจัดการผังชุมชนเมืองหลวงพระบาง มีข้อกำหนด 3 ประการ สำหรับการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร คือ

3.1.1 การแบ่งเขตการใช้ที่ดิน

(1) นอกเขตอนุรักษ์

- 1.1 พื้นที่อ้อมตัวเมือง Uc
- 1.2 ชุมชนริมน้ำ Ud
- 1.3 เขตกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ A

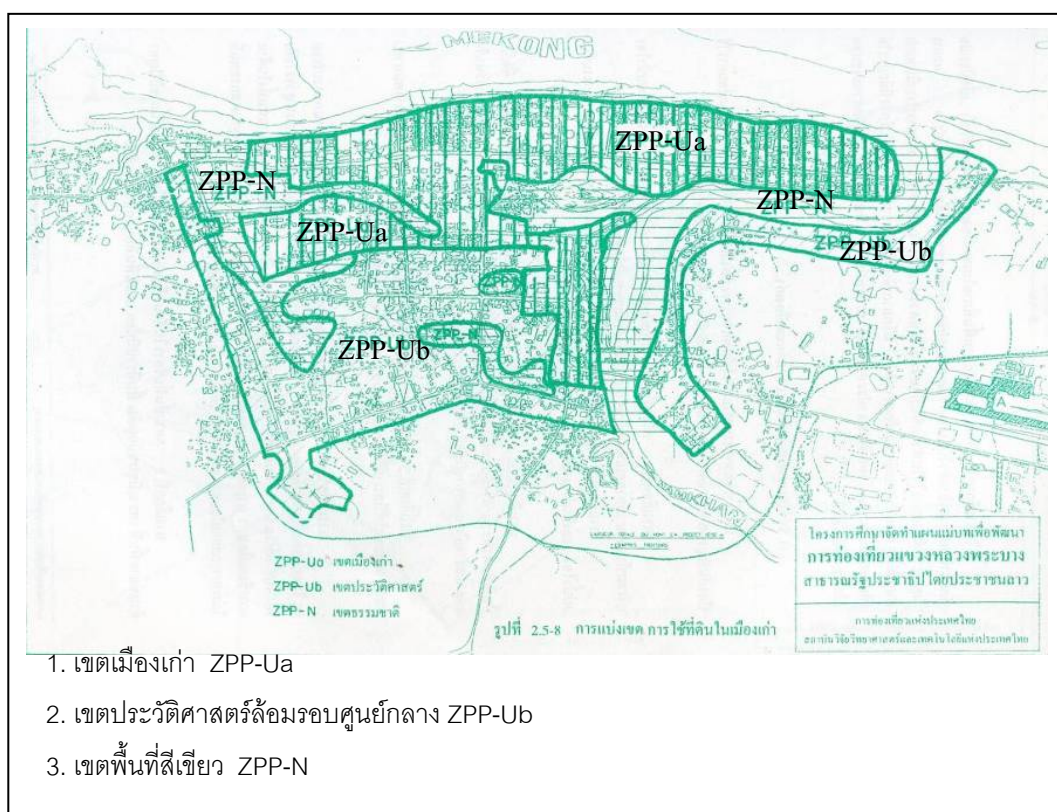
1.4 เขตขยายเมืองในอนาคต NA

1.5 พื้นที่ธรรมชาติ กสิกรรม ป่าไม้ แม่น้ำ

3.1.2 การกำหนดประเภทและกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในแต่ละเขต

เพื่อสร้าง Image ของเมืองให้คงความเป็น ชุมชนประวัติศาสตร์ และ
วัฒนธรรมตามเป้าหมายการประกาศเป็นมรดกโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่อนุรักษ์ แบ่งได้เป็นเขต
ออกเป็น

1. เขตเมืองเก่า ZPP-Ua
2. เขตประวัติศาสตร์ล้อมรอบศูนย์กลาง ZPP-Ub
3. เขตพื้นที่สีเขียว ZPP-N

ภาพผังที่ 2-11 ผังแม่บทการแบ่งเขตการใช้ที่ดินในเมืองเก่า

(ที่มา : โครงการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว”)

4. โครงการศึกษากรณีศึกษา Toledo Historic Town.

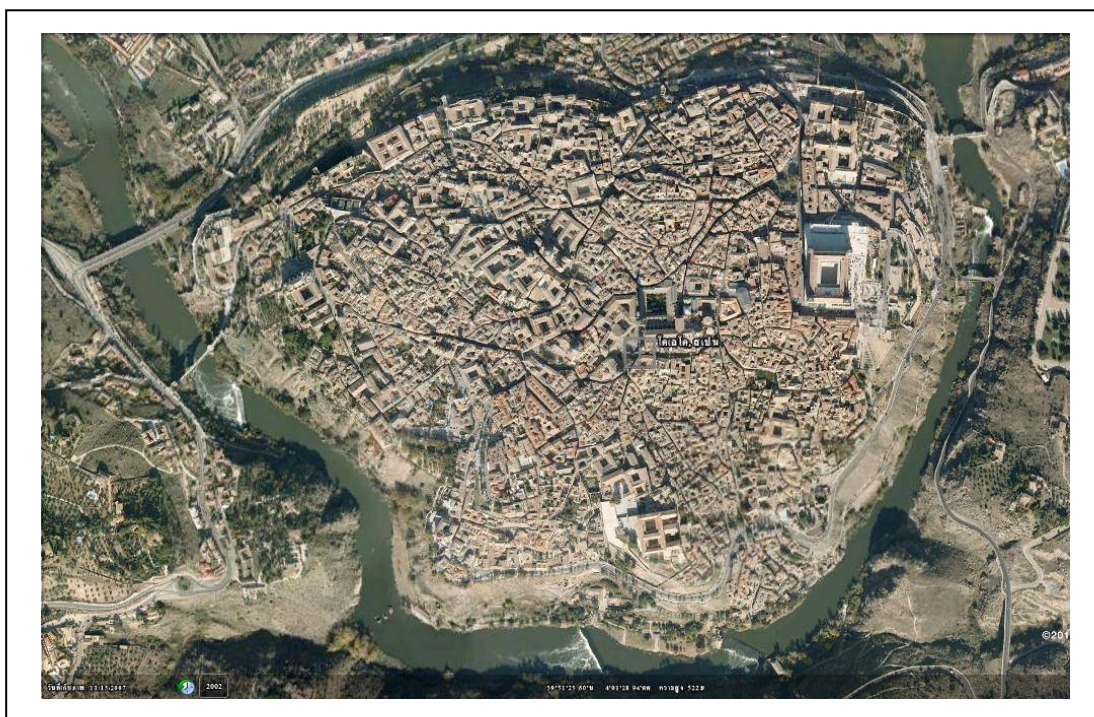
4.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของเมือง

โทเลโด (Toledo) หรือ โทเลตัม (Toletum) ซึ่งมีความหมายว่า เมืองป้อมน้อยๆ ทั้งนี้เนื่องจากตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ซึ่งมีทั้งภูเขา และแม่น้ำเป็นกำแพงธรรมชาติล้อมอยู่โดยรอบ ครอบคลุมพื้นที่ 232.1 ตารางกิโลเมตร

4.2 ความสำคัญทางประวัติศาสตร์

โตเลโดเคยเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรวิซิกอท (Visigoths อาณาจักรสเปนโบราณ) เป็นแหล่งรวมของประวัติศาสตร์มากกว่า 2,000 ปี มีความเจริญรุ่งเรืองเปรียบเสมือนยุคทอง "ลากอนปีเบนเซีย" (La Convivencia) หมายถึงการอยู่ร่วมกันที่ปรากฏร่องรอยวัฒนธรรมของชาวคริสต์และชาวยิว และชาวมัวร์

ค.ศ. 1986 (พ.ศ. 2529) องค์การยูเนสโกได้ประกาศให้เมืองนี้เป็นแหล่งมรดกโลกเนื่องจากมีมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างในฐานะหนึ่งในเมืองหลวงของจักรวรรดิสเปน

ภาพผังที่ 2-12 แสดงลักษณะภูมิประเทศและการวางผังเมืองแบบไม่มีแบบแผน
(ที่มา : www.Google Earth.com)

4.3 ลักษณะการวางผังเมือง

การวางผังเมืองตามวิถีชีวิตและความเชื่อ ไม่มีระบบแบบแผน มีแนวคิดในการใช้โบสถ์สำคัญและลานพลาซ่า (Plaza) เป็นศูนย์กลางของเมือง ลักษณะของเมืองมีขนาดเล็กและแคบเนื่องจากลักษณะภูมิประเทศเป็นตัวกำหนดรูปแบบของเมืองโดยเป็นเมืองตั้งอยู่บนที่สูง เมืองที่มีขนาดเล็ก แข็งแรงมีกำแพงล้อมรอบ ประกอบด้วยเนินเขาป้องกันในหลายด้าน และแม่น้ำล้อมรอบ

การจัดการด้านระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการของเมืองใช้การวางระบบโครงข่ายของท่อไว้ใต้พื้น สนับสนุนการใช้ระบบขนส่งสาธารณะ มีการจัดการน้ำของเสียไปกำจัดและบำบัดภายนอกเมืองเพื่อป้องกันการเกิดทัศนอุจาด และการจัดการพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์โดยการกำหนดให้พื้นที่ทั้งเกาะของเมืองโกลเดโดเป็นพื้นที่อนุรักษ์โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่พื้นที่ที่มีความเข้มข้นมากได้แก่พื้นที่อาคารอนุรักษ์ และพื้นที่ที่มีความเข้มข้นรองลงมาได้แก่พื้นที่อาคารพักอาศัยและพาณิชยกรรมขนาดเล็กที่มีการควบคุมอาคารเพื่อการอนุรักษ์เมืองโบราณ

4.4 ลักษณะสถาปัตยกรรมและการอนุรักษ์

เน้นการอนุรักษ์เปลือกอาคารด้วยการบูรณะ ปรับปรุงโครงสร้างเพื่อรองรับการใช้งานภายในอาคาร และการวางงานระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการด้วยการซ่อนไว้ใต้พื้นทางเดินหรือในผนังเพื่อป้องกันทัศนียภาพที่ไม่สวยงาม ลักษณะของรูปแบบศิลปสถาปัตยกรรมได้รับอิทธิพลจากโรมเป็นหลัก เช่น การสร้างที่อยู่อาศัยในลักษณะที่เปิดคอร์ทตรงกลาง การสร้างสะพานแบบโรมที่แสดงภูมิปัญญาด้านโครงสร้าง สร้างระบบท่อน้ำ (aqueducts) บ่อมปราการ และรูปแบบอาคารสาธารณะ โดยเฉพาะโบสถ์วิหารคริสต์ วงเวียนแบบโรมัน Ampitheatre นอกจากนี้ยังปรากฏรูปแบบสถาปัตยกรรมที่หลากหลาย เช่น แบบโกธิก ศิลปะแบบเมดิอุวาร์ บาร์โรค และนีโอคลาสสิก เรอเนสซองส์ ที่สามารถพบได้ในเมืองโกลเดโด

4.4.1 การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

โดยเน้นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วยการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว โดยมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ให้บริการข้อมูลอยู่ด้านภายนอก วิธีการสัญจรเน้นการเดินทางท่องเที่ยวเป็นหลักโดยมีมัคคุเทศก์นำทางและให้ความรู้ในการเที่ยวชมโบสถ์และวิหารโบราณที่กระจายอยู่ในเมือง

4.4.2 ปัจจัยที่สำคัญในการช่วยอนุรักษ์เมืองโบราณ

(1) ปัจจัยด้านผังเมือง

1.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน กำหนดย่าน หรือโซนของเมือง

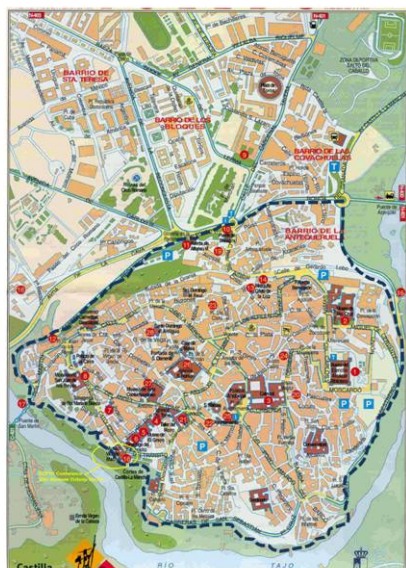
- ของเมืองเก่าและใหม่
- ส่งผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัย
- 1.2 ควบคุมระบบการสัญจรในพื้นที่เมืองโบราณ
 - 1.3 เพิ่มการกำหนดที่ว่างและแนวแกนของเมือง การเชื่อมโยง
 - 1.4 ควบคุมสาธารณูปโภค ให้สอดคล้องกับเมืองโบราณและ

(2) ปัจจัยด้านสถาปัตยกรรม

- เดิม
- 1.1 การควบคุมความสูงอาคารรอบเมืองโบราณ
 - 1.2 ควบคุมมวลอาคาร ให้มีขนาดเหมาะสม
 - 1.3 ควบคุมรูปแบบสถาปัตยกรรมให้กลมกลืนกับสถาปัตยกรรม
 - 1.4 ควบคุมระยะถอยร่นอาคาร กับเมืองโบราณ

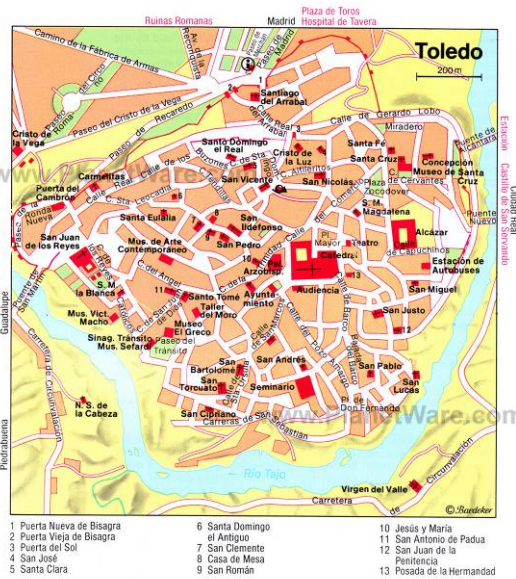
(3) ปัจจัยด้านภูมิสถาปัตยกรรม

- และโบราณสถาน
- เข้าหาเมืองโบราณหรือตัวโบราณสถาน
- การรุกร้าของชุมชน
- โบราณสถาน
- 3.1 การควบคุมคุณภาพของภูมิทัศน์ ช่วยส่งเสริมเมืองโบราณ
 - 3.2 คำนึงถึงการเปิดมุมมอง หรือแนวแกนสำคัญ เปิดพื้นที่โล่ง
 - 3.3 ควบคุมการใช้วัสดุพืชพันธุ์
 - 3.4 การกำหนดที่ว่างระหว่างเมืองโบราณกับชุมชน เพื่อป้องกัน
 - 3.5 กำหนดวัสดุแผ่นพื้น ที่ต่อเนื่องกับตัวเมืองโบราณและ

สัญลักษณ์

- — — — แสดงขอบเขตพื้นที่เมืองโบราณโทเลโด
- พื้นที่อาคารอนุรักษ์ที่มีความเข้มข้นมาก ได้แก่ โบสถ์ที่สำคัญเป็นศูนย์กลางเมืองและจุดหมายตา
- พื้นที่อนุรักษ์ที่มีความเข้มข้นรองลงมา ได้แก่ ที่อยู่อาศัยสลับกับพาณิชย์กรรมขนาดเล็ก

สัญลักษณ์

- แสดงสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ
- แสดงกลุ่มอาคารพิศดารที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบโรมที่มีการควบคุมอาคาร

ภาพผังที่ 2-13 ผังขอบเขตพื้นที่เมืองโบราณและแสดงการจัดการพื้นที่อนุรักษ์เมืองโบราณ (ที่มา : <http://www.maclester.edu/courses/geog261/Toledo,%20Spain/Toledo-map-big.jpg>)

4.5 สรุปกรณีศึกษาในประเทศและต่างประเทศ

จากการศึกษากรณีศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศสามารถสรุปปัจจัยหลักสำคัญที่ใช้ในการควบคุมและการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ในเมืองโบราณได้ดังนี้

4.5.1 ปัจจัยด้านผังเมือง

การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน กำหนดย่าน หรือโซนของเมือง เพื่อตั้งเงื่อนไขในการกำหนดควบคุมความหนาแน่นของเมืองการขยายตัวของเมืองที่มีทิศทางและการวางแผน รวมถึงการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ(ลงใต้ดิน)เพื่อการอนุรักษ์เมืองโบราณ

4.5.2 ปัจจัยด้านสถาปัตยกรรม

การควบคุมอาคารและสิ่งก่อสร้างต่างๆ การอนุรักษ์เปลือกอาคารและการปรับเปลี่ยนการใช้งานอาคารภายในใหม่ รูปแบบสถาปัตยกรรม ด้านความสูง การเลือกใช้สีสัณ และวัสดุ ระยะเวลาอนุรักษ์อาคาร และอัตราส่วนพื้นที่เปิดโล่ง

4.5.3 ปัจจัยด้านภูมิปัตยกรรม

การควบคุมคุณภาพของภูมิทัศน์ มุมมอง การรับรู้การสื่อความหมายและ การเลือกใช้พืชพรรณ

4.5.4 ปัจจัยด้านบริบทและสภาพแวดล้อม

ซึ่งแต่ละพื้นที่มีที่ตั้งและบริบทที่แตกต่างกัน เช่น เมืองโบราณสถานบางแหล่งติดแม่น้ำสายสำคัญ ดังนั้นการอนุรักษ์พื้นที่เมืองโบราณจะต้องดึงเอาประเด็นด้านการอนุรักษ์และพัฒนาแม่น้ำสายสำคัญนั้นมาคิดไปพร้อมกันด้วย เป็นต้น

ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษากรณีศึกษาสามารถนำไปใช้กับการนำเสนอการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณคู่ทองต่อไป

5. กรณีศึกษาด้านการทำแผนพัฒนา

5.1 การศึกษาแผนงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

เพื่อเป็นการหาแผนงานสนับสนุนโครงการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณคู่ทองให้เป็นแหล่งอนุรักษ์และการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นที่มาของแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการทำแผนพัฒนาเมืองโบราณคู่ทอง

5.1.1 แผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

- (1) แผนพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี ระยะ 4 ปี
- (2) แผนพัฒนา 3 ปี เทศบาลตำบลคู่ทอง อำเภอคู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
- (3) สรุปแผนการตลาดท่องเที่ยว ปี 2552 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)
- (4) แผนยุทธศาสตร์กรมศิลปากร
- (5) ร่างแผนแม่บทเมืองโบราณคู่ทอง สำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี
- (6) แผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงวัฒนธรรมสำนักนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (สผ.)
- (7) แผนหลัก สสส. 2553 – 2555

6. กรณีศึกษาเรื่องการทำแผนพัฒนาโครงการ

6.1 กรณีศึกษาโครงการวางและจัดทำผังพื้นที่เฉพาะเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่

6.1.1 วิสัยทัศน์

“เวียงกุมกามแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ที่มีคุณภาพและเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง องค์กรท้องถิ่นและประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการอนุรักษ์และพัฒนา”

6.1.2 ยุทธศาสตร์ในการวางผังพัฒนาเมืองโบราณเวียงกุมกาม

- (1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์ในด้านการจัดการด้านผังเมือง
- (2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ในด้านการจัดการด้านสังคม
- (3) ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ในด้านการจัดการด้าน เศรษฐกิจ

6.1.3 แผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณเวียงกุมกาม

เพื่อให้การดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณเวียงกุมกามบรรลุถึงวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนดแผนปฏิบัติงาน โดยจำแนกออกเป็นแผนงาน โครงการ ด้านต่างๆ พร้อมกำหนดระยะเวลาดำเนินการ งบประมาณ และการบริหารโครงการ ดังตารางต่อไปนี้

- (1) แผนปฏิบัติการด้านผังเมือง
- (2) แผนปฏิบัติการด้านการบูรณปฏิสังขรณ์และปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์โบราณสถาน
- (3) แผนปฏิบัติการโยกย้ายประชาชน
- (4) แผนปฏิบัติการด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว
- (5) แผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาด้านสังคม
- (6) แผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาด้านเศรษฐกิจ
- (7) แผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการ
- (8) แผนปฏิบัติการโครงการปรับปรุงด้านการคมนาคม
- (9) แผนปฏิบัติการโครงการปรับปรุงด้านสาธารณูปโภค
- (10) แผนปฏิบัติการโครงการพัฒนาผังพื้นที่เฉพาะ

6.1.4 สรุปแนวคิดในการทำแผน

จากการศึกษากรณีศึกษาเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยในการพัฒนาและแก้ปัญหาของเมืองโบราณเวียงกุมกามเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ สามารถสรุปได้ดังนี้

- (1) แนวคิดการควบคุมใช้ประโยชน์ที่ดินและการวางผัง
- (2) แนวคิดด้านการปกป้องและอนุรักษ์โบราณสถาน

(3) แนวคิดด้านการพัฒนาพื้นที่และการปรับปรุงภูมิทัศน์

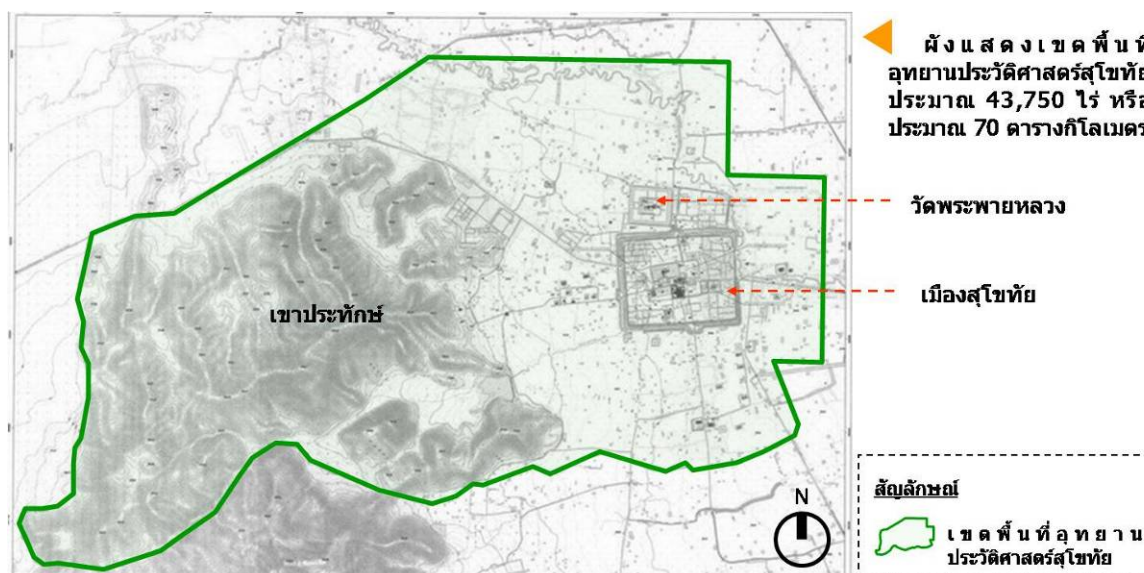
(4) แนวคิดด้านการท่องเที่ยวและกิจกรรม

องค์ประกอบของแนวคิดดังกล่าวเป็นตัวช่วยในการกำหนดแผนและแนวทางปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเมืองโบราณเวียงกุมกามและประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ

7. กรณีศึกษาแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

7.1 หลักการและเหตุผล

ในปี พ.ศ. 2519 กรมศิลปากร ได้ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนางานของกรมศิลปากรเป็นครั้งแรก

ภาพผังที่ 2-14 ผังเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

(ที่มา : หนังสือ 3 เมืองประวัติศาสตร์ รุ่งอรุณแห่งวัฒนธรรมไทย)

ต่อมากรมศิลปากรได้เสนอโครงการพัฒนาเมืองเก่าสุโขทัยเป็นอุทยานประวัติศาสตร์ และคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี และได้รับการอนุมัติเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2519

ในการดำเนินการพัฒนาเมืองเก่าสุโขทัยให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์นั้นจำเป็นต้องมี แผนแม่บท เพื่อดำเนินงานให้เป็นที่มาเป้าหมาย โดยในสมัยนั้นทางกรมศิลปากรยังขาดผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม สถาปัตยกรรม จึงได้ขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานต่างๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรมแผนที่

ทหาร สำนักนโยบายและแผนกระทรวงมหาดไทย เป็นต้น ในการส่งผู้เชี่ยวชาญมาร่วมกันจัดทำผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

7.2 แนวคิดในการทำแผนแม่บทอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

ในสภาพปัจจุบันอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยมีสภาพเสื่อมโทรมไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเกิดจากสภาพปัญหาจากการพัฒนาโดยไร้ทิศทาง สามารถจำแนกปัญหาได้ดังนี้

- (1) ปัญหาขาดการควบคุมการใช้ที่ดิน และอาคารอย่างเหมาะสม
- (2) เส้นทางคมนาคมตัดผ่านกลางเขตเมืองเก่า(ถนนจรดวิถีถ่อง) ก่อให้เกิดแรงสั่นสะเทือนซึ่งเป็นอันตรายต่อความมั่นคงแข็งแรงของโบราณสถาน
- (3) เกิดปัญหารูปแบบสถาปัตยกรรมของวัดและสำนักสงฆ์ที่สร้างขึ้นใหม่ไม่สอดคล้องกับสถาปัตยกรรมโบราณ เนื่องจากมีสำนักสงฆ์และวัดเกิดขึ้นจำนวนมากเกินความจำเป็นของชุมชน
- (4) มีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการไม่เพียงพอต่อการให้บริการ เนื่องจากอุทยานฯ มีพื้นที่กว้างใหญ่
- (5) การรักษาความปลอดภัยทำได้ค่อนข้างลำบาก เนื่องจากเขตอุทยานฯ มีพื้นที่กว้างใหญ่ และมีโบราณสถานจำนวนมากกระจายอยู่ทั่วเขตอุทยานฯ
- (6) ขาดการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในเขตอุทยาน และสภาพธรรมชาติเดิมก็ไม่มีการดูแลบำรุงรักษา
- (7) อุทยานฯ มีพื้นที่กว้างใหญ่ และโบราณสถานมีจำนวนมาก นักท่องเที่ยวไม่สามารถเที่ยวชมได้ทั่วถึง

ซึ่งปัญหาดังกล่าวถือเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขและพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยการจัดทำแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

7.3 แนวทางในแก้ปัญหาแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

7.3.1 กำหนดเขตการใช้ที่ดินใหม่ โดยแบ่งออกเป็น

- (1) เขตโบราณสถานและบริเวณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ไม่อนุญาตให้ปลูกสร้างอาคารใดๆ

(2) เขตอนุรักษ์สภาพธรรมชาติ เช่น การอนุรักษ์สภาพธรรมชาติ บริเวณริมคลอง

(3) เขตควบคุมการใช้ที่ดินอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคารได้เฉพาะอาคารที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุทยานฯ และการท่องเที่ยวเท่านั้น

(4) เขตชุมชน อนุญาตให้ปลูกสร้างอาคารพักอาศัยและอาคารที่เป็นองค์ประกอบของชุมชนได้

(5) กำหนดมาตรการปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์แต่ละเขตตามที่ได้วางไว้

7.3.2 จัดระเบียบชุมชนใหม่ โดยดำเนินการใน 3 ประการ คือ

(1) ชุมชนที่คงสภาพเดิม ได้แก่ บ้านเรือนที่อยู่ในบริเวณที่ไม่เกิดขวางการพัฒนาอุทยานฯ

(2) ชุมชนที่ต้องปรับปรุง ได้แก่ บ้านเรือนที่อยู่ในบริเวณที่ไม่เกิดขวางแต่มีทัศนียภาพที่ไม่น่าดู

(3) ชุมชนที่ต้องโยกย้าย ได้แก่ บ้านเรือนที่อยู่ในบริเวณที่เกิดขวางการพัฒนาอุทยานฯ

(4) กำหนดเส้นทางคมนาคมสายหลักใหม่ โดยสร้างถนนวงแหวนรอบนอกเพื่อเลี้ยวบริเวณเมืองเก่า และกำหนดให้ถนนจรดวิถีถ่องเป็นถนนท้องถิ่นภายในเขตอุทยาน

(5) จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวโบราณสถานที่สำคัญ ประมาณ 39 แห่ง ในเขตอุทยานฯ ในเวลาไม่เกิน 6 ชม.

(6) กำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเป็น 2 เส้นทาง คือเส้นทางวงรอบภายนอกกำแพง และวงรอบภายในกำแพงเมือง

7.3.3 จัดให้มีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่เพียงพอต่อการให้บริการโดยจัดให้มี

(1) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

(2) ที่จอดรถ กระจายตามจุดบริเวณที่มีกลุ่มโบราณสถานอยู่หนาแน่น

(3) ร้านขายของที่ระลึก

(4) ร้านขายอาหาร

(5) ร้านขายเครื่องอุปโภค บริโภค

(6) จุดรับแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

(7) จุดบริการด้านการติดต่อสื่อสาร เช่น บริการ Internet

7.3.4 การปรับปรุงภูมิทัศน์

(1) สร้างบรรยากาศตามจารีกและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้ใกล้เคียงที่สุด(มีการกล่าวถึงป่าผลไม้)

(2) ปรับปรุงสระน้ำโบราณเดิม และปลูกบัวหลากหลายชนิด

(3) การปรับปรุงภูมิทัศน์จะเน้นที่โบราณสถานและบริเวณที่เป็นหลักฐานทางโบราณคดีเป็นสำคัญ

7.3.5 เพิ่มความปลอดภัย

(1) เพิ่มเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและบำรุงรักษาเพิ่มมากขึ้น

(2) จัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวขนาดย่อมกระจายตามกลุ่ม

โบราณสถาน

7.3.6 สรุปแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์

สุโขทัย สามารถสรุปประเด็นที่สำคัญได้ 3 ประเด็น ดังนี้

เน้นในเรื่องของประเด็นการอนุรักษ์ ตัวโบราณสถานและพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โดยการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินและควบคุมการขยายตัวของชุมชนและการเสนอทำทางเลียบเมืองที่ตัดผ่านอุทยาน

ประเด็นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยการเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวให้เพียงพอ และการจัดเส้นทางท่องเที่ยวขึ้นมาใหม่ให้มีความหลากหลาย และเกิดปลอดภัย

ประเด็นเรื่องการปรับปรุงภูมิทัศน์และใช้พืชพรรณตามจารีก โดยการพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์ให้มีความสวยงามสอดคล้องกับเมืองสุโขทัยในอดีตตามหลักฐานจารีกที่ปรากฏ

8. กรณีศึกษาโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

8.1 หลักการและเหตุผล

พื้นที่บริเวณเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ประมาณ 1,810 ไร่ หรือประมาณ 1 ใน 3 ได้รับการประกาศเป็นพื้นที่อนุรักษ์อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา(อยู่ในโบราณสถานประเภทที่ 6 National Historical Cities) เมื่อปี พ.ศ. 2519 ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก เมื่อปี พ.ศ. 2534 โดยองค์การ UNESCO แสดงถึงความเป็นเยี่ยมในการสร้างสรรค์งาน

ศิลปะอันทรงคุณค่า ทรงคุณค่า เลือกรรตำแหน่งที่ตั้งของพระนครให้เหมาะสมกับความซับซ้อนของลักษณะผังเมืองเฉพาะตัวของชุมชนที่อาศัยการสัญจรทางน้ำเป็นหลัก ออกแบบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในภาคพื้นเอเชีย

กรมศิลปากรซึ่งเป็นผู้ดูแลอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาโดยตรง ได้ดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ โดยเริ่มโครงการจัดทำแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ในปี พ.ศ. 2530

8.2 งบประมาณและระยะเวลาดำเนินงาน

กรมศิลปากรได้ว่าจ้างบริษัท เอส.เจ.เอ. ทรีดี จำกัด ระยะเวลาดำเนินงาน 6 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2537 – 2542

8.3 แผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์

พระนครศรีอยุธยา ได้กำหนดแผนงานหลักไว้ 8 แผนงานด้วยกัน คือ

- (1) แผนงานโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และโบราณสถาน เพื่อดำเนินการอนุรักษ์ ค้นคว้า โบราณคดี ประวัติศาสตร์และบูรณะตกแต่ง ซ่อมแซมโบราณสถาน เพื่อฟื้นฟูภูมิทัศน์ในพื้นที่เขตโบราณสถาน
- (2) แผนงานพัฒนาและปรับปรุงสาธารณูปโภคและสาธารณูปการหลักเพื่อจัดระบบการสัญจรทางบกทางน้ำ และงานสุขาภิบาลอื่นๆ
- (3) แผนงานบูรณะและปรับปรุงสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ในบริเวณโบราณสถาน
- (4) แผนงานพัฒนาและการปรับปรุงชุมชนในเขตอุทยานประวัติศาสตร์เพื่อดำเนินการโยกย้ายบ้านเรือนและ สิ่งก่อสร้างออกจากพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์
- (5) แผนงานโยกย้ายโรงงานอุตสาหกรรมและการปรับการใช้พื้นที่ เพื่อขยายพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ด้านทิศตะวันตก ซึ่งเป็นที่ตั้งของโบราณสถานที่สำคัญ
- (6) แผนงานบริการวิชาการและการท่องเที่ยวและการศึกษาเพื่อให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารวิชาการของนครประวัติศาสตร์
- (7) แผนงานเศรษฐกิจและสังคมเพื่อสนับสนุนและฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อสร้างอาชีพส่งเสริมรายได้
- (8) แผนพัฒนาสำนักงานและกำลังคนอุทยานประวัติศาสตร์ เพื่อขยายอัตรากำลังและพัฒนาคุณภาพบุคลากร

8.4 แผนงานพัฒนาและปรับปรุงชุมชนในเขตอุทยานประวัติศาสตร์

พระนครศรีอยุธยา

- (1) รั้วถนนชดเชย-ก่อสร้างบ้านพักข้าราชการที่ถูกรื้อถอน (อาคารแถว 10 แถว และบ้านพัก 35 หลัง)
- (2) รั้วถนนชดเชย-ก่อสร้างอาคารทางราชการทดแทนที่ถูกรื้อถอน (ประมงจังหวัด เกษตรจังหวัด ปศุสัตว์จังหวัดเทศบาล และโรงเรียนวัดธรรมิกราช)
- (3) รั้วถนนชดเชยโรงงานอุตสาหกรรมเอกชน
- (4) ชดเชยค่ารั้วถนนบ้านเรือนราษฎร 401 หลังคาเรือน
- (5) ก่อสร้างบ้านเรือนราษฎรขึ้นทดแทน (บ้านแถว 15 แถวบ้านเดี่ยว 110 หลัง และอาคารประกอบชุมชน ได้แก่ ศาลา ประชาคม วัด และท่าเรือ)
- (6) ค่าปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการย่อย และภูมิทัศน์ในเขตที่พักอาศัยใหม่และชุมชนเดิม

8.5 แผนงานพัฒนาสำนักงานและกำลังคนในการบริหารและดำเนินโครงการ

- (1) ค่าอาคารสถานที่ สำนักงานโครงการศูนย์ปฏิบัติกิจการอนุรักษ์โบราณสถาน และบ้านพักข้าราชการ
- (2) ค่าฝึกอบรมและให้การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพบุคคล

8.6 สรุปแผนโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

- (1) สามารถสรุปประเด็นได้ 8 ประเด็นหลัก ในการทำพัฒนาโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้
- (2) ประเด็นด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน
- (3) ประเด็นด้านการปรับปรุงสาธารณูปโภค สาธารณูปการ
- (4) ประเด็นด้านการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์บริเวณโบราณสถาน
- (5) ประเด็นด้านการปรับปรุงชุมชนและโยกย้ายบ้านเรือนออกจากพื้นที่ ที่ขัดต่อการพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์
- (6) ประเด็นด้านการย้ายโรงงานอุตสาหกรรมออกจากพื้นที่ ที่ตั้งโบราณสถานที่สำคัญ
- (7) ประเด็นด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวและการศึกษาด้านประวัติศาสตร์
- (8) ประเด็นด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นและส่งเสริมรายได้

(9) ประเด็นด้านการพัฒนาสำนักงาน บุคลากรของอุทยานประวัติศาสตร์ให้มี
คุณภาพ

9. สรุปประเด็นในการศึกษากรณีศึกษา

จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 โครงการ ได้แก่ โครงการวางและจัดทำผังพื้นที่
เฉพาะเมืองโบราณเวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่ โครงการแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนา
อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
สามารถนำมาสรุปเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการทำแผนพัฒนาเมืองโบราณคู่มือ ซึ่งประกอบไปด้วย
ประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. ประเด็นด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน แผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน การโยกย้ายประชาชน
2. ประเด็นด้านการปรับปรุงภูมิทัศน์
3. ประเด็นด้านการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ
4. ประเด็นด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว
5. ประเด็นด้านการมีส่วนร่วมชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อม และพื้นที่สีเขียวเพื่อสร้าง
คุณภาพชีวิตที่ดีและชุมชนน่าอยู่

จากการศึกษาในประเด็นเรื่องของแผนการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานสามารถจับ
ประเด็นที่สำคัญและนำแนวความคิดของกรณีศึกษาไปใช้ในการเสนอแผนอนุรักษ์และพัฒนาเมือง
โบราณคู่มือให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จังหวัดสุพรรณบุรี ในบทต่อไป

บทที่ 3

สภาพปัจจุบันและปัญหา

3.1. สภาพปัจจุบันเมืองโบราณอุททอง

ขอบเขตเมืองโบราณอุททองประกอบด้วยพื้นที่ 2 ส่วน คือ พื้นที่โบราณสถานภายในเมืองโบราณอุททองและบริเวณโดยรอบ และพื้นที่โบราณสถานนอกเมืองโบราณอุททอง

3.1.1 พื้นที่โบราณสถานภายในเมืองโบราณอุททองและบริเวณโดยรอบ

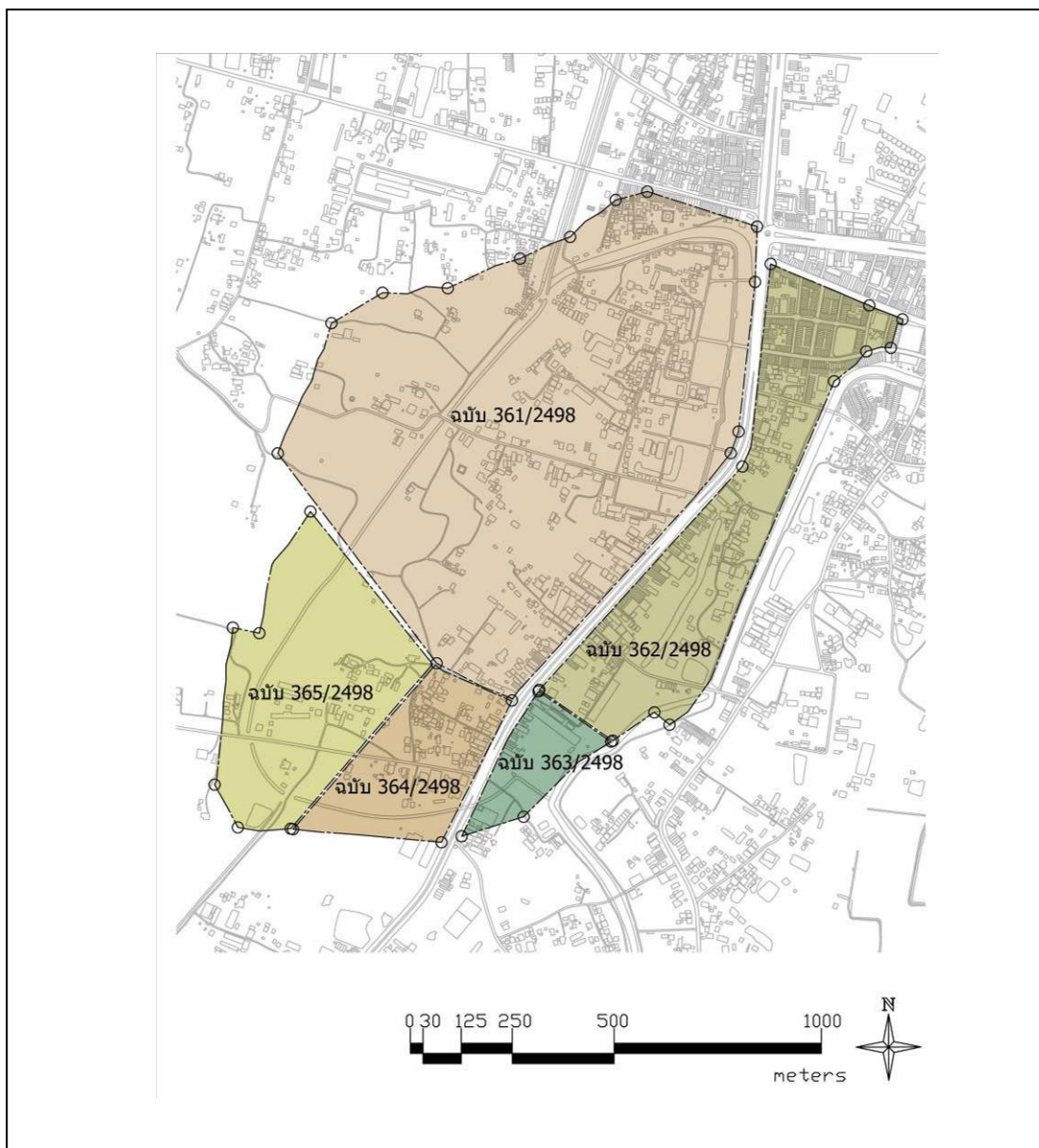
พื้นที่ภายในเมืองโบราณอุททองและบริเวณโดยรอบ อยู่ในเขตที่ดินซึ่งมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงฉบับ 361/2498 ที่ดินฉบับ 362/2498 ที่ดินฉบับ 363/2498 ที่ดินฉบับ 364/2498 ที่ดินฉบับที่ 365/2498 รับรองแนวเขต เนื่องจากช่วงนั้น การลงพื้นที่กำหนดแนวเขตโบราณสถานทำได้ยากไม่เหมือนปัจจุบัน ดังนั้นจึงใช้แนวเขตที่ นสล. เป็นตัวกำหนดขอบเขตแทน โดยกรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเมืองโบราณอุททองเป็นโบราณสถานของชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2478¹

ประกอบไปด้วยโบราณสถานหมายเลข 2 โบราณสถานหมายเลข 3 โบราณสถานหมายเลข 4(เสื่อมสภาพ) โบราณสถานหมายเลข 5(เสื่อมสภาพ) โบราณสถานหมายเลข 8(เสื่อมสภาพ) โบราณสถานหมายเลข 13 โบราณสถานหมายเลข 14(เสื่อมสภาพ)พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุททอง และคูเมืองโบราณ รวมพื้นที่ 974 ไร่ 3 งาน 1 ตารางวา

3.1.2 พื้นที่กลุ่มโบราณสถานนอกเมืองโบราณอุททอง

ได้แก่โบราณสถานหมายเลข 1 และเขตพื้นที่โดยรอบที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้ว นอกจากนี้ยังประกอบไปด้วยพื้นที่ในรัศมี 20 เมตร จากขอบโบราณสถานหมายเลข 6 โบราณสถานหมายเลข 7 โบราณสถานหมายเลข 9 โบราณสถานหมายเลข 10 โบราณสถานหมายเลข 11โบราณสถานหมายเลข 12 โบราณสถานหมายเลข 15 โบราณสถานหมายเลข 16 เจดีย์บนยอดเขาทำเทียม เจดีย์บนยอดเขาสุวรรณเพชร

¹ สำนักงานศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี, รายงานสรุปแผนเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณอุททองจังหวัดสุพรรณบุรี (สำนักศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี, 2552). หน้า 2.

ภาพผังที่ 3-1 แสดงขอบเขตพื้นที่ นสล.ประกาศขึ้นทะเบียนเมืองโบราณคู່ทองเป็น
โบราณสถานแห่งชาติ (รวมพื้นที่ 974 ไร่ 3 งาน 1 ตารางวา)

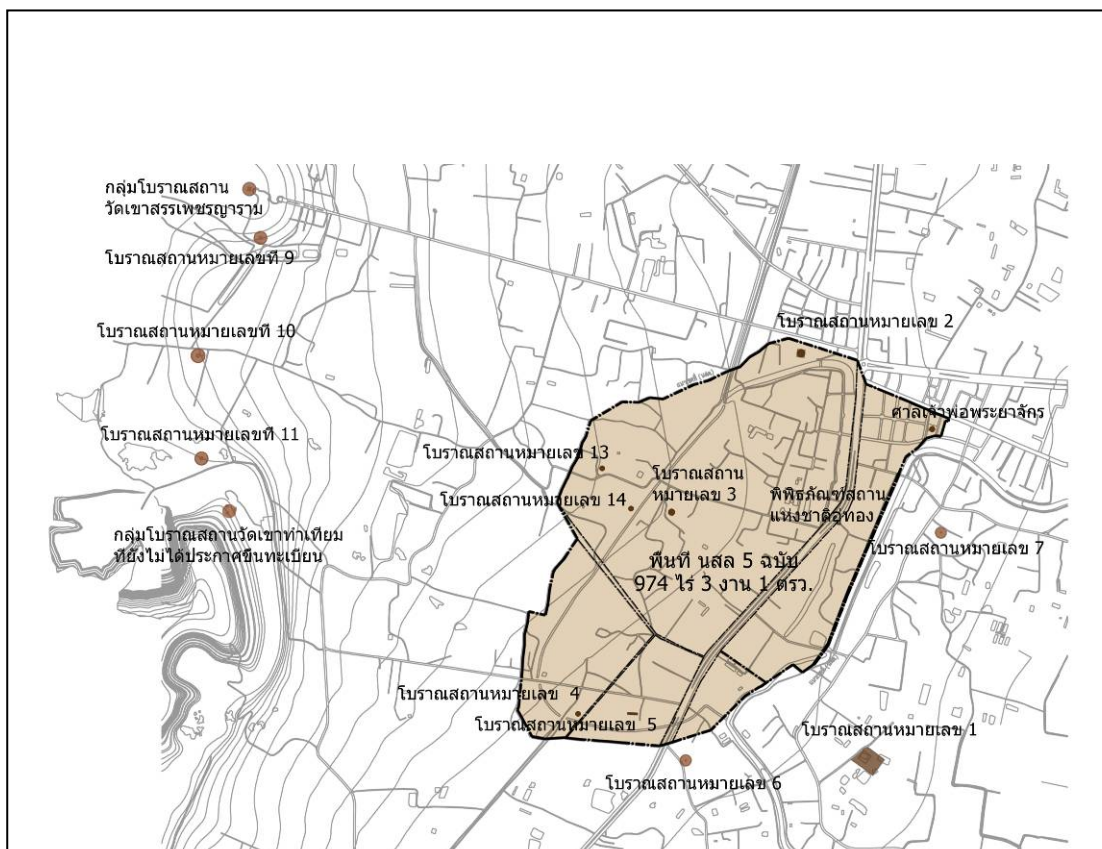
สัญลักษณ์

- พื้นที่ นสล. ฉบับที่ 361/2498
- พื้นที่ นสล. ฉบับที่ 362/2498
- พื้นที่ นสล. ฉบับที่ 363/2498
- พื้นที่ นสล. ฉบับที่ 364/2498
- พื้นที่ นสล. ฉบับที่ 365/2498

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนสิต 5374125725

สัญลักษณ์
 - - - - - คือที่อยู่ภายในเขตที่ดินบริเวณวัดเขาสรรเพชญาราม (นศก) ฉบับ 301/2468
 - - - - - ที่ดินโฉนดที่ดินที่ 302/2468 ที่ดินโฉนดที่ดินที่ 303/2468 ที่ดินโฉนดที่ดินที่ 304/2468 ที่ดินโฉนดที่ดินที่ 305/2468
 - - - - - รั้วของเขตโบราณสถานหมายเลข 2, 3, 4 (เดิมหมายเลข 3 (เดิมหมายเลข 1, 114 (เดิมหมายเลข 1))
 - - - - - พื้นที่บริเวณลุ่มน้ำคูทอง และอยู่ในโบราณสถานที่มีพื้นที่รวม 974 ไร่ 3 งาน 1 ตารางวา
 - - - - - คือที่อยู่โบราณสถานนอกเมืองคูทอง ได้แก่ โบราณสถานหมายเลข 1 และเขตพื้นที่ที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วของพื้นที่โบราณสถานที่มี 20 แห่ง
 - - - - - ขอบเขตโบราณสถานหมายเลข 6, 7, 9, 10, 11, 12 (เดิมของเขตโบราณสถาน)

ที่มา : ปรับปรุงจากสำนักศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2552.

ภาพผังที่ 3-2 แสดงพื้นที่โบราณสถานนอกเมืองโบราณคูทอง ที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วและพื้นที่ในรัศมี 20 เมตร จากขอบโบราณสถานที่อยู่ภายนอกเมืองโบราณคูทอง

<p>สัญลักษณ์</p> <p>● ตำแหน่งของโบราณสถาน</p> <p>■ เขตโบราณสถานเมืองโบราณคูทอง</p>	<p>ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	
<p>นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิติ 5374125725</p>		

3.2 การใช้ประโยชน์ในพื้นที่

พื้นที่ดังกล่าวได้มีการจัดสรรให้ประชาชนในพื้นที่เช่าทำประโยชน์จากกรรมศิลปากร โดยสำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี สามารถจำแนกได้ดังนี้

2.2.1. เช่าเพื่อทำสวนและอยู่อาศัย จำนวน 253 ราย

2.2.2. เช่าเพื่อทำการค้าย่อยและอยู่อาศัย จำนวน 62 ราย

2.2.3. เช่าเพื่อทำการค้าใหญ่และอยู่อาศัย จำนวน 50 ราย

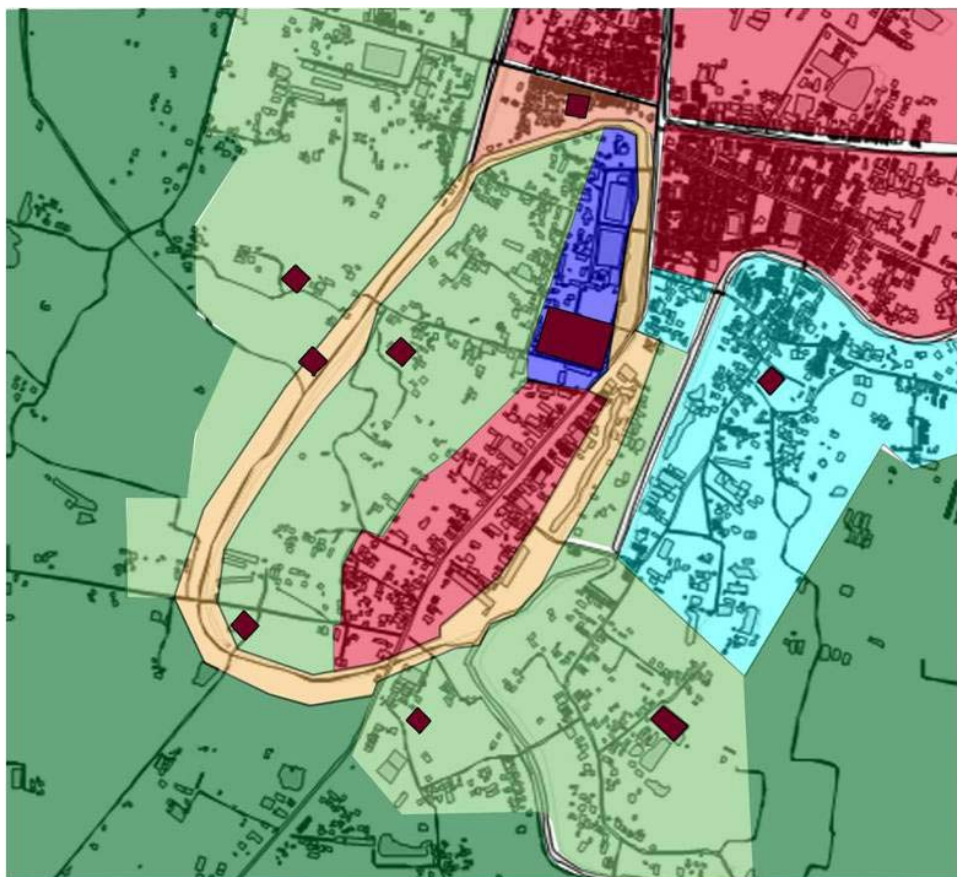
โดยพื้นที่เช่าเพื่อทำการค้าส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมถนนมาลัยแมนตลอดแนว ทั้งสองฝั่งในบนพื้นที่หลวงฉบับที่ 326/2498 ปัจจุบันตีแวงและตลาด โดยกรมศิลปากรได้โอนกรรมสิทธิ์ให้กับกรมธนารักษ์จัดการดูแลที่ดินในเขตเมืองโบราณคู่มือ และในพื้นที่ยังประกอบด้วยกลุ่มหน่วยงานราชการต่างๆ ได้แก่ ที่ว่าการอำเภอคู่มือ สำนักเทศบาลตำบลคู่มือ สำนักงานที่ดินอำเภอคู่มือ สถานีตำรวจอำเภอคู่มือ สำนักงานสาธารณสุข อำเภอคู่มือ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอคู่มือ สถานีผสมเทียม อำเภอคู่มือ ไปรษณีย์อำเภอคู่มือ ห้องสมุดประชาชนอำเภอคู่มือ สำนักงานประถมศึกษา อำเภอคู่มือ โรงเรียนอนุบาลบ้านท่าพระยาจักร โรงเรียนคู่มือศึกษาลัย และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติคู่มือ²

ลำดับที่	ประเภทสัญญาเช่า	จำนวน	จำนวนเนื้อที่รวม			หมายเหตุ
			ไร่	งาน	ตารางวา	
1	ปลูกบ้านพักอาศัย	362	35	2	37.4	ข้อมูล กันยายน 2548
2	ทำสวน	252	647	-	41.90	
3	การค้าใหญ่	46	18	2	85	
4	การค้าย่อย	62	-	3	7.30	
5	สถานที่ราชการ	13	-	-	-	ไม่ได้ตรวจสอบพื้นที่
6	ผู้บุกรุก	26	-	-	-	ข้อมูล กันยายน 2548
รวม		761	702	-	71.60	พื้นที่ 273 ไร่ 3 งาน 28.4 ตารางวา เป็นพื้นที่คู่มือเมือง สถานที่ราชการ ถนนสาธารณะประโยชน์

รูปภาพที่ 3-1 แสดงประเภทสัญญาเช่าพื้นที่ในเมืองโบราณคู่มือ
(ที่มา : สำนักศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2548.)

²สำนักงานศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี, รายงานสรุปแผนเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณคู่มือจังหวัดสุพรรณบุรี(สำนักศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี, 2552). หน้า 2-9.

ในส่วนของสภาพปัจจุบันการใช้ประโยชน์เมืองโบราณคู่มือพบว่าการใช้ประโยชน์ภายในเมืองคู่มือส่วนใหญ่การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นพื้นที่เกษตรกรรม แต่หลังจากที่มีการย้ายที่ว่าการอำเภอและสำนักงานราชการมาไว้ในเมืองโบราณคู่มือแล้ว(ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ) การใช้ประโยชน์ที่ดินจึงมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับกิจกรรมของเมือง โดยควบคุมพื้นที่ส่วนใหญ่ให้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย เพื่อการรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคต และจัดสรรพื้นที่พาณิชยกรรมให้แยกกันอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการช่วยในการอนุรักษ์และลดผลกระทบของชุมชนต่อโบราณสถานภายในเมืองโบราณด้วยอีกทางหนึ่ง

ที่มา : สำนักศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2552

ผังที่ 3-3 แสดงผังการใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันของเมืองโบราณอู่ทอง

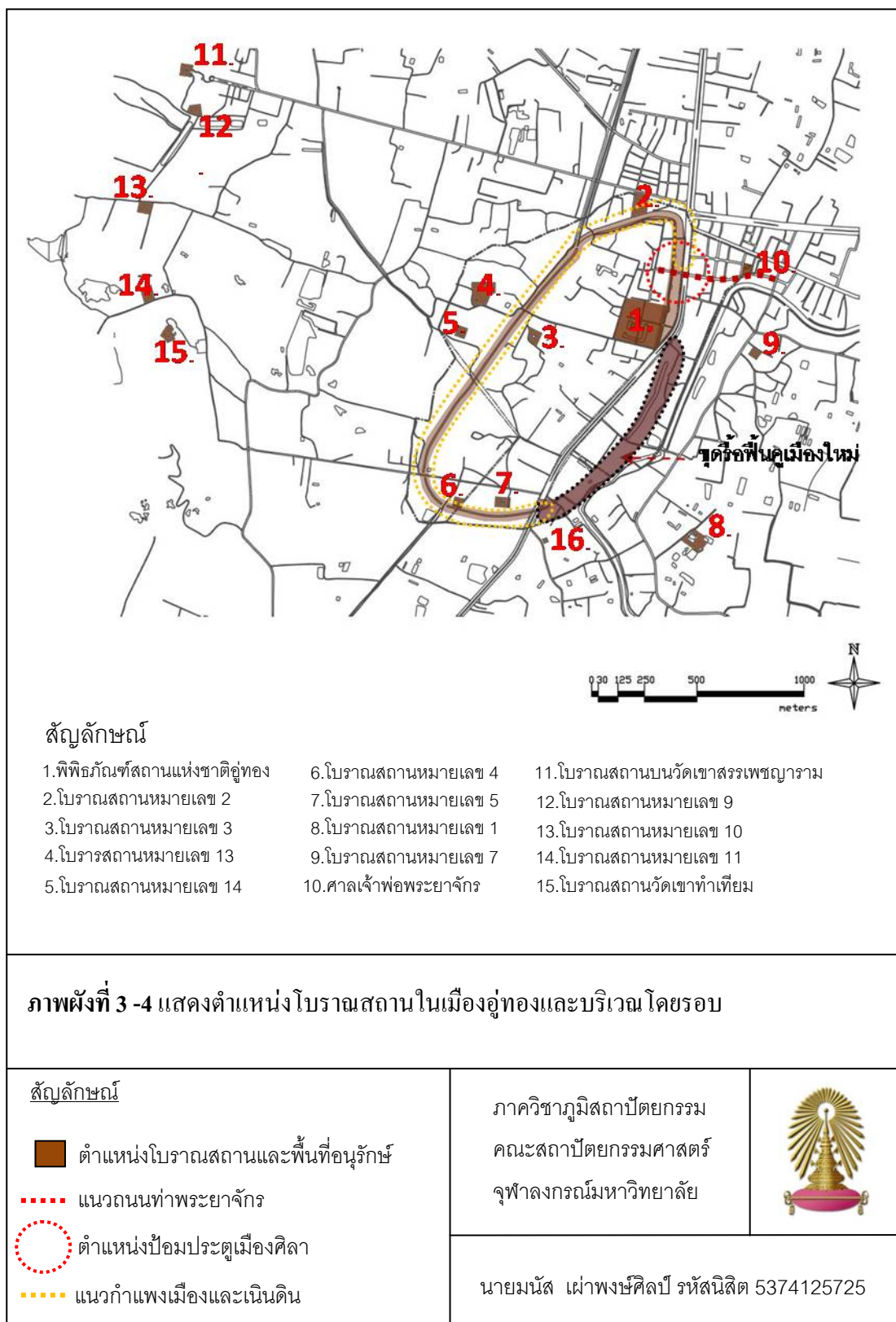
สัญลักษณ์

 พื้นที่ราชการ	 อยู่อาศัยหนาแน่น
 เขตโบราณสถาน	 น้อยถึงเกษตรกรรม
 ย่านพาณิชย์กรรม	 อยู่อาศัยหนาแน่น
 พื้นที่อนุรักษ์และ	 มาก
 นันทนาการ	 เกษตรกรรม

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิสิต 5374125725

3.2.1 ประวัติศาสตร์ที่สำคัญจากการเสด็จตรวจราชการของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ปัจจุบันภายในเมืองโบราณคู่มือของปรากฏโบราณสถาน 6 แห่ง ได้แก่ โบราณสถานหมายเลข 2, 3, 4, 5, 13 และ 14 กระจายอยู่ในชุมชน สามารถเข้าถึงตัวโบราณสถานได้สะดวก มีถนนภายในชุมชนตัดผ่านเชื่อมยังต่อไปยังโบราณสถานบริเวณจุดอื่นๆได้

สภาพเมืองคู่มือตั้งอยู่บนที่ราบเชิงเขาหลายลูกสลับซับซ้อนกันอยู่ทางด้านตะวันตกของตัวเมือง เป็นเสมือนกำแพงใหญ่สำหรับป้องกันข้าศึกในสมัยนั้นเป็นอย่างดี ลักษณะของตัวเมืองกว้างประมาณ 1 กิโลเมตร ยาวประมาณ 2 กิโลเมตร มีคูน้ำล้อมรอบ³ มีการกล่าวถึงประวัติศาสตร์เมืองคู่มือในภายหลังจากที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพที่ได้เสด็จตรวจราชการเมืองสุพรรณบุรี ทรงบรรยายถึงสภาพเมืองคู่มือเมื่อ พ.ศ. 2446 (รศ.122) ไว้ดังนี้ “...เมืองท้าวคู่มือ เมืองตั้งอยู่ทางปากตะวันตกลำน้ำจะเข้สามพัน คูเป็นเมืองเก่าแก่ใหญ่โต เคยมีป้อมปราการก่อตัวด้วยศิลา แต่หักพังไปเสียเกือบหมดแล้ว ยังคงเหลืออยู่แต่ประตูเมืองแห่งหนึ่ง กับป้อมปราการจากประตูนั้นข้างละเล็กน้อย แนวปราการด้านหน้าตั้งบนที่ดอน คูเป็นตระพังสูงราว 6 ศอก (3เมตร) แล้วเป็นแผ่นดินต่ำลงไปสัก 5 เส้น ถึงริมน้ำจะเข้สามพันมีรอยถนนจากประตูเมืองตรงไปถึงท่า เรียกว่าท่าพระยาจักร พิเคราะห์ดูลำน้ำจะเข้สามพัน เดิมเห็นจะเป็นแม่น้ำใหญ่ที่สูง ซึ่งสร้างเป็นตลิ่ง ครั้นนานมา เกิดมีช่องทางเขาสายน้ำที่ไหลไปเสียทางอื่น แม่น้ำเดิมก็ตื่นเขินแคบเข้าโดยลำดับ⁴...” ซึ่งบริเวณทิศตะวันตกยังปรากฏเห็นดินจนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาประวัติศาสตร์เมืองโบราณคู่มือ ทำให้สันนิษฐานได้ว่าแนวถนนท่าพระยาจักรเป็นถนนที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในการสัญจรทางแม่น้ำจะเข้สามพัน ในสมัยนั้นที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้บรรยายไว้ ปัจจุบันถนนท่าพระยาจักรประกอบด้วยสถานที่สำคัญ เช่น ศาลเจ้าพ่อพระยาจักรและตลาดเก่าคู่มือ ซึ่งจากการลงพื้นที่สำรวจสภาพปัจจุบันของแนวถนนท่าพระยาจักรเป็นย่านพาณิชยกรรมที่สำคัญเต็มไปด้วยอาคารพาณิชย์ 3-4 ชั้น อย่างหนาแน่น การจราจรที่ติดขัด และวุ่นวาย ไม่มีความเงียบสงบและการสื่อความหมายถึงความสำคัญ

³ กรมศิลปากร, รายงานการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานเมืองเก่าคู่มือ อำเภอคู่มือ จังหวัดสุพรรณบุรี (พระนคร : กรมศิลปากรจัดพิมพ์, 2509). หน้า 6.

⁴ กรมศิลปากร, นำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ คู่มือ และเรื่องราวสุวรรณภูมิ (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2550). หน้า 91.

รูปภาพที่ 3-1 แสดงแนวคูเมืองในอดีต

(ที่มา : หนังสือนำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุทงและเรื่องราวสุวรรณภูมิ)

รูปภาพที่ 3-2 สภาพปัจจุบันถนนท่าพระยาจักร

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

3.3 สภาพปัจจุบันของโบราณสถานในพื้นที่โดยวิธีการสำรวจโดยสำนักศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อ พ.ศ. 2506

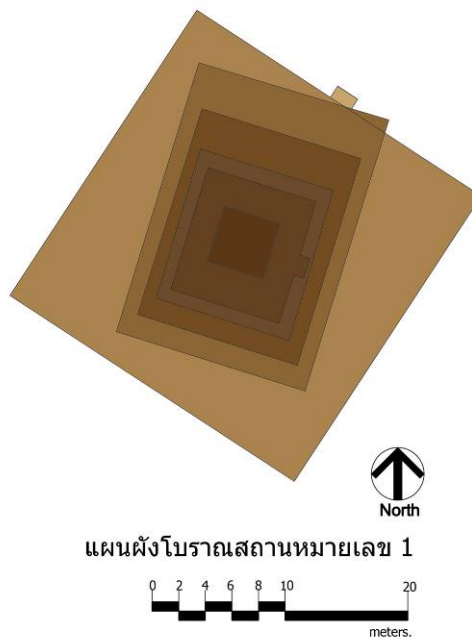
3.3.1. โบราณสถานหมายเลข 1

ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองโบราณอุทง ประมาณรั้งที่ 14 องศา 21

ลิปดา 44 ฟลิปดา เหนือ แวงที่ 99 องศา 53 ลิปดา 52 ฟลิปดา ตะวันออก หรือที่พิกัด UTM ที่ 47 596775 E / 1587858 N ส่วนฐานมีขนาดกว้างด้านละ 36.50 เมตร ด้านทิศเหนือของโบราณสถาน หมายเลข ๑ พบฐานเจดีย์ราย ขนาด 1.50x1.50 เมตร ใกล้กับบ้านพักอาศัย ได้รับการขุดแต่งและบูรณะในปี 2507-2509 ปัจจุบันสภาพเริ่มทรุดโทรม

โบราณสถานได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเมื่อ พ.ศ. 2511 และไม่ได้ระวางแนวเขตแต่กำหนดบริเวณไว้ในแผนผังเนื้อที่ 24 ไร่ โดยยาวเหนือ-ใต้ ด้านละ 237 เมตร ทิศตะวันตก-ตะวันออก ด้านละ 157 เมตร ทิศตะวันตกมีแนวถนนคอนกรีตในหมู่บ้านตัดผ่านใกล้โบราณสถาน ด้านทิศใต้

เป็นเล้าหมู ด้านทิศตะวันออกและทิศเหนือเป็นส่วนผลไม้และการเกษตรกรรม พืชพรรณส่วนใหญ่ ได้แก่ มะขาม จามจุรี คาง พุทซา มะขามเทศ และโพธิ์

ภาพผังที่ 3-5 ภาพแผนผังโบราณสถานหมายเลข 1

(ที่มา : ปรับปรุงจากรายงานการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานเมืองเก่าอุทุม ของ สำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี พ.ศ.2509)

ภาพที่ 3-3 รูปถ่ายบริเวณด้านทิศตะวันออกเป็นเล้าหมูและพื้นที่เกษตรกรรม รูปขวาบริเวณทิศเหนือติดกับบ้านพักอาศัย

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

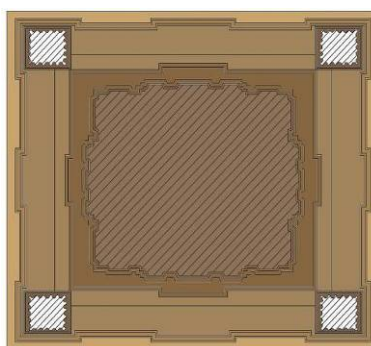

ภาพที่ 3-4 รูปถ่ายบริเวณด้านทิศตะวันตกเป็นบ้านพักอาศัย รูปขวาวบริเวณทิศใต้ติดกับบ้านพักอาศัยและพื้นที่เกษตรกรรม
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

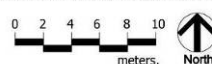
3.3.2. โบราณสถานหมายเลข 2

ตั้งอยู่ในพื้นที่หลวง ฉบับ 363/2498 นอกคูเมืองอุทุมทองด้านทิศเหนือ ประมาณรั้งที่ 14 องศา 22 ลิปดา 35 พิลิปดา เหนือ แวงที่ 99 องศา 53 ลิปดา 43 พิลิปดา ตะวันออก หรือพิกัด UTM 47 596513 E / 1589410 N โบราณสถานมีส่วนฐานล่างเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 28.35 เมตร ได้รับการขุดแต่งและบูรณะแล้ว

สภาพปัจจุบันเริ่มทรุดโทรม แนวอิฐก่อเริ่มผุพังและทรุดตัว มีศาลก่อก่อด้วยไม้ขนาดเล็กค่อนข้างทรุดโทรม ปัจจุบันมีการก่อสร้างสะพานข้ามคูเมืองโบราณจากเมืองโบราณอุทุมทองเชื่อมต่อกับโบราณสถานหมายเลข 2 เพื่อความสะดวกในการสัญจร พื้นที่โดยรอบโบราณสถานเป็นบ้านเรือนราษฎร มีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ประชิดโบราณสถาน พืชพรรณส่วนใหญ่ ได้แก่ มะขามเทศ จามจุรี มะม่วง มะขาม และตาล

แผนผังโบราณสถานหมายเลข 2

ภาพผังที่ 3-6 ภาพผังโบราณสถานหมายเลข 2

(ที่มา : ปรับปรุงจากรายงานการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานเมืองเก่าอุทุมทอง สำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี พ.ศ.2509)

ภาพที่ 3-5 รูปแสดงบริเวณด้านทิศเหนือของโบราณสถานหมายเลข 2 ถูกขนาบด้วยบ้านพักอาศัยทั้งสองด้าน

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

ภาพที่ 3-6 รูปซ้ายบริเวณด้านทิศตะวันตกติดกับบ้านพักอาศัยและรูปขวาบริเวณทิศตะวันออกติดกับสวนสาธารณะที่ศได้ติดคูเมืองโบราณ

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

ภาพที่ 3-7 รูปบริเวณทิศใต้ติดคูเมืองโบราณที่มีการก่อสร้างสะพานข้ามคูเมืองโบราณ

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

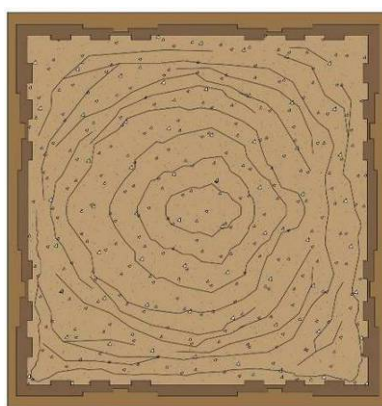
ภาพที่ 3-8 รูปแสดงสภาพโดยรวมบริเวณโบราณหมายเลข 2

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

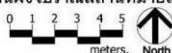
3.3.3. โบราณสถานหมายเลข 3

ตั้งอยู่ภายในตัวเมืองโบราณคู່ทอง ด้านทิศตะวันตก ประมาณรั้งที่ 14 องศา 22 ลิปดา 15 พิลิปดา เหนือ แวงที่ 99 องศา 53 ลิปดา 26 พิลิปดา ตะวันออก หรือ พิกัด UTM 47 596016 E / 1588809 N ตัวโบราณสถานได้รับการขุดแต่งแล้ว และทำการพูนดินที่ขุดแต่งเป็นคันไว้โดยรอบ ทำให้โบราณสถานตั้งอยู่ในแอ่งและมีน้ำท่วมขังในฤดูฝนช่วงระยะเวลาสั้นๆ

ปัจจุบันเริ่มทรุดโทรม โบราณสถานก่อด้วยอิฐเริ่มแตกร้าวและผุพังลงเป็นจุดๆ มีวัชพืชขึ้นกระจายบนเนินโบราณสถาน พื้นที่โดยรอบในรัศมี 20 เมตรจากขอบฐานโบราณสถานเป็นพื้นที่ว่าง ด้านทิศตะวันตกและทิศใต้เป็นแนวถนนลูกรัง ด้านทิศตะวันออกและทิศเหนือเป็นบ้านเรือนประชาชนและสถานปฏิบัติธรรม พืชพรรณส่วนใหญ่ ได้แก่ มะขามเทศ สะเดา มะขาม และไผ่

แผนผังโบราณสถานหมายเลข 3

ภาพผังที่ 3-7 ภาพแผนผังโบราณสถานหมายเลข 3

(ที่มา : ปรับปรุงจากรายงานการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานเมืองเก่าคู่งทอง สำนักศิลปากรที่

2 สุพรรณบุรี พ.ศ.2509)

ภาพที่ 3-9 รูปถ่ายแสดงสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยป่าธรรมชาติที่เจียบสงบและสถานปฏิบัติธรรม
รูปขวาแสดงโบราณสถานหมายเลข 3 และป้ายสื่อความหมายที่ขาดความน่าสนใจ
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

ภาพที่ 3-10 รูปแสดงมุมมองทางเข้าบริเวณโบราณสถานหมายเลข 3 ล้อมรอบด้วยป่าธรรมชาติและ
อาคารสถานปฏิบัติธรรม
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

3.3.4. โบราณสถานหมายเลข 4

ตั้งอยู่ภายในเมืองโบราณคู่มือ บริเวณริมคูเมืองด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้
ประมาณรั้งที่ 14 องศา 21 ลิปดา 49 พิลิปดา เหนือ แวงที่ 99 องศา 53 ลิปดา 20 พิลิปดา
ตะวันออก หรือพิกัด UTM 47 595814 E / 1587990 N บริเวณหลังบ้านเลขที่ 766 หมู่ 6 ตำบลคู่มือ
อำเภอคู่มือ จังหวัดสุพรรณบุรี ของนางงอก เหมือนศรี

สภาพปัจจุบันเป็นเนินโบราณสถานสูงจากพื้นที่โดยรอบประมาณ 1 เมตร
ยังไม่ได้รับการขุดแต่งและบูรณะ มีต้นไม้ขึ้นรกชัฏโดยรอบ ยังปรากฏแนวอิฐเรียงเป็นแนว และเศษ
อิฐเกลื่อนกระจายในรัศมี 20 เมตร โดยรอบเนินโบราณสถาน

ภาพที่ 3-11 รูปแสดงโบราณสถานหมายเลข 4
(ที่มา : สำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี พ.ศ.2554)

3.3.5. โบราณสถานหมายเลข 5

จากข้อมูลเดิมของหน่วยศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี ปรากฏในแผนผัง ตั้งอยู่ริมคูเมืองด้านทิศใต้ ห่างจากถนนมาลัยแมนประมาณ 150 เมตร ปัจจุบันไม่หลงเหลือร่องรอยความเป็นซากโบราณสถานให้เห็น

3.3.6. โบราณสถานหมายเลข 6

ตั้งอยู่ด้านทิศใต้นอกคูเมืองโบราณคู่อ้อมประมาณ 100 เมตร และห่างจากถนนมาลัยแมนประมาณ 120 เมตร ประมาณรุ้งที่ 14 องศา 21 ลิปดา 45 ฟลิปดา เหนือ แวงที่ 99 องศา 53 ลิปดา 27 ฟลิปดา ตะวันออก หรือพิกัด UTM 47 596046 E / 1587861 N ในเขตบ้านเลขที่ 164 หมู่ 2 ตำบลคู่อ้อม อำเภอคู่อ้อม จังหวัดสุพรรณบุรี ของนายสุวรรณ แผงสมบุรณ์ ริมถนนคอนกรีตภายในหมู่บ้านสภาพโบราณสถานเป็นเนินดินขนาดเล็ก มีเศษอิฐกระจาย ลักษณะคล้ายถูกไถทำลายมากของรวมกันจากการสร้างถนน มีต้นไม้ขึ้นปกคลุมรกชัฏ

3.3.7. โบราณสถานหมายเลข 7

ตั้งอยู่นอกเมืองโบราณคู่อ้อมด้านทิศตะวันออก นอกพื้นที่หลวง ประมาณรุ้งที่ 14 องศา 22 ลิปดา 09 ฟลิปดา เหนือ แวงที่ 99 องศา 53 ลิปดา 59 ฟลิปดา ตะวันออก หรือพิกัด UTM 47 597005 E / 1588603 N

สภาพปัจจุบัน มีต้นไม้ขึ้นรกชัฏปกคลุมทั่วบริเวณ ไม่สามารถมองเห็นตัวโบราณสถานได้อย่างชัดเจน พื้นที่เป็นแอ่งมีน้ำขัง ซึ่งเป็นน้ำเสียที่ปล่อยออกมาจากบ้านเรือนประชาชนที่ตั้งประชิดอยู่โดยรอบ

ภาพที่ 3-12 รูปแสดงโบราณสถานหมายเลข 7
(ที่มา : สำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี พ.ศ.2554)

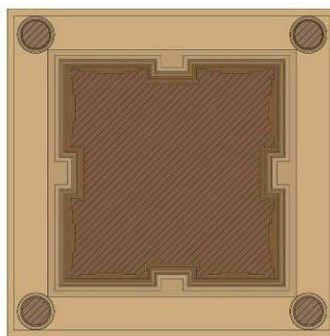
3.3.8. โบราณสถานหมายเลข 8

จากข้อมูลเดิมของหน่วยศิลปากรที่ ๒ สุพรรณบุรี ระบุว่าตั้งอยู่หลังพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทอง ปัจจุบันเสื่อมสภาพไปหมดแล้ว ไม่สามารถหาตำแหน่งและที่ตั้งของโบราณสถานได้

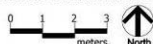
3.3.9. โบราณสถานหมายเลข 9

ตั้งอยู่เชิงเขา ภายในพื้นที่วัดเขาพระศรีสรรเพชญ์ ประมาณรุ้งที่ 14 องศา 22 ลิปดา 50 พิลิปดา เหนือ แวงที่ 99 องศา 52 ลิปดา 33 พิลิปดา ตะวันออก หรือ พิกัด UTM 47 594402 E / 1589864 N โบราณสถานเหลือเฉพาะส่วนฐาน รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ได้รับการขุดแต่งและบูรณะแล้วในช่วงปี พ.ศ. 2506-2507

ปัจจุบันอยู่ในสภาพทรุดโทรม อิฐเริ่มผุเปื่อย มีเศษกิ่งไม้แห้งไม่เป็นระเบียบ ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของโบราณสถานประมาณ 20 เมตร เป็นหมูกุฎีพระ มีถนนลูกรังตัดผ่านด้านใต้ของโบราณสถานห่างในระยะ 10 เมตร พืชพรรณส่วนใหญ่ ได้แก่ พุทรา มะขาม และไผ่

แผนผังโบราณสถานหมายเลข 9

ภาพผังที่ 3-8 ภาพแผนผังโบราณสถานหมายเลข 9

(ที่มา : ปรับปรุงจากรายงานการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานเมืองเก่าอุทอง สำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี พ.ศ.2509)

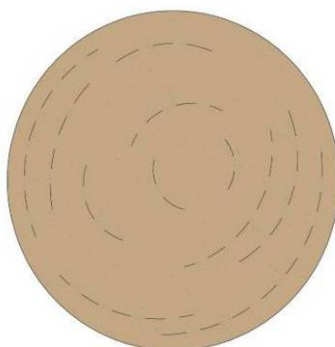
ภาพที่ 3-13 รูปแสดงสภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถานหมายเลข 9 ล้อมรอบด้วยกุฎิของพระสงฆ์
ในพื้นที่วัดเขาสรรเพชรญาราม
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

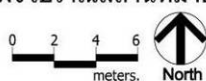
ภาพที่ 3-14 รูปแสดงสภาพแวดล้อมโดยรวมบริเวณโบราณสถานหมายเลข 9 ที่ยังขาดป้ายสื่อ
ความหมายและการจัดภูมิทัศน์ที่ส่งเสริมกับโบราณสถาน
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

3.3.10. โบราณสถานหมายเลข 10

ห่างจากโบราณสถานหมายเลข 9 ไปทางทิศใต้ประมาณ 500 เมตร ประมาณรุ่งที่ 14 องศา 22 ลิปดา 36 ฟลิปดา เหนือ แวงที่ 99 องศา 52 ลิปดา 25 ฟลิปดา ตะวันออก หรือพิกัด UTM 47 594171 E / 1589425 N ได้รับการขุดแต่งและบูรณะแล้ว พื้นที่รอบๆ เป็นพื้นที่ป่าธรรมชาติ และเกษตรกรรม สภาพปัจจุบันโบราณสถานอยู่ในสภาพทรุดโทรม อิฐเริ่มผุเปื่อยบางส่วนพังทลาย มีต้นไม้และต้นหญ้าขึ้นปกคลุม ตัวโบราณสถานตั้งอยู่ในแอ่งซึ่งเกิดจากการขุดแต่ง ไม่มีสิ่งปลูกสร้างในระยะประชิด มีถนนลูกรังสามารถเข้าถึงได้ พืชพรรณส่วนใหญ่ ได้แก่ คาง มะขาม และมะขามเทศ

แผนผังโบราณสถานหมายเลข 10

ภาพผังที่ 3-9 ภาพแผนผังโบราณสถานหมายเลข 10

(ที่มา : ปรับปรุงจากรายงานการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานเมืองเก่าคู່ทอง สำนักศิลปากรที่

2 สุพรรณบุรี พ.ศ.2509)

ภาพที่ 3-15 รูปแสดงสภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถานหมายเลข 10 ประกอบไปด้วยพื้นที่ทำ
การเกษตรและบ้านพักอาศัยแทรกในพื้นที่ป่าธรรมชาติ

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

ภาพที่ 3-16 รูปซ้ายแสดงป่าธรรมชาติบริเวณโบราณสถานหมายเลข 10 รูปขวาแสดงป้ายสื่อ

ความหมายที่ขาดความน่าสนใจ

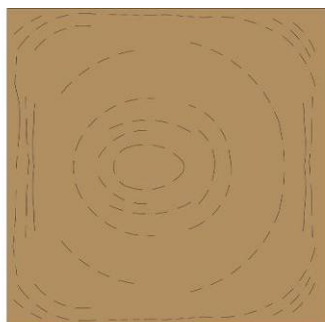
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

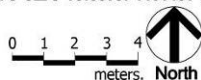
ภาพที่ 3-17 รูปแสดงสภาพแวดล้อมโดยรวมบริเวณโบราณสถานหมายเลข 9
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

3.3.11. โบราณสถานหมายเลข 11

ตั้งอยู่เชิงเขาทำเทียม ห่างจากโบราณสถานหมายเลข 10 มาทางทิศใต้
ประมาณ 500 เมตร เหลือเฉพาะส่วนฐานทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส ได้รับการขุดแต่งและบูรณะแล้ว
ปัจจุบันอยู่ในสภาพทรุดโทรม อิฐเริ่มผุเปื่อย และทรุดพัง มีวัชพืชปกคลุมทั่วไป

แผนผังโบราณสถานหมายเลข 11

ภาพผังที่ 3-10 ภาพแผนผังโบราณสถานหมายเลข 11

(ที่มา : ปรับปรุงจากรายงานการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานเมืองเก่าคู่มือ สำนัก
ศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี พ.ศ.2509)

ภาพที่ 3-18 รูปซ้ายแสดงสภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถานหมายเลข 11 เป็นพื้นที่โล่งการ
เกษตรกรรมและภาพขวาแสดงส่วนพื้นที่ป่าธรรมชาติบริเวณโบราณสถานหมายเลข 11
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

ภาพที่ 3-19 รูปแสดงสภาพแวดล้อมโดยรวมบริเวณโบราณสถานหมายเลข 11
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

3.3.12. โบราณสถานหมายเลข 12

เจดีย์และวิหารสมัยอยุธยาบนยอดเขาพระ ตั้งอยู่บนยอดเขาทำเทียม ห่างจากซากเจดีย์สมัยทวารวดีประมาณ 200 เมตร ประมาณรั้งที่ 14 องศา 22 ลิปดา 25 พิลิปดาเหนือ แวงที่ 99 องศา 52 ลิปดา 49 พิลิปดา ตะวันออก หรือพิกัด UTM 47 594314 E / 1588778 N

สภาพปัจจุบันขององค์เจดีย์มีสภาพทรุดโทรมมาก องค์เจดีย์มีอิฐพังทลาย ไปมาก ส่วนวิหารอยู่ในสภาพทรุดโทรมมาก พระที่วัดเขาทำเทียมได้ร่วมกันทำค้ำยันชั่วคราวไว้ แต่ก็ไม่น่าคงแข็งแรงนัก เขาทำเทียมมีบันไดทางขึ้นสู่ยอดเขา พืชพรรณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ต้นสุพรรณนิกา จั้วป่าสามสี และตลอดรายทางมีการปลูกต้นไม้เพิ่มเติม และตกแต่งต้นไม้ธรรมชาติให้สวยงามโดยทางวัด และมีกุฏิพระขนาดเล็กตลอดรายทางเป็นระยะๆ

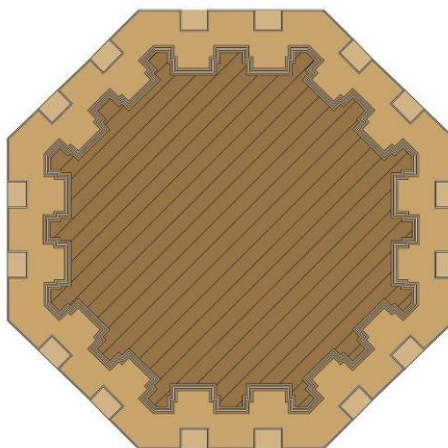
ภาพที่ 3-20 รูปซ้ายแสดงสภาพแวดล้อมด้วยป่าโปร่ง เขาทำเทียมมีลักษณะเป็นภูเขาหินที่สูงชัน ภาพขวาวิหารน้อยสมัยอยุธยาสภาพทรุดโทรม โดยมีหลังคาที่สร้างใหม่เพื่อป้องกันตัววิหารน้อย
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

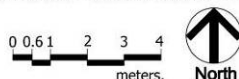
ภาพที่ 3-21 รูปถ่ายแสดงเจดีย์สมัยอยุธยาที่อยู่ในสภาพทรุดโทรมขาดป้ายสื่อความหมาย ภาพขวา
บันไดทางเดินคอนกรีตขึ้นยอดเขาทำเทียมเป็นลักษณะภูเขาหินที่สูงชันแวดล้อมด้วยป่าโปร่ง
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

3.3.13. โบราณสถานหมายเลข 13

ตั้งอยู่นอกเมืองโบราณคู່ทางด้านทิศตะวันตก ประมาณรั้งที่ 14 องศา 22
ลิปดา 21 ฟลิปดา เหนือ แวงที่ 99 องศา 53 ลิปดา 17 ฟลิปดา ตะวันออก หรือพิกัด UTM 47
595730 E / 1588971 N สภาพปัจจุบัน โบราณสถานตั้งอยู่ในแอ่ง มีคันดินที่เกิดจากการขุดแต่ง
ล้อมรอบ ตัวโบราณสถานเริ่มทรุดโทรม อิฐก่อเริ่มผุกร่อนและทรุดพัง มีต้นไม้ขึ้นปกคลุมโดยรอบ
ส่วนใหญ่เป็นต้นสะเดา และกระถิน ด้านทิศใต้ของโบราณสถานมีถนนลูกรังเข้าถึง รัศมี 40 เมตร
โดยรอบโบราณสถานไม่มีสิ่งปลูกสร้างใดๆ ห่างออกไปทางทิศตะวันออกมีบ้านเรือนประชาชน

แผนผังโบราณสถานหมายเลข 13

ภาพผังที่ 3-11 ภาพแผนผังโบราณสถานหมายเลข 13

(ที่มา : ปรับปรุงจากรายงานการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานเมืองเก่าคู່ของ สำนัก
ศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี พ.ศ.2509)

ภาพที่ 3-22 รูปถ่ายแสดงบริเวณข้างเคียงเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและถนนมุ่งหน้าไปเขาทำเทียม ภาพ
ขวาแสดงสภาพแวดล้อมป่าธรรมชาติบริเวณโบราณสถานหมายเลข 13

ภาพที่ 3-23 รูปแสดงสภาพแวดล้อมโดยรวมบริเวณโบราณสถานหมายเลข 13
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

3.3.14. โบราณสถานหมายเลข 14

ตั้งอยู่นอกเมืองโบราณคู່ทอง ริมคูเมืองด้านทิศตะวันตก ประมาณรั้งที่ 14
องศา 22 ลิปดา 16 ฟลิปดา เหนือ แวงที่ 99 องศา 53 ลิปดา 21 ฟลิปดา ตะวันออก หรือพิกัด UTM
47 595861 E / 1588840 N

สภาพปัจจุบันเสื่อมสภาพ พบเพียงเศษอิฐกระจายเกลื่อนทั่วบริเวณ จาก
การถูกไถปรับทำถนนบริเวณดังกล่าว

ภาพที่ 3-24 รูปแสดงโบราณสถานหมายเลข 14
(ที่มา : สำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี พ.ศ.2552)

ภาพที่ 3-25 รูปแสดงโบราณสถานหมายเลข 14
(ที่มา : สำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี พ.ศ.2552)

3.3.15. เจดีย์สมัยอยุธยาบนยอดเขาสรรเพชรญาราม (วัดเขาพระ)

เจดีย์บนยอดเขาพระ ตั้งอยู่ประมาณรุ่งที่ 14 องศา 22 ลิปดา 56 พิลิปดา เหนือ แวงที่ 99 องศา 52 ลิปดา 31 พิลิปดา ตะวันออก หรือพิกัด UTM 47 594367 E / 1590053 N เป็นซากเจดีย์อิฐรูปแบบศิลปะสมัยอยุธยา ปัจจุบันยังไม่ได้รับการขุดแต่งและบูรณะ สภาพค่อนข้างทรุดโทรมอิฐพังทลายเป็นจุดๆ วัชพืชปกคลุมไปทั่วฐานเจดีย์ด้านทิศตะวันออกของโบราณสถานในระยะประชิด ทางวัดเขาพระศรีสรรเพชรได้สร้างมณฑปประดิษฐานรอยพระพุทธรูป และปรับภูมิทัศน์โดยรอบ

ภาพที่ 3-26 รูปซ้ายแสดงอาคารบนยอดวัดเขาสรรเพชรญารามบริเวณเจดีย์สมัยอยุธยา รูปขวาแสดงอุโบสถของวัดเขาสรรเพชรญารามที่อยู่ด้านหน้าเจดีย์สมัยอยุธยา
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

ภาพที่ 3-27 รูปซ้ายแสดงเจดีย์สมัยอยุธยาที่อยู่ในสภาพทรุดโทรม รูปขวาแสดงศาลประดิษฐานพระพุทธรูปใกล้กับฐานเจดีย์สมัยอยุธยา
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

ภาพที่ 3-28 รูปแสดงสภาพแวดล้อมโดยรวมบริเวณเจดีย์สมัยอยุธยาบนวัดเขาสรรเพชรญาราม
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

3.3.16. โบราณสถานหมายเลขที่ 15 บริเวณบ้านเขาพระ

จากข้อมูลเดิมของหน่วยศิลปากรที่ ๒ สุพรรณบุรี ระบุว่าบริเวณบ้านเขาพระ ปัจจุบันเสื่อมสภาพ เหลือเพียงเศษอิฐกระจาย ขณะสำรวจไม่สามารถหาตำแหน่งและที่ตั้งของโบราณสถานได้

ภาพที่ 3-29 รูปแสดงสภาพโบราณสถานหมายเลข 15 บริเวณบ้านเขาพระ
(ที่มา : สำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี พ.ศ.2552)

3.3.17. โบราณสถานหมายเลขที่ 16 บริเวณกลางทุ่งนาบ้านเขาพระ

จากข้อมูลเดิมของหน่วยศิลปากรที่ ๒ สุพรรณบุรี ระบุว่าบริเวณกลางทุ่งนาบ้านเขาพระ ปัจจุบันเสื่อมสภาพ เหลือเพียงเศษอิฐกระจาย ขณะสำรวจไม่สามารถหาตำแหน่งและที่ตั้งของโบราณสถานได้

ภาพที่ 3-30 รูปแสดงสภาพโบราณสถานหมายเลข 16 บริเวณบริเวณกลางทุ่งนาบ้านเขาพระ
(ที่มา : สำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี พ.ศ.2552)

3.4.1 รูปแบบของทางสัญจรในปัจจุบัน

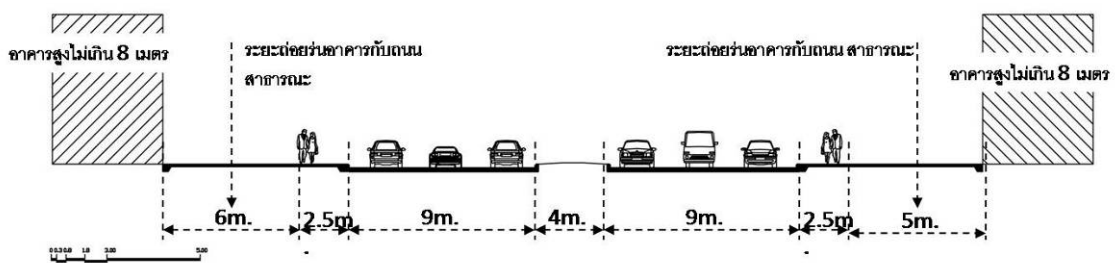
สามารถแบ่งรูปแบบของเส้นทางสัญจรได้ 4 รูปแบบดังนี้

(1) **ถนนสายหลัก** ได้แก่ถนนมาลัยแมนที่ขนานไปกับแนวคูเมืองโบราณ เป็นถนนสายสำคัญที่มีปริมาณรถค่อนข้างมาก เพราะเป็นถนนเชื่อมต่อไปยังอำเภอดอนเจดีย์ และอำเภอเมืองสุพรรณบุรี ประกอบไปด้วย 6 ช่องจราจร เกาะกลางถนนกว้าง 4 เมตรและทางเท้ากว้าง 2.5 เมตร โดยมีความกว้างรวม 27 เมตร บริเวณตลอดแนวสองฝั่งถนนเป็นอาคารพาณิชย์สูงไม่เกิน 2 ชั้น เพื่อการค้าขาย

ภาพที่ 3-31 รูปขบวนแสดงถนนมาลัยแมนมุ่งหน้าไปจังหวัดนนทบุรี รูปซ้ายแสดงถนนมาลัยแมนมุ่งหน้าไปอำเภอดอนเจดีย์

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

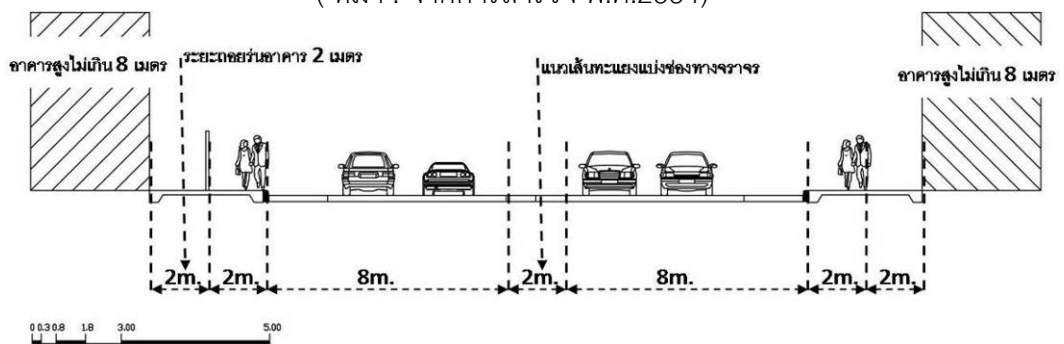

ภาพที่ 3-32 รูปตัดแสดงความกว้างและขนาดช่องจราจรของถนนมาลัยแมน

(2) **ถนนสายรอง** ได้แก่ถนนวินยานุโยค ผิวถนนด้วยแอสฟัลต์ กว้าง 18 เมตรมีทางเท้า 2 เมตร ถนนท่าอู่ทองกว้าง 16 เมตรมีทางเท้ากว้าง 2 เมตร ถนนท่าพระยาจักร์กว้าง 10 เมตร ถนนอู่ทอง-กระจันกว้าง 7 เมตร ไม่มีทางเท้า และถนนเจดีย์ปฐมกว้าง 8 เมตรไม่มีทางเท้า ถนนที่กล่าวมาข้างต้นเป็นถนนสายรองที่มีปริมาณรถน้อยยกเว้นในส่วนถนนท่าอู่ทองและถนนท่าพระยาจักร์ที่มีปริมาณรถมาก เนื่องจากอยู่ในบริเวณตลาดท่าพระยาจักร์ เป็นย่านพาณิชย์และอยู่อาศัยหนาแน่น

ภาพที่ 3-33 รูปซ้ายแสดงสภาพกายภาพถนนนินยานุโยค รูปขวาแสดงสภาพกายภาพถนน
นินยานุโยคบริเวณหน้าโรงเรียนอุ้มทองมุ่งหน้าเข้าสู่วัดเขาสุวรรณเขาราม
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

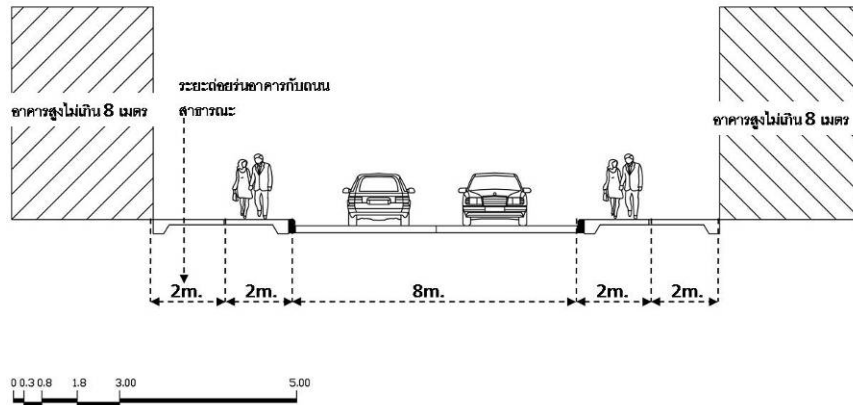
ภาพที่ 3-34 รูปตัดแสดงความกว้างและขนาดช่องจราจรของถนนนินยานุโยค

(3) ถนนสายย่อย ได้แก่ถนนเทศบาล 1, 2, 3, 4 และ 5 เคลือบผิวถนนด้วยแอสฟัลต์ กว้าง 8 เมตร มีทางเท้ากว้าง 1.5 เมตร เป็นถนนที่ใช้สัญจรบริเวณศาลเจ้าพ่อพระยาจักร์ในตัวอำเภออุ้มทอง เนื่องจากถนนดังกล่าวอยู่ในย่านพาณิชย์และชุมชนทำให้มีการจราจรที่ติดขัด ไม่เป็นระเบียบ ถนนสายย่อยที่อยู่ในเมืองโบราณอุ้มทอง มีความกว้าง 5 เมตร ปริมาณรถน้อยเนื่องจากอยู่ในย่านชุมชน ไม่มีทางเท้าเพราะติดแนวรั้วของชุมชน เป็นถนนที่อยู่ในย่านชุมชนทวารวดีพัฒนาและถนนที่เชื่อมต่อไปยังวัดเขาสุวรรณเขารามและเขาทำเทียม

ภาพที่ 3-35 รูปซ้ายแสดงสภาพถนนเทศบาล 1 รูปขวาแสดงสภาพกายภาพถนนเทศบาล 1 มุ่งหน้า
สู่ถนนมาลัยแมน

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

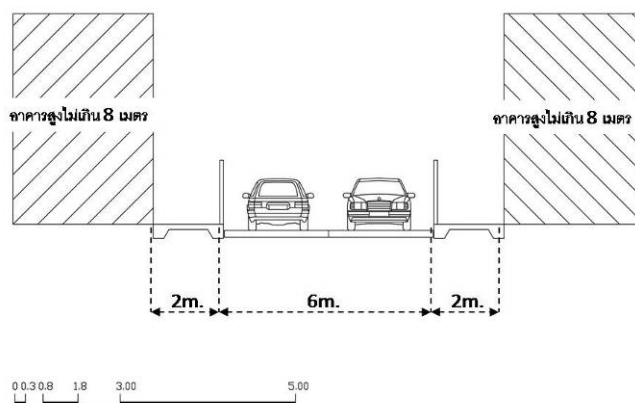

ภาพที่ 3-36 รูปตัดแสดงความกว้างและขนาดช่องจราจรของถนนเทศบาล 1

(4) ถนนในชุมชน ได้แก่ถนนที่ใช้สัญจรเชื่อมต่อในชุมชนสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ความกว้างของถนน 5 เมตรไม่มีทางเท้าเนื่องจากติดเขตบ้านพักอาศัยปริมาณรถน้อยส่วนมากเป็น จักรยายนต์

ภาพที่ 3-37 รูปซ้ายแสดงสภาพถนนซอยเจดีย์แปดเหลี่ยม รูปขวาแสดงสภาพกายภาพถนนทวารวดีพัฒนามุ่งหน้าไปยังโบราณสถานหมายเลข 3 (ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

ภาพที่ 3-38 รูปตัดแสดงความกว้างและขนาดช่องจราจรของถนนทวารวดีพัฒนา

(5) ทางเท้า จากการสำรวจสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ทางเท้าที่ปูด้วยอิฐบล็อก กับ ทางเท้าที่เทด้วยคอนกรีต

5.1. ทางเท้าที่ปูด้วยอิฐบล็อคนูน มักใช้กับทางเท้าบริเวณทางเดินเพื่อพักผ่อน ชมทิวทัศน์เมือง เช่น ทางเดินริมคูเมืองโบราณ บริเวณสวนสาธารณะ โดยมีความกว้างตั้งแต่ 2.5-4 เมตร

ภาพที่ 3-39 รูปถ่ายแสดงทางเท้าบริเวณสวนสาธารณะริมถนนมาลัยแมน ภาพขวาแสดงทางเท้าบริเวณริมคูเมืองโบราณด้านหน้าที่ว่าการอำเภออุทุมพร
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

5.2. ทางเท้าที่เทด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก มักใช้กับทางเท้าที่อยู่ในย่านพาณิชย์ และชุมชนเช่นบริเวณตลาดท่าพระยาจักร และถนนวินยานุโยค เพื่อความแข็งแรงทนทานดูแลรักษา น้อย โดยมีความกว้างตั้งแต่ 1.5-2 เมตร

ภาพที่ 3-40 รูปถ่ายแสดงทางเท้าบริเวณถนนวินยานุโยค ภาพขวาแสดงทางเท้าบริเวณตลาดท่าพระยาจักรที่อยู่ในย่านพาณิชย์กรรม
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

3.4.2. สภาพปัจจุบันภูมิทัศน์

สภาพภูมิทัศน์ปัจจุบันเมืองโบราณอุทุมพร ยังมีภาพลักษณ์ของเมืองสมัยใหม่ที่มีการพัฒนาไปมาก ไม่เป็นระเบียบ ภายหลังจากสร้างถนนมาลัยแมน สภาพแวดล้อมของเมืองโบราณอุทุมพรเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เมืองโบราณอุทุมพรขาดความเป็นระเบียบ ไม่สามารถสื่อถึงความ เป็นเมืองโบราณในสมัยทวารวดีได้ เนื่องจากขาดการควบคุมปัจจัยทางด้านภูมิทัศน์ ประกอบด้วย ปัจจัยที่สำคัญดังนี้

(1) **สภาพทางธรรมชาติของเมืองโบราณอุทุมพร** เป็นที่ราบป่าเบญจพรรณสลับกับภูเขา ที่ราบ ส่วนมากใช้ในการเกษตรกรรม มีคูเมืองโบราณเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคมาตั้งแต่สมัยทวารวดี มี

สระน้ำที่ขุดใหม่กระจายอยู่จำนวนมากเพื่อใช้เก็บกักน้ำในการเกษตร เนื่องจากมักมีปัญหาขาดแคลนน้ำในหน้าแล้งมานานแล้ว บริเวณภูเขาสูงเป็นที่ตั้งของวัดตามคติพุทธศาสนา ที่ต้องการความเงียบสงบในการปฏิบัติธรรม โดยมีสภาพทางธรรมชาติอุดมสมบูรณ์มีวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม

ภาพที่ 3-41 รูปแสดงพื้นที่บริเวณเมืองโบราณคู່ทองส่วนมากทำการเกษตรกรรม
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

ภาพที่ 3-42 รูปซ้ายแสดงสภาพทางธรรมชาติของวัดเขาทำเทียม ภาพขวาแสดงแสดงสภาพทาง
ธรรมชาติวัดเขาสรรเพชรญาราม
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

(2) **รูปแบบทางสถาปัตยกรรม** ภายในเมืองโบราณคู່ทองเนื่องจากเป็นพื้นที่เขตโบราณสถาน ที่อนุญาตให้เช่าที่เพื่ออยู่อาศัยและทำกิน รูปแบบอาคารในชุมชนคู່ทองพัฒนาส่วนใหญ่จึงเป็นบ้านพักอาศัยขนาดเล็ก 1-2 ชั้น สร้างด้วยปูนและไม้ โดยภาพรวมแล้วยังขาดความเป็นเอกภาพเนื่องจากไม่มีการควบคุมรูปแบบอาคาร มีการต่อเติม ใช้อวัสดุและสีสันทัดแย้งกับโบราณสถาน ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบในชุมชน

ภาพที่ 3-43 รูปซ้ายแสดงรูปแบบอาคารสมัยใหม่ขาดการควบคุมรูปแบบอาคาร รูปขวาแสดงรูปแบบ
อาคารในชุมชนคู່ทองพัฒนาที่สร้างด้วยไม้
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

ภาพที่ 3-44 รูปซ้ายแสดงรูปแบบอาคารในชุมชนอุทุมพรพัฒนา รูปขวาแสดงรูปแบบอาคารในชุมชนอุทุมพรพัฒนาที่แสดงความขัดแย้งต่อโบราณสถาน

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

(3) **พื้นที่โล่ง** พื้นที่โล่งในเมืองโบราณอุทุมพรที่พบจากการสำรวจได้แก่ พื้นที่โล่งบริเวณศูนย์ราชการพื้นที่โล่งบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทุมพรของสวนสาธารณะของเมือง และพื้นที่บริเวณรอบๆคูเมืองโบราณและโบราณสถานแต่ละแห่งเท่านั้นเพื่อเว้นไว้เพื่อการเปิดมุมมองแก่ตัวโบราณสถานและใช้ปลูกต้นไม้ ซึ่งมีพื้นที่น้อยไม่สามารถพัฒนาพื้นที่โล่งดังกล่าวเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวได้ ในส่วนของพื้นที่โล่งบริเวณชุมชนอุทุมพรพัฒนาส่วนมากถูกใช้ในการทำสวนไม้ผลและเกษตรกรรมบริเวณที่อยู่อาศัย ซึ่งบางแห่งเป็นที่รกร้างยังไม่มีผู้เช่ากระจายอยู่ในชุมชน ทวารวดีพัฒนา ซึ่งพื้นที่โล่งดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ได้หรือแม้แต่การพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวในชุมชน

ภาพที่ 3-45 รูปซ้ายแสดงพื้นที่โล่งในบริเวณบ้านพักอาศัยที่ใช้ปลูกไม้ผล รูปขวาแสดงพื้นที่บริเวณบ้านพักอาศัยที่ใช้ในการเกษตรกรรม

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

ภาพที่ 3-46 รูปซ้ายแสดงพื้นที่โล่งบริเวณโบราณสถานหมายเลข 2 รูปขวาแสดงพื้นที่โล่งบริเวณโบราณสถานหมายเลข 9

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

ภาพที่ 3-47 รูปถ่ายแสดงพื้นที่โล่งบริเวณสวนสาธารณะของเมือง รูปขวาแสดงพื้นที่โล่งบริเวณหน้า
ที่ว่าการอำเภอเมืองอุทง
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

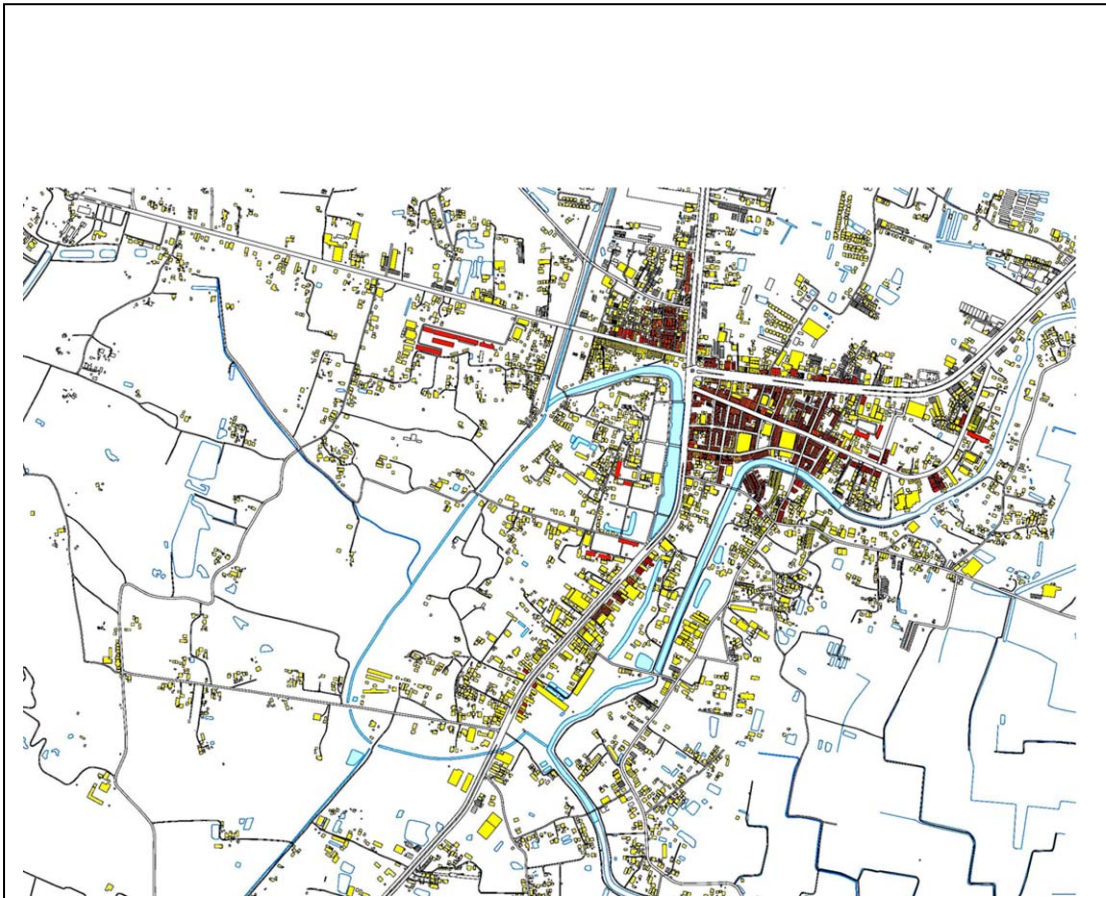
(4) **ชนิดพืชพรรณ** ชนิดพืชพรรณในเมืองโบราณอุทงสามารถจำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชนิดพืชพรรณบริเวณศูนย์ราชการ กลุ่มชนิดพืชพรรณในชุมชนทวารวดีพัฒนา กลุ่มพืชพรรณบริเวณเขาทำเทียม กลุ่มชนิดพืชพรรณท้องถิ่น

1. กลุ่มชนิดพืชพรรณบริเวณศูนย์ราชการ เป็นชนิดพืชพรรณที่หน่วยงานของรัฐนำมาใช้ในการปรับปรุงภูมิทัศน์ ได้แก่ นนทรี ประดู่เหลือง อินทนิล หางนกยูง หูกกระจง และพญาสัตบรรณ

2. กลุ่มชนิดพืชพรรณในชุมชนทวารวดีพัฒนา ส่วนมากเป็นพืชให้ผล เช่น มะยม กัลฉวย มะพร้าว มะม่วงและมะขาม

3. กลุ่มพืชพรรณบริเวณเขาทำเทียม เป็นป่าเบญจพรรณ ได้แก่ ไม้เต็งรัง มะค่าโมง มะค่าแต้ ชิงชัน ชากตะเคียนทอง จิวสามสี และสุพรรณนิกา

4. กลุ่มชนิดพืชพรรณท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ต้องการน้ำน้อย เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ สะเดา มะขาม ตาล พุทรา คาง ไข่ มะขามเทศ กระถิน โพธิ์ และจามจุรี

ที่มา : สำนักศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2552

ภาพผังที่ 3-13 แสดงผังความสูงของอาคารในพื้นที่เมืองโบราณคู່ทอง

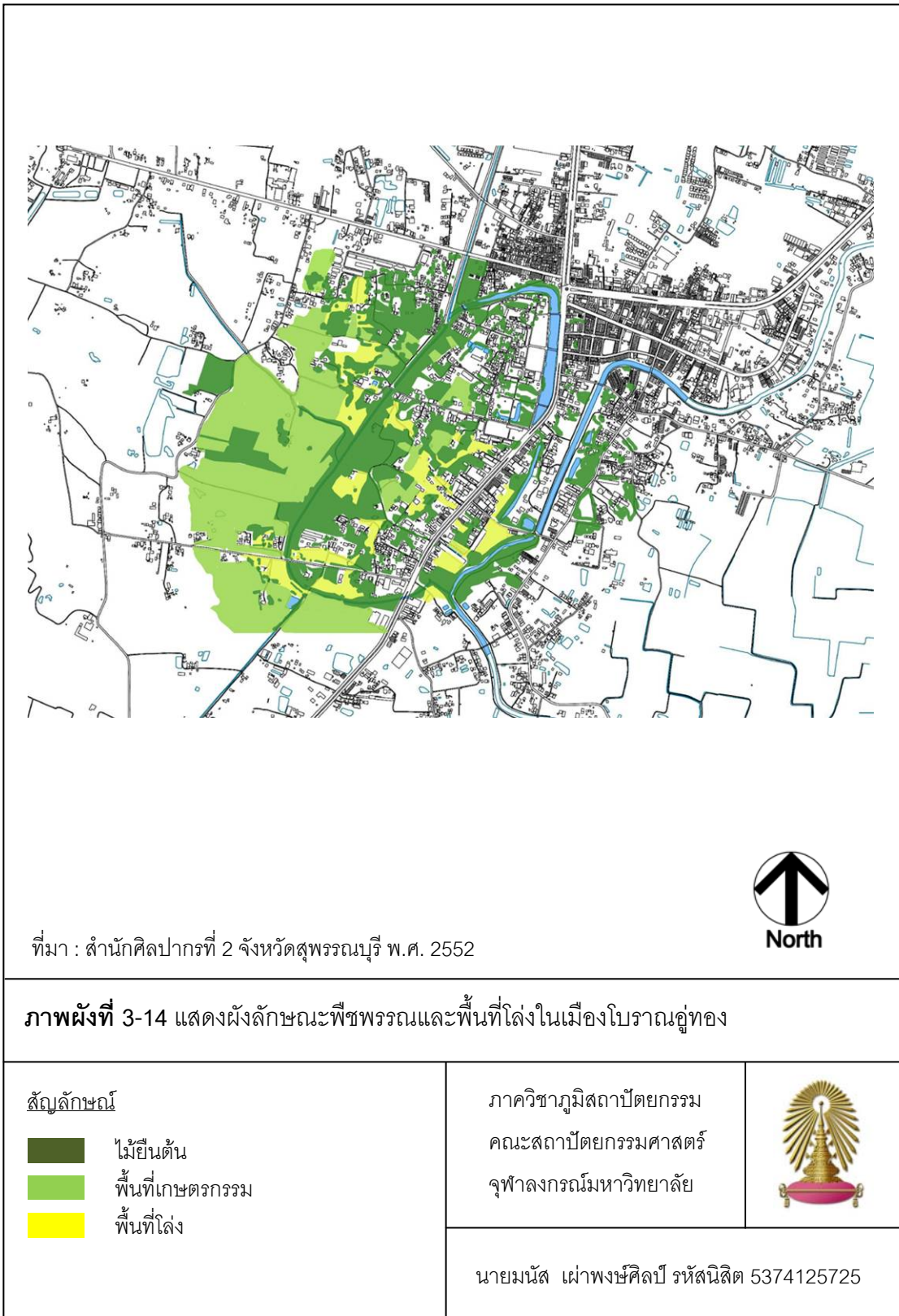
สัญลักษณ์

- อาคารสูงไม่เกิน 2 ชั้น
- อาคารสูงไม่เกิน 4 ชั้น
- อาคารสูงไม่เกิน 5 ชั้น

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิติ 5374125725

3.4.3 องค์ประกอบของภูมิทัศน์เมืองโบราณคู่มือ

โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบของภูมิทัศน์เมือง โดยทฤษฎีของ เควิน ลินช์(Kevin Lynch) ใช้ในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของทัศนียภาพของเมืองโบราณคู่มือ ได้แก่

(1) **เส้นทาง (Path)** เป็นช่องทางการเคลื่อนที่ โครงข่ายที่ใช้สัญจรไปมา ถนน ทางเท้า ที่ใช้ในการสัญจรไปยังสถานที่ต่างๆของเมือง ซึ่งระบบการสัญจรในเมืองโบราณคู่มือยังไม่ตอบสนองด้านการสัญจรด้วยเท้าเท่าที่ควร เนื่องจากถนนหลายเส้นทางยังไม่มีทางเท้า และระยะทางที่ไกลมากไม่เหมาะสมกับวิธีการสัญจรด้วยเท้า หรือขาดการปรับปรุงภูมิทัศน์ที่รุ่มรื่นให้ดึงดูดใจในการสัญจรด้วยเท้า

(2) **เส้นขอบ (Edge)** ขอบเขตของเมืองสามารถรับรู้ได้ด้วยตา เช่น แนวคู่มือเมืองโบราณคู่มือที่สามารถใช้ในแสดงขอบเขตของเมืองโบราณในอดีตของเมืองโบราณคู่มือ

ภาพที่ 3-48 รูปถ่ายแสดงการรับรู้ขอบเขตของเมืองโบราณคู่มือด้วยคู่มือเมืองโบราณด้านทิศใต้

รูปทิวทัศน์แสดงคู่มือเมืองโบราณด้านทิศเหนือติดสวนสาธารณะของเมืองโบราณคู่มือ

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

(3) **ย่าน (Districts)** บริเวณที่มีเอกลักษณ์ตามลักษณะของชุมชน ภายในเมืองโบราณคู่มือสามารถแบ่งย่านที่สำคัญได้ดังนี้ ย่านเมืองโบราณคู่มือ ย่านศูนย์ราชการ ย่านศาลและตลาดท่าพระยาจักร

1. ย่านเมืองโบราณคู่มือ บริเวณชุมชนทวารวดีพัฒนาบริเวณโบราณสถานในเมืองโบราณคู่มือ เป็นย่านที่มีความสำคัญมีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ของพื้นที่สมควรแก่การอนุรักษ์ ได้แก่ บริเวณโบราณสถานหมายเลข 2, 3, 4, 5, และ13 ในสภาพปัจจุบันชุมชนทวารวดีพัฒนากับโบราณสถานไม่ได้มีการปฏิสัมพันธ์ในแง่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมเหมือนกับชุมชนในอดีต

ภาพที่ 3-49 รูปซ้ายแสดงย่านชุมชนเมืองโบราณคู่มือของปัจจุบัน รูปขวาแสดงย่านชุมชนเมืองโบราณคู่มือของปัจจุบัน

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

2. ย่านศาลและตลาดท่าพระยาจักร เป็นย่านที่อยู่ในบริเวณอำเภอคู่มือของปัจจุบัน มีความสำคัญกับชุมชนในด้านประวัติศาสตร์รองลงมาจากย่านเมืองโบราณคู่มือของ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเชื่อในปัจจุบัน เป็นย่านที่มีคนจดจำได้ทุกช่วงอายุและเป็นย่านมีคนมารวมกันมากกว่าย่านอื่นๆ

ภาพที่ 3-50 รูปซ้ายแสดงย่านศาลเจ้าพ่อพระยาจักร รูปขวาแสดงย่านตลาดท่าพระยาจักร (ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

3. ย่านศูนย์ราชการ บริเวณศูนย์รวมหน่วยงานราชการ มีความสำคัญต่อเมืองโบราณคู่มือของและวิถีชีวิตของชุมชนในปัจจุบันและใช้ในการติดต่อประสานงานกับย่านอื่นๆ

ภาพที่ 3-51 รูปซ้ายแสดงย่านหน้าที่ว่าการอำเภอเมืองคู่มือของ รูปขวาแสดงย่านศูนย์ราชการเมืองคู่มือของ

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

(5) **ชุมทาง (Node)** จุดศูนย์รวม มีจุดเด่นเฉพาะของเมือง บริเวณกิจกรรมหนาแน่น และเพื่อเป็นทางเชื่อมต่อไปยังส่วนอื่นของเมืองโบราณอู่ทอง ได้แก่ บริเวณลานหน้าว่าการอำเภอเมืองอู่ทอง ลานโล่งบริเวณคูเมืองโบราณอู่ทอง สวนสาธารณะเมืองโบราณอู่ทอง และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอู่ทอง

1. บริเวณลานหน้าว่าการอำเภอเมืองอู่ทอง มักจะใช้งานเป็นจุดรวมคน ในกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญต่างๆ

ภาพที่ 3-52 รูปถ่ายแสดงชุมทางหน้าว่าการอำเภอเมืองอู่ทอง รูปขวาแสดงชุมทางด้านหน้าศูนย์ราชการเมืองอู่ทอง

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

2. ลานโล่งบริเวณคูเมืองโบราณอู่ทอง เป็นบริเวณที่มีความสำคัญในด้านประวัติศาสตร์ในอดีต ซึ่งในปัจจุบันถูกเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่นันทนาการและพักผ่อนของเมืองโบราณอู่ทอง และใช้ในกิจกรรมด้านวัฒนธรรมเนื่องในวันเทศกาลลอยกระทงในอำเภออู่ทอง

ภาพที่ 3-53 รูปถ่ายแสดงลานโล่งบริเวณคูเมืองโบราณอู่ทอง รูปขวาแสดงลานโล่งบริเวณคูเมืองโบราณอู่ทองด้านหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอู่ทอง

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

3. บริเวณสวนสาธารณะของเมืองโบราณอู่ทอง ใกล้กับสี่แยกวงเวียนหอนาฬิกา เป็นบริเวณที่อยู่ใกล้กับจุดหมายตา อยู่ในตำแหน่งสามารถสังเกตเห็นและเข้าถึงได้ง่าย ปัจจุบันใช้เป็นพื้นที่เพื่อนันทนาการและการพักผ่อนของชุมชนเมืองโบราณอู่ทอง

ภาพที่ 3-54 รูปถ่ายและขวาแสดงชุมทางสวนสาธารณะของเมืองโบราณคูทองติดคูเมืองโบราณด้าน
ทิศเหนือและสี่แยกหอนาฬิกา
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

4. บริเวณพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติคูทอง เป็นบริเวณที่มีความสำคัญในด้านประวัติศาสตร์ เคยเป็นที่ตั้งของโบราณสถานหมายเลข 8 ซึ่งปัจจุบันไม่ปรากฏร่องรอยแล้ว มักเป็นจุดรวมคนของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เป็นสำคัญ

ภาพที่ 3-55 รูปถ่ายและขวาแสดงชุมทางบริเวณพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติคูทองที่นักท่องเที่ยวมักใช้
เป็นจุดรวมคนก่อนเข้าชมพิพิธภัณฑ์
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

(5) **จุดหมายตา (Landmark)** จุดสังเกต หรือ จุดหมายตา ทำหน้าที่เป็นจุดสังเกตและมองเห็นได้ชัดเจนจากถนนมาลัยแมน จำแนกได้ 3 ประเภทได้แก่ จุดหมายตาที่มองเห็นได้จากระยะไกล และจุดหมายตาที่เป็นอาคารสถานที่ จุดหมายตาที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์

1. จุดหมายตาที่มองเห็นได้จากระยะไกล ได้แก่ วงเวียนหอนาฬิกาบริเวณสี่แยกถนนมาลัยแมน เป็นจุดหมายตาที่มองเห็นได้จากระยะไกลบนถนนมาลัยแมนซึ่งเป็นถนนสายสำคัญและเชื่อมต่อไปยังสถานที่ต่างๆ

ภาพที่ 3-56 รูปถ่ายแสดงจุดหมายตาบริเวณวงเวียนหอนาฬิกา รูปขวาแสดงภาพรวมของสี่แยกวงเวียนหอนาฬิกาจากถนนมาลัยแมน
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

2. จุดหมายตาที่เป็นอาคารสถานที่ ได้แก่ โบราณสถาน อาคารที่ว่าการอำเภออุ้มทอง และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุ้มทอง

ภาพที่ 3-57 รูปถ่ายแสดงจุดหมายตาบริเวณอาคารที่ว่าการอำเภออุ้มทอง รูปขวาแสดงจุดหมายตาบริเวณอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุ้มทอง
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

3. จุดหมายตาที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ แนวคูเมืองโบราณอุ้มทอง

ภาพที่ 3-58 รูปถ่ายแสดงจุดหมายตาบริเวณคูเมืองโบราณอุ้มทองติดถนนมาลัยแมน รูปขวาแสดงจุดหมายตาบริเวณคูเมืองโบราณอุ้มทองด้านทิศใต้
(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

(6) การรับรู้จินตภาพของเมือง

ขอบเขตของเมืองโบราณสามารถรับรู้ได้ในระดับหนึ่งโดยการเปิดให้เห็นแนวคูเมืองที่ชัดเจนเฉพาะบริเวณหน้าว่าการอำเภอเท่านั้น ส่วนบริเวณอื่นๆ ซึ่งปัจจุบันได้ถูกกลบเพื่อสร้างถนนมาลัยแมน และอาคารที่ขยายตัวตามถนนบดบังไปเกือบหมดแล้ว ซึ่งการรับรู้ในปัจจุบันจึงรับรู้ได้เฉพาะความเจริญของเมืองสมัยใหม่เท่านั้น ทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้สัญจรไปมา ไม่สามารถรับรู้ได้ถึงเมืองโบราณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์

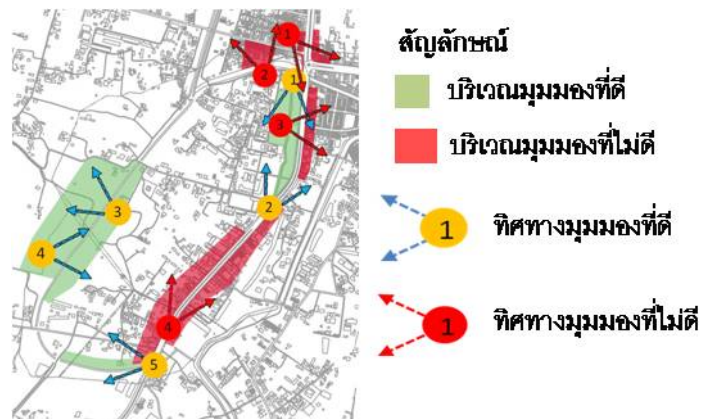
(7) มุมมอง

จากการวิเคราะห์มุมมองของเมืองโบราณอุททองสามารถแบ่งประเภทของมุมมองได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ มุมมองที่ดีและมุมมองที่ไม่ดี

7.1 มุมมองที่ดี

(1) มุมมองหมายเลข 1 มุมมองบริเวณคูเมืองด้านทิศใต้ ซึ่งเป็นสภาพทางธรรมชาติและป่าไผ่ ริมคูเมืองโบราณ สามารถมองเห็นทิวทัศน์ของเขาทำเทียมเป็นฉากหลัง

(2) มุมมองหมายเลข 2 มุมมองบริเวณหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุททอง สามารถมองเห็นคูเมืองได้อย่างชัดเจนเป็นพื้นที่โล่งขนาดใหญ่สามารถมองเห็นหอนาฬิกา ซึ่งเป็นจุดหมายตาของเมือง เหมาะแก่การพัฒนาเป็นพื้นที่โล่งหรือสวนสาธารณะชุมชน

ภาพที่ 3-59 แสดงทิศทางของมุมมองที่ดีและมุมมองที่ไม่ดี

(3) มุมมองหมายเลข 3 มุมมองจากเมืองโบราณอุททองด้านทิศตะวันตกไปยังพื้นที่เกษตรกรรมของเมืองโบราณอุททอง โดยมีฉากหลังเป็นเขาทำเทียมเช่นกัน มุมมองที่สำคัญ ได้แก่ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมแสดงภูมิปัญญาและวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมของชาวชุมชนทวารวดีพัฒนา

(4) มุมมองหมายเลข 4 มุมมองจากพื้นที่เกษตรด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองโบราณอุททองมายังชุมชนเมืองโบราณอุททองด้านทิศใต้ เป็นมุมมองพื้นที่โล่งมีไม้ยืนต้นขึ้นเองตามธรรมชาติ เหมาะแก่การพัฒนาเป็นพื้นที่นันทนาการแก่ชุมชน

7.2 มุมมองไม่ดี

สามารถแบ่งมุมมองที่ไม่ดีได้เป็น 2 กลุ่ม

(1) มุมมอง 1, 3 และ 4 เป็นบริเวณของร้านค้าริมถนนมาลัยแมน ซึ่งส่วนมากเป็นทิวทัศน์ของร้านค้าที่ขาดการควบคุมอาคารและป้ายโฆษณาที่ไม่เป็นระเบียบ

(2) มุมมองจากบริเวณทิศเหนือของเมืองโบราณอุทองไปยังโบราณสถานหมายเลข 2 ซึ่งถูกอาคารรुक้าประชิดพื้นที่โบราณสถาน ทำให้โบราณสถานดูเลื่อมคุณค่าลง

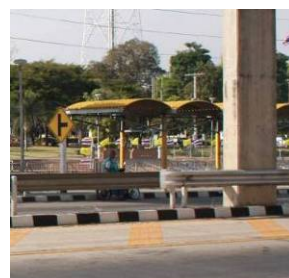
(8) **องค์ประกอบภูมิทัศน์** ได้แก่ ศาลารอรถประจำทาง ตู้โทรศัพท์ ป้ายบอกทาง เสาเตี้ย ม้านั่งพักคอยและถังขยะ ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าว มีรูปแบบที่ขาดเอกลักษณ์ มีรูปแบบเหมือนกันกับพื้นที่ทั่วไปขาดการสื่อถึงความสำคัญของพื้นที่เมืองโบราณอุทอง

ภาพที่ 3-60 รูปซ้ายแสดงลักษณะม้านั่งที่ยังขาดการสื่อถึงความสำคัญของพื้นที่ รูปขวาแสดง

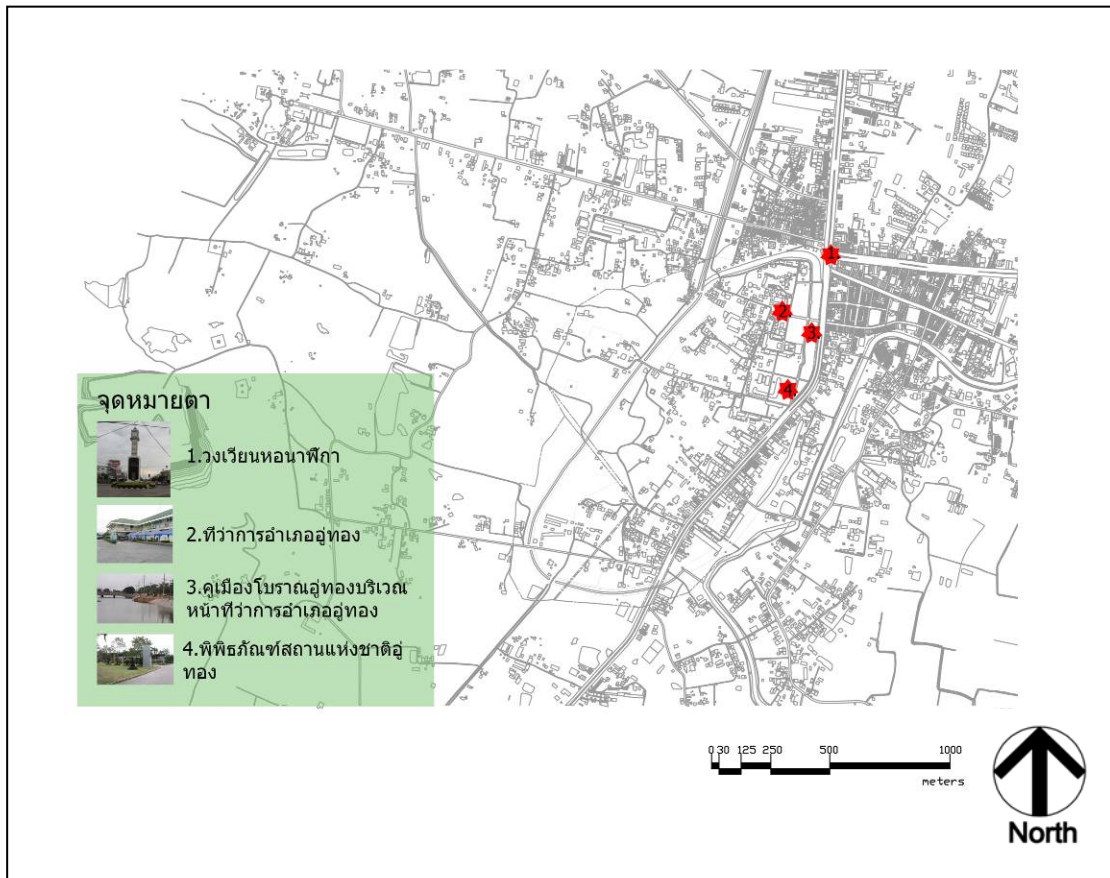
ลักษณะของถังขยะที่มีรูปแบบใช้กับพื้นที่ทั่วไป

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

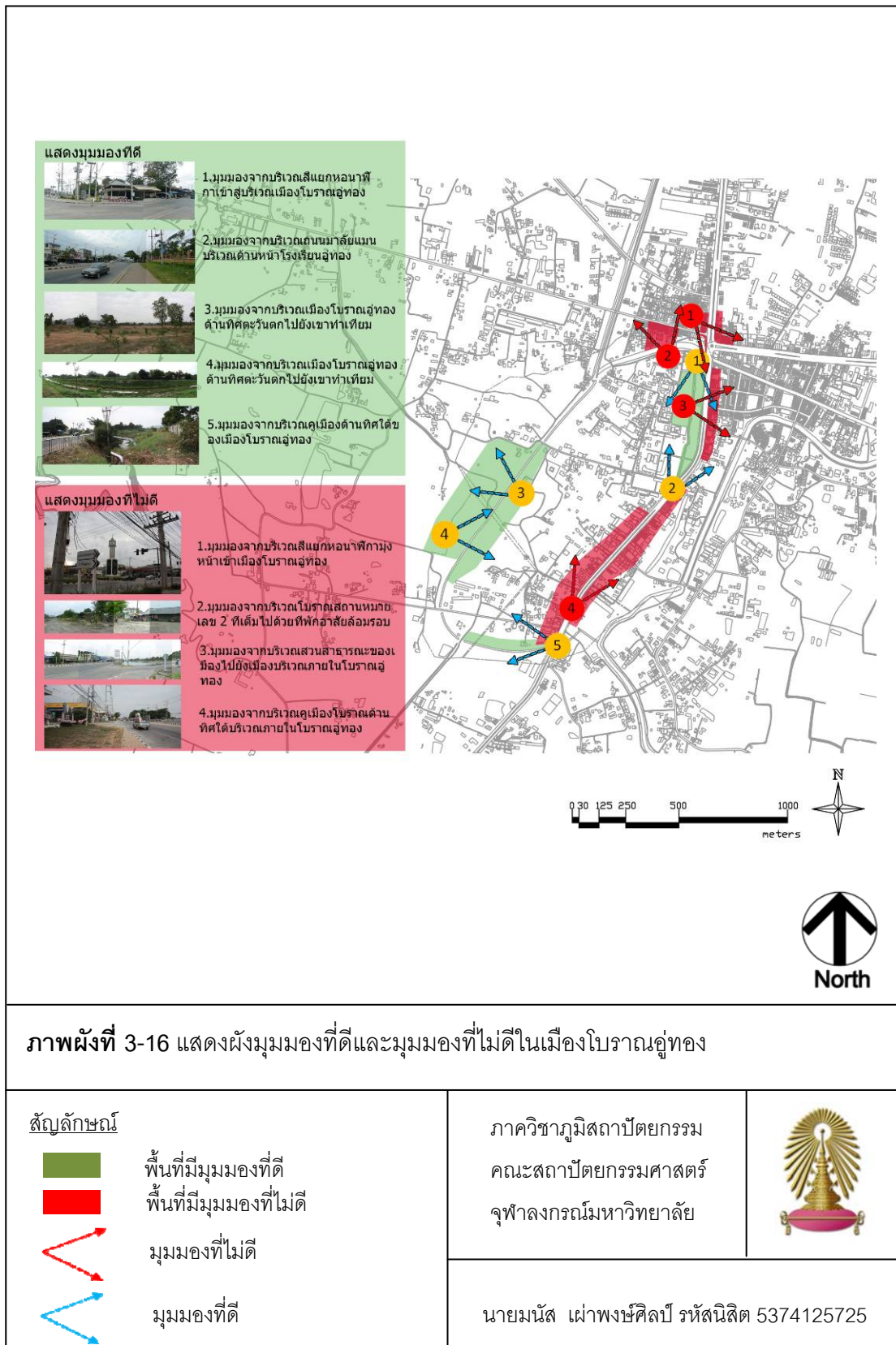
ภาพที่ 3-61 รูปซ้ายแสดงลักษณะองค์ประกอบภูมิทัศน์ที่ยังขาดการสื่อถึงความสำคัญของพื้นที่ รูปขวาแสดงลักษณะที่นั่งรอรถประจำทางที่มีรูปแบบใช้กับพื้นที่ทั่วไป

(ที่มา : จากการสำรวจ พ.ศ.2554)

ภาพผังที่ 3-15 แสดงผังจุดหมายตา (Landmark) ในเมืองโบราณคู່ทอง

<p><u>สัญลักษณ์</u></p> <p>1 วงเวียนหอนาฬิกา</p> <p>2 อาคารที่ว่าการอำเภอคู</p> <p>3 คูเมืองโบราณหน้าที่ว่าการอำเภอคูทอง</p> <p>4 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติคูทอง</p>	<p>ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	
<p>นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิสิต 5374125725</p>		

ภาพผังที่ 3-16 แสดงผังมุมมองที่ดีและมุมมองที่ไม่ดีในเมืองโบราณอุททอง

สัญลักษณ์

- พื้นที่ที่มีมุมมองที่ดี
- พื้นที่ที่มีมุมมองที่ไม่ดี
- มุมมองที่ไม่ดี
- มุมมองที่ดี

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิต 5374125725

3.5 ศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่

3.5.1 ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์

(1) คู่มือเมืองโบราณที่สามารถพัฒนาไปเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจริมน้ำ สำหรับชุมชนและเมืองหรือรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต

(2) ศักยภาพด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์เมือง “สุวรรณภูมิ” โบราณสถานและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศึกษาเที่ยวชมศิลปะทวารวดี

(3) ศักยภาพด้านการพัฒนาเผยแพร่พุทธศาสนา สถานปฏิบัติธรรม ศึกษาธรรมะ เนื่องจากบริเวณเขาทำเทียมและวัดเขาพระมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เป็นเทือกเขาสูง เงียบสงบ ทิวทัศน์ที่สวยงาม เหมาะแก่การนั่งสมาธิและปฏิบัติธรรม

(4) พื้นที่โล่งภายในชุมชนและพื้นที่โล่งนอกเขตโบราณสถาน สามารถจัดสรรให้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์สำหรับชุมชนได้

3.5.2 ข้อจำกัด

(1) ด้านการสัญจรในพื้นที่เมืองโบราณคู่มือ โดยเฉพาะรถโดยสารที่คอยบริการนักท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ ซึ่งปัจจุบันมีเพียง คิวจักรยานยนต์รับจ้างและรถบัสที่วิ่งระหว่างจังหวัดใกล้เคียงที่จะจอดรับนักท่องเที่ยวตามข้างทางเท่านั้นเพื่อเดินทางไปยังส่วนต่างๆของพื้นที่เมืองโบราณคู่มือ

(2) ข้อจำกัดด้านมุมมองเนื่องจากถูกปิดบังด้วยอาคารสมัยใหม่ ริมถนนมาลัยแมน ทำให้ไม่สามารถรับรู้ถึงความเป็นเมืองประวัติศาสตร์ได้

3.6 สรุปสภาพปัญหาในปัจจุบัน

จากการสำรวจพื้นที่เมืองโบราณคู่มือและการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถจำแนกปัญหาที่สำคัญในพื้นที่เมืองโบราณคู่มือได้ดังนี้

3.6.1. ปัญหาการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณผิดประเภท

เนื่องจากเมืองโบราณคู่มือเป็นพื้นที่ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการอยู่อาศัยและการเกษตรกรรม ตั้งแต่อดีต ทำให้เกิดปัญหาประชาชนบุกรุก จับจองพื้นที่เพื่อทำการเกษตรกรรมและอยู่อาศัยจำนวนมากไม่สามารถควบคุมการบุกรุกของประชาชนได้ ต่อมากรมศิลปากรได้มีนโยบายในการแก้ปัญหาการบุกรุกของประชาชน โดยให้ประชาชนเช่าพื้นที่ภายในเมืองโบราณคู่มือเป็นที่อยู่อาศัยและทำกิน โดยทำสัญญาเช่าระยะระยะเวลาเป็นปีต่อปีแทนเพื่อความสะดวกในการจัดการพื้นที่ในเมืองโบราณคู่มือ

3.6.2. ปัญหาโบราณสถานถูกบุกรุกและเสื่อมโทรม

เมื่อทำการศึกษาภาพถ่ายทางอากาศ ปี พ.ศ. 2416 และภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร ปี พ.ศ. 2545 พบว่าเมืองโบราณคู่มือทองมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก โดยเฉพาะการพัฒนาของเมืองในรูปแบบของเมืองสมัยใหม่ การตัดถนนมาลัยแมนที่ตัดผ่าเมืองโบราณคู่มือทองแบ่งแนวคู่มือทองออกเป็นสองฝั่ง และการแผ่ขยายตัวของชุมชนบุกรุกเข้าสู่พื้นที่โบราณสถานหลายแห่งเพื่อทำการเกษตรและอยู่อาศัย ซึ่งเป็นสาเหตุหลักให้โบราณสถานเริ่มเสื่อมโทรมลง บางแห่งถูกทำลายเพื่อค้นหาโบราณวัตถุ ทำให้โบราณสถานเสื่อมสภาพไม่เหลือร่องรอย

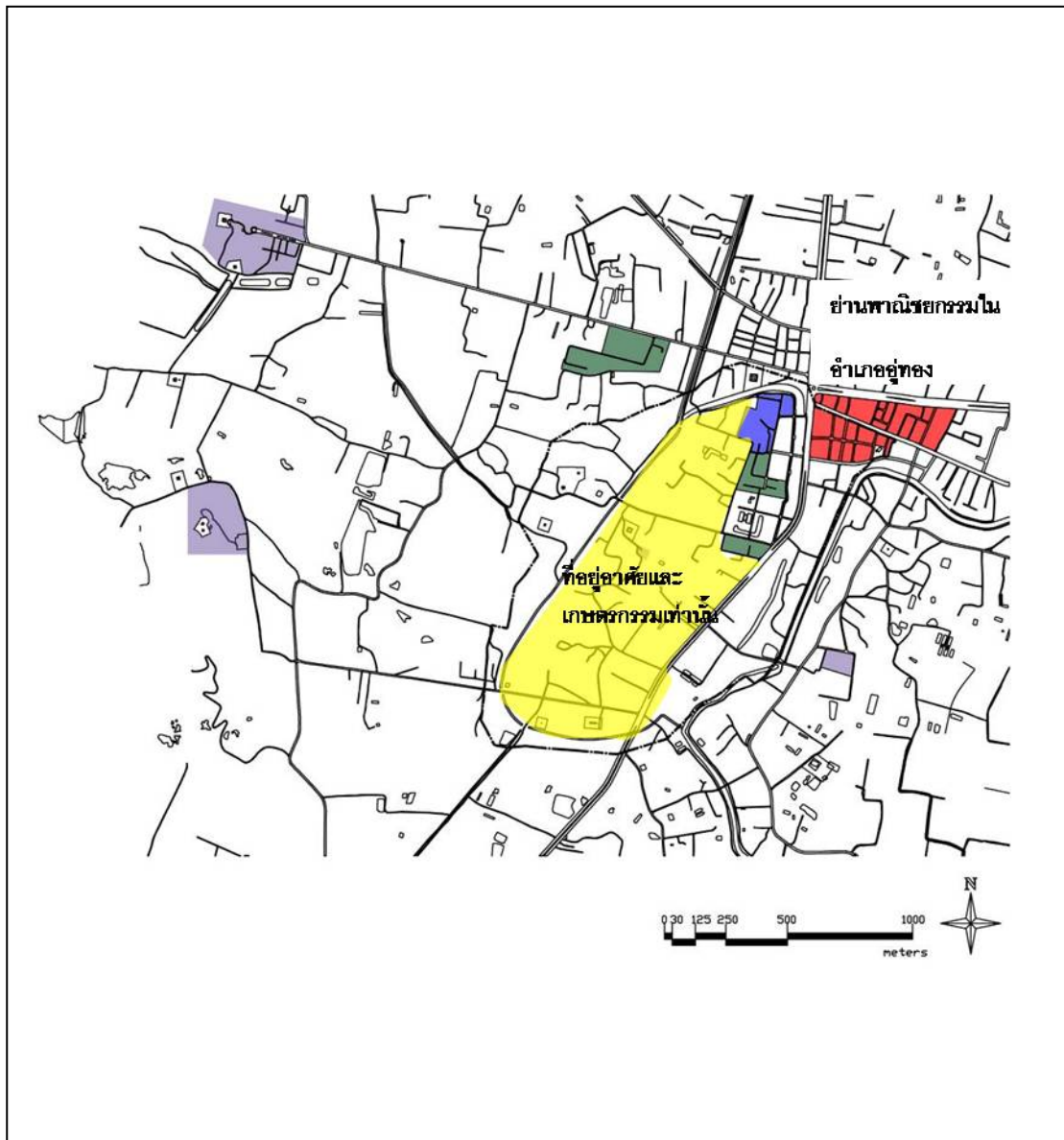
ภาพที่ 3-62 ปัญหาการสร้างอาคารรุกล้ำพื้นที่อนุรักษ์โบราณสถานหมายเลข 2

ภาพที่ 3-63 รูปถ่ายปัญหาการสร้างอาคารรุกล้ำพื้นที่อนุรักษ์โบราณสถานหมายเลข 9 รูปขวาบริเวณเจดีย์ราย(ในพื้นที่โบราณสถานหมายเลข 1) ถูกอาคารพักอาศัยขยายพื้นที่ประชิด

โบราณสถาน

(ลงพื้นที่สำรวจเมื่อ 18 ตุลาคม พ.ศ.2554)

ภาพผังที่ 3-18 แสดงการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณผิวดประเภทนอกเหนือจากที่อยู่อาศัย

สัญลักษณ์

- ย่านพาณิชย์ของอำเภออุ้มทอง
- ย่านศูนย์ราชการในเมืองโบราณอุ้มทอง
- สถาบันการศึกษา
- สถาบันพุทธศาสนา วัด สถานปฏิบัติธรรม
- ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิต 5374125725

3.6.3. ปัญหาด้านสถาปัตยกรรมและการควบคุมอาคารจากกฎระเบียบที่ไม่เหมาะสม

เป็นปัญหาที่ไม่รุนแรงมากนัก มีแค่ความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เนื่องจากไม่มีการควบคุมอาคารและสิ่งก่อสร้าง จากการสำรวจพื้นที่พบว่าบ้านเรือนส่วนใหญ่ในเมืองโบราณอุทุมพรแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่บ้านพักอาศัยโครงสร้างไม้ที่มีรูปแบบที่เรียบง่าย และบ้านพักอาศัยแบบใหม่ใช้โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กมีรูปแบบที่ไม่กลมกลืนกับเมืองโบราณอุทุมพร เนื่องจาก ขนาดรูปร่าง วัสดุ ความหลากหลายขาดรูปแบบที่ชัดเจน ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของเมืองโดยรวม

ภาพที่ 3-64 บ้านพักอาศัยโครงสร้างไม้ที่มีรูปแบบที่เรียบง่ายในชุมชนทวารวดีพัฒนา
(ลงพื้นที่สำรวจเมื่อ 18 ตุลาคม พ.ศ.2554)

ภาพที่ 3-65 บ้านพักอาศัยโครงสร้างปูนที่มีรูปแบบสมัยใหม่ในชุมชนทวารวดีพัฒนา
(ลงพื้นที่สำรวจเมื่อ 18 ตุลาคม พ.ศ.2554)

3.6.4. ปัญหาด้านภูมิทัศน์ การรับรู้และสื่อความหมาย ทัศนียภาพ มุมมอง

1. ปัญหาจินตภาพของเมืองไม่ชัดเจน เนื่องจากความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของตัวเมืองและสถานที่
2. ปัญหาการรับรู้ นักท่องเที่ยวไม่สามารถรับรู้ได้เมื่อเริ่มเข้าสู่เขตเมืองโบราณอุทุมพรเริ่มจากบริเวณแยกบ่อพลอยซึ่งเป็นที่ตั้งของโบราณสถานคอกช้างดิน ไปจนถึงสี่แยกหอนาฬิกา ซึ่งบริเวณดังกล่าวยังไม่มีการเน้นให้ความสำคัญเหมือนประตูเมือง ซึ่งช่วยให้ผู้สัญจรไปมาสามารถรับรู้ได้ว่ากำลังเข้าสู่เมืองโบราณอุทุมพร
3. ปัญหาการบดบังแห่งความเด่นของคูเมืองโบราณและโบราณสถาน จากอาคารและป้ายโฆษณาริมถนนมาลัยแมน
5. ปัญหาภาพลักษณ์โดยรวมของเมืองโบราณอุทุมพรปัจจุบัน ไม่สามารถสื่อถึงความเป็นเมืองโบราณอุทุมพรให้นักท่องเที่ยวรับรู้ได้เมื่อเข้าสู่ตัวเมืองโบราณ

ภาพที่ 3-66 ปัญหาด้านการรับรู้และจินตภาพของเมืองในปัจจุบันที่มีการก่อสร้างอาคารริมถนน
มาลัยแมนบดบังแนวคูเมืองโบราณด้านทิศตะวันออก
(ลงพื้นที่สำรวจเมื่อ 18 ตุลาคม พ.ศ.2554)

5. สำหรับปัญหาที่สำคัญในการสื่อความหมายของโบราณสถานเมืองคูทอง ซึ่งในปัจจุบันมีเพียงแคंप้ายกำกับโบราณสถานบางแห่งเท่านั้น บางแห่งไม่มีป้ายบอก ซึ่งยังขาดการให้ข้อมูลและรายละเอียดที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และรูปแบบของศิลปะของโบราณสถานเหล่านั้น เช่น แสดงแผนผัง การแสดงสมมุติฐานรูปแบบทางสถาปัตยกรรมในสมัยนั้น รวมถึงข้อมูลตำแหน่งที่ตั้งและแผนที่ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว รวมถึงการกำหนดรูปแบบของป้ายให้มีความน่าสนใจ เช่น ขนาด สีและวัสดุ จะต้องมีความเรียบง่าย ทนทาน มองเห็นได้ชัดเจนไม่ขัดแย้งกับตัวโบราณสถาน

ภาพที่ 3-67 รูปป้ายปัญหาทางเข้าของโบราณสถานหมายเลข 2 ไม่มีป้ายบอกทางและ รูปขวาไม่สามารถสื่อความหมายของบริเวณสี่แยกหอนาฬิกาที่มีความสำคัญของจุดเริ่มต้นที่เข้าสู่เมือง
โบราณสถานของเมืองโบราณคูทอง
(ลงพื้นที่สำรวจเมื่อ 18 ตุลาคม พ.ศ.2554)

ภาพที่ 3-68 ปัญหาการสื่อความหมายของโบราณสถานของเมืองโบราณคูทอง
(ลงพื้นที่สำรวจเมื่อ 18 ตุลาคม พ.ศ.2554)

6. ปัญหาด้านการเลือกใช้ชนิดพืชพรรณ

เลือกใช้ชนิดพืชพรรณช่วยเน้นโบราณสถาน สื่อความเป็นเมืองโบราณ ควรจะเป็นพืชพรรณเป็นพืชท้องถิ่น (Native) ได้แก่ มะขาม พุทรา มะขามเทศ ตาล คาง กระถิน และจามจุรี ใช้ประโยชน์พืชพรรณเหล่านี้ในการสร้างบรรยากาศให้ดูสวยงามร่มรื่นมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 3-69 รูปซ้ายแสดงปัญหาจากพืชพรรณที่ไม่เหมาะสมมาปลูกบริเวณโบราณสถานหมายเลข 2 รูปขวาแสดงปัญหาการปลูกต้นไม้ในตำแหน่งที่บดบังมุมมองโบราณสถาน (ลงพื้นที่สำรวจเมื่อ 18 ตุลาคม พ.ศ.2554)

3.6.5. ปัญหาการเข้าถึงโบราณสถาน

เนื่องจากถนนมาลัยแมนตัดผ่านคูเมืองโบราณแยกเป็นสองฝั่งทำให้การสัญจรเพื่อเที่ยวชมไม่ต่อเนื่อง โบราณสถานถูกแบ่งเป็นสองฝั่ง การเข้าถึงตัวโบราณสถานเป็นไปได้ยาก ระยะทางไกลใช้เวลาในการสัญจรมากขึ้นเพราะต้องใช้เส้นทางอ้อมเพื่อการเข้าถึง และมีเส้นทางซับซ้อน โดยเฉพาะกลุ่มโบราณสถานที่อยู่บริเวณเขาทำเทียม ซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองโบราณอุทงไปทางทิศตะวันตก ห่างไกลจากแหล่งชุมชน ค่อนข้างอันตรายสำหรับนักท่องเที่ยว ประกอบกับขาดป้ายบอกเส้นทางเพื่อเที่ยวชมโบราณสถานและแหล่งท่องเที่ยวบริเวณนั้น อาจจะทำให้เกิดปัญหาการหลงทางในบริเวณดังกล่าวได้

ภาพที่ 3-70 ปัญหาถนนยังเข้าไม่ถึงและขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการคมนาคมบริเวณโบราณสถานหมายเลข 11 และบริเวณวัดเขาทำเทียม (ลงพื้นที่สำรวจเมื่อ 18 ตุลาคม พ.ศ.2554)

บทที่ 4

วิสัยทัศน์และกรอบแนวคิดแผนพัฒนา

4.1 วิสัยทัศน์การพัฒนาเมืองโบราณ

จากประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การเสริมสร้างและพัฒนาการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มีเป้าประสงค์เพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว และอนุรักษ์ประวัติศาสตร์โบราณสถานและทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการวิเคราะห์ จุดแข็งของพื้นที่ ที่มีความโดดเด่นในเรื่องประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่อาจกล่าวได้ว่า “อุทงศูนย์กลาง พุทธศาสนาเก่าแก่ที่สุดของรัฐทวารวดี”¹ ดังนั้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่เมืองโบราณ อุทงจึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ดังนี้

“เมืองโบราณอุทงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ศูนย์กลางรัฐทวารวดี เป็นชุมชนที่น่าอยู่มีส่วนร่วมอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น”
โดยมีแนวคิดหลักดังนี้

4.1.1 แสดงออกถึงเอกลักษณ์ดั้งเดิมในรูปแบบของวิถีชีวิต สถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อม

4.1.2 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา

4.1.3 พัฒนาเป็นชุมชนน่าอยู่ในแง่ของสภาพแวดล้อม สังคมให้เกิดประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว

4.2 ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเมืองโบราณอุทง

โดยมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมลักษณะทางกายภาพและภาพรวมของพื้นที่ และเสนอแนวทางปฏิบัติและพัฒนาในทิศทางที่เหมาะสม โดยรักษาคุณค่าของโบราณสถานและวิถีชีวิตชุมชนไว้ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่อไปนี้

4.2.1 วางผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน อาคารและสิ่งก่อสร้าง พร้อมจัดทำข้อกำหนดให้

¹ จังหวัดสุพรรณบุรี [ออนไลน์], 15 กรกฎาคม 2554. แหล่งที่มา <http://www.phrathai.net/node.2551>

แสดงออกถึงเอกลักษณ์ดั้งเดิม เน้นเรื่องของการอนุรักษ์โบราณสถานและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม การพัฒนาชุมชนและสนับสนุนการท่องเที่ยว

4.2.2 เชื่อมโยงโบราณสถานและคูเมืองโบราณโดยใช้พื้นที่โล่ง ถนน ทางเท้า ทางจักรยาน เป็นตัวเชื่อมเพื่อสร้างความต่อเนื่องในการเที่ยวชมโบราณสถาน

4.2.3 ปรับปรุงภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อมเพื่อยกระดับบรรยากาศของเมืองท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

4.2.4 เน้นการเปิดมุมมองคูเมืองและโบราณสถาน ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เกิดทัศนียภาพที่ร่มรื่น สวยงาม สำหรับใช้ทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน

4.2.5 จัดระบบการสัญจรในเมืองโบราณ โดยเพิ่มเส้นทางจราจรประเภทอื่นและสนับสนุนให้ใช้บริการรถสาธารณะในการท่องเที่ยวเพื่อลดปริมาณการจราจรและมลภาวะในพื้นที่

4.2.6 จัดพื้นที่สำหรับงานระบบไฟฟ้าแสงสว่างให้เหมาะสม ให้มีสภาพแวดล้อมที่ดีและเป็นเมืองที่น่าอยู่

4.2.7 โครงการเส้นทางเลียบเมืองเพื่ออนุรักษ์แนวคูเมืองโบราณอุทง

4.3 กรอบแนวความคิดในการทำแผนพัฒนาเมืองโบราณอุทง

จากการศึกษากรณีศึกษาสามารถสรุปประเด็นเรื่องกรอบแนวคิดที่จะนำไปใช้ในการทำแผนพัฒนาเมืองโบราณอุทงได้ดังนี้

4.3.1 กรอบความคิดด้านการทำแผนพัฒนา ประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

(1) แนวคิดในการใช้พื้นที่เพื่ออนุรักษ์โบราณสถาน

จะต้องมีการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อป้องกันการบุกรุกโบราณสถานและการทำลายบรรยากาศในแหล่งพื้นที่โบราณสถาน โดยใช้หลักการเว้นระยะห่างจากโบราณสถาน และจะลดความเข้มข้นลงเมื่อห่างจากโบราณสถานตามลำดับ ซึ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสมคือประเภทพื้นที่โล่งเพื่อนันทนาการบางประเภทและควบคุมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม กำหนดมีการใช้พื้นที่เป็นประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นเบาบาง การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัยชุมชนและพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งที่ส่งผลกระทบต่อโบราณสถานไม่มากนัก จึงมีแนวคิดในการกำหนดการใช้พื้นที่ดังนี้

1. ควบคุมการขยายตัวของชุมชนเพื่อป้องกันการบุกรุกทำลาย กระทบต่อโบราณสถานและป้องกันการเจริญเติบโตแบบไร้ทิศทาง

2. ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบโบราณ

3. ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินในเรื่องของรูปแบบ สีสรร ความสูง

4. ปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบโบราณสถานเพื่อส่งเสริมตัวโบราณสถานโดย
เว้นระยะถอยร่น และการใช้แนวพืชพรรณในการสร้างมุมมอง

(2) แนวคิดในการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถาน

ทำการบูรณะโบราณสถานที่เสื่อมโทรมเสียหายจากการบุกรุก
พื้นที่ และการทำการเกษตรกรรม ดังนั้นการประกาศเป็นพื้นที่อนุรักษ์โบราณสถาน โดยการแสดง
ขอบเขตที่ชัดเจน ซึ่งพื้นที่อนุรักษ์ดังกล่าวสามารถให้ประโยชน์แก่ชุมชนได้ เช่น พื้นที่โล่งเพื่อ
นันทนาการหรือ ลานกิจกรรมชุมชน พร้อมการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการช่วยอนุรักษ์และ
บูรณะโบราณสถานระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชน เช่นโครงการชุมชนร่วมรัฐ² หรือโบราณคดี
ชุมชน (Community Archaeology Approach)

(3) แนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน

แนวคิดในการจัดระเบียบอาคารสิ่งก่อสร้างเพื่อการอนุรักษ์
คุณค่าความสวยงามของโบราณสถานดังนี้

1. กำหนดแนวทางการออกแบบ (Design Guideline) อาคารสิ่งก่อสร้าง
ประเภทต่างๆ รวมทั้งป้ายประเภทต่างๆ ทั้งที่จะก่อสร้างใหม่และต่อเติมดัดแปลงให้สอดคล้องกับ
รูปร่างสถาปัตยกรรมของเมืองโบราณอุทอง ไม่อยู่ในลักษณะของการ “ข่ม” หรือ “ชิงเด่น” กับ
โบราณสถาน

2. ควบคุมความหนาแน่นอาคารให้เป็นหนาแน่นเบาบาง เสริมสร้าง
บรรยากาศของเมืองโบราณ โดยควบคุมอัตราส่วนพื้นที่ เว้นว่างรอบอาคารในแต่ละแปลงที่จะ
ก่อสร้าง รวมทั้งควบคุมระยะห่างต่างๆ บนพื้นที่ขออนุญาตก่อสร้าง

3. ควบคุมระยะถอยร่น (Set Back) ระหว่างอาคารกับโบราณสถานเพื่อ
เพิ่มพื้นที่โล่งให้เกิดระยะการมองที่ดี

4. ควบคุมความสูงอาคารสิ่งก่อสร้างไม่ให้บังทำลายความเด่นของ
โบราณสถาน

5. กำหนดมาตรการสนับสนุนการแก้ไข ดัดแปลงอาคาร สิ่งก่อสร้างใน
ปัจจุบัน เพื่อลดความขัดแย้งกับโบราณสถานต่างๆ

6. รื้อถอนอาคาร สิ่งก่อสร้าง ป้ายต่างๆ ที่จะทำลายความสวยงามของ
โบราณสถาน

7. ทำการแก้ไข ดัดแปลง รูปร่างลักษณะอาคารที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งการใช้

² สำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี, โบราณคดีชุมชนร่วมรัฐที่วัดบางพระ(กรุงเทพฯ : หจก.สุนทรพิลิม, 2552). หน้า 8.

วัสดุก่อสร้าง สีภายนอกอาคารสิ่งก่อสร้าง ให้สอดคล้องกับลักษณะสถาปัตยกรรมเมืองโบราณและ การใช้ ต้นไม้ในการบดบังความขัดแย้ง

(4) แนวคิดในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณ

จากสภาพปัจจุบันที่ได้กล่าวไว้ในบทข้างต้น ปัญหาที่สำคัญของเมืองโบราณคู่มือ การบูรณปฏิสังขรณ์ที่โบราณสถานและการสื่อความหมาย เป็นสำคัญจึงมีแนวคิดในการแก้ปัญหา ดังนี้

1. เว้นคืนบ้านพักอาศัยที่มีการบูรณปฏิสังขรณ์ที่โบราณสถาน พร้อมกับควบคุมอาคาร เว้นระยะถอยระหว่างอาคารกับโบราณสถานเพิ่ม เพื่อให้พื้นที่ส่วนนั้นเป็นที่โล่งในการปรับปรุงภูมิทัศน์ป้องกันการบูรณจากชุมชน
2. ทำป้ายสื่อความหมายเพื่อให้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ของโบราณสถานแต่ละแห่งแก่นักท่องเที่ยว
3. แนวคิดในการวางผังพัฒนาพื้นที่โบราณสถาน เพื่อวางผังสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวแต่ละแห่ง
4. ส่งเสริมความสง่างามและที่หมายตาโดยเน้นมุมมองสู่ที่หมายตา เลือกใช้พืชพรรณปิดบังทัศนอุจาด การเปิดพื้นที่รอบโบราณสถานเพื่อรักษาคุณภาพมุมมองโบราณสถานในระยะที่เหมาะสม เป็นต้น

(5) แนวคิดด้านการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์

มุ่งเน้นในเรื่องของการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โดยใช้การปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่ และเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยวให้มากขึ้น เช่น การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวจากอำเภอเมืองสุพรรณบุรีสู่อำเภอเมืองคู่มือ การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนหรือการเพิ่มแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์แนวใหม่ กิจกรรมการท่องเที่ยว หรือการท่องเที่ยวในรูปแบบของโปรแกรมแผนที่ท่องเที่ยวเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์(Historic Route Map) เป็นต้น

(6) กรอบความคิดด้านการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง

เน้นไปในเรื่องของการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่ การจัดการเมืองให้มีความเป็นระเบียบ (รูปแบบสถาปัตยกรรม) ให้ความสำคัญจากต้นไม้และพื้นที่สีเขียวของเมือง มีภาพรวมของเมืองที่ชัดเจน การทำให้เมืองมีเอกลักษณ์ที่ชัดเจนทางด้านประวัติศาสตร์ซึ่งจุดแข็งของพื้นที่ และการจัดวางองค์ประกอบของเมืองการกำหนดกรอบการมองที่ดี และการสร้างความเป็นเอกภาพของเมือง (Buffer Zone) ทำให้บรรยากาศของเมืองดูรื่นรมย์มากขึ้น พร้อมกับการกำหนดเขตแนวกันชน พื้นที่สิ่งแวดล้อมทางศิลปกรรมในการควบคุมสิ่งก่อสร้างของเมือง

(7) แนวคิดการจัดการชุมชน และการเข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการ

เนื่องจากการทำ “แผนพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณอุ้มทองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ จังหวัดสุพรรณบุรี” จำเป็นต้องปรับปรุงพื้นที่โบราณสถาน และกำหนดขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งจะต้องโยกย้ายครอบครัวที่อยู่ในเขตข้อกำหนดดังกล่าวออกไป ส่วนบ้านเรือนราษฎรที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาโครงการ จะต้องปรับปรุงแหล่งที่อยู่อาศัย ให้สอดคล้องกับการพัฒนาโครงการ ซึ่งชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนช่วยในการให้ความร่วมมือ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลโบราณสถานในชุมชน

เนื่องจากกลุ่มโบราณสถานวัดเขาสรรเพชญารามและกลุ่มโบราณเขาทำเทียม ตั้งอยู่ในพื้นที่กรรมสิทธิ์ของวัด ซึ่งอยู่ล้อมรอบบนยอดเขาและป่าธรรมชาติ ไม่มีปัจจัยที่เสี่ยงผลกระทบต่อโบราณสถาน ทำให้สภาพโบราณสถานทั้งสองกลุ่มอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ได้รับการดูแลรักษาโดยวัดในระดับหนึ่ง ดังนั้นการวางแผนเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มโบราณสถานวัดเขาสรรเพชญารามและกลุ่มโบราณเขาทำเทียมจึงต้องแยกออกเป็นแผนอีกแบบหนึ่งซึ่งต่างจากแผนพัฒนาโบราณสถานในกลุ่มเมืองโบราณอุ้มทอง ประกอบด้วยโครงการดังตารางที่ 4-1

4.4 แผนพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณอุ้มทองให้เป็นแหล่งอนุรักษ์และการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ ในขอบเขตงานของกรมศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี

ตารางที่ 4-1

แผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณอุ้มทอง				
4.4.1 แผนงานด้านการอนุรักษ์เมืองโบราณอุ้มทอง				
ลำดับที่	แผนงาน/โครงการ	หน่วยงานสนับสนุนงบประมาณ	การบริหารโครงการ/หน่วยงานรับผิดชอบ	ระยะเวลา
1.	โครงการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถานหมายเลข 1,2,3,10,11 และ13 แนวคูเมืองโบราณ*	กรมศิลปากร	กรมศิลปากร	4 ปี
2.	โครงการการนำเสนอการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณอุ้มทองเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน	กรมศิลปากร/กรมโยธาธิการและผังเมือง	กรมศิลปากร/กรมโยธาธิการและผังเมือง	1 ปี

ตารางที่ 4-1 (ต่อ)

แผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณอุททอง				
4.4.1 แผนงานด้านการอนุรักษ์เมืองโบราณอุททอง				
ลำดับที่	แผนงาน/โครงการ	หน่วยงาน สนับสนุน งบประมาณ	การบริหาร โครงการ/ หน่วยงาน รับผิดชอบ	ระยะเวลา
3.	แผนการโยกย้ายประชาชนเพื่ออนุรักษ์ และปกป้องโบราณสถาน	กรมศิลปากร/การ เคหะแห่งชาติ	กรมศิลปากร/การ เคหะแห่งชาติ	5 ปี
4.	แผนการมีส่วนร่วมประชาชนในการ อนุรักษ์เมืองโบราณอุททองและพัฒนา ชุมชนให้น่าอยู่มีสภาพแวดล้อมที่ดี -การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงรูปร่าง อาคาร -การมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่พื้นที่ รกร้างเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะ ประโยชน์ เช่น ลานกีฬาชุมชน หรือ ลานกิจกรรมชุมชน	สำนักนโยบายและ แผนการส่งเสริม และรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อม แห่งชาติ (สผ.)/ สสส/อบต.อุททอง	สำนักนโยบายและ แผนการส่งเสริม และรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อม แห่งชาติ (สผ.), / อบต.อุททอง	3 ปี
5.	-การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงภูมิทัศน์ ชุมชน	กรมศิลปากร	กรมศิลปากร	4 ปี
6.	แผนการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณ โบราณสถานได้แก่ โบราณสถาน หมายเลข 1,2,3,10,11,13และแนวคู เมืองโบราณ*	กรมศิลปากร	กรมศิลปากร	4 ปี
7.	โครงการอนุรักษ์คูเมืองโบราณด้วยการ เสนอถนนเลียยเมืองแทนถนนมาลัย แมน	กรมศิลปากร	กรมทางหลวงใน ท้องที่	4 ปี

*รายงานสรุปแผนเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณอุททอง จังหวัดสุพรรณบุรี สำนักศิลปากรที่
2 สุพรรณบุรี กรมศิลปากร

แผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณอุทอง ในขอบเขตงานของกรมศิลปากรที่ 2
จังหวัดสุพรรณบุรี

4.4.2. แผนงานด้านการท่องเที่ยว				
ลำดับ ที่	แผนงาน/โครงการ	หน่วยงาน สนับสนุน งบประมาณ	การบริหาร โครงการ/ หน่วยงาน รับผิดชอบ	ระยะเวลา
1.	โครงการจัดทำแผนที่และโปรแกรม ปฏิทินการท่องเที่ยวเมืองโบราณอุทอง	การท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทย	การท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทย	1 ปี
2.	โครงการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวใน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทอง รวมถึงสิ่ง อำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว -พัฒนาสาธารณูปโภคสาธารณูปการ สำหรับแหล่งท่องเที่ยว -โครงการจัดทำสื่อเอกสารเผยแพร่ -โครงการจัดเก็บค่าธรรมเนียมจากการ ท่องเที่ยวและบริการ	การท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทย	การท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทย/กรม ศิลปากร	4 ปี
4.4.3. แผนการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณถนนมาลัยแมนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างเอกลักษณ์ของ เมืองโบราณอุทอง				
1.	โครงการก่อสร้างซุ้มประตู “ประตูสู่มือง โบราณอุทอง” เพื่อสร้างการรับรู้ของผู้ที่ สัญจรไปมา	อบต.อุทอง	กรมศิลปากร	2 ปี
2.	โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนมาลัยแมน และถนนเชื่อมต่อไปยังโบราณสถานจุด อื่นๆด้วยการใช้พืชพรรณท้องถิ่นเป็นการ นำสายตาเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยว อื่นๆ	อบต.อุทอง	กรมทางหลวง ชนบท/อบต.อุทอง	2 ปี

4.5 แผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณอุทอง กลุ่มโบราณสถานวัดเขาสรรเพชรญารามและวัดเขาทำเทียม ในขอบเขตงานของกรมศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี

ตาราง 4-2

4.5.1 แผนงานด้านอนุรักษ์เมืองโบราณอุทองกลุ่มโบราณสถานวัดเขาสรรเพชรญาราม				
ลำดับที่	แผนงาน/โครงการ	หน่วยงานสนับสนุนงบประมาณ	การบริหารโครงการ/หน่วยงานรับผิดชอบ	ระยะเวลา
1.	โครงการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถานเจดีย์สมัยอยุธยาบนยอดวัดเขาสรรเพชรญาราม	กรมศิลปากร	กรมศิลปากร	1 ปี
2.	โครงการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถานหมายเลข 9	กรมศิลปากร	กรมศิลปากร	1 ปี
3.	แผนการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณเจดีย์สมัยอยุธยาบนยอดเขาวัดสรรเพชรญาราม	กรมศิลปากร	กรมศิลปากร	1 ปี
4.	แผนการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณโบราณสถานหมายเลข 9	กรมศิลปากร	กรมศิลปากร	1 ปี
5.	แผนการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ที่จอดรถ ห้องน้ำ ร้านค้า	กรมศิลปากร	กรมศิลปากร	2 ปี
4.5.2 แผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณอุทอง กลุ่มโบราณสถานวัดเขาทำเทียม				
1.	โครงการประกาศขึ้นทะเบียนกลุ่มโบราณสถานวัดเขาทำเทียมได้แก่ เจดีย์สมัยอยุธยาและวิหารน้อย	กรมศิลปากร	กรมศิลปากร	2 ปี
2.	โครงการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถานเจดีย์สมัยอยุธยาบนยอดวัดเขาทำเทียม	กรมศิลปากร	กรมศิลปากร	1 ปี
3.	โครงการอนุรักษ์และบูรณะวิหารน้อยบนยอดเขาทำเทียม	กรมศิลปากร	กรมศิลปากร	1 ปี
4.	แผนการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณเจดีย์สมัยอยุธยาและวิหารน้อยบนยอดเขาทำเทียม	กรมศิลปากร	กรมศิลปากร	1 ปี

5.	แผนการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ที่จอดรถ ห้องน้ำ ร้านค้า	กรมศิลปากร	กรมศิลปากร	2 ปี
----	---	------------	------------	------

4.6 รายละเอียดแผนโครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณคู่มือทอง

4.6.1 แผนการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถานเมืองโบราณคู่มือทอง

(1) หลักการและเหตุผล

กรมศิลปากรได้ทำการบูรณะ ซ่อมแซมโบราณสถานมาแล้ว เมื่อปี พ.ศ. 2545 แต่ในปัจจุบัน สภาพโบราณสถานยังคงมีสภาพทรุดโทรม ผู้ผั่งอยู่ สมควรดำเนินการซ่อมแซม และทำการบูรณะโดยเร่งด่วน พร้อมกับการอนุรักษ์ ดังนั้นการสนับสนุนให้งบประมาณกรมศิลปากร เพื่อดำเนินการบูรณะโบราณสถานทั้งหมด ในเมืองโบราณคู่มือทองให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์และเพื่อการอนุรักษ์ต่อไป

(2) แนวคิดและขั้นตอนการดำเนินการ

1. ทำการสำรวจสภาพปัจจุบันของโบราณสถาน
2. สำรวจ ราชวัดทำแบบผังบริเวณวางแผนอนุรักษ์และบูรณะปฏิสังขรณ์

โบราณสถานอื่นๆในเมืองโบราณคู่มือทอง

(3) องค์กรรับผิดชอบ

กรมศิลปากร

4.6.2 โครงการการนำเสนอการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณคู่มือทองเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน

(1) หลักการและเหตุผล

นำเสนอแผนการกำหนดการใช้พื้นที่ การควบคุมอาคารและกิจกรรมของชุมชน เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานภายในเมืองโบราณคู่มือทอง เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่โบราณสถานของชุมชนในอนาคต

(2) แนวคิดและขั้นตอนการดำเนินการ

โดยการกำหนดความเข้มข้นในการควบคุม ที่เหมาะสมเพื่อเป็นที่โล่งและนันทนาการ หรือพื้นที่ปกป้องโบราณสถาน

(3) องค์กรรับผิดชอบ

กรมศิลปากร

4.6.3 แผนการโยกย้ายประชาชนเพื่ออนุรักษ์และปกป้องโบราณสถาน

(1) หลักการและเหตุผล

โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาเมืองโบราณอุทงเป็นเมืองโบราณที่มีชีวิต (Living Monument) ซึ่งประชาชนสามารถอาศัยอยู่ได้ตามปกติ แต่จำเป็นจะต้องโยกย้ายที่อยู่อาศัยบางส่วนในบริเวณบ้านเรือนที่อยู่ในตำแหน่งที่ลดคุณค่าของโบราณสถาน ซึ่งส่วนมากเป็นบ้านพักอาศัยของประชาชนที่อยู่ใกล้กับโบราณสถาน

(2) แนวคิดและขั้นตอนการดำเนินการ

ชดเชยเพื่อเป็นค่าที่ดิน อาคารสิ่งก่อสร้างและค่ารื้อถอนในการขนย้าย

(3) องค์กรรับผิดชอบ

การเคหะแห่งชาติ/กรมโยธาธิการและผังเมือง

4.6.4 แผนการมีส่วนร่วมประชาชนในการอนุรักษ์เมืองโบราณอุทงและพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่มีสภาพแวดล้อมที่ดี

(1) หลักการและเหตุผล

เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนรู้สึกภาคภูมิใจและเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ชุมชนเป็นชุมชนที่น่าอยู่ โดยการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงอาคารการพัฒนาพื้นที่ที่รกร้าง และการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนที่ตรงตามเป้าหมายของแผนพัฒนาเมืองโบราณอุทง

(2) แนวคิดและขั้นตอนการดำเนินงาน

จัดตั้งกรรมการและกองทุนอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณอุทงเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจ และสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ชี้แจงถึงผลประโยชน์ ส่วนได้ส่วนเสียของประชาชนในชุมชนต่อแนวทางการแผนพัฒนาเมืองโบราณอุทง

(3) องค์กรที่รับผิดชอบ

คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณอุทง

4.6.5 แผนการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน

(1) หลักการและเหตุผล

ทำการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณพื้นที่ชุมชนโบราณอุทง เพื่อพัฒนาภูมิทัศน์ชุมชนให้มีความเป็นระเบียบ สวยงาม ร่มรื่น สร้างประทับใจแก่แก่นักท่องเที่ยวและช่วยให้สภาพแวดล้อมชุมชนน่าอยู่

(2) **แนวคิดและขั้นตอนการดำเนินงาน**

ประชุมกับผู้นำชุมชนเพื่อขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ในการ ประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนในชุมชน สร้างความร่วมมือ ความสามัคคีในชุมชนเพื่อพัฒนาพื้นที่ สาธารณะประโยชน์ในชุมชนและสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่

(3) **องค์กรที่รับผิดชอบ**

กรมศิลปากรและหน่วยงานท้องถิ่น

4.6.6 **แผนการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณโบราณสถาน**

(1) **หลักการและเหตุผล**

ทำการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณพื้นที่โบราณสถานในเมืองโบราณคูทอง เพื่อฟื้นฟูเมืองโบราณสถานเพื่อสนองต่อบริการการท่องเที่ยวและเพื่อประโยชน์แก่สภาพแวดล้อม ชุมชน

(2) **แนวคิดและขั้นตอนการดำเนินงาน**

นำการใช้พื้นที่เปิดโล่งประเภทนั้นทนาการเพื่อนำมาใช้เป็นฉนวนในการ ป้องกันโบราณสถานถูกคุกคามจากบ้านเรือนประชาชนและสภาพแวดล้อม ซึ่งจะทำให้ตัว โบราณสถานดูโดดเด่นมากขึ้น มีทัศนียภาพที่สวยงามโดยภูมิสถาปนิกผู้ชำนาญการจากกรม ศิลปากร โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ลงพื้นที่สำรวจและทำราววัด
2. เขียนแบบแสดงผังบริเวณโบราณสถานปัจจุบัน
3. ขั้นตอนออกแบบ แนวความคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์และทำ

แบบปรับปรุงภูมิทัศน์

4. ดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์

(3) **องค์กรที่รับผิดชอบ**

กรมศิลปากร

4.6.7 **โครงการอนุรักษ์คูเมืองโบราณด้วยการเสนอนถนนเลียยมืองแทนถนน มาลัยแมน**

(1) **หลักการและเหตุผล**

ถนนมาลัยแมนปัจจุบันเป็นถนนหลักที่ใช้ในการคมนาคมขนส่งไปยังจังหวัดอื่นๆ ซึ่งมีความกว้าง 24 เมตร ปริมาณรถมากโดยเฉพาะรถบรรทุกขนาดใหญ่ ที่มักจะใช้ถนนมาลัยแมน

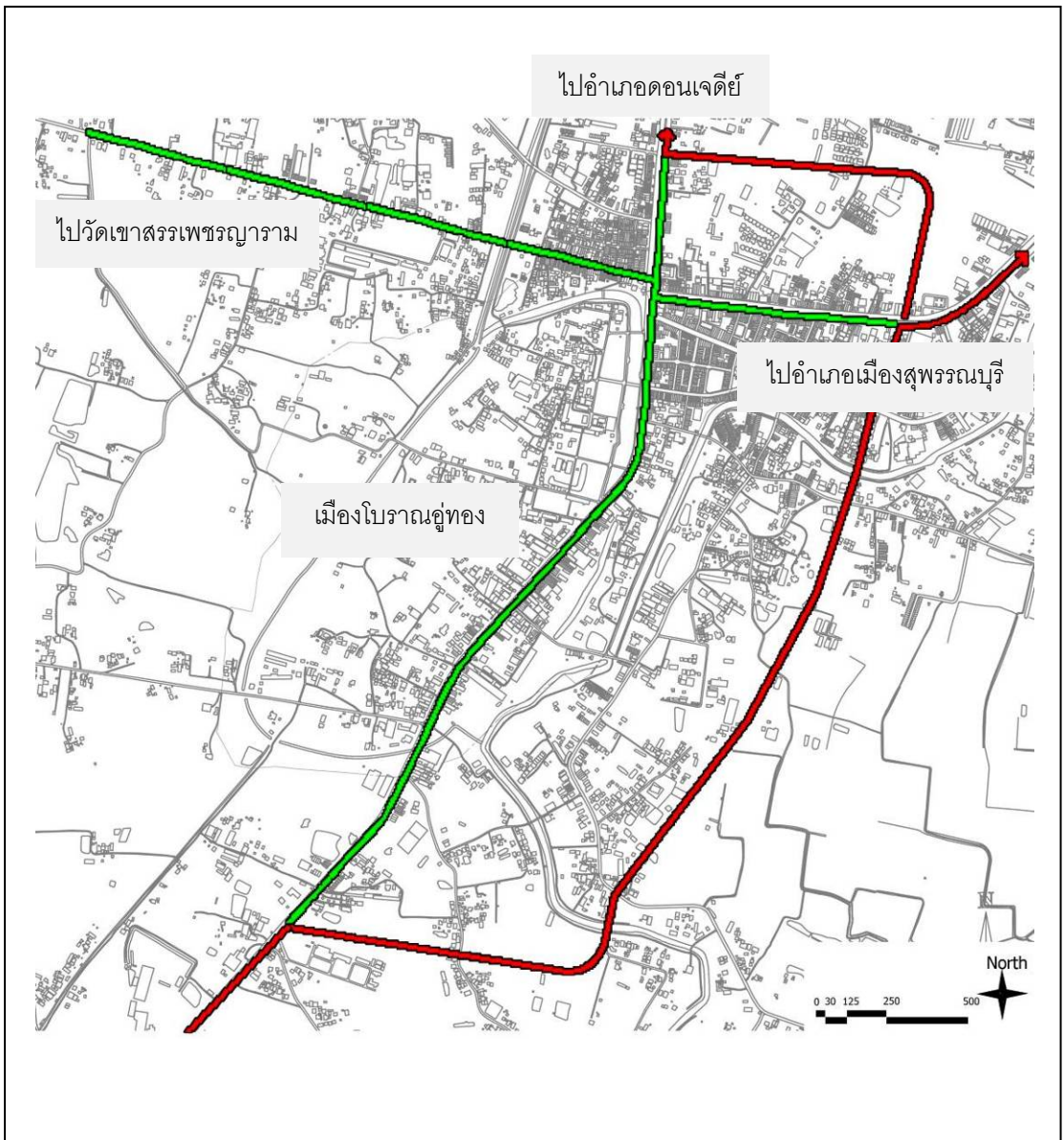
เป็นเส้นทางในการขนส่งสินค้าไปยังจังหวัดต่างๆ ส่งผลกระทบต่อคูเมืองโบราณบริเวณที่ติดกับถนนมาลัยแมนโดยตรง

(2) **แนวคิดและขั้นตอนการดำเนินงาน**

โดยมีแนวคิดในการสร้างถนนเลี่ยงเมืองแทน ส่วนถนนมาลัยแมนเดิมมีแนวคิดในการปรับปรุงให้เป็นถนนชุมชน โดยอนุญาตให้เฉพาะรถเล็กผ่านเท่านั้น และใช้ประโยชน์เพื่อเป็นเส้นทางในการท่องเที่ยวเมืองโบราณคู່ทอง

(3) **องค์กรที่รับผิดชอบ**

กรมทางหลวงและกรมศิลปากร

ภาพผังที่ 4-1 ผังแสดงเส้นทางเลียงเมืองเพื่อการอนุรักษ์คูเมืองโบราณคู່ทองในอนาคต

<p>สัญลักษณ์</p> <p> ถนนในชุมชน</p> <p> ถนนเลียงเมือง</p>	<p>ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	
<p>นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิสิต 5374125725</p>		

4.6.8 โครงการจัดทำแผนที่และโปรแกรม ปฏิทินการท่องเที่ยวเมืองโบราณอู่ทอง

(1) หลักการและเหตุผล

เพื่อเป็นการวางแผนการท่องเที่ยวแนะนำและสร้างทางเลือกและกิจกรรมการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาประวัติศาสตร์และเที่ยวชมโบราณสถานในสมัยทวารวดี

(2) แนวคิดและขั้นตอนการดำเนินงาน

1. รวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อนำไปใช้ในการทำสื่อเผยแพร่

2. จัดทำเอกสารสื่อเอกสารเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว

(3) องค์กรที่รับผิดชอบ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

4.6.9 แผนการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณถนนมาลัยแมนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างเอกลักษณ์ของเมืองโบราณอู่ทอง

(1) หลักการและเหตุผล

เพื่อเป็นการสร้างการรับรู้ถึงความเป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์แก่นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาเพื่อสร้างเอกลักษณ์และให้เกิดภาพจำของเมืองโบราณอู่ทอง

(2) แนวคิดและขั้นตอนการดำเนินงาน

1. โดยมีแนวคิดในการปรับปรุงพื้นที่ว่างโดยพัฒนาเป็นซุ้มประตูเมืองโบราณอู่ทองเพื่อใช้เป็นจุดพักผ่อนและจุดพักรถของนักท่องเที่ยวและช่วยสื่อความหมายถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์และการรับรู้เอกลักษณ์ของเมือง

2. แนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนด้วยการใช้พืชพรรณท้องถิ่น

(3) องค์กรที่รับผิดชอบ

กรมทางหลวงชนบท หน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องและกรมศิลปากร

4.6.10 แผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณอุ้มทอง กลุ่มโบราณวัดเขา สรรเพชรญาราม

4.6.10.1 โครงการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถานเจดีย์สมัยอยุธยาบน ยอดวัดเขา สรรเพชรญารามและโบราณสถานหมายเลข 9

(1) หลักการและเหตุผล

ทำการบูรณะซ่อมแซมเจดีย์สมัยอยุธยาและโบราณสถานหมายเลข 9 ให้มีสภาพที่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นกลุ่มโบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ถือเป็นมรดกทาง
ศิลปะสถาปัตยกรรมควรค่าแก่การอนุรักษ์ เพื่อเป็นจุดเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ใน
บริเวณเดียวกัน

(2) แนวคิดและขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ทำการสำรวจสภาพปัจจุบันของโบราณสถาน
2. สำรวจ ทำร่างวัด เขียนแบบผังบริเวณ
3. วางแผนการบูรณะและอนุรักษ์

(3) องค์กรที่รับผิดชอบ

กรมศิลปากร

4.6.10.2 แผนการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณเจดีย์สมัยอยุธยาบนยอดเขา วัดสรรเพชรญารามและโบราณสถานหมายเลข 9

(1) หลักการและเหตุผล

โดยใช้การออกแบบภูมิทัศน์ในการช่วยอนุรักษ์ตัวโบราณสถานให้มีบรรยากาศที่
ร่มรื่น มีความพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยว ที่มาเที่ยวชม ในด้านของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก
สะดวกที่จำเป็นแก่นักท่องเที่ยว

(2) แนวคิดและขั้นตอนการดำเนินงาน

โดยมีแนวคิดในการเปิดเป็นที่โล่งเพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีบรรยากาศของเมือง
โบราณที่ส่งเสริมกับตัวโบราณสถาน มีขั้นตอนดังนี้

1. ลงพื้นที่สำรวจและทำร่างวัด
2. เขียนแบบแสดงผังบริเวณโบราณสถานในสภาพปัจจุบัน
3. ขึ้นจัดทำแนวคิดด้านการสื่อความหมาย แนวคิดวางผังสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวและแนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์
4. จัดทำแบบสถาปัตยกรรม อาคารสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวและแบบก่อสร้างงานปรับปรุงภูมิทัศน์

5. ดำเนินการก่อสร้างโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์

(3) องค์กรที่รับผิดชอบ

กรมศิลปากร

4.6.10.3 แผนการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว

(1) หลักการและเหตุผล

เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาศึกษาเที่ยวชมโบราณสถานในบริเวณวัด โดยจะต้องอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมไม่ส่งผลกระทบต่อโบราณสถาน

(2) แนวคิดและขั้นตอนการดำเนินงาน

โดยมีแนวคิดในการวางผังอาคารที่เชื่อมด้วยลาน มวลอาคารขนาดเล็ก รูปแบบสถาปัตยกรรมทรงไทยที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม โดยมีขั้นตอน

1. ลงพื้นที่สำรวจ
2. เขียนแบบแสดงผังบริเวณปัจจุบัน
3. ขั้นตอนการออกแบบ ทำแบบก่อสร้าง
4. ดำเนินการก่อสร้าง

(3) องค์กรที่รับผิดชอบ

กรมศิลปากร

4.6.11 แผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณอุ้มทอง กลุ่มโบราณสถานวัดเขาทำเทียม

4.6.11.1 โครงการประกาศขึ้นทะเบียนกลุ่มโบราณสถานวัดเขาทำเทียมได้แก่ เจดีย์สมัยอยุธยาและวิหารน้อย

(1) หลักการและเหตุผล

เพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองมรดกทางศิลปวัฒนธรรมไว้เป็นหลักฐานของชาติ โดยการจัดทำบัญชีไว้เป็นโบราณสถานของชาติ สงวนรักษาไว้เพื่อเอกลักษณ์และเกียรติภูมิของท้องถิ่นและประโยชน์ทางการศึกษา สังคมและเศรษฐกิจ

(2) แนวคิดและขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ทำการชี้แจงและความเข้าใจถึงการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานกับเจ้าอาวาสวัดเขาทำเทียม ถึงประโยชน์และจุดประสงค์ของการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน
2. ดำเนินการตามขึ้นทะเบียนบัญชีตามขั้นตอนของกรมศิลปากร

3. การสำรวจหลักฐานทางวิชาการประกอบการประเมินค่าแหล่งโบราณคดี แหล่งโบราณสถาน
4. การวินิจฉัยของอธิบดีกรมศิลปากรก่อนการประกาศขึ้นทะเบียน โบราณสถาน
5. แจ้งผู้ครอบครองก่อนการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน
6. ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
7. การติดตั้งสัญลักษณ์เขตชุกเกียรติ เพื่อรับรองการประเมินคุณค่าเหมาะสมกับการประกาศขึ้นทะเบียน
8. จัดทำแผนการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานที่ประกาศขึ้นทะเบียน

(3) องค์การที่รับผิดชอบ

กรมศิลปากร

4.6.11.2 โครงการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถานเจดีย์สมัยอยุธยาและ วิหารน้อยบนยอดวัดเขาทำเทียม

(1) หลักการและเหตุผล

ทำการบูรณะซ่อมแซมเจดีย์สมัยอยุธยาและวิหารน้อย ให้มีสภาพที่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นกลุ่มโบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ถือเป็นมรดกทางศิลปสถาปัตยกรรมควรรักษาคุณค่าการอนุรักษ์ เพื่อเป็นจุดเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในบริเวณเดียวกัน

(2) แนวคิดและขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ทำการตรวจสอบสภาพปัจจุบันของโบราณสถาน
2. สำรวจ ทำร่างวัด เขียนแบบผังบริเวณ
3. วางแผนการบูรณะ อนุรักษ์โบราณสถานและวางแผนวิธีการสื่อ

ความหมาย

(3) องค์การที่รับผิดชอบ

กรมศิลปากร

4.6.11.3 แผนการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณเจดีย์สมัยอยุธยาและวิหารน้อย บนยอดเขาทำเทียม

(1) หลักการและเหตุผล

โดยมีแนวคิดในการเปิดเป็นที่โล่งเพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีบรรยากาศของเมืองโบราณ ที่ส่งเสริมกับตัวโบราณสถาน มีขั้นตอนดังนี้

(2) แนวคิดและขั้นตอนการดำเนินงาน

1. เขียนแบบแสดงผังบริเวณโบราณสถานในสภาพปัจจุบัน
2. ขั้นตอนการออกแบบ แนวความคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์ ทำแบบปรับปรุงภูมิทัศน์
3. ดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์

(3) องค์การที่รับผิดชอบ

กรมศิลปากร

4.6.11.4 แผนการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ที่จอดรถ ห้องน้ำ ร้านค้า**(1) หลักการและเหตุผล**

เพื่อก่อสร้างอาคารอำนวยความสะดวกบริการแก่นักท่องเที่ยวโดยมีแนวคิดในการวางผังอาคารที่เชื่อมด้วยลานและอาคารทรงไทยขนาดเล็กแทรกในกลุ่มต้นไม้โดยไม่ชิงเด่นกับโบราณสถาน

(2) แนวคิดและขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ลงพื้นที่สำรวจและทำร่างวัด
2. เขียนแบบแสดงผังบริเวณโบราณสถานในสภาพปัจจุบัน
3. จัดทำแนวคิดในการออกแบบอาคารอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว
4. จัดทำผังบริเวณและแบบสถาปัตยกรรมของอาคารสิ่งอำนวยความสะดวก
5. ดำเนินการก่อสร้างอาคารสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

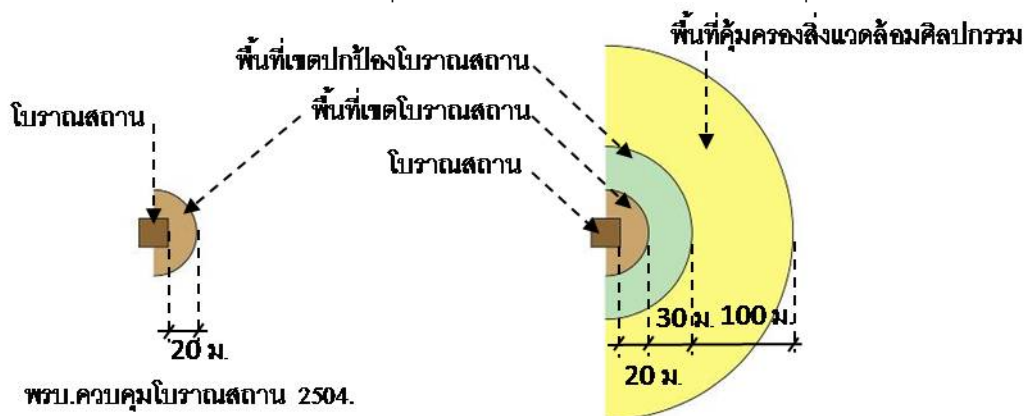
(3) องค์การที่รับผิดชอบ

กรมศิลปากร

4.7 การเสนอแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน**4.7.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบัน**

โดยกรมโยธาธิการได้วางผัง และกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินประกอบไปด้วย พื้นที่โบราณสถาน พื้นที่พักอาศัย พื้นที่พาณิชยกรรม พื้นที่สถาบันราชการ และพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งสภาพปัจจุบันการใช้ประโยชน์ที่ดินได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปมาก จากการใช้ประโยชน์พื้นที่ผิดประเภทโดยปราศจากการควบคุม ส่งผลกระทบต่อพื้นที่อนุรักษ์โบราณสถานในพื้นที่เมืองโบราณโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มโบราณสถานหมายเลข 2, 3 ที่ล้อมรอบด้วยบ้านพักอาศัยในชุมชน ควรได้รับการบูรณะและหาแนวทางในการป้องกันอย่างเร่งด่วน

ในการขึ้นทะเบียนโบราณสถานของกรมศิลปากรจะใช้หลักการวัดจากขอบโบราณ 20 เมตร ตาม พรบ.ควบคุมโบราณสถาน 2504 เพื่อใช้เป็นพื้นที่โบราณสถานโดยกำหนดให้ที่โล่งปลูกต้นไม้ให้ความร่มรื่นแก่โบราณสถานเท่านั้น แต่เนื่องจากพื้นที่เมืองโบราณคู่มือของ โบราณสถานถูกล้อมรอบด้วยบ้านพักอาศัยในชุมชน ทำให้การเว้นระยะ 20 เมตร ไม่สามารถควบคุมการรुक้าของชุมชนได้ จำเป็นต้องเว้นระยะเพิ่มอีก 30 เมตร รวมเป็น อีกชั้นหนึ่งเพื่อใช้เป็นพื้นที่ปกป้องโบราณสถานจากการรुक้าจากชุมชน โดยกำหนดให้เป็นพื้นที่โล่งเพื่อการนันทนาการและใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวเท่านั้นและควบคุมไม่ให้มีสิ่งก่อสร้างในพื้นที่ดังกล่าวยกเว้นจะได้รับอนุญาตจากกรมศิลปากร นอกจากนี้การเตรียมพื้นที่อีก 70 เมตร เป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนในอนาคตก่อนที่จะมีการรुक้าไปถึงพื้นที่ปกป้องโบราณสถาน เมื่อความหนาแน่นของชุมชนมากเกินไปจำเป็นต้องโยกย้ายชุมชนในภายหลัง

พรบ.ควบคุมโบราณสถาน 2504.

ภาพที่ 4-1 แสดงการจัดการพื้นที่ที่โบราณสถานเพื่อป้องกันการรुक้าพื้นที่โบราณสถานจากการศึกษาผังการใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบัน สามารถสรุปปัญหาได้ดังนี้

1. แนวโน้มอัตราการขยายตัวของเมืองที่เพิ่มขึ้นจากการศึกษาภาพถ่ายทางอากาศ และการเพิ่มจำนวนของประชากรทำให้เกิดปัญหาความหนาแน่นของชุมชนทำให้เกิดความแออัดในพื้นที่โบราณสถาน
2. ผังการใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันมีการเว้นระยะจากแนวเขตโบราณเพียง 20 เมตร เป็นพื้นที่อนุรักษ์เท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการปกป้องโบราณสถานจากสภาพแวดล้อมในเขตชุมชนได้ ดังนั้นการกำหนดพื้นที่ปกป้องโบราณสถานเพิ่มโดยให้เป็นพื้นที่โล่งและนันทนาการเพิ่มในระยะ 30 เมตร ถัดจากพื้นที่อนุรักษ์โบราณสถานเพื่อช่วยป้องกันโบราณสถานเสื่อมโทรมอีกชั้นหนึ่ง สามารถใช้ประโยชน์ในการใช้เป็นพื้นที่โล่ง นันทนาการของชุมชนที่ดึงดูดคนมาใช้พื้นที่ในการประกอบกิจกรรมร่วมกัน ทำให้พื้นที่โบราณสถานมีชีวิตและเกิดบรรยากาศเช่นเดียวกับในสมัยโบราณ

4.8 การควบคุมประเภทการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณ

จากการศึกษากรณีศึกษาการแบ่งประเภทการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณหรือพื้นที่โบราณสถาน ทำให้สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยที่ใช้ในการแบ่งประเภทพื้นที่ ออกเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่ ตัวโบราณสถานและกิจกรรมการใช้พื้นที่ของชุมชนในพื้นที่เมืองโบราณ โดยการแบ่งประเภทการใช้พื้นที่เพื่อการควบคุม เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดิน การควบคุมรูปแบบอาคาร ระยะถอยร่น ความหนาแน่นของชุมชน การควบคุมภูมิทัศน์ช่วยให้เกิดมุมมองการรับรู้ มีทัศนียภาพที่ดี และการควบคุมเพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติของพื้นที่โบราณสถานให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์เช่นเดิม

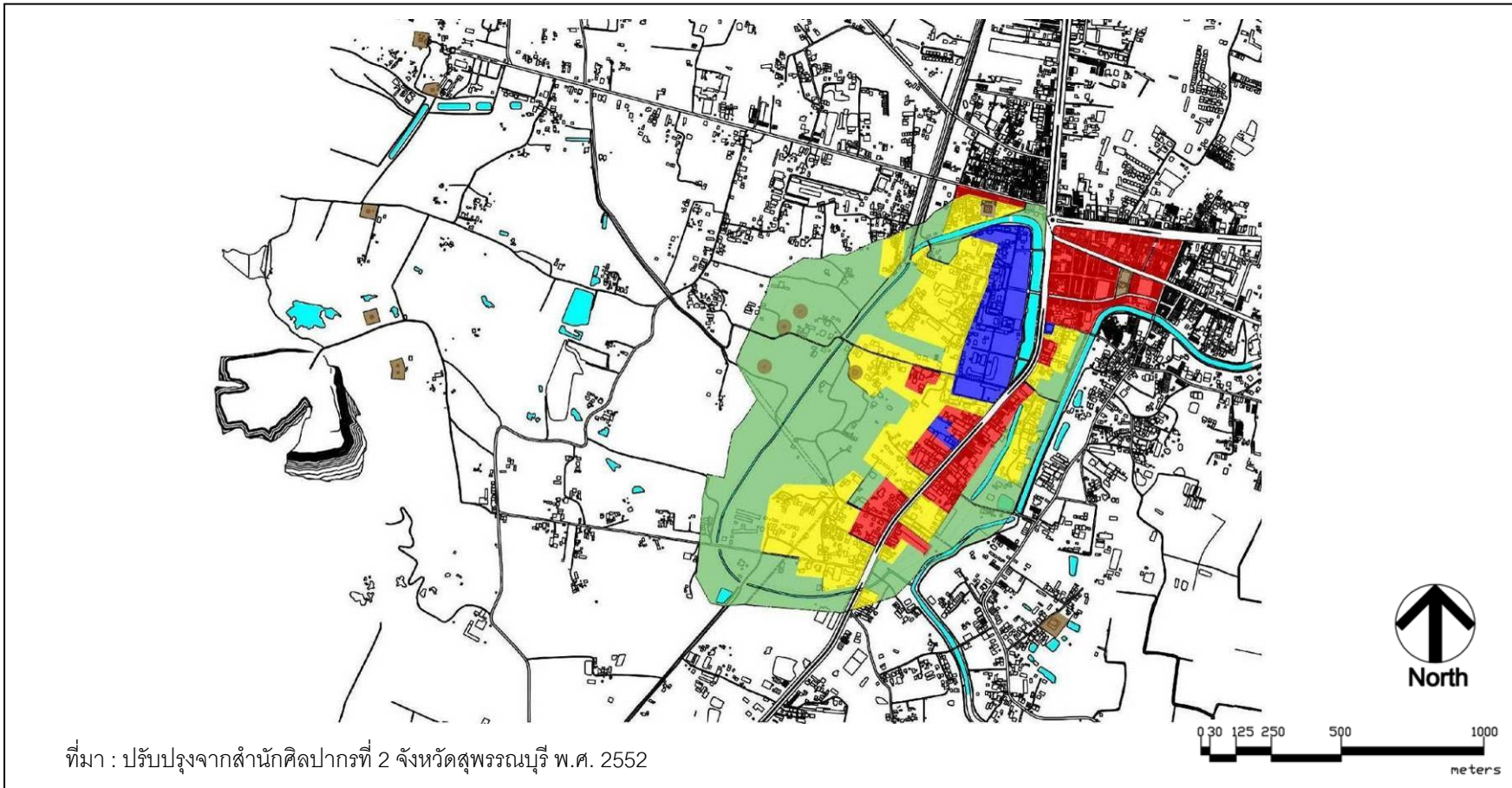
จากการศึกษากรณีศึกษาสามารถแบ่งประเภทการใช้ที่ดินได้ 6 ดังนี้

1. การใช้พื้นที่ประเภทอยู่อาศัยหนาแน่นน้อย
2. การใช้พื้นที่ประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง
3. การใช้พื้นที่ประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและการท่องเที่ยว หรือเกี่ยวข้องกับ

นันทนาการและรักษาสภาพแวดล้อมหรือสาธารณะประโยชน์

4. การใช้พื้นที่ประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและท่องเที่ยวริมคูเมืองโบราณ หรือเกี่ยวข้องกับนันทนาการและรักษาสภาพแวดล้อมหรือสาธารณะประโยชน์

5. การใช้พื้นที่ประเภทอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย
6. การใช้พื้นที่ประเภทสถาบันศาสนา

ภาพผังที่ 4-2 ผังการใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันที่ยังไม่มีการวางแผนรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคต

<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> พื้นที่อนุรักษ์โบราณสถาน พื้นที่พาณิชย์กรรมบริการการค้าในชุมชน พื้นที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย พื้นที่สถาบันราชการ สาธารณูปโภค พื้นที่สถาบันศาสนา พื้นที่สถานการศึกษา พื้นที่รักษาสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกษตรกรรม 	<p>ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p> <p>นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิสิต 5374125725</p>
---	--

ตาราง 4.1 ที่ใช้ในการเปรียบเทียบข้อกำหนดในการใช้พื้นที่

ลำดับ	ที่มาของข้อกำหนด	ข้อกำหนดการใช้พื้นที่ในระยะ 20 เมตร	ข้อกำหนดการใช้พื้นที่ใน ระยะ 30 เมตร	ข้อกำหนดการใช้พื้นที่ใน ระยะ 100 เมตร	หมายเหตุ
1.	พรบ. ควบคุมโบราณสถาน พ.ศ.2504 กรมศิลปากร	-ห้ามก่อสร้างอาคาร เว้นแต่สิ่งก่อสร้าง เพื่อการศึกษาให้เป็นที่ว่างปลูกต้นไม้ -อนุโลมให้มีอาคารตั้งอยู่ได้แต่ต้องเป็น อาคารเดิมเท่านั้น ใช้เพื่อพักอาศัย สูงไม่ เกิน 12 เมตร	-อนุโลมสร้างอาคารใหม่ได้ใช้ ประโยชน์การศึกษา หน่วยงาน ของโบราณสถาน เพื่ออยู่อาศัย หรือพาณิชย์ขนาดเล็ก ส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรมเท่านั้น สูงไม่ เกิน 16 เมตร	-โบราณสถาน เพื่ออยู่อาศัยหรือ พาณิชย์ขนาดเล็ก สูงไม่เกิน 23 เมตร -ควบคุมอัตราส่วนพื้นที่ว่างรอบ อาคาร -ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน	
2.	กรณีศึกษาเวียงกุมกาม	-ห้ามก่อสร้างอาคาร เว้นแต่อาคารที่มี มาแต่เดิมใช้อาคารเดิมเพื่อการอนุรักษ์ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและคุณค่าของ โบราณสถาน หรือเพื่อเสริมความมั่นคง แข็งแรงอาคาร -ใช้พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์และรักษา สภาพแวดล้อมด้านศิลปกรรม -ใช้พื้นที่กิจกรรมทางศาสนา	-ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อ นั้นนทางการรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อม สิ่ง สาธารณประโยชน์ -เงื่อนไขข้อกำหนดอาคาร (บ้าน เดี่ยว ที่ว่างรอบอาคาร ร้อยละ 40 พื้นที่ พท.อาคารรวมไม่เกิน 200 ตรม.สูงไม่เกิน 6 ม. ควบคุมระยะถอยร่น)	-ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย บ้านเดี่ยว อนุรักษ์รักษา สภาพแวดล้อมศิลปกรรม ส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปกรรม ท้องถิ่น ท้องเที่ยวสาธารณะ ประโยชน์ -เงื่อนไขข้อกำหนดอาคาร (บ้าน เดี่ยว ที่ว่างรอบอาคาร ร้อยละ 60 พื้นที่ พท.อาคารรวมไม่เกิน 200	

ลำดับ	ที่มาของข้อกำหนด	ข้อกำหนดการใช้พื้นที่ระยะ 20 เมตร	ข้อกำหนดการใช้พื้นที่ระยะ 30 เมตร	ข้อกำหนดการใช้พื้นที่ระยะ 100 เมตร	หมายเหตุ
3.	กำหนดเอง	<p>-เป็นพื้นที่โล่งส่งเสริมตัวโบราณสถานและบรรยากาศโดยรวม</p> <p>-ห้ามก่อสร้างอาคารทุกประเภท เว้นแต่สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการศึกษา การและสื่อความหมาย</p>	<p>-ใช้ เป็น แนว ป้ อ ง กั น โบราณสถาน พท.เพื่อเป็นที่โล่ง นำสายตาสู่โบราณสถานและ ัน น ท น า ก า ร ส ง เ ส ริ ม ศิลปวัฒนธรรม กิจกรรม ประโยชน์การท่องเที่ยว</p> <p>-อนุญาตให้มีอาคารอยู่ภายใต้ เงื่อนไขก่อสร้างอาคาร เพื่อ สาธารณะประโยชน์ ความสูงไม่เกิน 6 เมตร ชั้นเดียว ระยะ ถอย พท.ไม่เกิน 100 ตรม พท. ว่างรอบอาคาร ร้อยละ 40</p> <p>-ควบคุมการใช้ลักษณะพืช พรรณ</p>	<p>-ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย พาณิชยกรรมขนาดเล็กบ้านเดี่ยว</p> <p>-ภายใต้เงื่อนไขควบคุมอาคาร อาคาร (บ้านเดี่ยว ที่ว่างรอบ อาคาร ร้อยละ 60 พื้นที่ พท. อาคารรวมไม่เกิน 200 ตรม.สูงไม่ เกิน 12 ม. ควบคุมระยะถอยร่น)</p>	กำหนดตามความ เหมาะสมอ้างอิง จากกรณีศึกษาและ ข้อกำหนด กรม ศิลปากร

4.9 การนำเสนอผังการใช้พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์เมืองโบราณอุทอง

โดยการนำเสนอผังใหม่เน้นในด้านการอนุรักษ์ ทำการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานบนเขาทำเทียมและกลุ่มโบราณสถานที่กระจายอยู่รอบนอกเมืองโบราณอุทอง และเสนอแผนการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน โดยการวางผังการใช้พื้นที่ในเขตเมืองโบราณ เป็น 10 ประเภท เพื่อควบคุมการขยายตัวของเมืองและป้องกันการรุกรานพื้นที่โบราณด้วยการใช้พื้นที่โล่งประเภทนั้นหนาากการที่ช่วยเอื้อประโยชน์การพักผ่อนหย่อนใจของชุมชนไปด้วยทางหนึ่ง

4.10 เกณฑ์ที่ใช้ในการประกาศพื้นที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

4.10.1 เป็นโบราณสถานหรือสถานที่ที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ศาสนา ความเชื่อในสมัยทวารวดี และยุคสมัยต่อเนื่องอื่นๆ รวมถึงสมัยอยุธยาด้วย

4.10.2 ตัวโบราณสถานต้องมีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ดี สามารถพัฒนาไปเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ได้

4.10.3 นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ ไม่เสี่ยงแก่การเกิดอุบัติเหตุและการก่ออาชญากรรม

4.10.4 มีศักยภาพจากพื้นที่รอบๆ โบราณสถานและแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ เพื่อใช้พื้นที่รอบๆ เพื่อพัฒนาเป็นส่วนประกอบเสริมเพื่อการท่องเที่ยวได้

4.10.5 มีกลุ่มโบราณสถาน หรือแหล่งท่องเที่ยว ที่จะเชื่อมโยงกันได้ในระยะใกล้กัน

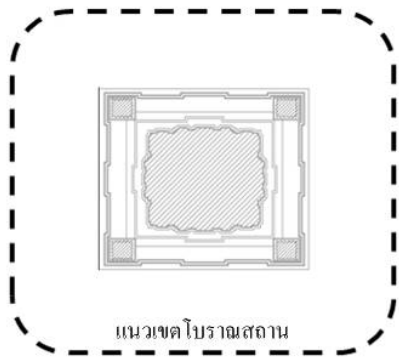
4.10.6 ในการประกาศแนวเขตพื้นที่โบราณสถานจะต้องกลมกลืนลักษณะภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

4.11 แนวคิดการควบคุมการใช้พื้นที่อาคารในเมืองโบราณอุทอง

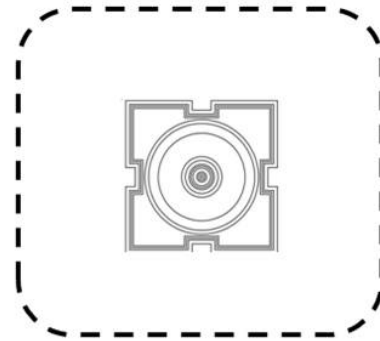
การใช้พื้นที่ส่วนมากเป็นพื้นที่พักอาศัยและพื้นที่เกษตรกรรม โดยจะให้ความสำคัญกับควบคุมการใช้พื้นที่รอบโบราณสถานและการควบคุมอาคารเป็นหลักโดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 บริเวณได้แก่ พื้นที่เขตโบราณสถาน (ขอบเขตพื้นที่กรมศิลปากรได้ประกาศและขึ้นทะเบียนไว้แล้ว) พื้นที่อนุรักษ์โบราณสถาน และพื้นที่ปกป้องโบราณสถาน

เขตโบราณสถาน

ตามที่กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนไว้

แนวเขตโบราณสถาน

โบราณสถาน

กำหนดให้ใช้ประโยชน์เพื่อ

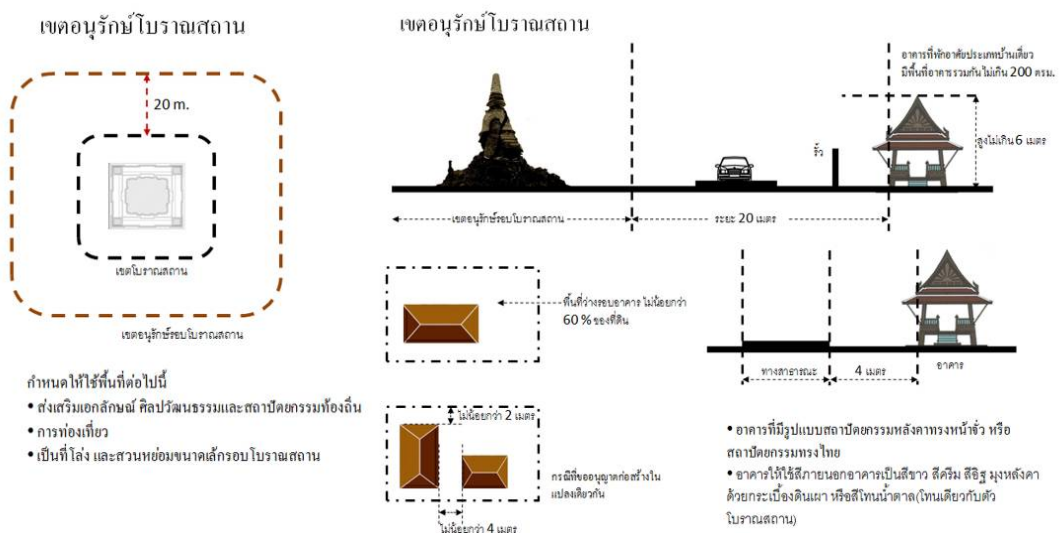
- การอนุรักษ์และรักษาสภาพแวดล้อมทางด้านศิลปกรรม
- กิจกรรมทางศาสนา

ศาสนสถาน (วัด)

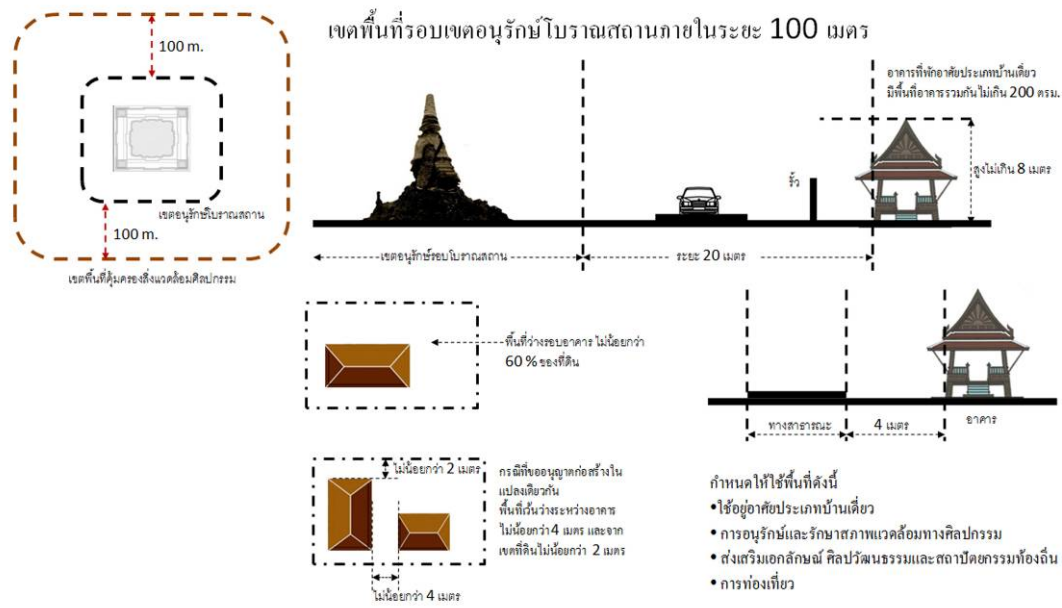
ห้ามก่อสร้าง คัดแปลงเพื่อใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคารทุกประเภทเว้นแต่

- เพื่อการอนุรักษ์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและคุณค่าทางโบราณสถาน
- เป็นอาคารทางศาสนาหรืออาคารเพื่อการอนุรักษ์
- ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและสิ่งที่มีคุณค่าทางโบราณสถาน

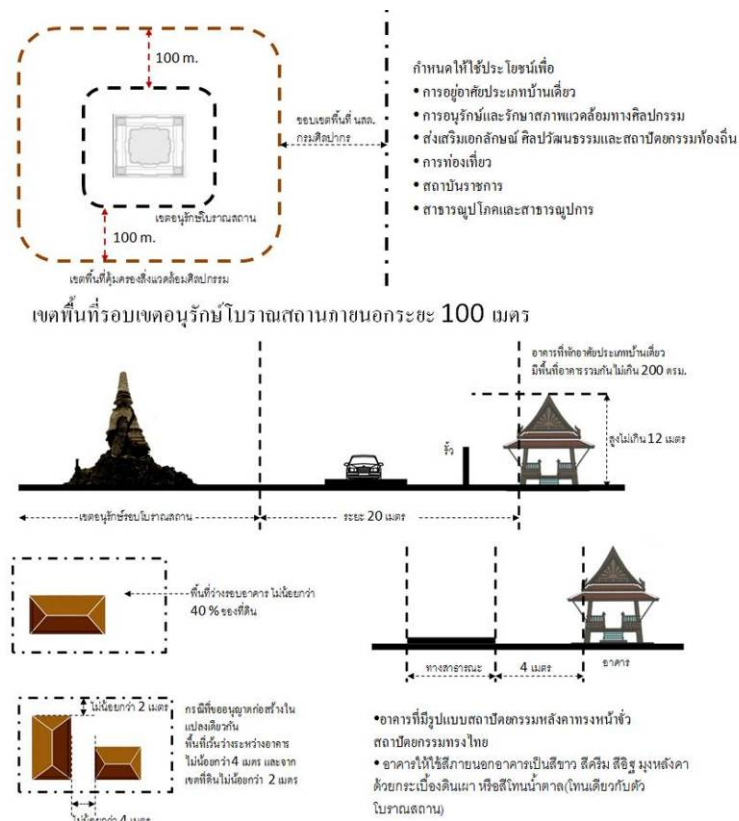
ภาพที่ 4-2 แสดงแนวความคิดการนำเสนอการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณคู่มือเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน บริเวณพื้นที่เขตอนุรักษ์โบราณสถาน (พื้นที่อนุรักษ์ที่อนุโลมให้มีอาคารได้บางประเภท แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขการควบคุมอาคาร)

ภาพที่ 4-3 ผังนำเสนอการนำเสนอการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณคู่มือเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน บริเวณพื้นที่รอบโบราณสถานภายในระยะ 100 เมตร(พื้นที่ปกป้องโบราณสถานและพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม)

ภาพที่ 4-4 ด้งนำเสนอกการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณอุทองเพื่การอนุรักษณ์โบราณสถาน บริเวณพื้นที่ภายนอกระยะ 100 เมตรจากเขตอนุรักษณ์โบราณสถาน(พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม)

ภาพที่ 4-5 ด้งนำเสนอกการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณอุทองเพื่การอนุรักษณ์โบราณสถาน

4.12 การนำเสนอผังการใช้พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์กลุ่มโบราณสถานวัดเขาสรรเพชรญาราม

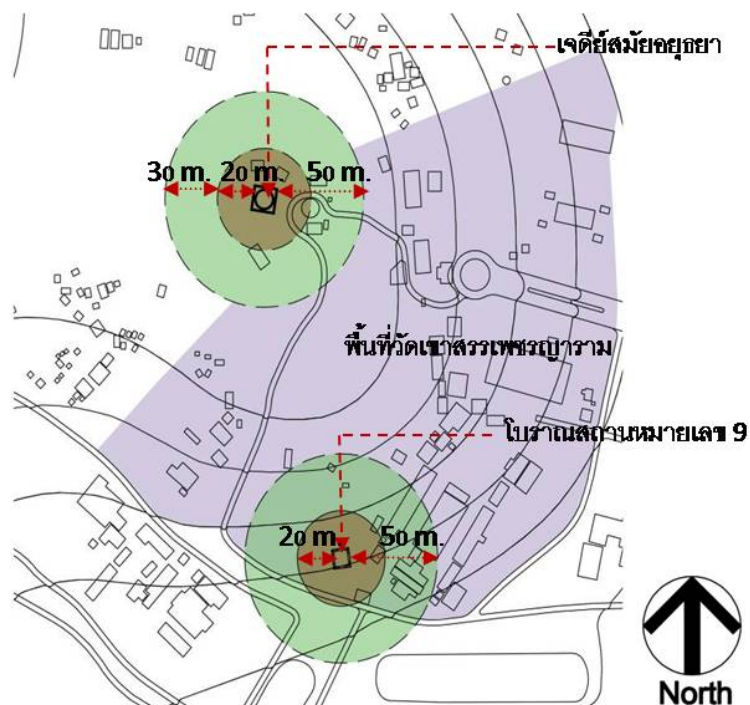
วัดเขาสรรเพชรญารามเป็นวัดเก่าแก่สมัยทวารวดีที่ค้นพบโบราณวัตถุสมัยทวารวดีหลายชิ้น บนยอดเขาปรากฏเจดีย์สมัยอยุธยา 1 องค์อยู่กลางยอดเขาฐานเจดีย์ทำด้วยอิฐอยู่ในสภาพทรุดโทรมเป็นกองอิฐ ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีการบูรณะให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์โดยอยู่ในพื้นที่กรรมสิทธิ์ของวัดเขาสรรเพชรญาราม

ซึ่งมีวิธีการกำหนดขอบเขตพื้นที่และการเว้นระยะ อ้างอิงจากพระราชบัญญัติควบคุมโบราณสถาน 2504 ซึ่งมีดังต่อไปนี้

4.12.1 กำหนดเขตพื้นที่โบราณสถานในเขตวัดให้วัดจากเขตโบราณสถานโดยเว้นระยะ 20 เมตรเป็นพื้นที่อนุรักษ์โบราณสถาน

4.12.2 ถัดจากพื้นที่อนุรักษ์โบราณสถาน กำหนดพื้นที่ปกป้องโบราณสถาน เว้นระยะ 30 เมตรเป็นพื้นที่โล่งเพื่อรักษาคุณภาพด้านมุมมอง ป้องกันการบดบังตัวโบราณสถานและปัญหาทัศนอุจาด

4.12.3 ถัดจากพื้นที่ปกป้องโบราณสถาน เป็นต้นไปกำหนดให้เป็นพื้นที่ป่าธรรมชาติ เพื่อเป็นฉากหลังแก่โบราณสถาน ช่วยรักษาสภาพธรรมชาติและสภาพแวดล้อมเดิม

ภาพที่ 4-6 ภาพแสดงพื้นที่และการเว้นระยะควบคุมการใช้พื้นที่ในเขตโบราณสถาน

รายละเอียดของพื้นที่และความเข้มข้นในการควบคุมดังนี้

4.12.4 พื้นที่อนุรักษ์โบราณสถาน ห้ามก่อสร้างอาคารทุกประเภทเว้นแต่เป็นอาคารที่มีมา แต่เดิมพร้อมกับตัวโบราณสถาน กำหนดให้เป็นพื้นโล่งเปิดมุมมองและสร้างจุดเด่นแก่ตัวโบราณสถาน

4.12.5 พื้นที่ปกป้อง กำหนดให้เป็นพื้นที่โล่ง ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม อนุโลมให้ก่อสร้างอาคารได้ แต่เป็นอาคารส่งเสริมกิจกรรมด้านพุทธศาสนา อาคารชั้นเดียวสูงไม่เกิน 6 เมตร รูปแบบอาคารต้องมีลักษณะกลมกลืนกับตัวโบราณสถานและอาคารข้างเคียง

4.12.6 พื้นที่ป่าธรรมชาติอยู่ถัดจากพื้นที่ปกป้อง กำหนดให้ใช้พื้นที่เพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสภาพทางธรรมชาติ และใช้เป็นฉากหลังแก่ตัวโบราณสถาน

4.13 การนำเสนอผังการใช้พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์กลุ่มโบราณสถานวัดเขาทำเทียม

เนื่องจากวัดเขาทำเทียมตั้งอยู่บนภูเขาสูงชัน มีโบราณสถานปรากฏในป่าธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์และเงียบสงบ ดังนั้นการกำหนดพื้นที่และการเว้นระยะจะมีความแตกต่างจากวัดเขาสรรเพชรญารามเล็กน้อยเนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นข้อจำกัด

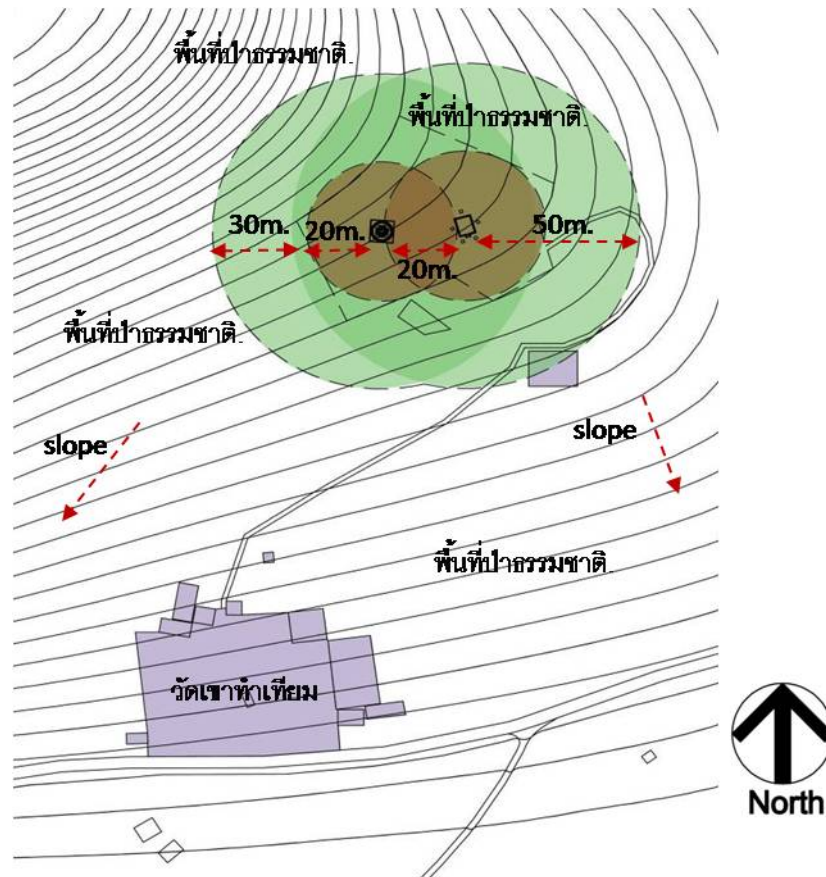
ซึ่งมีวิธีการกำหนดขอบเขตพื้นที่และการเว้นระยะ อ้างอิงจากพระราชบัญญัติควบคุมโบราณสถาน 2504 ซึ่งมีดังต่อไปนี้

4.13.1 กำหนดเขตพื้นที่โบราณสถานในเขตวัดให้วัดจากเขตโบราณสถานโดยเว้นระยะ 20 เมตรเป็นพื้นที่อนุรักษ์โบราณสถานก็เพียงพอแล้ว เนื่องจากข้อจำกัดด้านพื้นที่ลาดชัน

4.13.2 ถัดจากพื้นที่อนุรักษ์โบราณสถาน เป็นต้นไปกำหนดให้เป็นพื้นที่ป่าธรรมชาติ ในลักษณะของการเดินชมโบราณสถานในแบบเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติโดยมีทางเดินลัดเลาะในกลุ่มต้นไม้ท้องถิ่นและป่าธรรมชาติช่วยรักษาสภาพทางธรรมชาติเป็นสำคัญ

4.13.3 รายละเอียดของพื้นที่และความเข้มข้นในการควบคุมดังนี้

ไม่อนุญาตให้ก่อสร้างอาคารทุกประเภท ยกเว้นที่พักริมทาง ศาลาชมวิวที่มีรูปแบบอาคารกลมกลืนกับธรรมชาติ รวมถึงการเลือกใช้วัสดุธรรมชาติในงานปรับปรุงภูมิทัศน์

ภาพที่ 4-7 ภาพแสดงพื้นที่และการเว้นระยะควบคุมการใช้พื้นที่ในเขตโบราณสถาน

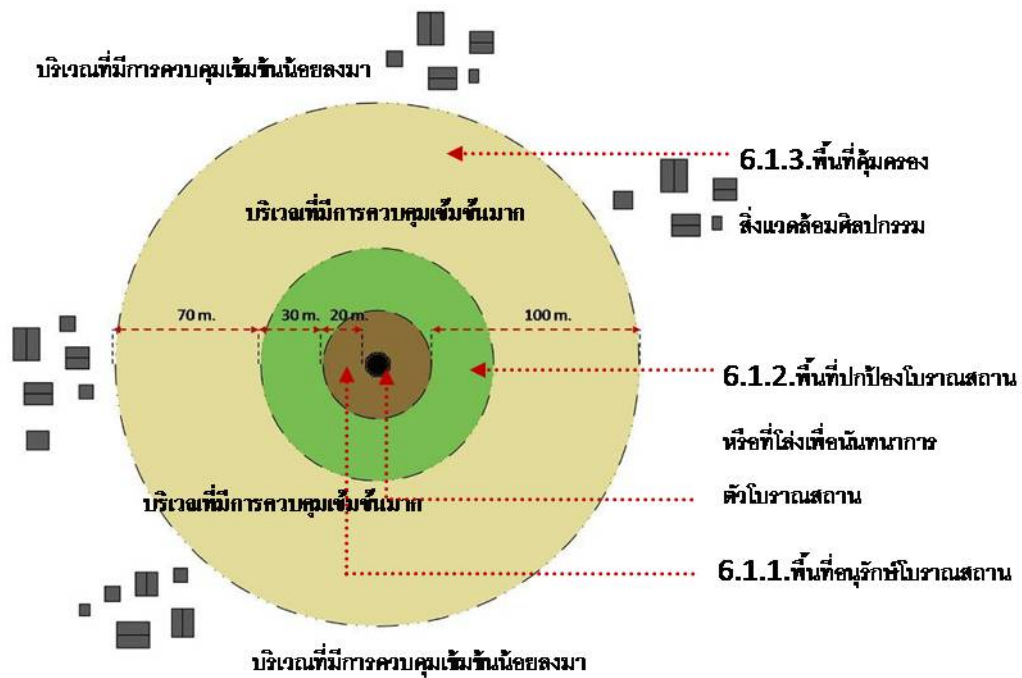
4.14 แนวคิดในการกำหนดผังการใช้พื้นที่และเงื่อนไขการควบคุมอาคารสิ่งก่อสร้างในเขตเมืองโบราณอุทอง

โดยการใช้ตำแหน่งที่ตั้งของโบราณสถานแต่ละจุดได้แก่โบราณสถานหมายเลข 3 , 4 , และ 13 ในเมืองโบราณอุทองในการกำหนดและวางผังพื้นที่ดังนี้

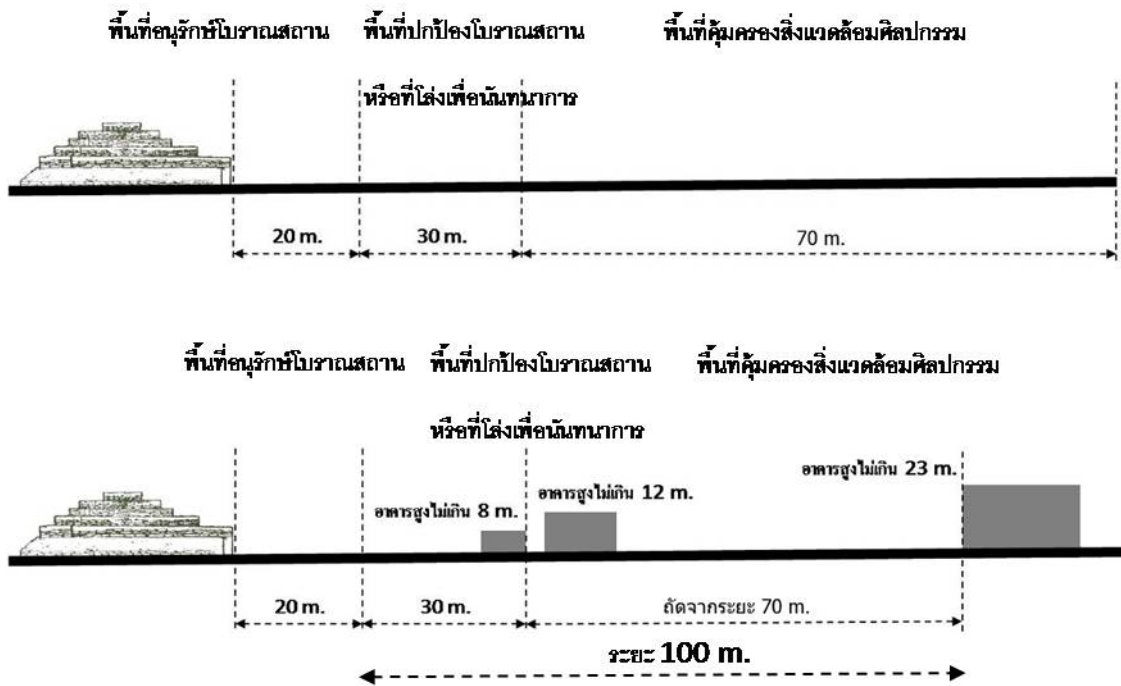
4.14.1 เว้นระยะ 20 เมตร จากเขตโบราณสถานเพื่อเป็นพื้นที่อนุรักษ์

4.14.2 เว้นระยะ 30 เมตร จากพื้นที่อนุรักษ์เพื่อเป็นพื้นที่ปกป้องโบราณสถาน และใช้เป็นทีโล่งเพื่อการนันทนาการ และที่สาธารณะประโยชน์แก่ชุมชน

4.14.3 เว้นระยะ 100 เมตร จากพื้นที่อนุรักษ์โบราณสถานเป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

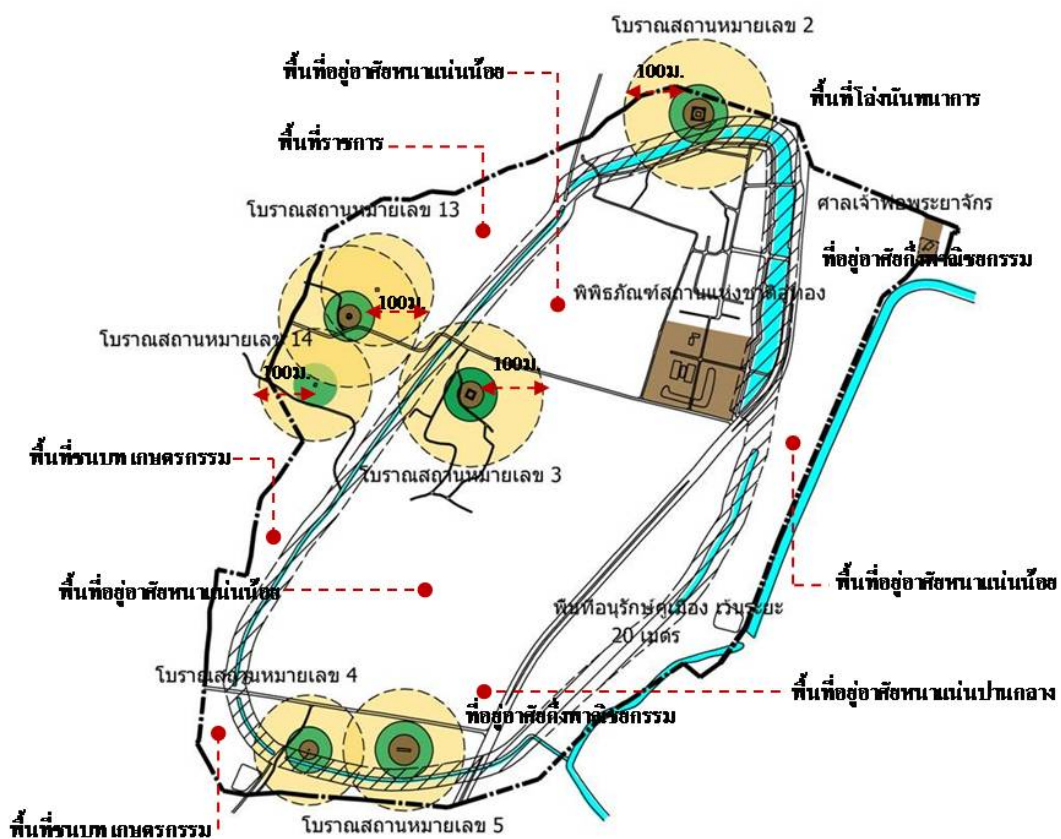
ภาพที่ 4-8 ภาพแสดงพื้นที่และการเว้นระยะในเขตเมืองโบราณคู่งทอง

ภาพที่ 4-9 ภาพแสดงพื้นที่และการเว้นระยะและข้อกำหนดอาคารในเขตเมืองโบราณคู่งทอง

โดยกำหนดระดับความเข้มข้นในการควบคุมในแต่ละพื้นที่ ซึ่งพื้นที่อนุรักษ์โบราณสถานจะมีความเข้มข้นในการควบคุมมากที่สุดและจะค่อยๆผ่อนคลายความเข้มข้นในการควบคุมลงไปตามการเว้นระยะจากโบราณสถาน และมีรายละเอียดของพื้นที่และความเข้มข้นในการควบคุมดังนี้

1. พื้นที่อนุรักษ์โบราณ ห้ามมีสิ่งก่อสร้างทุกประเภท กำหนดการใช้พื้นที่เพื่อกิจกรรมด้านการอนุรักษ์เท่านั้น ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเข้มข้นในการควบคุมมากที่สุด
2. พื้นที่ปกป้องโบราณสถาน ห้ามก่อสร้างอาคารทุกประเภท ยกเว้นเพื่อการสาธารณะประโยชน์ กำหนดการใช้พื้นที่เพื่อเป็นที่โล่ง นันทนาการและกิจกรรมสันทนาการท่องเที่ยว
3. พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กำหนดการใช้พื้นที่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยเท่านั้น และควบคุมความสูง รูปแบบอาคารและเงื่อนไขด้านสถาปัตยกรรม

ภาพที่ 4-10 ภาพแสดงพื้นที่และการเว้นระยะควบคุมความเข้มข้นจากมากไปน้อยในเขตโบราณสถาน

การใช้พื้นที่นอกเขตคุ้มครองโบราณสถาน ยังคงมีการควบคุมอยู่แต่มีความเข้มข้นของการควบคุมที่น้อยลง ได้แก่ พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม พื้นที่ประเภทอยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง ที่อยู่อาศัยประเภทกึ่งพาณิชย์กรรม พื้นที่ศาสนา สถาบันราชการ สถาบันการศึกษา โดยอ้างอิงประเภทการใช้พื้นที่จากผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและการขยายตัวในอนาคต ซึ่งการแบ่ง

ประเภทการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณอุทงเป็น 10 ประเภท มีเงื่อนไขในการควบคุมและรายละเอียด ดังนี้

4.15 การควบคุมประเภทการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณอุทง

ผังการควบคุมประเภทการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณอุทง กำหนดการใช้ที่เป็น 10 ประเภทคือ

- 4.15.1 การใช้พื้นที่ประเภทอยู่อาศัยหนาแน่นน้อย (พื้นที่สีเหลือง)
- 4.15.2 การใช้พื้นที่ประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง (พื้นที่สีส้ม)
- 4.15.3 การใช้พื้นที่ประเภทพาณิชยกรรม (พื้นที่สีแดง)
- 4.15.4 การใช้พื้นที่ประเภทรักษาสภาพทางธรรมชาติของพื้นที่ชนบท

และเกษตรกรรม (พื้นที่สีเขียวอ่อน)

4.15.5 การใช้พื้นที่ประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการ หรือเกี่ยวข้องกับนันทนาการและรักษาสภาพแวดล้อมหรือสาธารณะประโยชน์ (พื้นที่สีเขียวเข้ม)

4.15.6 การใช้พื้นที่ประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการริมคูเมืองโบราณ หรือเกี่ยวข้องกับนันทนาการและรักษาสภาพแวดล้อมหรือสาธารณะประโยชน์ (พื้นที่สีเขียวเข้ม)

4.15.7 การใช้พื้นที่ประเภทอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย (พื้นที่สีน้ำตาล)

4.15.8 การใช้พื้นที่ประเภทสถาบันศาสนา (พื้นที่สีม่วง)

4.15.9 การใช้พื้นที่ประเภทสถาบันราชการ สาธารณูปโภค-สาธารณูปการ(พื้นที่สีน้ำเงิน)

4.15.10 การใช้พื้นที่ประเภทสถาบันการศึกษา (พื้นที่สีเขียวมะกอก)

โดยมีข้อกำหนดการใช้พื้นที่ โดยการควบคุมอาคารประเภทต่างๆ ดังนี้

4.15.1 การใช้พื้นที่ประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย (ย1)

พื้นที่รอบนอกของเขตโบราณสถานประกาศขึ้นทะเบียนไว้แล้ว ตามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปะวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในระยะ 100 เมตร

(1) โดยมีข้อกำหนดการใช้พื้นที่เพื่อ

- 1.1 การอยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยว
- 1.2 อนุรักษ์รักษาสภาพแวดล้อมทางศิลปกรรม
- 1.3 ส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมท้องถิ่น
- 1.4 การท่องเที่ยว (ขายอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก)
- 1.5. สิ่งสาธารณะประโยชน์

(2) โดยอาคารข้างต้นจะต้องทำตาม ข้อกำหนดตามเงื่อนไขดังนี้

- บ้านเดี่ยว
- แปลงอนุญาตก่อสร้าง
- 2.1. ประเภทอาคารที่อนุญาตก่อสร้าง ให้เป็นที่อยู่อาศัยประเภท
 - 2.2. อัตราส่วนพื้นที่ว่างรอบอาคารไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของที่ดิน
 - 2.3. จำนวนพื้นที่อาคารรวมกันต้องไม่เกิน 200 ตารางเมตร
 - 2.4. ความสูงอาคาร 2 ชั้นไม่เกิน 8 เมตรจากระดับถนนถึงดาดฟ้าหรือผนังสูงสุดของหลังคาทรงจั่ว

(3) ระยะถอยร่นต่ำสุดอาคาร

- 3.1 จากอาคารข้างเคียง 4 เมตร
- 3.2 จากแนวเขตที่ดิน 2 เมตร
- 3.3 จากแนวเขตทางสาธารณะ 4 เมตร
- 3.4 จากแนวเขตลำน้ำจะเข้สามพัน 10 เมตร
- 3.5 จากแนวเขตโบราณสถาน 20 เมตร

4.15.2 การใช้พื้นที่ประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง (ย2)

(1) โดยมีการกำหนดการใช้พื้นที่เพื่อ

- 1.1 การอยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยว
- 1.2. ส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมท้องถิ่น
- 1.3. การท่องเที่ยว (ขายอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก)
- 1.4. สิ่งสาธารณะประโยชน์
- 1.5. สาธารณูปโภค

(2) โดยอาคารข้างต้นจะต้องทำตาม ข้อกำหนดตามเงื่อนไขดังนี้

- บ้านเดี่ยว
- ที่ดินแปลงอนุญาตก่อสร้าง
- 2.1 ประเภทอาคารที่อนุญาตก่อสร้าง ให้เป็นที่อยู่อาศัยประเภท
 - 2.2 อัตราส่วนพื้นที่ว่างรอบอาคารไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ของ
 - 2.3 จำนวนพื้นที่อาคารรวมกันต้องไม่เกิน 200 ตารางเมตร
 - 2.4 ความสูงอาคาร 2 ชั้น ไม่เกิน 12 เมตร จากระดับถนนถึงดาดฟ้าหรือผนังสูงสุดของหลังคาทรงจั่ว

(3) ระยะถอยร่นต่ำสุดอาคาร

3.1 จากอาคารข้างเคียง 4 เมตร

3.2 จากแนวเขตที่ดิน 2 เมตร

3.3. จากแนวเขตทางสาธารณะ 4 เมตร

4.15.3 การใช้พื้นที่ประเภทพาณิชยกรรม (พ1)

เป็นการใช้พื้นที่ด้านพาณิชยกรรมชุมชน เพื่อการกระจายกิจกรรมการค้าและบริการที่อำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตประจำวันของชุมชนในบริเวณที่อยู่อาศัยในเมืองโบราณคู่มือ

(1) โดยมีการกำหนดการใช้พื้นที่เพื่อ

1.1 ส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมท้องถิ่น

1.2 ประกอบกิจกรรมการค้าและบริการขนาดเล็กสำหรับชุมชน

1.3 การท่องเที่ยว (ขายอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก)

1.4 สิ่งสาธารณะประโยชน์

(2) โดยอาคารข้างต้นจะต้องทำตาม ข้อกำหนดตามเงื่อนไขดังนี้

2.1 ประเภทอาคารที่อนุญาตก่อสร้าง ให้เป็นที่อยู่อาศัยประเภท

บ้านเดี่ยว

2.2 อัตราส่วนพื้นที่ว่างรอบอาคารไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของ

ที่ดินแปลงอนุญาตก่อสร้าง

2.3 จำนวนพื้นที่อาคารรวมกันต้องไม่เกิน 200 ตารางเมตร

2.4 ความสูงอาคาร 2 ชั้น ไม่เกิน 12 เมตร จากระดับถนนถึง

ดาดฟ้าหรือผนังสูงสุดของหลังคาทรงจั่ว

(3) ระยะถอยร่นต่ำสุดอาคาร

3.1 จากอาคารข้างเคียง 3 เมตร

3.2. จากแนวเขตที่ดิน 2 เมตร

3.3. จากแนวเขตทางสาธารณะ(มาลัยแมน) 12 เมตร

(ถนนสายย่อย 4 เมตร)

4.15.4 การใช้พื้นที่ประเภทที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม (ก1)

กำหนดให้ใช้ประโยชน์เพื่อ

(1) การเกษตรกรรม หรือเกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรม

1.1 การอยู่อาศัย ประเภทบ้านเดี่ยวที่ไม่ใช่การจัดสรรที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย

1.2 การท่องเที่ยว (ร้านอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก จัดเลี้ยงกลางแจ้ง หรือใช้ประโยชน์จัดการแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกลางแจ้งบางโอกาส)

1.3 สิ่งสาธารณะประโยชน์

(2) โดยอาคารข้างต้นจะต้องทำตาม ข้อกำหนดตามเงื่อนไขดังนี้

2.1 เป็นประเภทอาคารอนุญาตให้ก่อสร้างเป็นบ้านเดี่ยว

2.2 อัตราส่วนพื้นที่รอบอาคารไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของที่ดินแปลงที่

อนุญาตก่อสร้าง

2.3 จำนวนพื้นที่อาคารรวมกันต้องไม่เกิน 200 ตารางเมตร

2.4 ความสูงของอาคารที่อนุญาตก่อสร้างไม่เกิน 4 เมตร วัดจากระดับ

ถนนถึงผนังสูงสุด

(3) ระยะถอยร่นต่ำสุด

3.1 อาคารข้างเคียง 4 เมตร

3.2 แนวเขตที่ 2 เมตร

3.3 แนวเขตทางสาธารณะ 6 เมตร

3.4 แนวเขตลำน้ำสาธารณะ 3 เมตร

3.5 แนวคูเมืองโบราณ 20 เมตร

4.15.5 การใช้พื้นที่ประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการรอบโบราณสถานเว้นระยะ 20 เมตร (ล1)

(1) โดยเว้นระยะ 20 เมตรโดยรอบโบราณสถานซึ่งได้ประกาศขึ้นทะเบียนไว้แล้ว และที่ยังไม่ได้ประกาศขึ้นทะเบียนว่าด้วย โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปกรรมและศาสนสถาน โดยมีข้อกำหนดการใช้พื้นที่เพื่อ

1.1 พื้นที่โล่งสำหรับนันทนาการและรักษาสิ่งแวดล้อม

1.2 พื้นที่โล่งสำหรับจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

1.3 สิ่งสาธารณะประโยชน์

ห้ามก่อสร้างอาคารทุกประเภทเว้นแต่สิ่งสาธารณะประโยชน์พื้นที่สถานศึกษา กำหนดให้ใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาหรือเกี่ยวข้องกับการศึกษาและสาธารณะประโยชน์เท่านั้น

(2) โดยอาคารข้างต้นจะต้องทำตาม ข้อกำหนดตามเงื่อนไขดังนี้

- 2.1 ประเภทอาคารที่อนุญาตก่อสร้างจะต้องเป็นอาคารเดี่ยว
- 2.2 ขนาดแปลงที่ดินต่ำสุดอนุญาตให้ก่อสร้างตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ
- 2.3 ความสูงอาคารอนุญาตให้ก่อสร้าง 12 เมตร หรือ 2 ชั้น วัดจากระดับถนน ถึงส่วนสูงสุดอาคาร
- (3) ระยะถอยร่นต่ำสุดอาคาร
 - 3.1 อาคารข้างเคียง 4 เมตร
 - 3.2 จากแนวเขตที่ดิน 2 เมตร
 - 3.3 จากแนวเขตทางสาธารณะ 4 เมตร
 - 3.4 จากเขตลำน้ำสาธารณะ 3 เมตร
 - 3.5 จากแนวเขตโบราณสถาน 20 เมตร
 - 3.6 จากแนวคูเมืองโบราณ 20 เมตร

4.15.6 การใช้พื้นที่ประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการบริเวณแนวคูเมืองโบราณและแม่น้ำคูคลอง (ล2)

พื้นที่ในระยะ 20 เมตร จากแนวคูเมืองโบราณ และระยะ 10 เมตรจากลำน้ำ คูคลองสาธารณะแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอยู่แล้วจะได้รับการฟื้นฟูในอนาคต

(1) โดยมีข้อกำหนดการใช้พื้นที่เพื่อ

- 1.1 การนันทนาการและเกี่ยวข้องกับนันทนาการ
- 1.2 รักษาคุณภาพและสิ่งแวดล้อม
- 1.3 สิ่งสาธารณะประโยชน์

(2) โดยอาคารข้างต้นจะต้องทำตาม ข้อกำหนดตามเงื่อนไขดังนี้

- 2.1 ประเภทอาคารอนุญาตให้ก่อสร้างเป็นอาคารพักอาศัยประเภทบ้านเดี่ยว
- 2.2 อัตราส่วนพื้นที่ว่างรอบอาคารไม่น้อยกว่า ร้อยละ 40 ของพื้นที่ดินแปลงที่ขออนุญาตก่อสร้าง
- 2.3 จำนวนพื้นที่อาคารรวมกันต้องไม่เกิน 200 ตารางเมตร
- 2.4 ความสูงอาคารที่อนุญาตก่อสร้างไม่เกิน 12 เมตร 2 ชั้น วัดจากระดับ

ถนนถึงผนังสูงสุดของอาคาร

(3) ระยะถอยร่นต่ำสุดอาคาร

- 3.1 อาคารข้างเคียง 4 เมตร
- 3.2 จากแนวเขตที่ดิน 2 เมตร
- 3.3 จากแนวเขตทางสาธารณะ 4 เมตร
- 3.4 จากแนวเขตลำน้ำสาธารณะ คูคลอง 10 เมตร
- 3.5 จากแนวเขตคูเมืองโบราณ 20 เมตร

4.15.7 การใช้พื้นที่ประเภทอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย (อน1)

การใช้พื้นที่ประเภทอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย (อน1) หมายถึง พื้นที่โบราณสถานปัจจุบันและพื้นที่ที่จะประกาศเป็นเขตโบราณสถานเพิ่มเติม ทั้งที่ขึ้นทะเบียนแล้วและยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนซึ่งเป็นการใช้การในพื้นที่ประเภทที่มีความสำคัญสูงสุดควรได้รับการอนุรักษ์อย่างเข้มงวด

- (1) โดยมีข้อกำหนดการใช้พื้นที่เพื่อ
 - 1.1 อนุรักษ์และรักษาสภาพแวดล้อมด้านศิลปกรรม
 - 1.2 กิจกรรมทางศาสนา
- (2) โดยอาคารข้างต้นจะต้องทำตาม ข้อกำหนดตามเงื่อนไขดังนี้
 - ห้ามก่อสร้างดัดแปลงเพื่อใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคารทุกประเภท เว้นแต่
 - 2.1 เพื่อการอนุรักษ์ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และคุณค่าของโบราณสถาน
 - 2.2 เพื่อความมั่นคงของโบราณสถานเท่านั้น

4.15.8 การใช้พื้นที่ประเภทสถาบันศาสนา (ศ1)

- (1) โดยมีข้อกำหนดการใช้พื้นที่เพื่อ
 - 1.1 การศาสนาหรือเกี่ยวข้องกับศาสนา และสาธารณะประโยชน์เท่านั้น
 - 1.2 กำหนดจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน สถาบันศาสนา ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ เขตสังฆาวาส เขตพุทธาวาส และเขตส่งเสริมการท่องเที่ยวและ บริการชุมชน โดยให้ใช้ชายลिनค้า ของที่ระลึก ขายเครื่องตีมบริการแก่นักท่องเที่ยว โดยจะต้องให้ห่างจากบริเวณโบราณสถานมากที่สุด
- (2) โดยอาคารข้างต้นจะต้องทำตาม ข้อกำหนดตามเงื่อนไขดังนี้
 - 2.1 การก่อสร้างดัดแปลงอาคารเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์ กำหนดให้เป็นอาคารเดี่ยวสูงไม่เกิน 6 เมตร หรือ 2 ชั้น (จากระดับถนนถึงผนังสูงสุด)
 - 2.2 การสร้างดัดแปลงอาคารเพื่อใช้ในกิจการทางศาสนา กำหนดความสูงไม่ให้เกินกว่าอาคารประเภทเดียวกันที่มีอยู่ในเขตศาสนสถานแห่งนั้น

2.3 การก่อสร้างดัดแปลงอาคารเพื่อใช้ในการก่อสร้างอื่น เช่น ร้านดอกไม้ ฐานเทียน ร้านค้า เป็นต้น กำหนดให้มีขนาดพื้นที่ไม่เกิน 6 ตารางเมตร สูงไม่เกิน 4 เมตร หรือ 1 ชั้น

(3) ระยะเวลาขออนุญาตอาคาร

3.1 จากอาคารข้างเคียง 4 เมตร

3.2 จากแนวเขตที่ดิน 2 เมตร

3.3 จากแนวเขตสาธารณะ 4 เมตร

3.4 จากแนวเขตโบราณสถาน 20 เมตร

4.15.9 การใช้พื้นที่ประเภทสถาบันราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ (ส1)

กำหนดการใช้พื้นที่เพื่อกิจการของรัฐ เกี่ยวกับสาธารณูปโภค สาธารณูปการ หรือ สาธารณะประโยชน์เท่านั้น ทั้งนี้อาคารตามข้อกำหนดข้างต้นให้เป็นไปตามเงื่อนไขดังนี้

(1) อัตราส่วนพื้นที่ว่างรอบอาคารไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ดินแปลงที่จะขออนุญาตก่อสร้าง

(2) ความสูงของอาคารที่จะขออนุญาตก่อสร้างไม่เกิน 12 เมตร หรือ 2 ชั้น วัดจากระดับถนนถึงส่วนที่สูงสุดอาคาร

(3) ระยะเวลาขออนุญาตอาคาร

3.1 อาคารข้างเคียง 4 เมตร

3.2 จากแนวเขตที่ดิน 2 เมตร

3.3 จากแนวเขตทางสาธารณะ 4 เมตร

3.4 จากแนวเขตโบราณสถาน 20 เมตร

4.15.10 การใช้พื้นที่ประเภทสถาบันการศึกษา (ส2)

กำหนดการใช้พื้นที่เพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ หรือสาธารณะประโยชน์เท่านั้น ทั้งนี้อาคารตามข้อกำหนดข้างต้นให้เป็นไปตามเงื่อนไขดังนี้

(1) อัตราส่วนพื้นที่ว่างรอบอาคารไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ดินแปลงที่จะขออนุญาตก่อสร้าง

(2) ความสูงของอาคารที่จะขออนุญาตก่อสร้างไม่เกิน 12 เมตร หรือ 2 ชั้น วัดจากระดับถนนถึงส่วนที่สูงสุดอาคาร

(3) ระยะเวลาขออนุญาตอาคาร

3.1 อาคารข้างเคียง 4 เมตร

3.2 จากแนวเขตที่ดิน 2 เมตร

3.3 จากแนวเขตทางสาธารณะ 4 เมตร

3.4 จากแนวเขตโบราณสถาน 20 เมตร

4.16 การใช้พื้นที่ในเมืองโบราณอุทอง ห้ามไม่ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินดังต่อไปนี้

- 4.16.1 โรงงานทุกจำพวกที่มีพื้นที่อาคารรวมกันเกิน 1000 ตารางเมตร
- 4.16.2 ไม่เป็นสถานที่บรรจุก๊าซ กฎหมายว่าด้วยการบรรจุก๊าซปิโตรเลียม
- 4.16.3 ไม่เป็นสถานที่เลี้ยงสัตว์เพื่อการค้า
- 4.16.4 ไม่เป็นสถานที่กำจัดมูลฝอย
- 4.16.5 ไม่เป็นสถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ
- 4.16.6 โรงแรมตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม
- 4.16.7 จัดสรรที่ดินทุกประเภท
- 4.16.8 ร้านขายอาหาร เครื่องดื่มที่มีการบริการร้องเพลง (คาราโอเกะ)
- 4.16.9 ร้านขายเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ ประเภทที่มีที่นั่งสำหรับลูกค้า
- 4.16.10 โรงมหรสพตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร
- 4.16.11 สถานที่ซื้อขาย – เก็บวัสดุ
- 4.16.12 สุสานและฌาปนสถานตามกฎหมายว่าด้วยสุสานและฌาปนสถาน
- 4.16.13 ไซโลเก็บผลผลิตทางการเกษตร
- 4.16.14 คลังสินค้าสถานที่เก็บ พัก ถ่ายสินค้า พื้นที่รวมกันเกิน 100 ตารางเมตร
- 4.16.15 การประกอบพาณิชย์กรรมประเภทห้องแถว ตึกแถว อาคารใหญ่พิเศษ
อาคารสูง อาคารชุด
- 4.16.16 โรงฆ่าสัตว์ หรือโรงพักสัตว์ ตามกฎหมายว่าด้วยการฆ่าสัตว์
- 4.16.17 อาคารที่อยู่อาศัยที่มีพื้นที่อาคารรวมกันเกิน 200 ตารางเมตร
- 4.16.18 ห้องแถวห้องชุด อาคารชุด หอพัก มีพื้นที่อาคารรวมกันเกิน 200 ตาราง
เมตร
- 4.16.19 อาคารชั้นเดียวหรือพื้นที่รวมกันทุกชั้นเกิน 1000 ตารางเมตร

4.17 แนวคิดโบราณสถานที่ยังมีการใช้สอย (Living monument)

โบราณสถานที่ยังมีการใช้สอยกิจกรรม และใช้ประโยชน์ โดยมนุษย์ตามหน้าที่ของโบราณสถานเดิมจนถึงปัจจุบัน มีหลายประเภท ในระดับเมืองประวัติศาสตร์ ย่านประวัติศาสตร์ และ โบราณสถาน เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ป้อมปราการ หรือคูคลองโบราณ³

โดยเมืองโบราณอุทงมีความเป็นชุมชนเมืองมานานแล้ว โดยมีชุมชนอาศัยอยู่ร่วมกับโบราณสถานในพื้นที่ของเมืองโบราณเดิม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับชุมชนในด้านของพุทธศาสนา

แนวคิดโบราณสถานที่ยังมีการใช้สอย ช่วยในการปรับปรุงภูมิทัศน์และอนุรักษ์พื้นที่โบราณสถาน ด้วยวิธีการปรับปรุงภูมิทัศน์เป็นพื้นที่สวนสาธารณะนันทนาการและพักผ่อน ที่เอื้อประโยชน์แก่ชุมชน ในขณะที่ชุมชนเองก็ช่วยในการสอดส่องดูแลโบราณสถานในชุมชน ทำให้ชาวบ้านและโบราณอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกันอย่างสมดุล

4.18 แนวทางการพัฒนาเมืองโบราณอุทงในแนวคิดโบราณสถานที่มีการใช้สอย (Living monument)

วิธีการนำเสนอแนวทางการพัฒนาเมืองโบราณอุทงในแนวคิดโบราณสถานที่มีการใช้สอย (Living monument) เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาการใช้พื้นที่ผิดประเภทของศูนย์ราชการในเมืองโบราณอุทง สามารถแบ่งเป็น 2 ทางเลือก ได้แก่

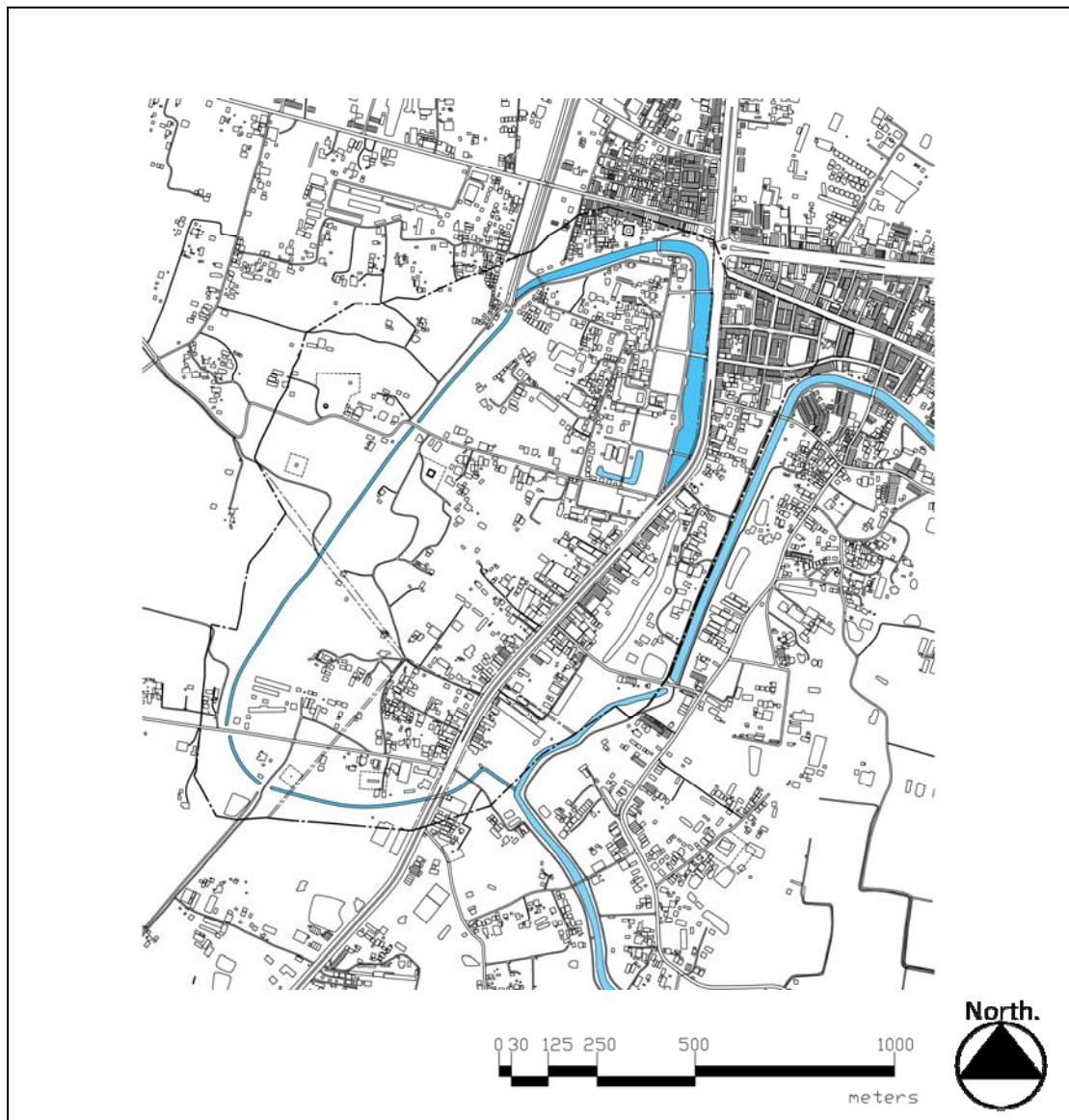
4.18.1. อนุญาตให้ศูนย์ราชการและโรงเรียนเปิดทำการปกติจนกว่าจะยกเลิกสัญญาเช่าที่ จนกว่าจะหาพื้นที่โยกย้ายที่เหมาะสมได้

4.18.2. โยกย้ายศูนย์ราชการออกจากพื้นที่เมืองโบราณอุทง โดยอาคารของศูนย์ราชการที่มีสภาพดีและพื้นที่หลังจากการโยกย้ายจะถูกนำไปพัฒนาเพื่อสาธารณะประโยชน์สำหรับชุมชน

4.19 แนวคิดในการออกแบบวางผัง

จากแนวคิดโบราณสถานที่ยังมีการใช้สอย อยู่ร่วมกับชุมชน ดังนั้นการการปรับปรุงพื้นที่ว่างภายหลังจากโยกย้ายศูนย์ราชการไปแล้ว มีแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่ว่างดังกล่าวเพื่อเป็นสวนสาธารณะของชุมชนขนานไปกับคูเมืองโบราณ เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนและนันทนาการแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว และเปิดมุมมองจากแนวถนนมาลัยแมนมายังแนวคูเมืองโบราณให้มองเห็นได้ชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงพื้นที่ลานโล่งด้านหน้าอาคารที่ว่าการอำเภอเดิมให้เป็นลานกิจกรรมเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชน และจัดเตรียมงานเทศกาลประจำปี

³ มาตรฐานการดูแลโบราณสถาน, ความหมายและความสำคัญของโบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและจดหมายเหตุ (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2554). หน้า 166.

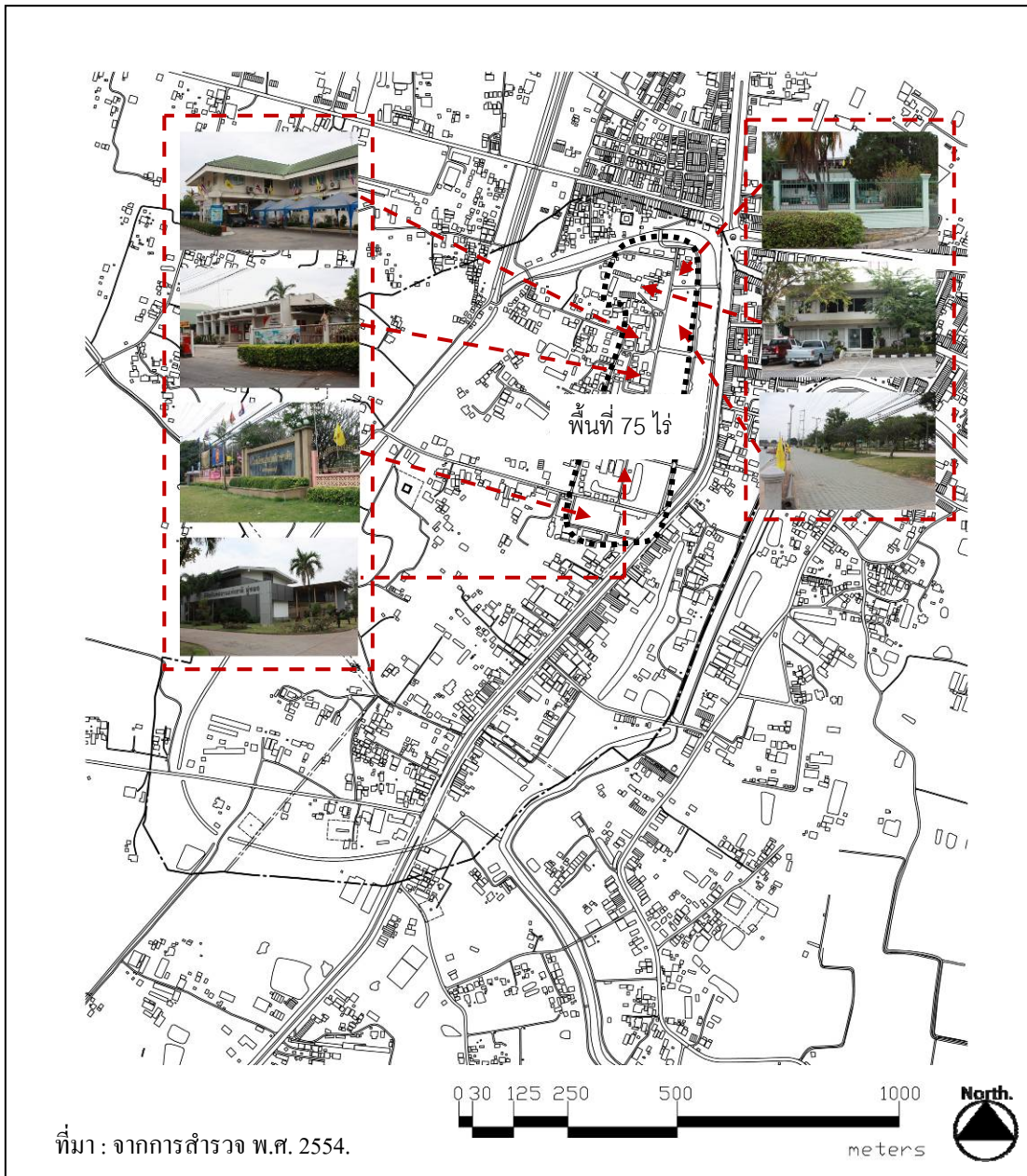
ภาพผังที่ 4-3 แสดงสภาพปัจจุบันพื้นที่เมืองโบราณอุทอง

สัญลักษณ์

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

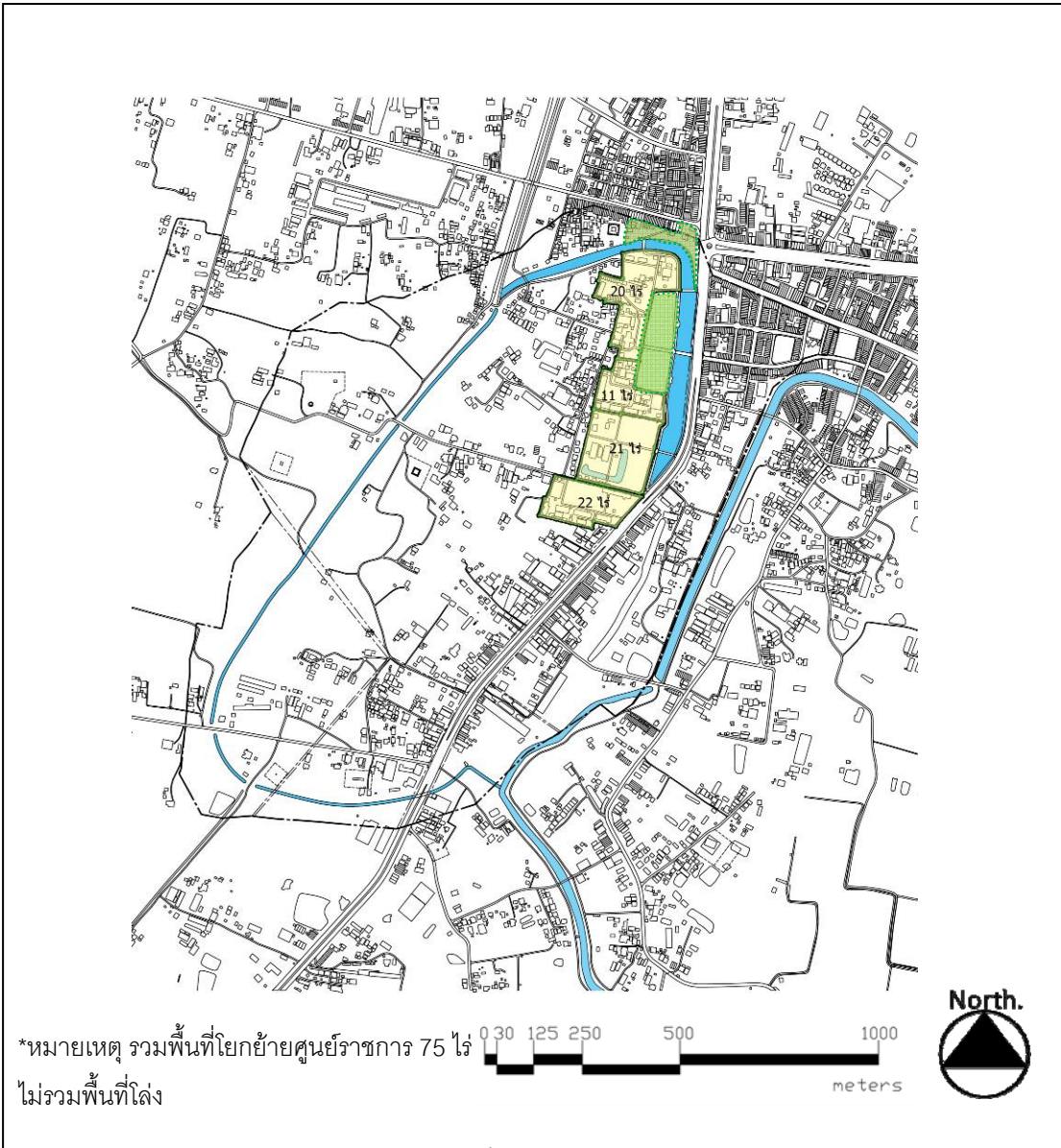

นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิติ 5374125725

ผังที่ 4-4 แสดงตำแหน่งและขอบเขตของศูนย์ราชการในพื้นที่เมืองโบราณอุทอง

<p>สัญลักษณ์</p> <p>..... แสดงขอบเขตศูนย์ราชการ</p>	<p>ภาควิชาภูมิสถาปัตย์กรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	
<p>นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนสิต 5374125725</p>		

*หมายเหตุ รวมพื้นที่โยกย้ายศูนย์ราชการ 75 ไร่
ไม่รวมพื้นที่โล่ง

ภาพผังที่ 4-5 แสดงแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่บริเวณศูนย์ราชการภายในเมืองโบราณอู่ทอง

<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> พื้นที่โล่งเดิมและสวนสาธารณะของเมือง แนวพื้นที่สีเขียวที่ปรับปรุงหลังจากโยกย้ายศูนย์ราชการ เนื้อที่ 74 ไร่ 	<p>ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	
<p>นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิสิต 5374125725</p>		

4.20 แนวคิดในการปรับปรุงอาคารและพื้นที่อาคารราชการอื่นๆ ภายหลังจากการโยกย้าย

ภายหลังจากการโยกย้ายหน่วยงานราชการออกจากพื้นที่เมืองโบราณอุทงแล้ว แนวคิดในการประเมินสภาพอาคารหน่วยงานราชการเดิม โดยพิจารณาถึงสภาพภายนอกอาคาร คุณค่าและความสำคัญ รูปแบบอาคาร เพื่อปรับปรุงรูปแบบอาคารให้สามารถสื่อถึงความเป็นเมืองโบราณ และนำไปใช้ประโยชน์อาคารอย่างอื่นหรือ รื้อถอนออกเพื่อรองรับแผนในการพัฒนาต่อไป

4.20.1. แนวคิดในการปรับปรุงอาคารและพื้นที่อาคารราชการอื่นๆ ภายหลังจากการโยกย้าย

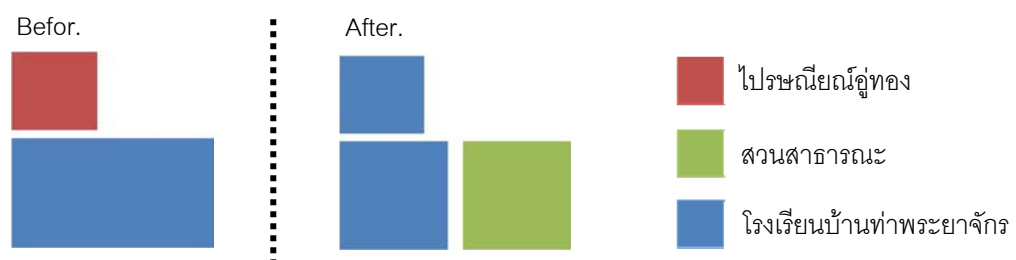
ในส่วนของที่ว่าการอำเภอเดิม เนื่องจากมีสภาพที่สมบูรณ์สามารถใช้ประโยชน์อาคารอย่างอื่นได้ เช่น ปรับปรุงให้เป็นสำนักงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือ ททท. เพื่อรับผิดชอบงานในส่วนของการท่องเที่ยวในเขตอำเภออุทง

รูปภาพที่ 4-11 แสดงรูปด้านอาคารที่ว่าการอำเภออุทงเดิม
(ที่มา : <http://www.panoramio.com>)

4.20.2. แนวคิดในการปรับปรุงโรงเรียนอนุบาลบ้านท่าพระยาจักร

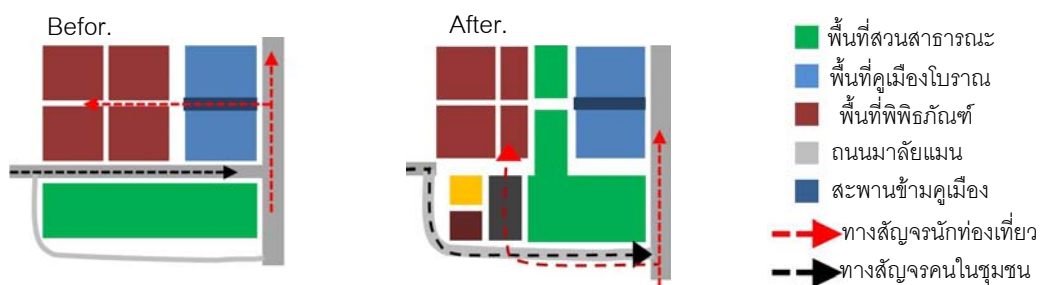
มีแนวคิดในการปรับปรุงพื้นที่โรงเรียนบ้านท่าพระยาจักรโดยสละพื้นที่โรงเรียนด้านที่ติดกับแนวคูเมืองโบราณเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สวนสาธารณะ ส่วนพื้นที่ข้างเคียงโรงเรียนอนุบาลบ้านท่าพระยาจักรคือพื้นที่อาคารไปรษณีย์อุทงเดิมที่มีการโยกย้ายออกไปมีแนวคิดในการผนวกพื้นที่ให้เป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนอนุบาลบ้านท่าพระยาจักรเพื่อชดเชยพื้นที่ บริเวณพัฒนาไปเป็นสวนสาธารณะ

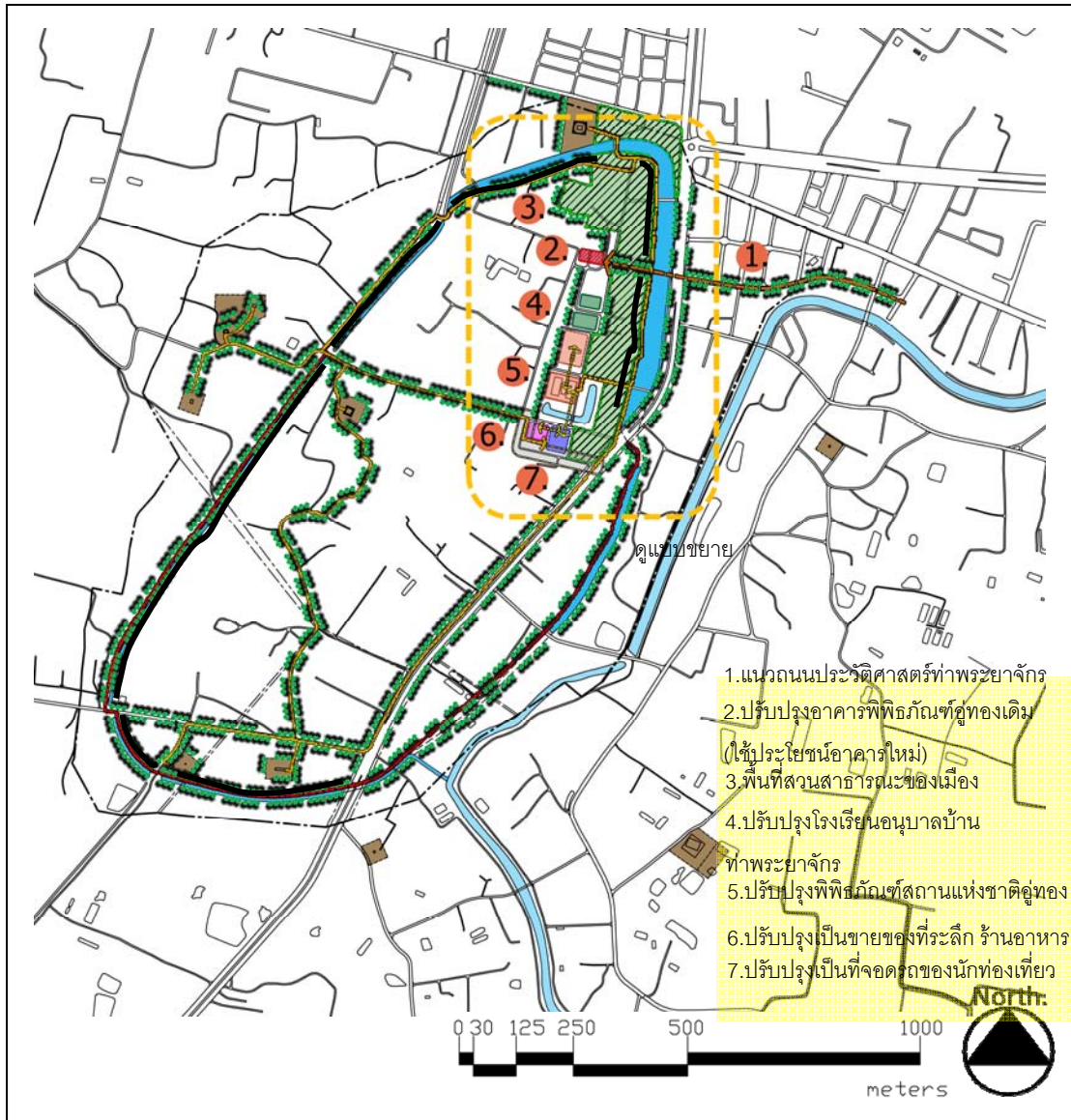
รูปภาพที่ 4-12 แสดงแนวคิดในการปรับปรุงพื้นที่โรงเรียนอนุบาลบ้านท่าพระยาจักร

4.20.3. แนวคิดในการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุทง

มีแนวความคิดในการปรับปรุงพื้นที่ด้านหน้า (ติดคูเมืองโบราณ) ซึ่งเป็นที่จอดรถเดิมและพื้นที่โล่งในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุทง ปรับเปลี่ยนเส้นเข้าหลักของนักท่องเที่ยวเพื่อแลกกับพื้นที่เชื่อมต่อสวนสาธารณะ ผนวกพื้นที่ของโรงเรียนอุทงศึกษา (โรงเรียนอาชีวศึกษา) หลังจากโยกย้ายแล้วเป็นที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวก ร้านอาหาร ศูนย์ขายของที่ระลึก และสำนักงานย่อยของหน่วยศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี

รูปภาพที่ 4-13 แสดงแนวคิดในการปรับปรุงพื้นที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุทง

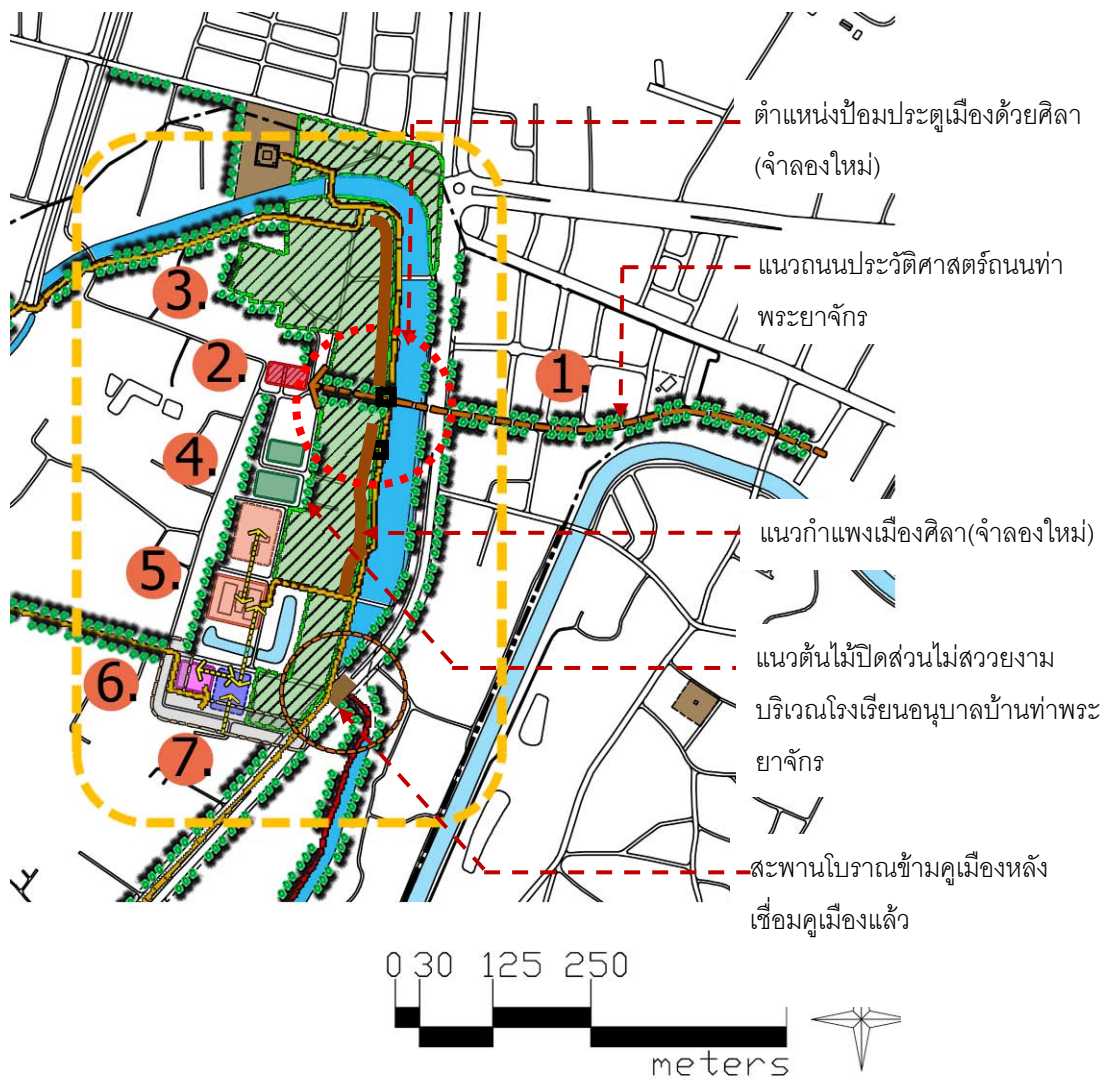
ผังที่ 4-7 แสดงแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่เมืองโบราณอุทง

<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> พื้นที่สวนสาธารณะของชุมชน กลุ่มอาคารที่ว่าการอำเภออุทงเดิม (อาคารใช้ใหม่) พื้นที่โรงเรียนอนุบาลบ้านท่าพระยาจักร พื้นที่ปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทง พื้นที่ปรับปรุงเป็นขายของที่ระลึกและร้านอาหาร พื้นที่ปรับปรุงเป็นที่จอดรถนักท่องเที่ยว 	<p>ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	
<p>นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิสิต 5374125725</p>		

4.21 งานปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อสื่อความหมายทางประวัติศาสตร์

4.21.1. แนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนประวัติศาสตร์ท่าพระยาจักร

จัดหางบประมาณเพื่อปรับปรุงย่านอาคารพาณิชย์ ควบคุมรูปแบบอาคารให้มีรูปแบบที่เป็นเอกภาพ เพิ่มป้ายสื่อความหมายที่ให้ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์และความสำคัญของถนนท่าพระยาจักร รวมถึงแก้ไขปัญหาความไม่เป็นระเบียบบนทางเท้า เช่น สายไฟฟ้าบนทางเท้าและรูปแบบของ Street Furniture ที่ไม่สื่อถึงความเป็นเมืองโบราณ ขยายทางเท้าในบริเวณแนวถนนท่าพระยาจักรเพื่อปลูกต้นไม้พืชร่มรื่นในการสร้างความร่มรื่นให้แก่ถนนท่าพระยาจักร โดยใช้เลือกใช้วัสดุผิวทางเดินที่เป็นอิฐหรือวัสดุเดียวกัน กับโบราณสถานโดยใช้ทางเท้าและแนวต้นไม้ช่วยนำสายตาและเชื่อมต่อไปยังป้อมประตูเมืองคูทอง

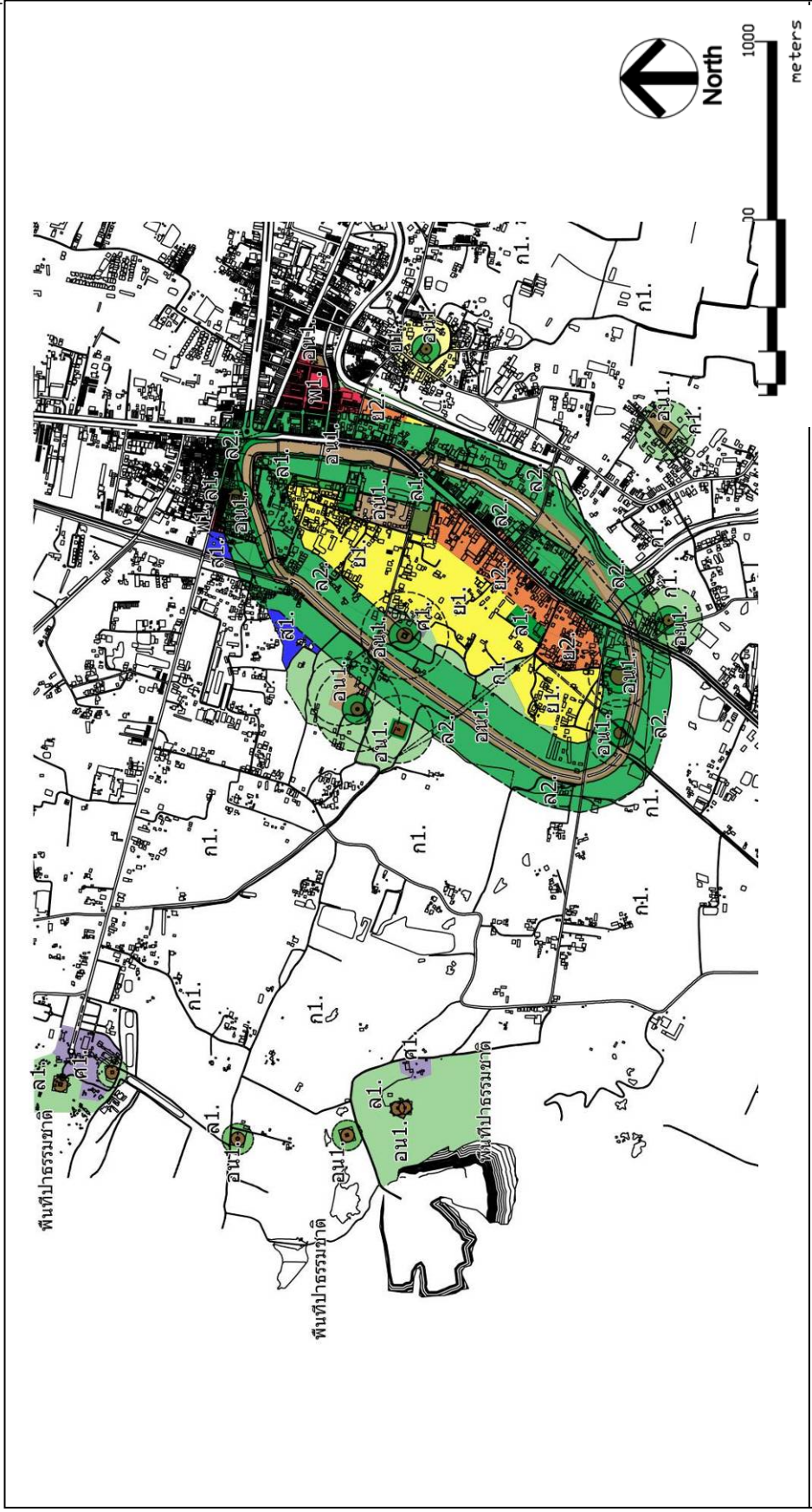

รูปภาพที่ 4-14 แนวคิดการปรับปรุงพื้นที่บริเวณถนนท่าพระยาจักรและสวนสาธารณะของชุมชน

4.21.2.ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณสวนสาธารณะจากการโยกย้ายศูนย์ราชการ

โดยการจำลองแนวกำแพงเมืองศิลาขึ้นมาใหม่บริเวณสวนสาธารณะริมคูเมืองโบราณ ด้านหน้าที่ว่าการอำเภออุทง เพื่อช่วยในการสื่อความหมายของพื้นที่เมืองโบราณ โดยเปิดมุมมอง จากถนนมาลัยแมนมายังแนวคูเมืองโบราณและแนวกำแพงเมืองที่จำลองขึ้นมาใหม่ บริเวณที่ว่าการอำเภออุทงเดิมทำให้ผู้ที่สัญจรไปมาสามารถรับรู้และเข้าใจความเป็นเมืองโบราณได้ง่ายขึ้น มากกว่าการรับรู้จากแนวคูเมืองโบราณเพียงอย่างเดียว

เพิ่มป้ายสื่อความหมายเพื่อให้ความรู้แก่ผู้มาใช้สวนสาธารณะ บริเวณทางเดินของ สวนสาธารณะเพื่อให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ไปด้วย นอกเหนือจากการพักผ่อนในสวนสาธารณะ

ภาพผังที่ 4-12. ผังแม่บทเมืองโบราณคูเมืองเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานจากการศึกษา

	<p>ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นายมนต์ เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิติ 5374125725</p>
<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ พื้นที่ส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปและวัฒนธรรมของชาติ (อน.1) ■ พื้นที่พาณิชย์กรรมบริการการค้าในชุมชน (พ.1) ■ พื้นที่รักษาสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกษตรกรรม (ก.1) ■ พื้นที่โล่งและพื้นที่นันทนาการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมจากเขตพื้นที่ จากคูเมืองระยะ 20 เมตร (ล.2) ■ การใช้พื้นที่ประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการรอบโบราณสถานในระยะ 20 เมตร (ล.1) ■ พื้นที่อยู่อาศัยหนาแน่นโดย (ย.1) ■ พื้นที่สถาบันราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ (ส.1) ■ พื้นที่สถาบันศาสนา (ค.1) ■ พื้นที่สถาบันการศึกษา (ศ.2) 	

บทที่ 5

เส้นทางท่องเที่ยวและผลการออกแบบภูมิทัศน์

5. เส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณอู่ทอง

5.1 เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์

จากการศึกษาข้อมูลและผลการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่าเมืองโบราณอู่ทองมีจุดแข็งที่ควรส่งเสริมในด้านการอนุรักษ์และท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ในสมัยทวารวดี เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของเมืองโบราณอู่ทองเป็นที่ราบและเนินเขา ทำให้สภาพทางธรรมชาติค่อนข้างสมบูรณ์ มีทิวทัศน์ที่สวยงามมีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพิ่ม หรือเป็นจุดพักผ่อน วิวาระหว่างการเที่ยวชม

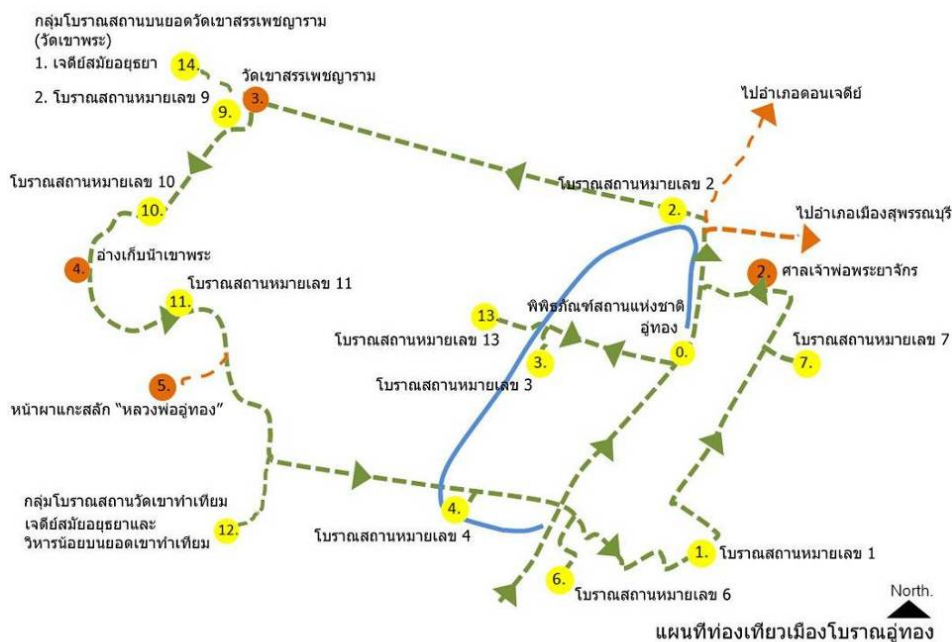
ภาพที่ 5-1 สถานที่ท่องเที่ยวเมืองโบราณอู่ทอง
(ที่มา : ปรับปรุงจาก www.Google Earth.com. พ.ศ.2555)

ภาพที่ 5-2 แนวคิดการใช้ยานพาหนะในการท่องเที่ยว
(ที่มา : 49-banner-bikes_LANDSCAPE_051910,
<http://www.ecotourism.mju.ac.th/Dsc00286.jpg>)

5.2 แนวคิดในการจัดเส้นทางท่องเที่ยว

เมืองโบราณคู่มือท่องเที่ยวนอกจากจะมีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจแล้ว สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นธรรมชาติที่มีความสมบูรณ์ มีแนวภูเขาสลับกับที่ราบ ให้ทัศนียภาพที่สวยงามและเงียบสงบ ดังนั้นแนวคิดในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวจึงอาศัยการใช้แนวถนนเดิม ลี้กเฉียงการตัดถนนใหม่และทำลายสภาพธรรมชาติและบรรยากาศของเมืองโบราณ โดยอาศัยการปรับปรุงและขยายเส้นทางรองรับยานพาหนะในการท่องเที่ยว เลือกใช้ยานพาหนะที่ไม่ก่อมลพิษทางเสียงที่จะทำลายความสงบ โดยใช้รถฟ่วงล้อยาง และรถจักรยาน สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มขนาดใหญ่และกลุ่มเล็กๆ นอกเหนือจากการใช้รถยนต์ส่วนบุคคลในการท่องเที่ยว

ภาพที่ 5-3 ผังแนวคิดเส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณคู่มือ

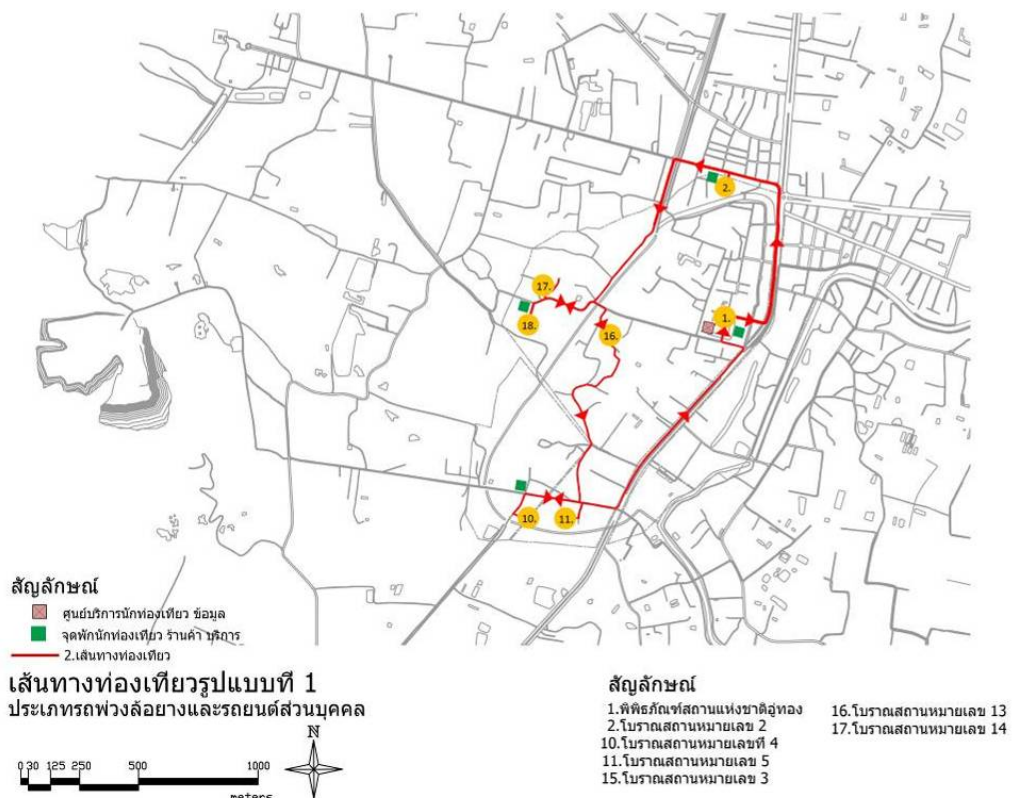
5.2.1 เส้นทางการสัญจรเพื่อการท่องเที่ยว

โดยการกำหนดเส้นทางในการท่องเที่ยวเมืองโบราณอู่ทอง จะใช้ระยะทางกับระยะเวลาในการท่องเที่ยว ในการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งสามารถแบ่งรูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

5.2.1.1 เส้นทางท่องเที่ยวแบบที่ 1

1. โดยรถพ่วงล้อยางหรือรถยนต์ส่วนบุคคล

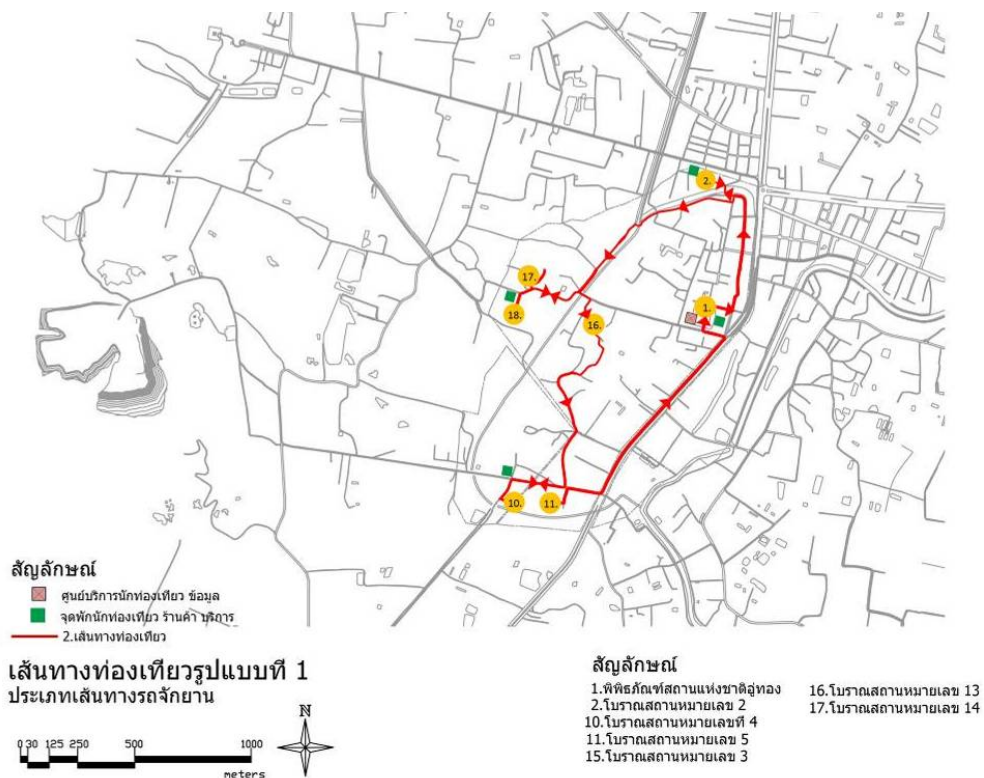
เป็นเส้นทางที่มีระยะทางสั้นและกระชับมากที่สุด เป็นเส้นทางท่องเที่ยวทั่วไป เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมืองโบราณอู่ทองโดยแวะชมโบราณสถานที่มีความสำคัญภายในคูเมืองโบราณ โดยเริ่มจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอู่ทอง ขึ้นไปทางทิศเหนือชมโบราณสถานหมายเลข 2 โบราณสถานหมายเลข 13 โบราณสถานหมายเลข 14 โบราณสถานหมายเลข 3 ลงไปด้านทิศใต้ชมโบราณสถานหมายเลข 4 โบราณสถานหมายเลข 5 แล้วกลับมาที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวตามเดิม รวมระยะทาง 5,830 เมตร ใช้เวลาประมาณ 1.30 นาที โดยแวะชมโบราณสถาน 6 จุด (ภาพที่ 4-6.)

ภาพผังที่ 5-1 แผนที่แสดงเส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณอู่ทองแบบที่ 1 โดยรถพ่วงล้อยาง

2. โดยรถจักรยาน

การสัญจรโดยรถจักรยานโดยมีจุดประสงค์การท่องเที่ยวและลำดับเส้นทางการท่องเที่ยวเหมือนกับการสัญจรโดยรถพ่วงล้ออย่าง แต่ใช้เส้นทางเลียบริมคูเมืองด้านทิศตะวันออกขึ้นไปทางเหนือเพื่อความปลอดภัยจากการใช้ถนนมาลัยแมน โดยมีการปรับปรุงเพิ่มช่องทางจักรยานและปรับปรุงภูมิทัศน์ริมคูเมืองโบราณให้ร่มรื่นโดยเชื่อมต่อพื้นที่สีเขียวไปยังสะพานข้ามคูเมืองด้านทิศเหนือ ต่อไปยังโบราณสถานหมายเลข 2 รวมระยะทาง 5,680 เมตร ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง โดยแวะชมโบราณสถาน 6 จุด (ภาพที่4-7.)

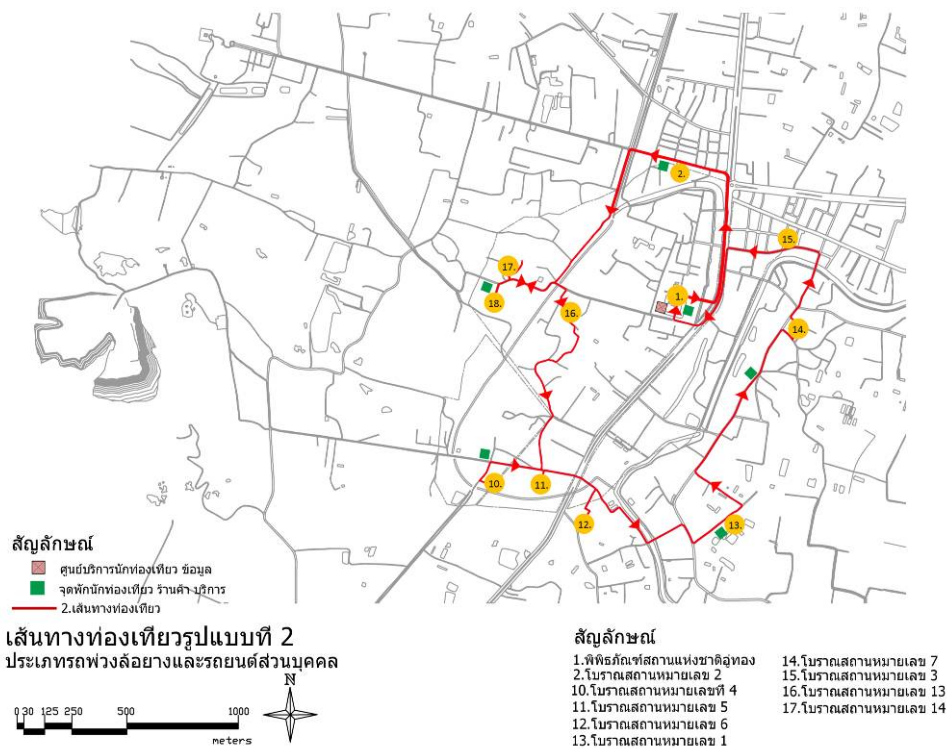
ภาพที่ 5-2 ผังแสดงเส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณอุทองแบบที่ 1 โดยจักรยาน

5.2.1.2 เส้นทางท่องเที่ยวแบบที่ 2

1. โดยรถพ่วงล้อหรือรถยนต์ส่วนบุคคล

โดยมีจุดประสงค์แบบเดียวกันกับเส้นทางท่องเที่ยวแบบที่ 1 เป็นเส้นทางท่องเที่ยวระยะสั้นปานกลาง โดยเริ่มต้นจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทอง ขึ้นไปทางทิศเหนือชมโบราณสถานหมายเลข 2 โบราณสถานหมายเลข 13 โบราณสถานหมายเลข 14 โบราณสถานหมายเลข 3 ลงไปด้านทิศใต้ชมโบราณสถานหมายเลข 4 โบราณสถานหมายเลข 5 และกลุ่มโบราณสถานด้านทิศตะวันออก ได้แก่ โบราณสถานหมายเลข 6

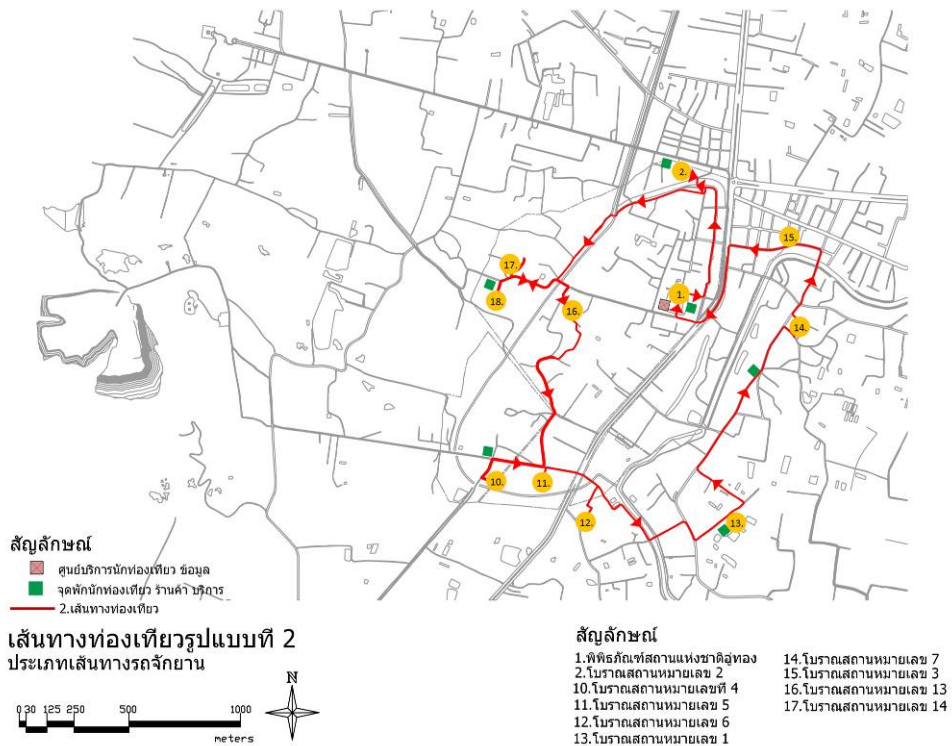
โบราณสถานหมายเลข 1 โบราณสถานหมายเลข 7 และสักการะศาลเจ้าพ่อพระยาจักร แล้วกลับเข้าสู่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุทองตามเดิม รวมระยะทาง 8,760 เมตร ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง30 นาที โดยแวะชมโบราณสถาน 9 จุด (ภาพที่4-8.)

ภาพที่ 5-3 ผังแสดงเส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณอุทองแบบที่ 2โดยรถพ่วงล้อยาง

2. โดยรถจักรยาน

การสัญจรโดยรถจักรยานโดยมีจุดประสงค์การท่องเที่ยวและลำดับเส้นทางท่องเที่ยวเหมือนกับการสัญจรโดยรถพ่วงล้อยาง (2.1) แต่ใช้เส้นทางเลียบริมคูเมืองด้านทิศตะวันออกขึ้นไปทางเหนือเพื่อความปลอดภัยจากการใช้ถนนมาลัยแมน โดยมีการปรับปรุงเพิ่มช่องทางจักรยานและปรับปรุงภูมิทัศน์ริมคูเมืองโบราณให้ร่มรื่นโดยเชื่อมต่อกับพื้นที่สีเขียวไปยังสะพานข้ามคูเมืองด้านทิศเหนือ ต่อไปยังโบราณสถานหมายเลข 2 รวมระยะทาง 8,600 เมตร ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง โดยแวะชมโบราณสถาน 9 จุด (ภาพที่4-9.)

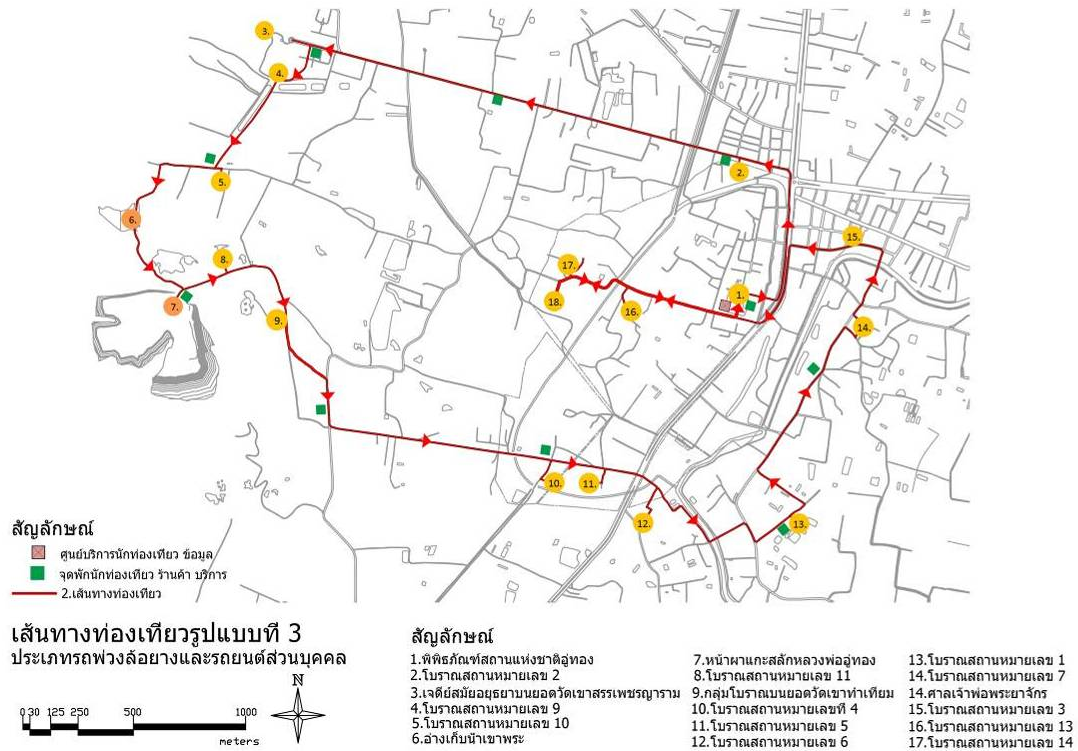

ภาพที่ 5-4 ผังแผนที่แสดงเส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณอู่ทองแบบที่ 2 โดยจักรยาน

5.2.1.3 เส้นทางท่องเที่ยวแบบที่ 3

1. โดยรถพ่วงล้อยางหรือรถยนต์ส่วนบุคคล

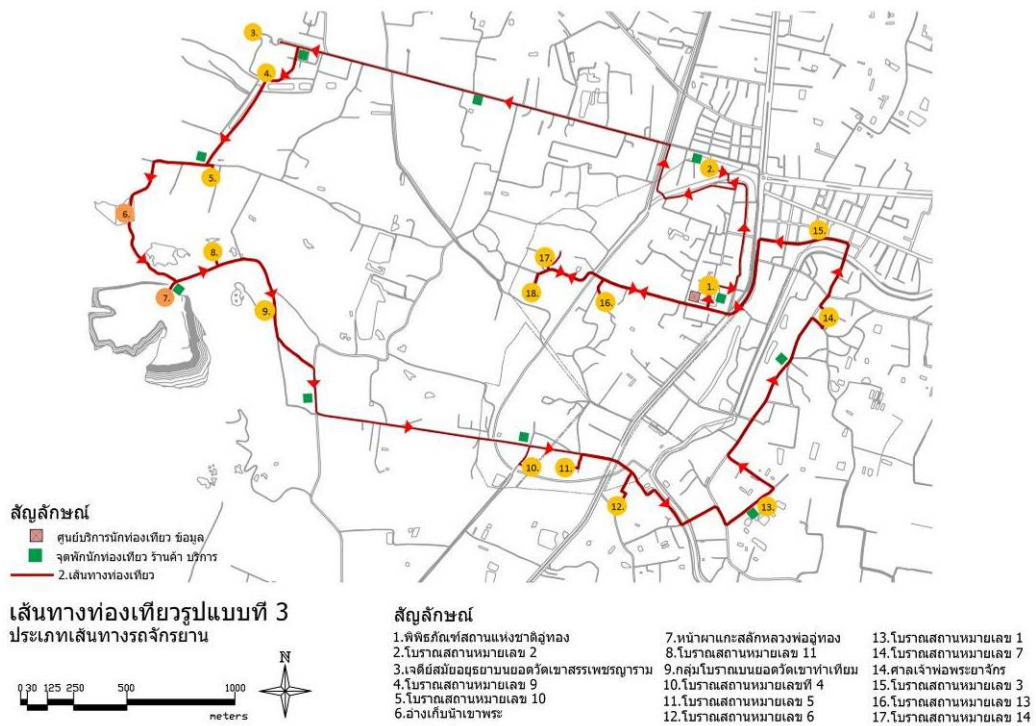
เป็นเส้นทางท่องเที่ยวระยะทางค่อนข้างยาว สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลาและมีความสนใจประวัติศาสตร์อย่างละเอียด โดยชมกลุ่มโบราณสถานด้านทิศตะวันออกและโบราณสถานทิศตะวันตก โดยเริ่มต้นจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอู่ทอง ขึ้นไปทางทิศเหนือชมโบราณสถานหมายเลข 2 กลุ่มโบราณสถานวัดเขาสุวรรณแพศยาภิราม โบราณสถานหมายเลข 9 โบราณสถานหมายเลข 10 แวะพักจุดชมวิวยุทธมณฑลอ่างเก็บน้ำเขาพระ พระพุทธรูปแกะสลักบนหน้าผาหลวงพ่อกู่ทองที่ใหญ่ที่สุดในโลก โบราณสถานหมายเลข 11 กลุ่มโบราณสถานบนยอดวัดเขาทำเทียม โบราณสถานด้านทิศใต้โบราณสถานหมายเลข 4 โบราณสถานหมายเลข 5 เชื่อมต่อไปยังโบราณสถานหมายเลข 6 โบราณสถานหมายเลข 1 โบราณสถานหมายเลข 7 และสักการะศาลเจ้าพ่อพระยาจักร กลับเข้าสู่เมืองโบราณอู่ทองชมโบราณสถานหมายเลข 3 โบราณสถานหมายเลข 13 โบราณสถานหมายเลข 14 และกลับศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอู่ทอง รวมระยะทาง 14,250 เมตร ใช้เวลาประมาณ 4 ชั่วโมง โดยแวะชมโบราณสถาน 13 จุด (ภาพที่4-10.)

ภาพที่ 5-5. แผนที่แสดงเส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณอู่ทองแบบที่ 3 โดยรถพ่วงล้อยาง

2. โดยรถจักรยาน

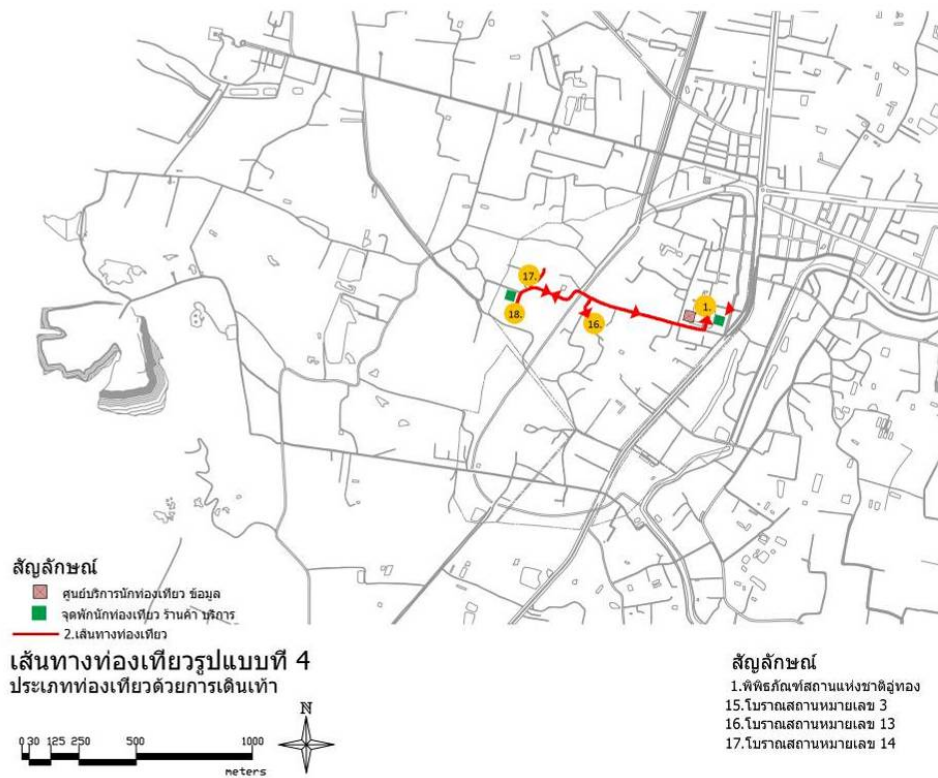
การสัญจรโดยรถจักรยานโดยมีจุดประสงค์การท่องเที่ยวและลำดับเส้นทางท่องเที่ยวเหมือนกับการสัญจรโดยรถพ่วงล้อยาง (3.1) แต่ใช้เส้นทางเลียบบูเมืองด้านทิศตะวันออกขึ้นไปทางเหนือเพื่อความปลอดภัยจากการใช้ถนนมาลัยแมน โดยมีการปรับปรุงเพิ่มช่องทางจักรยานและปรับปรุงภูมิทัศน์ริมคูเมืองโบราณให้ร่มรื่นโดยเชื่อมต่อกันที่สี่แยกไปยังสะพานข้ามคูเมืองด้านทิศเหนือ ต่อไปยังโบราณสถานหมายเลข 2 รวมระยะทาง 14,000 เมตร ใช้เวลาประมาณ 5 ชั่วโมง โดยแวะชมโบราณสถาน 13 จุด (ภาพที่ 4.11.)

ภาพที่ 5-6 แสดงเส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณอุทองแบบที่ 3 โดยจักรยาน

5.2.1.4 เส้นทางท่องเที่ยวโดยสัญจรทางเท้า

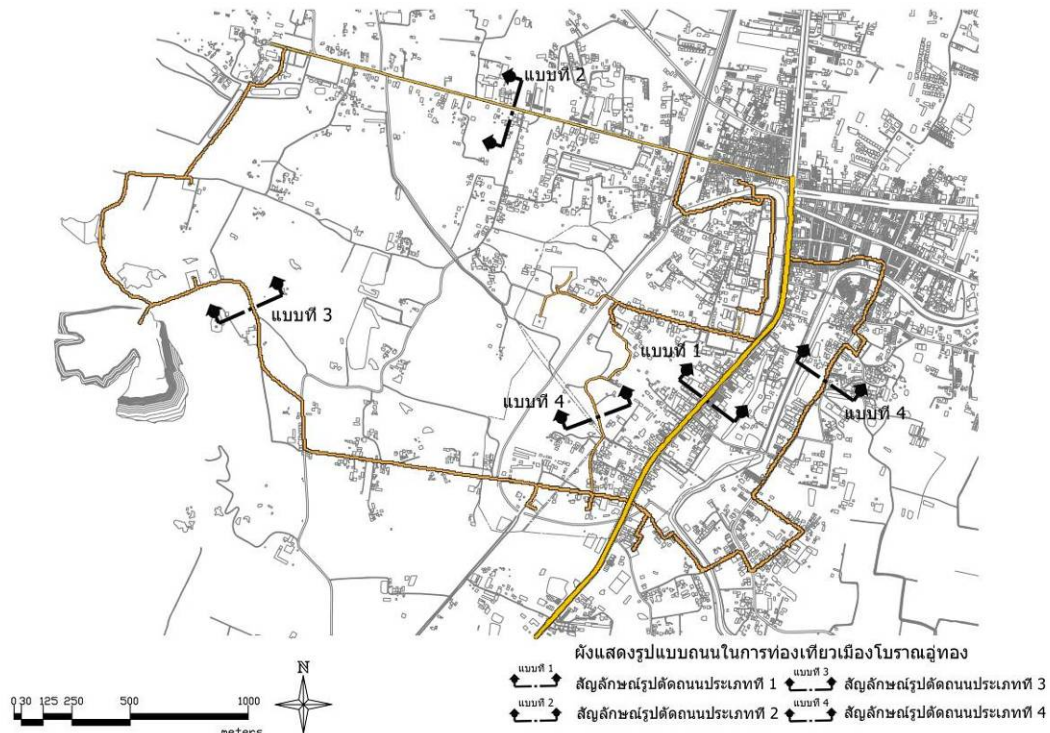
การท่องเที่ยวชมโบราณสถานด้วยการเดินเท้าเหมาะกับนักท่องเที่ยวที่ชอบการเดินสำรวจ เที่ยวชมลักษณะชุมชนและโบราณสถานอย่างใกล้ชิด (หรือถ้าหากมีข้อจำกัดด้านเวลาแต่อยากชมโบราณสถานทั้งหมด สามารถเดินชมจากเมืองโบราณจำลองได้) โดยเริ่มต้นจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุทองทางประตูด้านทิศใต้ ชมชุมชนทวารวดีพัฒนา ชมโบราณสถานหมายเลข 3 ชมโบราณสถานหมายเลข 13 ชมโบราณสถานหมายเลข 14 และเดินทางกลับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุทองโดยเส้นทางเดิม รวมระยะทาง 1,030 เมตร ใช้เวลาประมาณ 45 นาที โดยแวะชมโบราณสถาน 3 จุด (ภาพที่ 4.12.)

ภาพที่ 5-7 ผังแสดงเส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณอู่ทองแบบที่ 4 โดยการเดินเท้า

5.3 แนวคิดในการปรับปรุงถนนเพื่อการท่องเที่ยว

โดยมีแนวคิดมาจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการประหยัดพลังงานโดยการเลือกใช้จักรยาน และรถพ่วงล้อเป็นยานพาหนะหลักในการท่องเที่ยว เพื่อลดผลกระทบจากการใช้พลังงานเชื้อเพลิงลดการก่อมลพิษในอากาศที่จะทำลายบรรยากาศของเมืองโบราณอู่ทอง โดยสนับสนุนให้ใช้บริการการท่องเที่ยวสาธารณะที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวจัดไว้ให้มากกว่า การท่องเที่ยวโดยรถยนต์ส่วนบุคคล

ภาพที่ 5-8 ผังแสดงแนวตัดถนนและการใช้ยานพาหนะในการท่องเที่ยว

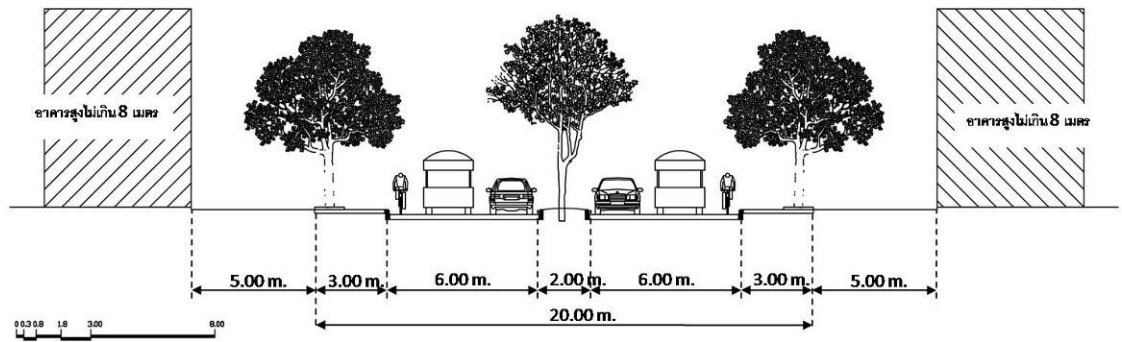
เนื่องจากสภาพปัจจุบันเมืองโบราณอุทงเป็นเมืองขนาดเล็ก ปริมาณรถยนต์การจราจรไม่หนาแน่น ซึ่งมีแนวคิดในการใช้เส้นทางเพื่อการท่องเที่ยว 2 แบบ ดังนี้

5.3.1 แนวคิดใช้ถนนเดิม โดยการเพิ่มช่องทางของรถพ่วงล้อยาง และช่องทางของรถจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการตีเส้นแบ่งช่องทางของรถพ่วงล้อยางและจักรยานในถนนเดิม ซึ่งเป็นถนนที่มีปริมาณรถยนต์อยู่แล้วและไม่มีปัญหาเรื่องการจราจรติดขัด

5.3.2 แนวคิดการเวนคืนที่ เนื่องจากพื้นที่เมืองโบราณอุทง เป็นพื้นที่ นสล.(เขตที่ดินซึ่งมีหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง) สามารถเวนคืนที่ได้ โดยใช้งบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจ่ายเงินชดเชยค่าขนย้ายและรื้อถอนจากการเวนคืน แนวคิดในการขยายช่องทางเพิ่มบางส่วนโดยขยายช่องทางฝั่งละเท่าๆกัน เพื่อให้ได้ภูมิทัศน์ถนนที่ดี มีความร่มรื่น ซึ่งจะเวนคืนเฉพาะบ้านเรือนที่ติดถนนที่ใช้ในการเที่ยวชมโบราณสถานและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเท่านั้น ซึ่งมีรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวทั้งหมด 4 ประเภทดังนี้

5.3.2.1 ถนนประเภทที่ 1 ถนนมาลัยแมนเดิม เป็นถนนสายหลักที่มีขนาดใหญ่ ปริมาณรถยนต์จะเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ซึ่งภายหลังจากการทำแผนอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณอุทงที่มีแผนในการเสนอการก่อสร้างถนนเลียบเมืองไปแล้ว ในส่วนของถนนมาลัยแมนเดิม จึงมีแนวคิดในการพัฒนาให้เป็นถนนเพื่อการท่องเที่ยว โดยอนุญาตเฉพาะรถยนต์ขนาดเล็กสัญจร

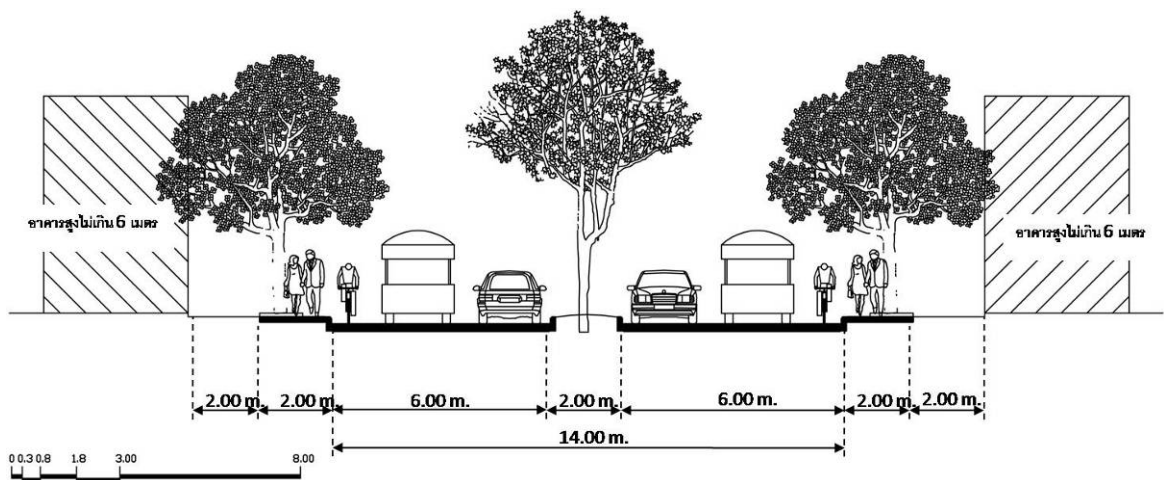
ได้เท่านั้น โดยมีการปรับลดช่องทางจราจรให้มีช่องทางน้อยลงพอเหมาะกับความหนาแน่นกับชุมชน (Local Road) โดยมีการแบ่งช่องทางของรถยนต์ขนาดเล็ก ช่องทางรถพ่วงล้อยางและช่องทางจักรยาน พร้อมกับการปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนให้สวยงามร่มรื่นด้วยพืชพรรณท้องถิ่น โดยมีแนวคิดดังนี้

รูปตัดที่ 5-4 รูปตัดถนนประเภทที่ 1 แสดงแนวคิดการใช้ยานพาหนะในการท่องเที่ยวถนนมาลัย

แมน

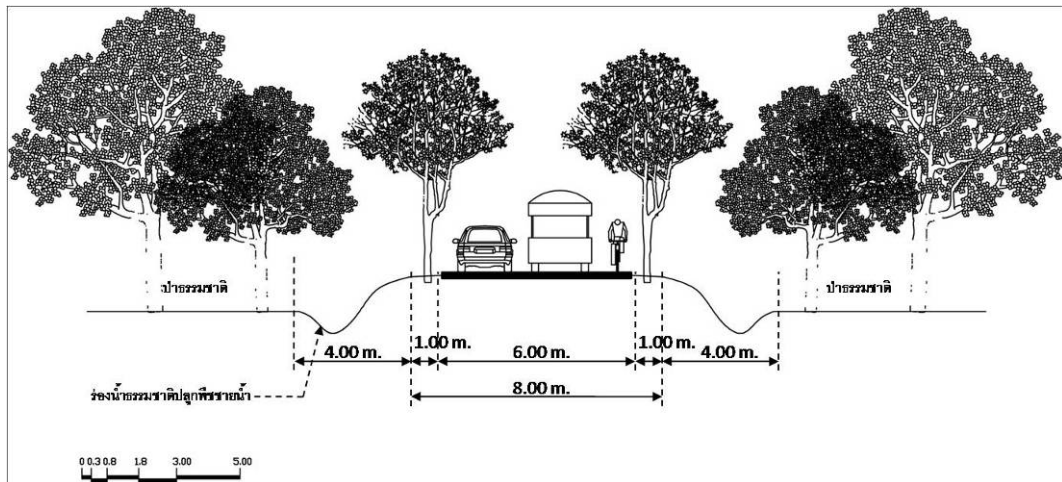
5.3.2.2 ถนนประเภทที่ 2 ถนนวินยานุโยคเป็นถนนสายรองซึ่งมีความกว้างทั้งหมด 22 เมตร รวมทางทำมุ่งหน้าเข้าสู่วัดเขาสรรเพชรญาราม เป็นถนนอยู่ในพื้นที่ของชุมชนและโรงเรียนอุทงศึกษา ซึ่งจากความกว้างของถนนเดิมสามารถพัฒนาเพื่อเป็นถนนรองรับการท่องเที่ยวได้ ไม่ต้องอาศัยการเวนคืนที่ โดยมีแนวคิดในการปรับปรุงถนนประเภทนี้เพื่อการท่องเที่ยวจะต้องมีความปลอดภัย ลดการก่อกมลภาวะทางเสียงรบกวนทำลายบรรยากาศชุมชน โดยมีแนวคิดดังนี้

รูปตัดที่ 5-5 รูปตัดถนนประเภทที่ 2 แสดงแนวคิดการใช้ยานพาหนะในการท่องเที่ยวถนนวินยานุ

โยค

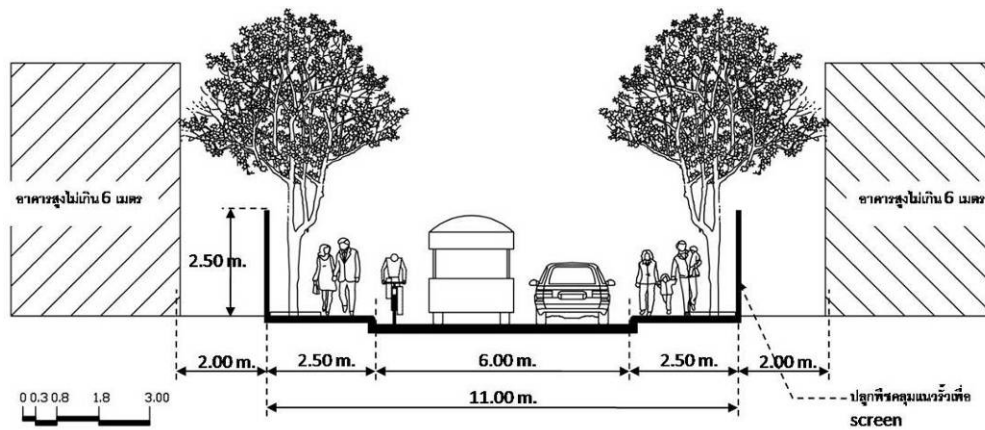
5.3.2.3 ถนนประเภทที่ 3 ถนนสายย่อย เป็นถนนดินบดอัดกว้าง 6 เมตรและมีไหล่ทาง สภาพแวดล้อมของถนนเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและป่าธรรมชาติที่ค่อนข้างสมบูรณ์ โดยการพัฒนาลำดับขั้นของถนนที่เกี่ยวข้องไม่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและก่อมลพิษน้อยที่สุด มีแนวความคิดการออกแบบเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติ สภาพปัจจุบันปริมาณรถที่สัญจรบนถนนเส้นนี้มีน้อย ส่วนมากเป็นเส้นทางของคนในชุมชนใช้เดินทางเพื่อทำการเกษตรกรรมเท่านั้น โดยมีแนวคิดดังนี้

รูปตัดที่ 5-6 รูปตัดถนนประเภทที่ 3 แสดงแนวความคิดการใช้ยานพาหนะในการท่องเที่ยวบริเวณเขาทำเทียม

5.3.2.4 ถนนประเภทที่ 3 ถนนสายย่อย เป็นถนนในชุมชน สร้างด้วยคอนกรีต

5.3.2.5 กว้าง 6 เมตรไม่มีทางเท้ามีการสร้างแนวรั้วติดถนนสาธารณะ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการเวนคืนที่บ้านพักอาศัยบางส่วน โดยรัฐจะชดเชยค่ารั้วถอน และขนย้าย ส่วนมากเป็นชุมชนทวารวดีพัฒนาที่อยู่ในเมืองโบราณคู่มือ ตามเส้นทางเที่ยวชมโบราณสถานหมายเลข 3, 4, 5 และ 13 รวมถึงเส้นทางชมโบราณสถานหมายเลข 1 เช่นกัน โดยมีแนวความคิดพัฒนาลำดับขั้นของถนนที่เกี่ยวข้องจะต้องเรียบง่าย มีระยะทางไม่ไกลมากเพื่อลดการรบกวนความสงบของชุมชน

รูปตัดที่ 5-7 รูปตัดถนนประเภทที่ 4 แสดงแนวคิดการใช้ยานพาหนะในการท่องเที่ยวในชุมชน
ทวารวดีพัฒนา

ภาพผังที่ 5-9 ผังเส้นทางท่องเที่ยวที่มีการเวนคืนที่ดินในเมืองโบราณคู่มือทอง

5.4 แผนผังแสดงเส้นทางท่องเที่ยวเมืองโบราณ

เนื่องจากเส้นทางท่องเที่ยวภายในเมืองอุทงส่วนมากเป็นกลุ่มโบราณสถานสมัยทวารวดีกว่า 14 แห่งที่ยังปรากฏอยู่ร่องรอย กระจายตัวอยู่ในเมืองโบราณอุทงและบริเวณรอบๆ ซึ่งมีระยะทางไม่ไกลมาก โบราณสถานแต่ละแห่งล้อมรอบด้วยพื้นที่ทางธรรมชาติและพื้นที่เกษตรกรรม เหมาะแก่การพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในระยะเวลาสั้นๆ

5.5 เส้นทางจักรยานท่องเที่ยวในเมืองโบราณอุทง

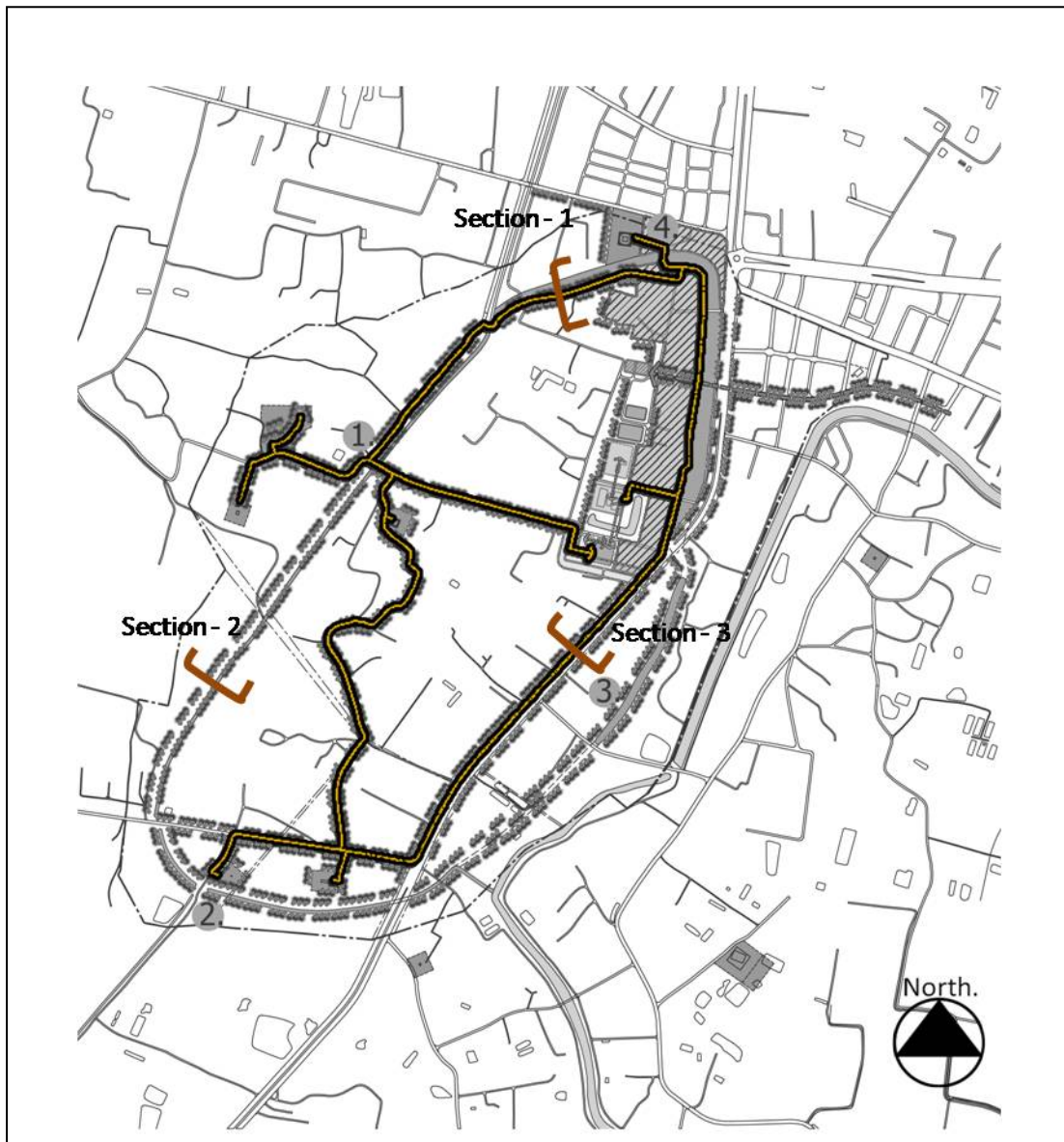
สามารถจำแนกเส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชนได้เป็น 2 แบบ โดยเส้นทางทั้ง 2 แบบสามารถเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานในจุดต่างๆได้โดยสะดวก

5.5.1 เส้นทางจักรยานท่องเที่ยวชมโบราณสถานในเมืองโบราณอุทง

เส้นทางท่องเที่ยวโบราณสถานในชุมชน โดยใช้ถนนในชุมชนที่มีอยู่โดยแบ่งเป็นวิธีการสัญจรด้วยจักรยานและวิธีเดินเท้า โดยผ่านชมโบราณสถาน 6 จุดและชมทัศนียภาพภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนเกษตรกรรม เริ่มจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทง และสิ้นสุดที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทง ลักษณะเส้นทางเป็นเส้นทางสีเขียว (Linea Park) โดยอาศัยแนวต้นไม้พื้นถิ่นให้ร่มเงาและเพื่อเป็นทางสัญจรของสัตว์พื้นถิ่น รวมระยะทาง 4.9 กิโลเมตร ใช้เวลาชมประมาณ 2 ชั่วโมง ส่วนเวลาในการเดินชมใช้เวลา 4 ชั่วโมง

5.5.2 เส้นทางจักรยานท่องเที่ยวชมแนวคูเมืองโบราณรอบเมืองโบราณอุทง

เป็นเส้นทางท่องเที่ยวชมคูเมืองโบราณอุทงและภูมิทัศน์วัฒนธรรมการเกษตรในชุมชนเป็นหลัก โดยใช้ถนนในชุมชนที่มีอยู่เป็นเส้นทางท่องเที่ยวโดยจักรยาน เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมต่อกับคูเมืองโบราณที่ถูกถนนมาลัยแมนตัดขาด โดยการหางบประมาณเพื่อรื้อฟื้นคูเมืองใหม่ โดยรวมระยะทาง 6 กิโลเมตร ใช้เวลาชมประมาณ 2.30 ส่วนเวลาในการเดินชมใช้เวลา 7 ชั่วโมง

ภาพผังที่ 4-10 แสดงเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวชมโบราณสถานและภูมิทัศน์วัฒนธรรมเกษตรกรรม

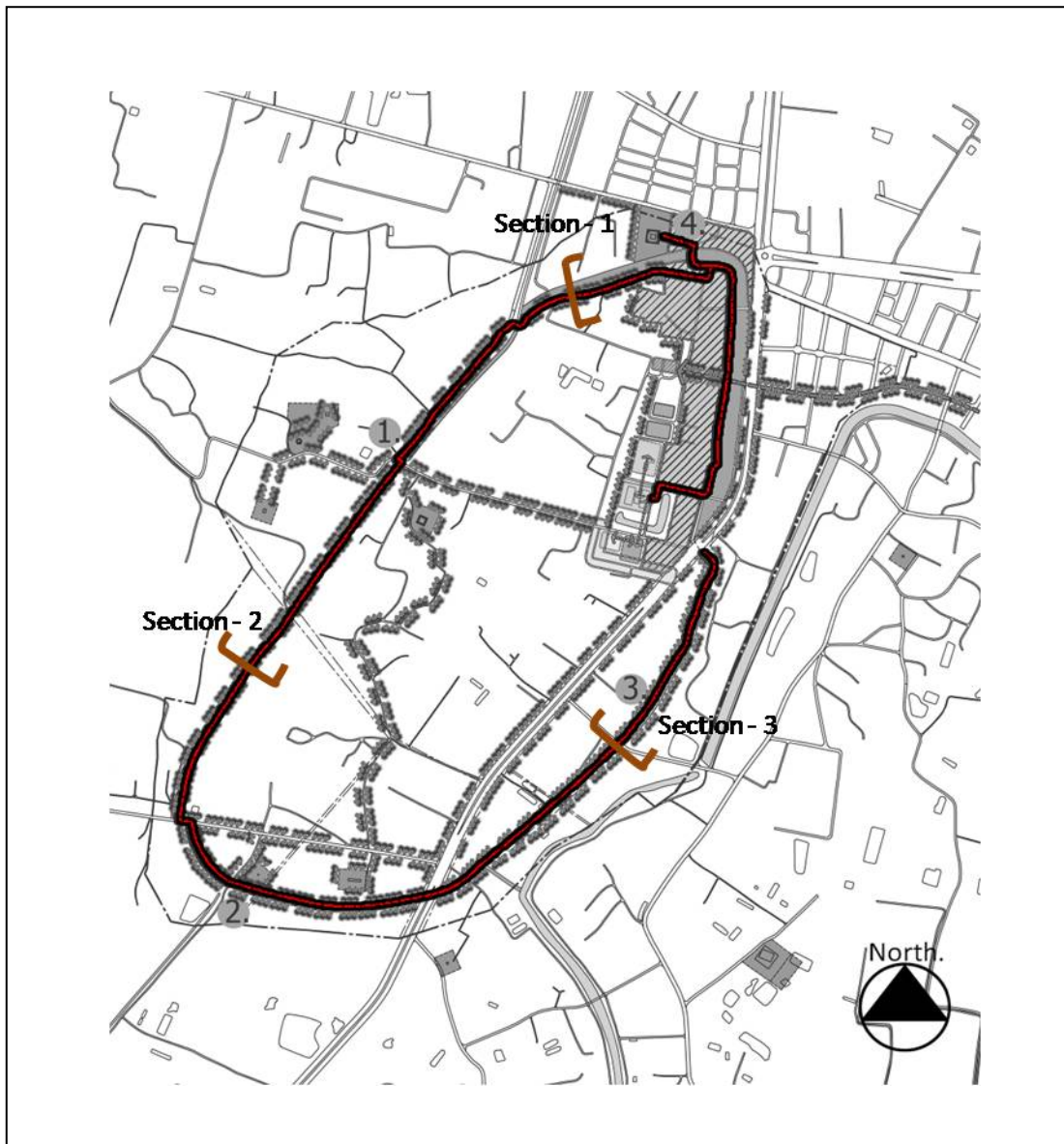
สัญลักษณ์

- เส้นทางจักรยานท่องเที่ยวชมแนวคูเมืองโบราณรอบเมืองโบราณอู่ทอง
- ศาลาริมทาง นั่งเล่นพักผ่อน

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิสิต 5374125725

ภาพผังที่ 4-11 แสดงเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวชมแนวคูเมืองโบราณรอบเมืองโบราณคู່ทอง

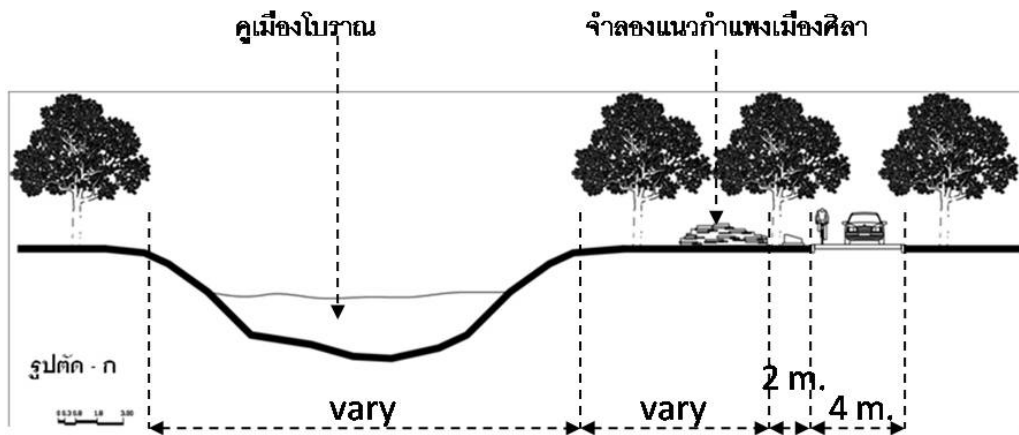
สัญลักษณ์

- เส้นทางจักรยานท่องเที่ยวชมแนวคูเมืองโบราณรอบเมืองโบราณคู່ทอง
- 1 ศาลาริมทาง นั่งเล่นพักผ่อน

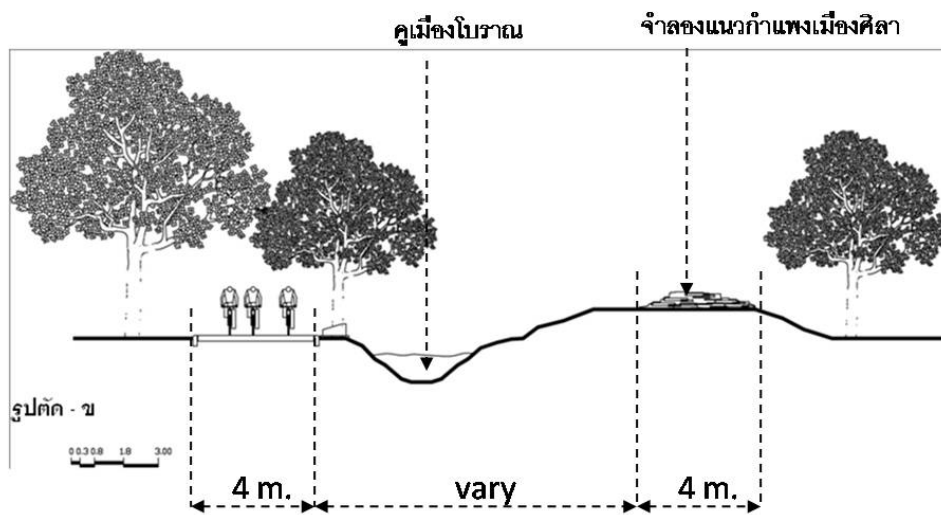
ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

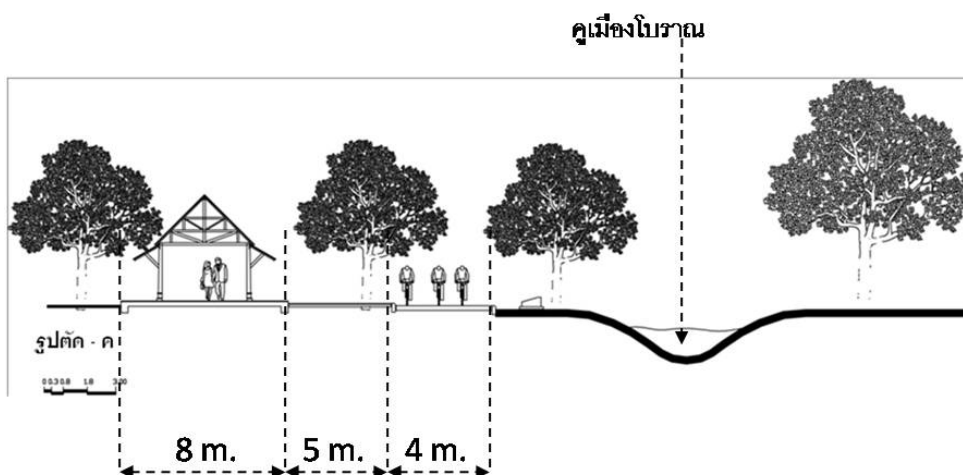
นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิสิต 5374125725

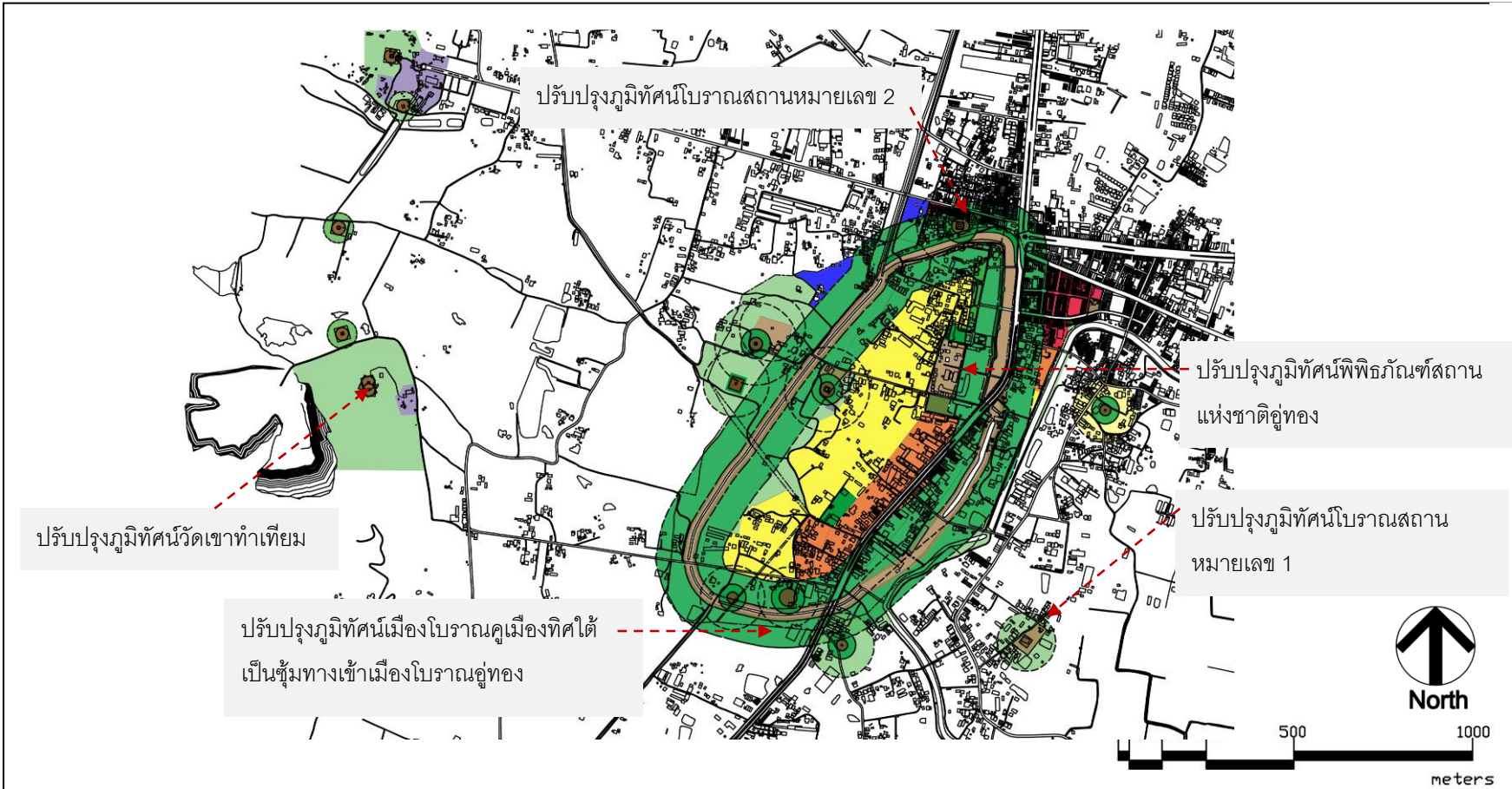
รูปตัดที่ 5-8 แสดงเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวชมโบราณสถานในเมืองโบราณคู່ทอง

รูปตัดที่ 5-9 แสดงเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวชมโบราณสถานในเมืองโบราณคู່ทอง

รูปตัดที่ 5-10 แสดงเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวชมโบราณสถานในเมืองโบราณคู່ทอง

ภาพที่ 5-12 ผังแม่บทแสดงพื้นที่ปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองโบราณอุทุมพร

สัญลักษณ์

■ พื้นที่ส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ (อน.1)	■ พื้นที่โล่งและนันทนาการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมจากเขตพื้นที่
■ พื้นที่พาณิชยกรรมบริการการค้าในชุมชน (พ.1)	■ จากคูเมืองระยะ 20 เมตร (ส.1)
■ พื้นที่รักษาสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกษตรกรรม (ก.1)	■ พื้นที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย (ข.1)
■ พื้นที่โล่งและนันทนาการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมจากเขตพื้นที่	■ พื้นที่สถาบันราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ (ส.1)
จากคูเมืองระยะ 20 เมตร (ส.1)	■ พื้นที่สถาบันศาสนา (ศ.1)
	■ พื้นที่สถาบันการศึกษา (ศ.2)

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิสิต 5374125725

5.6. แนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่โบราณสถานที่สำคัญ

จากการลงพื้นที่สำรวจในปัจจุบันสภาพพื้นที่โบราณสถานส่วนใหญ่มีสภาพทรุดโทรม สภาพแวดล้อมรอบๆโบราณสถานบางแห่งถูกขนาบไปด้วยบ้านพักอาศัย และถูกปล่อยทิ้งร้างไม่ได้รับการบำรุงรักษา โดยโบราณสถานทั้งหมดยังไม่มีการบูรณะและปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีสภาพที่สมบูรณ์สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และยังไม่พร้อมที่จะรองรับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ จากปัญหาดังกล่าวจึงมีแนวคิดที่ต้องเวนคืนที่ดินในเขตโบราณสถานบางส่วนเพื่ออนุรักษ์โบราณสถาน พร้อมกับการใช้วิธีการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาพื้นที่โบราณสถานทั้งหมดให้มีสภาพที่สมบูรณ์เหมาะแก่การพัฒนาที่เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

5.6.1 แนวคิดหลักในการพัฒนาพื้นที่โบราณสถาน

โดยมีแนวคิดหลักในการพัฒนาพื้นที่โบราณสถานสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1. **ประเภท 1** ได้แก่ กลุ่มโบราณสถานที่อยู่ในเขตชุมชน โดยจะเน้นเรื่องการพัฒนาพื้นที่เพื่อการนันทนาการ และพักผ่อนเพื่อให้คนในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ได้นอกเหนือจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาศึกษาประวัติศาสตร์

2. **ประเภทที่ 2** กลุ่มโบราณสถานที่อยู่ในพื้นที่กรรมสิทธิ์ของวัด เน้นการพัฒนาพื้นที่โบราณที่มีการสอดแทรกการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาหรือแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของวัด ชมอาคารทางด้านสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางภูมิปัญญาท้องถิ่น เชื่อมต่อในขณะเดินทางเที่ยวชมโบราณสถาน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาส และจะต้องมีข้อจำกัดเรื่องปริมาณนักท่องเที่ยว การแต่งกาย และเรื่องผลกระทบที่จะทำลายความเงียบสงบในเขตพุทธาวาส

3. **ประเภทที่ 3** กลุ่มโบราณสถานที่อยู่ในพื้นที่ธรรมชาติ โดยเน้นการพัฒนาพื้นที่เชิงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยมี แนวคิดการอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติรอบโบราณสถานด้วย โดยมีเส้นทางเชื่อมต่อไปยังพื้นที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติและพืชพรรณท้องถิ่นหายาก

5.6.2 แนวคิดในการใช้พืชพรรณ

แนวคิดหลักในการเลือกใช้พืชพรรณในการปรับปรุงภูมิทัศน์ โดยเลือกใช้เฉพาะพืชพรรณท้องถิ่นที่มีความทนทานต่อสภาพภูมิอากาศ คู่กันเคยกับพื้นที่เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาในพื้นที่ปรับปรุงภูมิทัศน์ รวมถึงการสื่อถึงเอกลักษณ์ของพื้นที่

แนวคิดในการใช้พืชพรรณสามารถจำแนกได้ตามประเภทการใช้งานได้ดังนี้

1. ใช้ในการนำสายตาโดยใช้พืชท้องถิ่น (Native Plant) ไม่ย่นต้นความสูงไม่มาก มีทรงพุ่มไม่กว้างเกินไป ใบไม่ร่วง ดูแลรักษาง่าย หากไม่มีพืชพรรณท้องถิ่นตามที่ต้องการสามารถใช้พืชพรรณที่อยู่ในวงศ์เดียวกันแทน

2. ฉากหน้า ใช้ต้นไม้ที่มีกิ่งก้านน้อย ทรงพุ่มสูง ให้สามารถมองเห็นโบราณสถานได้จากระยะไกล
3. ฉากหลัง ใช้ต้นไม้ที่มีความสูงปานกลางทรงพุ่มกว้าง ใบละเอียดเพื่อเป็นการป้องกันหรือแสดงขอบเขต และใช้ปกปิดสิ่งที่ไม่สวยงามในพื้นที่โบราณสถาน
4. พื้นที่ริมคูเมืองโบราณ ใช้พืชพรรณประเภทไม้ชายน้ำที่ช่วยในการรักษาตลิ่ง ยึดหน้าดินกันการกัดเซาะ เพื่อช่วยในการอนุรักษ์คูเมืองโบราณและช่วยสร้างบรรยากาศบริเวณทางเดินริมคูเมืองโบราณ
5. พื้นที่ป่าธรรมชาติ ส่วนมากเป็นพืชพรรณท้องถิ่นที่เกิดเองตามธรรมชาติ มีส่วนช่วยในการรักษาบรรยากาศรอบโบราณสถาน ร่วมกับการใช้พืชพรรณบางชนิดที่นำมาใช้ในการปรับปรุงภูมิทัศน์ปลูกเพิ่มในป่าธรรมชาติเพื่อช่วยแสดงการเชื่อมต่อของพื้นที่โบราณสถานและพื้นที่ป่าธรรมชาติ และเป็นพื้นที่ป่าของชุมชนในการใช้เป็นแหล่งอาหารและใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตอื่นๆ

5.6.3 แนวคิดด้านการใช้วัสดุในการปูพื้น

แนวคิดของการเลือกใช้วัสดุ ควรจะเลือกวัสดุที่มีความกลมกลืนกับโบราณสถานแห่งนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เช่น สีที่มีการเลียนแบบจากตัวโบราณสถาน แต่ข้อควรระวังการใช้วัสดุควรจะต้องเลือกวัสดุให้มีความแตกต่างกัน เพื่อแยกแยะระหว่างส่วนโบราณสถานดั้งเดิมกับส่วนที่มีการเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ เพื่อป้องกันการตีความหมายผิดไปจากเดิม

ในการใช้วัสดุปูพื้นในงานปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่โบราณสถาน สามารถแบ่งได้ 4 ส่วน ได้แก่

5.6.3.1 ส่วนที่ใช้เป็นลานกิจกรรมหรือจุดรวมพล เลือกวัสดุประเภททนทาน ต่อสภาพอากาศ และการใช้งาน ส่วนพื้นที่กิจกรรมในพื้นที่สนาม จะเลือกใช้หญ้าพื้นดิน ที่ทนทาน ต่อสภาพอากาศ และความต้องการในการบำรุงรักษาน้อย

1. ส่วนโบราณสถาน บริเวณขอบโบราณสถานมีการใช้ทรายเป็นวัสดุ ความชื้นป้องกันการเสื่อมสภาพของโบราณสถานและถัดออกมาจะใช้หญ้าพื้นดินแทน
2. ส่วนที่ใช้เป็นทางเดินทั่วไปในพื้นที่โบราณสถาน ใช้กระเบื้องดินเผา สลับกับการใช้อิฐวงในแนวนอน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงสีของโบราณสถาน และอาคารข้างเคียงประกอบกันด้วย

3. ส่วนที่ใช้เป็นทางเดิน ซานพักและบันไดขึ้นเขาทำเทียม เลือกลงคอนกรีตหล่อและทำสีเป็นรูปร่างเลียนแบบหินธรรมชาติเพื่อสร้างความกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ที่เป็นภูเขาหิน

สำหรับอาคารอื่นๆในชุมชนควรเลือกใช้สีสันทันที่มีทิศทางไปในทางเดียวกัน มีความกลมกลืนกับพื้นถิ่น เช่น สีอิฐหรือดินเผา สีน้ำตาลอ่อน สีโทนอ่อน เป็นต้น

5.6.4 แนวคิดด้านองค์ประกอบภูมิสถาปัตยกรรม

ประกอบไปด้วยส่วนของ ป้ายสื่อความหมาย ถึงขยะ ไฟฟ้าให้สว่าง ม้านั่ง ซึ่งวัสดุที่ใช้เน้นควรจะเป็นไปตามลักษณะของโทนสีวัสดุที่ใช้ในตัวโบราณสถานซึ่งเป็นอิฐส่วนใหญ่ ดังนั้นการเลือกใช้วัสดุที่ทนทานต่อสภาพแวดล้อมทำความสะอาด ซ่อมแซมได้ง่าย เช่น คอนกรีตทำสีประดับตกแต่งด้วยอิฐ หรือกรวดล้างโทนสีอ่อน ที่มีการออกแบบที่เรียบง่ายไม่เด่นจากตัวโบราณสถาน

5.6.5 แนวคิดในการจัดการคูเมืองโบราณ

คูน้ำคันดินโบราณคือสิ่งที่ช่วยบ่งบอกถึงการอยู่อาศัยและสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนเมืองที่ผ่านมา บ่งบอกถึงภูมิปัญญาในการจัดการน้ำ การกำหนดขอบเขตบ้านเมืองหรือชุมชนในอดีต คูน้ำคันดินอาจจะมีจุดประสงค์เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค การเกษตรกรรม การคมนาคมทางน้ำ หรืออาจป้องกันศัตรูข้าศึกก็ได้ ซึ่งต้องพิจารณาจากขนาดของคูน้ำรอบเมือง รูปแบบของคูน้ำที่พบในประเทศไทยยุคแรกมักมีลักษณะรูปทรงไม่สมมาตร¹ เช่น ทรงกลม วงรี เช่น เมืองโบราณอู่ทอง เมืองโบราณรุ่งแรกในวัฒนธรรมทวารวดี ส่วนในยุคหลังคูเมืองมักจะมีรูปทรงสี่เหลี่ยมมีแบบแผนมากขึ้น เช่น คูเมืองโบราณสุพรรณบุรี เมืองพิมาย เมืองสุโขทัย ส่วนของคูเมืองโบราณอู่ทองมีแนวคิดที่จะใช้เป็นแก้มลิง เพื่อเป็นบ่อหน่วงน้ำ (Detention Pond) ใช้เก็บกักน้ำ เพื่อใช้ประโยชน์แก่ชุมชนและแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในหน้าแล้งและป้องกันน้ำท่วมช่วยชะลอน้ำในหน้าน้ำ

5.7 เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ปรับปรุงภูมิทัศน์

1. เลือกจากลักษณะของปัญหา เช่น การรुकล้ำพื้นที่โบราณสถาน ทัศนอุจาด
2. เลือกจากสภาพที่ตั้งของโบราณสถาน เช่น สภาพแวดล้อมด้วยบ้านพักอาศัยในชุมชน สภาพแวดล้อมที่อยู่ในเขตวัด สภาพแวดล้อมที่อยู่ในพื้นที่ธรรมชาติ เกษตรกรรม

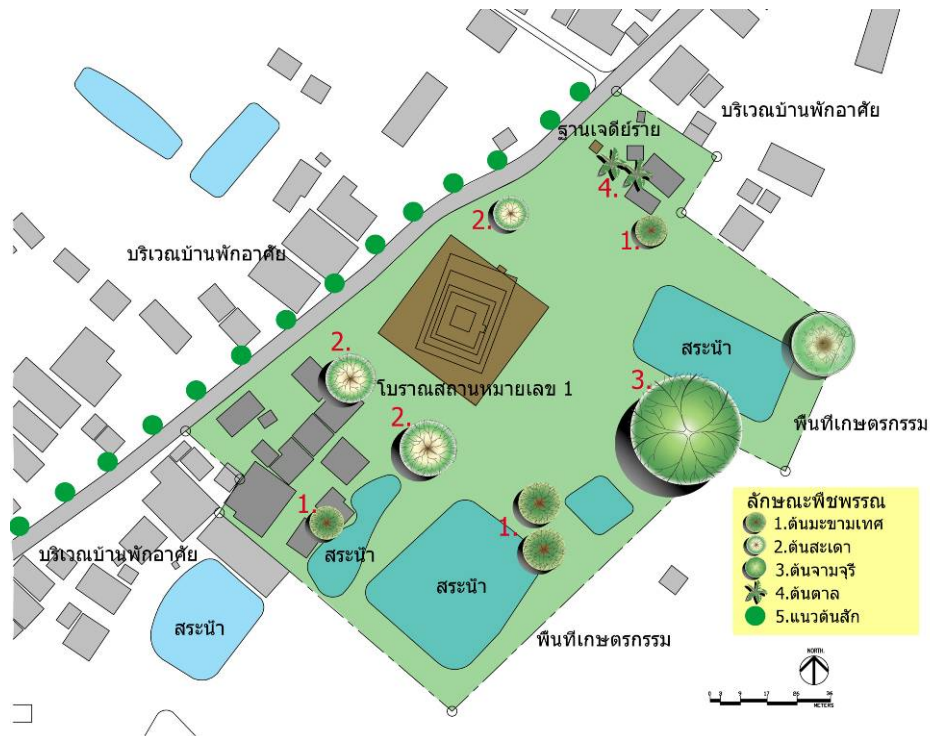
¹ กรมศิลปากร, นำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อู่ทอง และเรื่องราวสุวรรณภูมิ (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง , 2550).

3. เลือกจากพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว และมีการกรอออกแบบวางผังใหม่ทั้งหมด

5.8 ผังการพัฒนาพื้นที่บริเวณโบราณสถานหมายเลข 1

5.8.1. แนวคิดหลักในการพัฒนาพื้นที่

พื้นที่โบราณสถานหมายเลข 1 เป็นเจดีย์สมัยทวารวดีที่มีขนาดใหญ่สร้างด้วยอิฐ มีการก่อสร้างสลับซับซ้อนกันถึง 3 ระยะตั้งแต่สมัยทวารวดีถึงสมัยอยุธยา² สภาพปัจจุบันอยู่ในพื้นที่ของชุมชน มีสระน้ำหลายแห่งและพื้นที่เกษตรกรรม มีศักยภาพพอที่จะพัฒนาต่อไปได้ โดยมีแนวคิดหลักเพื่อประโยชน์สำหรับชุมชน เป็นพื้นที่สีเขียวขนาดเล็กและพักผ่อนริมน้ำ แนวคิดการใช้สระเก็บน้ำเพื่อการเกษตรสำหรับชุมชน นอกเหนือจากการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

ภาพที่ 5-13 สภาพปัจจุบันของโบราณสถานหมายเลข 1 ก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์

² กรมศิลปากร, รายงานการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานเมืองเก่าอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี (พระนคร : กรมศิลปากรจัดพิมพ์, 2509). หน้า 24.

ภาพที่ 5-13 การปรับปรุงภูมิทัศน์โบราณสถานหมายเลข 1

5.8.2 แนวคิดในการจัดภูมิทัศน์

จากการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่โบราณสถานหมายเลข 1 เหมาะแก่การพัฒนาเป็นพื้นที่พักผ่อนและนันทนาการแก่ชุมชน โดยมีแนวคิดในการวางพื้นที่ได้เป็น 4 พื้นที่

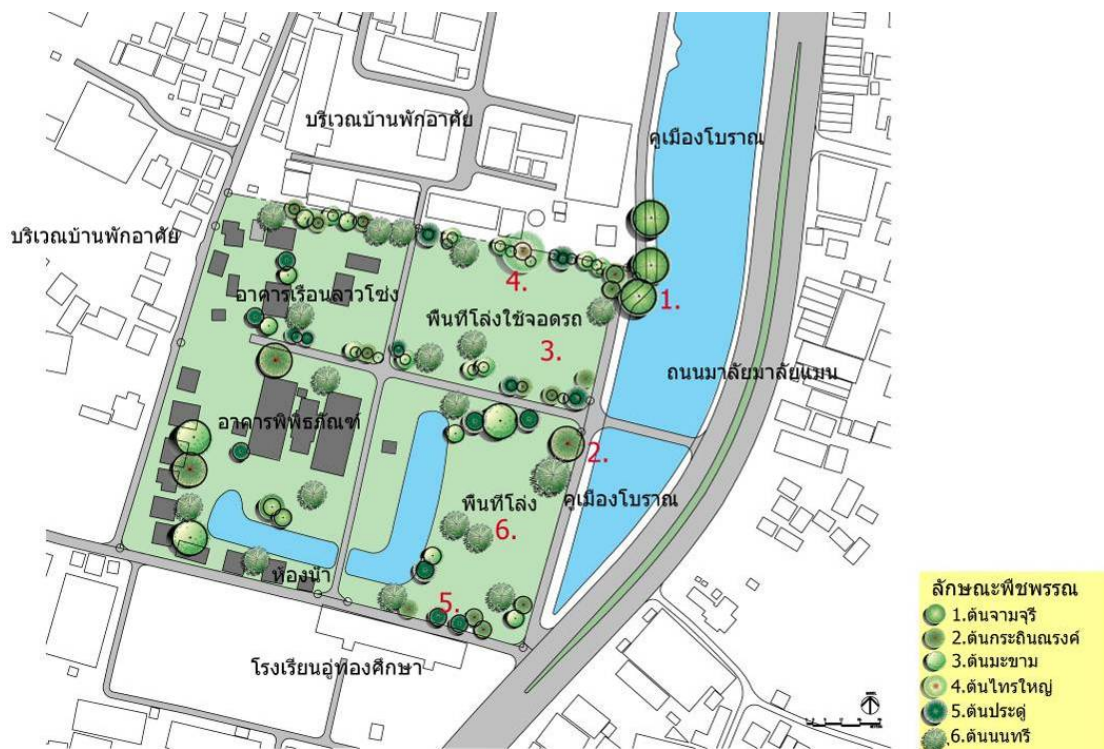
1. พื้นที่โบราณสถาน ประกอบด้วยโบราณสถานหมายเลข 1 และเจดีย์ราย เป็นการกำหนดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชมโบราณสถานได้อย่างใกล้ชิด
2. พื้นที่พักผ่อนและลานกิจกรรม เป็นพื้นที่โล่งปลูกหญ้า สำหรับพักผ่อนได้ร่มไม้ และใช้กลุ่มต้นไม้สร้างขอบเขตของลานกิจกรรม
3. พื้นที่พักผ่อนริมน้ำ มีศาลาไทยขนาดเล็กเพื่อใช้พักผ่อน ชมวิวทิวทัศน์ของสระน้ำและพื้นที่การเกษตรที่อยู่ไกลออกไป
4. พื้นที่ลานจอดรถ ส่วนจอดรถในพื้นที่ประกอบด้วย รถพ่วงล้อยาง รถยนต์ส่วนตัว และรถจักรยาน โดยให้อัตราส่วนของที่จอดรถจักรยานมากที่สุด เพื่อต้องการให้นักท่องเที่ยวใช้รถจักรยานและรถพ่วงล้อยางมากกว่า เพื่อความปลอดภัยในการสัญจรขณะท่องเที่ยว

5. พื้นที่ป่าธรรมชาติ นอกจากเป็นการสร้างขอบเขตพื้นที่ เป็นฉากหลังของ โบราณสถานแล้ว แล้วยังเป็นการป้องกันการรุกรานของพื้นที่เกษตรกรรมด้วย

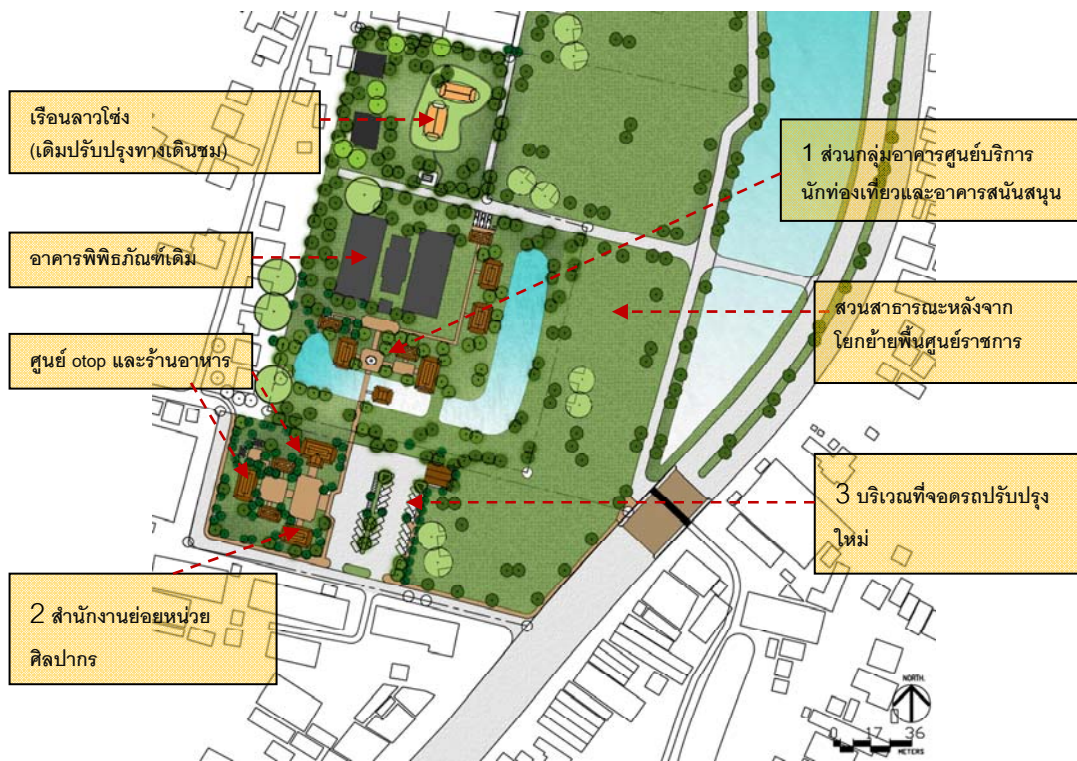
5.9 โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทุมทอง

5.9.1 แนวคิดหลักในการพัฒนาพื้นที่

การปรับปรุงพื้นที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทุมทองเดิม โดยมีแนวคิดในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทุมทองให้มีพื้นที่ของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อติดต่อ สอบถามข้อมูลการท่องเที่ยว แล้วจึงเข้าชมพิพิธภัณฑต่อเพื่อสร้างพื้นฐานความรู้ทางประวัติศาสตร์ ก่อนการเข้าชมโบราณสถานของจริง นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงสวนของห้องน้ำเดิมเพื่อย้าย ตำแหน่งไปตั้งในพื้นที่ที่เหมาะสม ภัณฑศิลปะเปิดพื้นที่โล่งเป็นสวนสาธารณะด้านหน้าพิพิธภัณฑ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่สัญจรมาจากถนนมาลัยแมนสามารถสังเกตเห็นได้ง่ายขึ้น

ภาพที่ 5-14 สภาพปัจจุบันของบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทุมทอง ก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์

ภาพที่ 5-17 ผังแสดงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุทุมพร

5.9.2 แนวคิดในการจัดภูมิทัศน์

แนวคิดในการวางผังบริเวณ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน (ไม่รวมส่วนอาคารจัดแสดงเดิมและส่วนเรือนลาวไซ่ง) ได้แก่

1. ส่วนศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อใช้ในการติดต่อสอบถามใช้บริการรถนำเที่ยว มัคคุเทศก์ รวมถึงการบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆแก่นักท่องเที่ยว
2. ส่วนสำนักงานย่อยหน่วยศิลปากรที่ 2 สำหรับดูแลรับผิดชอบพื้นที่โบราณสถาน ภายในเมืองโบราณอุทุมพร
3. ส่วนที่จอดรถ ปรับปรุงใหม่จากการย้ายพื้นที่ศูนย์ราชการออกไป แล้วเปลี่ยนพื้นที่ด้านหน้าติดคูเมืองโบราณเป็นสวนสาธารณะ จึงมีการจัดตำแหน่งที่จอดรถใหม่ให้มองเห็นได้ง่าย และเข้าถึงได้สะดวกจากถนนมาลัยแมน

5.10 โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์โบราณสถานหมายเลข 2

5.10.1 แนวคิดในการพัฒนาพื้นที่

สภาพปัจจุบันพื้นที่โบราณสถานหมายเลข 2 อยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมมาก ถูกขนาบไปด้วยบ้านพักอาศัยและใกล้กับคูเมืองโบราณด้านทิศเหนือและสวนสาธารณะขนาดเล็ก ดังนั้นการเวนคืนพื้นที่บ้านเรือนที่ขนาบโบราณสถานออกให้หมดภายในระยะ 50 เมตร เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่ริมคูเมืองโบราณเพื่อใช้ในการพักผ่อนและนันทนาการ จำลองแนวคันดินขึ้นมาใหม่เพื่อระลึกถึงความสำคัญของพื้นที่ พร้อมกับปรับปรุงภูมิทัศน์โดยขยายพื้นที่สวนสาธารณะเดิมให้สามารถเดินเชื่อมต่อกันได้เหมือนกับเป็นพื้นที่ผืนเดียวกัน

5.10.2 แนวคิดในการปรับปรุงภูมิทัศน์

แนวคิดในการวางผังบริเวณ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน

1. ส่วนโบราณสถานหมายเลข 2 ปูทรายรอบโบราณสถานเพื่อลดความชื้นจากดิน และใช้ไม้พุ่มเตี้ยปลูกเป็นแนวป้องกันคนและผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางเดินรอบโบราณสถานเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถชมโบราณสถานได้อย่างใกล้ชิด
2. ส่วนคูเมืองโบราณ การเพิ่มทางเดินพื้นที่ริมคูเมืองโบราณเพื่อใช้เป็นพื้นที่พักผ่อน นันทนาการและรักษาสภาพธรรมชาติบริเวณแนวคูเมือง
3. ส่วนสวนสาธารณะเดิม มีการปรับปรุงขยายพื้นที่และม้านั่งพักผ่อนพัฒนาให้สามารถใช้เป็นพื้นที่สำหรับวิ่งออกกำลังกายขนาดเล็ก เพื่อดึงดูดคนให้เข้ามาใช้งาน และปลูกพืชพรรณท้องถิ่นเพิ่มเพื่อสร้างความร่มรื่น
4. ส่วนของลานกิจกรรม เพื่อใช้รวมพลก่อนเข้าชมโบราณสถานของนักท่องเที่ยว ทำกิจกรรมเอนกประสงค์อื่นๆซึ่งเป็นลานกลางแจ้ง สามารถเชื่อมต่อกับคูเมืองโบราณและสวนสาธารณะขนาดเล็กได้

2. ส่วนคูเมืองโบราณ การเพิ่มทางเดินพื้นที่ริมคูเมืองโบราณเพื่อใช้เป็นพื้นที่พักผ่อน นันทนาการและรักษาสภาพธรรมชาติบริเวณแนวคูเมือง

3. ส่วนสวนสาธารณะเดิม มีการปรับปรุงขยายพื้นที่และทำน้ำพุพักผ่อน พัฒนาให้สามารถใช้เป็นพื้นที่สำหรับวิ่งออกกำลังกายขนาดเล็ก เพื่อดึงดูดคนให้เข้ามาใช้งาน และปลูกพืชพรรณท้องถิ่นเพิ่มเพื่อสร้างความร่มรื่น

4. ส่วนของลานกิจกรรม เพื่อใช้รวมพลก่อนเข้าชมโบราณสถานของนักท่องเที่ยว ทำกิจกรรมเอนกประสงค์อื่น ๆ ซึ่งเป็นลานกลางแจ้ง สามารถเชื่อมต่อกับคูเมืองโบราณและสวนสาธารณะขนาดเล็กได้

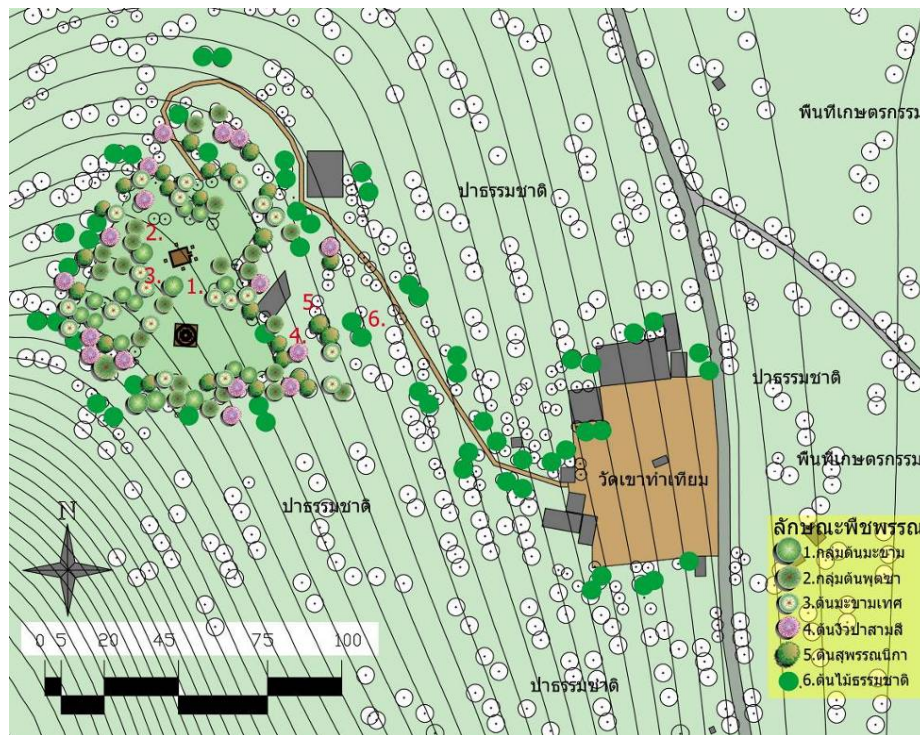

ภาพที่ 5-19 การปรับปรุงภูมิทัศน์โบราณสถานหมายเลข 2

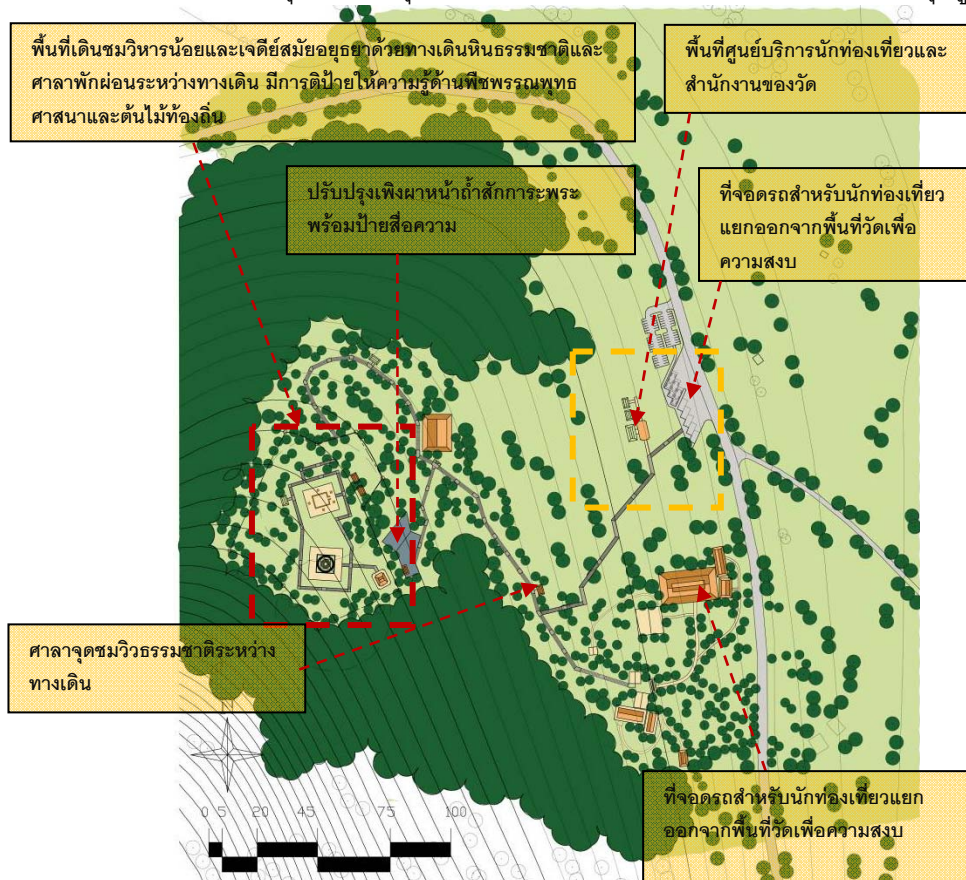
5.11 โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์โบราณสถานบนยอดวัดเขาทำเทียม

5.11.1 แนวคิดในการพัฒนาพื้นที่

เป็นพื้นที่โบราณโบราณสถานที่อยู่ในกรรมสิทธิ์ที่ดินของวัด โดยมีโบราณสถานตั้งอยู่บนยอดเขาสูง 2 จุด ได้แก่ วิหารน้อยสมัยอยุธยา และเจดีย์สมัยอยุธยา โดยมีแนวคิดที่นำเอาแหล่งท่องเที่ยวของวัดมาเป็นส่วนหนึ่งในการเที่ยวชม เช่น การแวะสักการะพระในเพิงผาหน้าถ้ำ เส้นทางศึกษาพืชพรรณในทางพุทธศาสนา ในระหว่างการเดินทางเที่ยวชมขณะขึ้นสู่ยอดเขาทำเทียมสลับกับการแวะพักจุดชมวิวดสภาพธรรมชาติในมุมต่างๆ

ภาพที่ 5-20 สภาพปัจจุบันของกลุ่มโบราณสถานวัดเขาทำเทียม ก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์

ภาพที่ 5-21 แผนผังแสดงการปรับปรุงภูมิทัศน์กลุ่มโบราณสถานวัดเขาทำเทียม

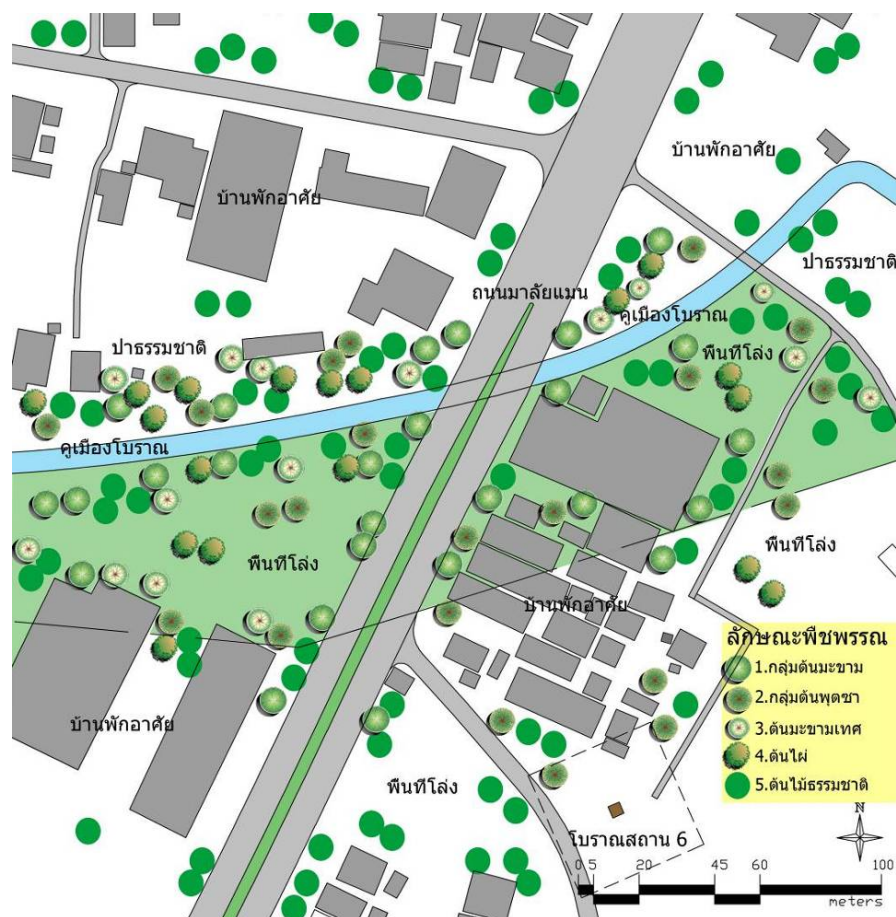
5.11.2 แนวคิดในการจัดภูมิทัศน์

เน้นในเรื่องของความกลมกลืนในสภาพธรรมชาติ ลักษณะความลาดชันของพื้นที่โดยมีการปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่ให้น้อยที่สุด หากจำเป็นต้องสร้างอาคารควรเลือกใช้วัสดุธรรมชาติและมวลอาคารต้องมีขนาดเล็กแทรกในพื้นที่ธรรมชาติอย่างกลมกลืน โดยเป็นเส้นทางเดินชมโบราณสถานขนาดเล็กถัดเลาะไปตามป่าธรรมชาติและป่าที่ปลูกเพิ่มโดยพืชพรรณท้องถิ่น

5.12 โครงการออกแบบภูมิทัศน์ชุ่มทางเข้าเมืองโบราณอู่ทอง

5.12.1 แนวคิดในการพัฒนาพื้นที่

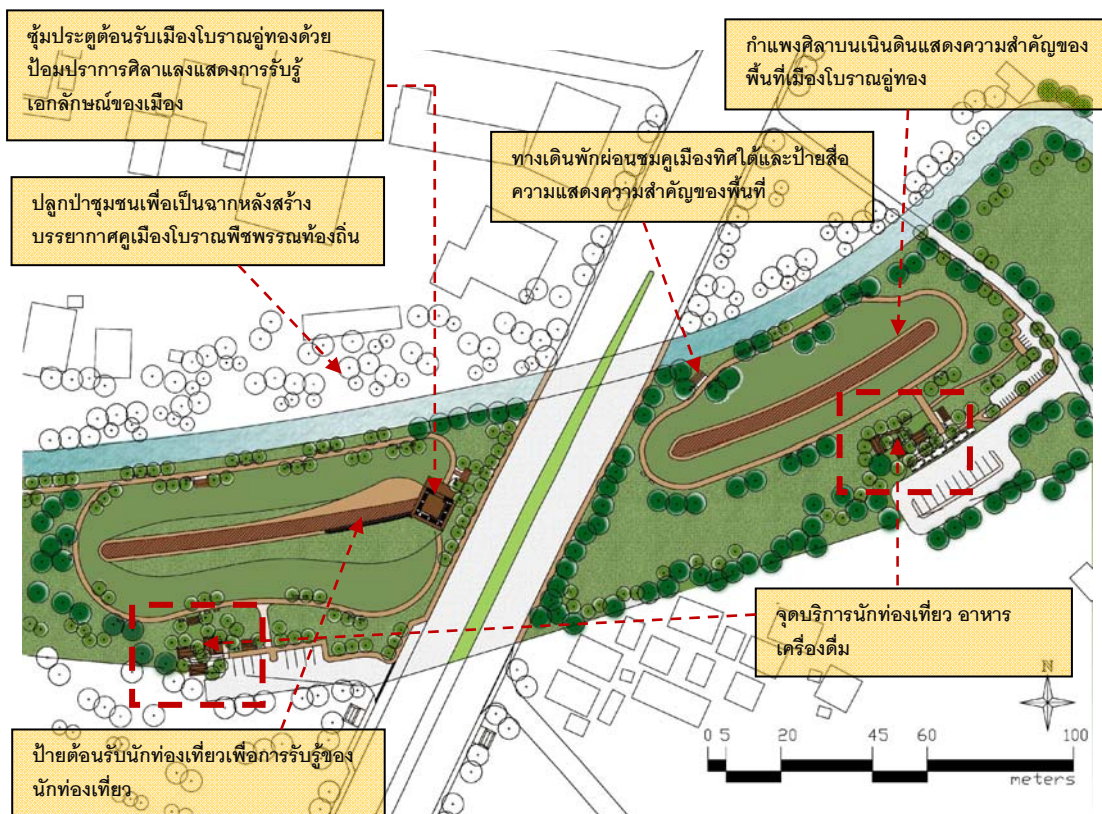
ใช้พื้นที่บริเวณริมคูเมืองโบราณด้านทิศใต้ เพื่อแสดงการรับรู้ถึงพื้นที่เมืองโบราณอู่ทองของคนที่ยังคงจำไปมาและใช้เป็นจุดพักผ่อน ถ่ายรูปแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่เมืองโบราณอู่ทอง

ภาพที่ 5-22 สภาพปัจจุบันของชุมประตูเมืองโบราณอู่ทองบริเวณคูเมืองด้านทิศใต้ ก่อนการปรับปรุงภูมิทัศน์

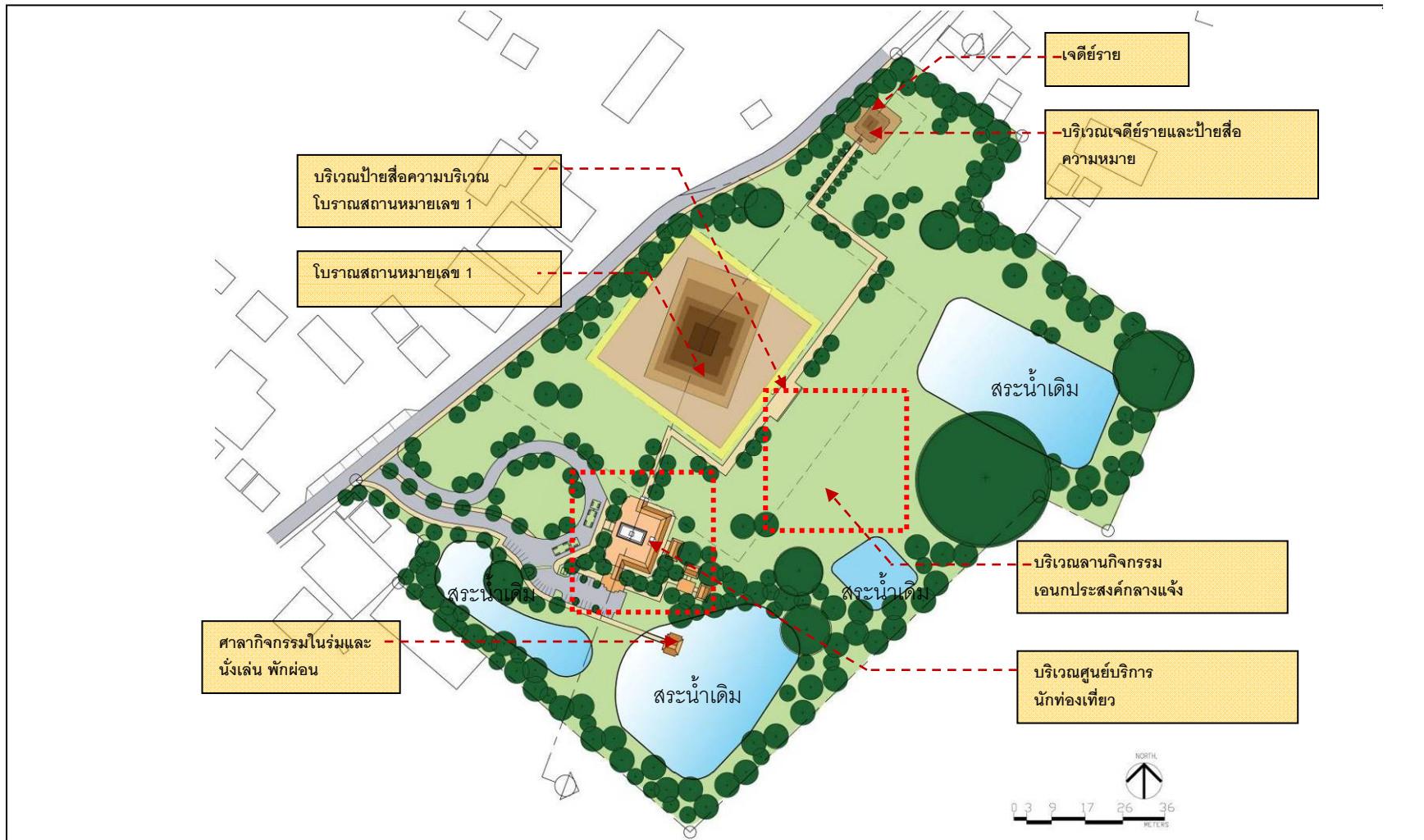
5.12.2 แนวคิดในการจัดภูมิทัศน์

มีการจำลองคันดินและกำแพงเมืองขึ้นมาใหม่เพื่อระลึกถึงความสำคัญของพื้นที่เดิมที่เคยมีกำแพงเมืองและป้อมปราการที่ก่อด้วยศิลาแลง³ เมื่อกรมพระยาดำรงราชานุภาพเสด็จประพาสเป็นครั้งแรก โดยใช้เนินดินปลูกหญ้าสลับกับการใช้พืชพรรณท้องถิ่นสร้างความร่มรื่นและใช้ไม้ดอกประดับบริเวณป้ายชุ้มประตูทางเข้าและป้อมปราการที่ก่อด้วยศิลาแลง ส่วนบริเวณคูเมืองโบราณด้านทิศใต้เป็นทางเดินชมคูเมืองโบราณพร้อมป้ายสื่อความหมายแสดงข้อมูลและความสำคัญของพื้นที่ ใช้พืชพรรณท้องถิ่นให้ร่มเงาตลอดทางเดิน

ภาพที่ 5-23 การปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุ้มประตูเมืองโบราณคู่ทองบริเวณคูเมืองด้านทิศใต้

³ กรมศิลปากร, รายงานการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานเมืองเก่าคูทอง อำเภอคูทอง จังหวัดสุพรรณบุรี (พระนคร : กรมศิลปากรจัดพิมพ์, 2509). หน้า 6.

ภาพผังที่ 4-12. แพนผังหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์โบราณสถานหมายเลข 1

สัญลักษณ์

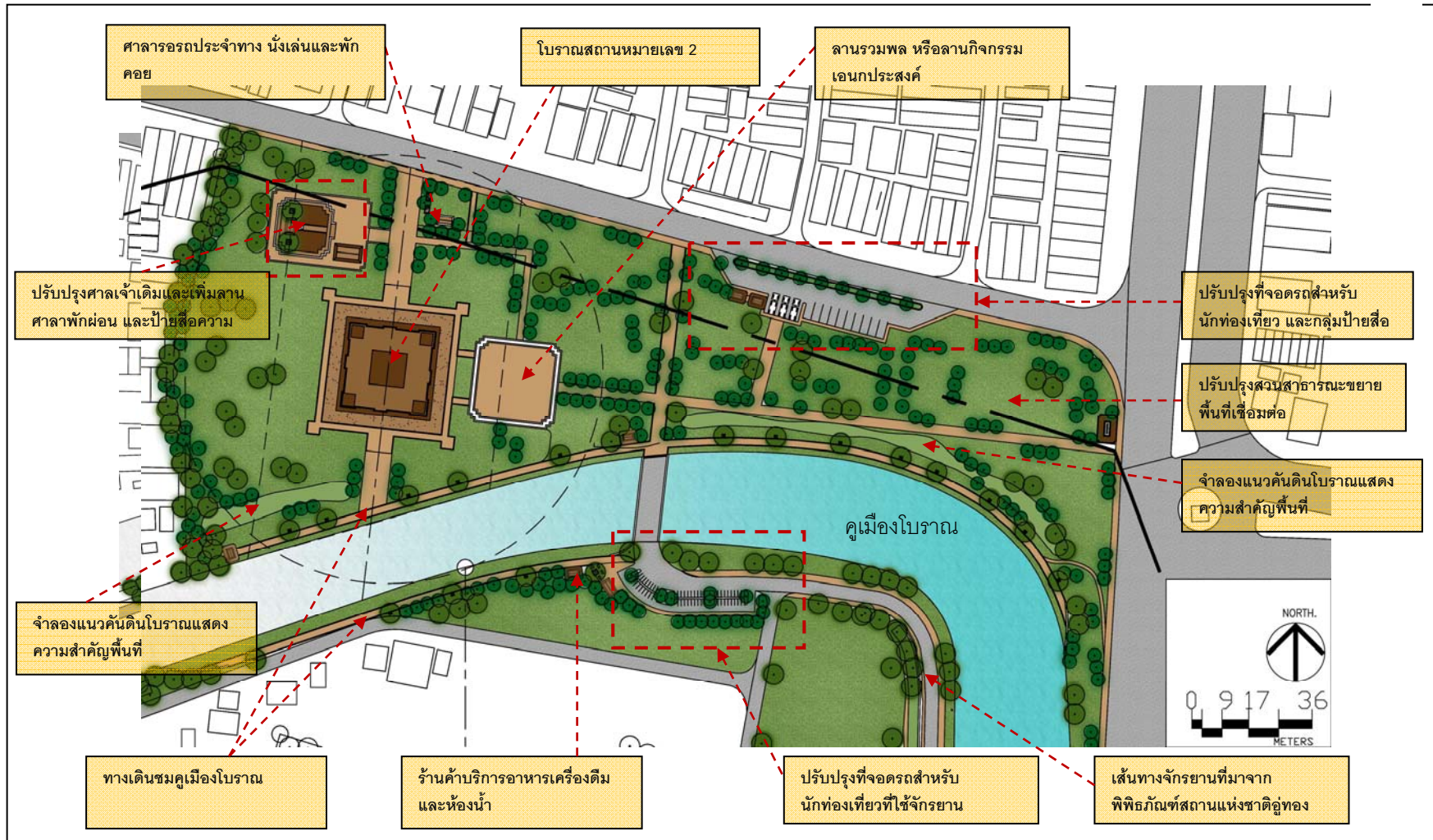
ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

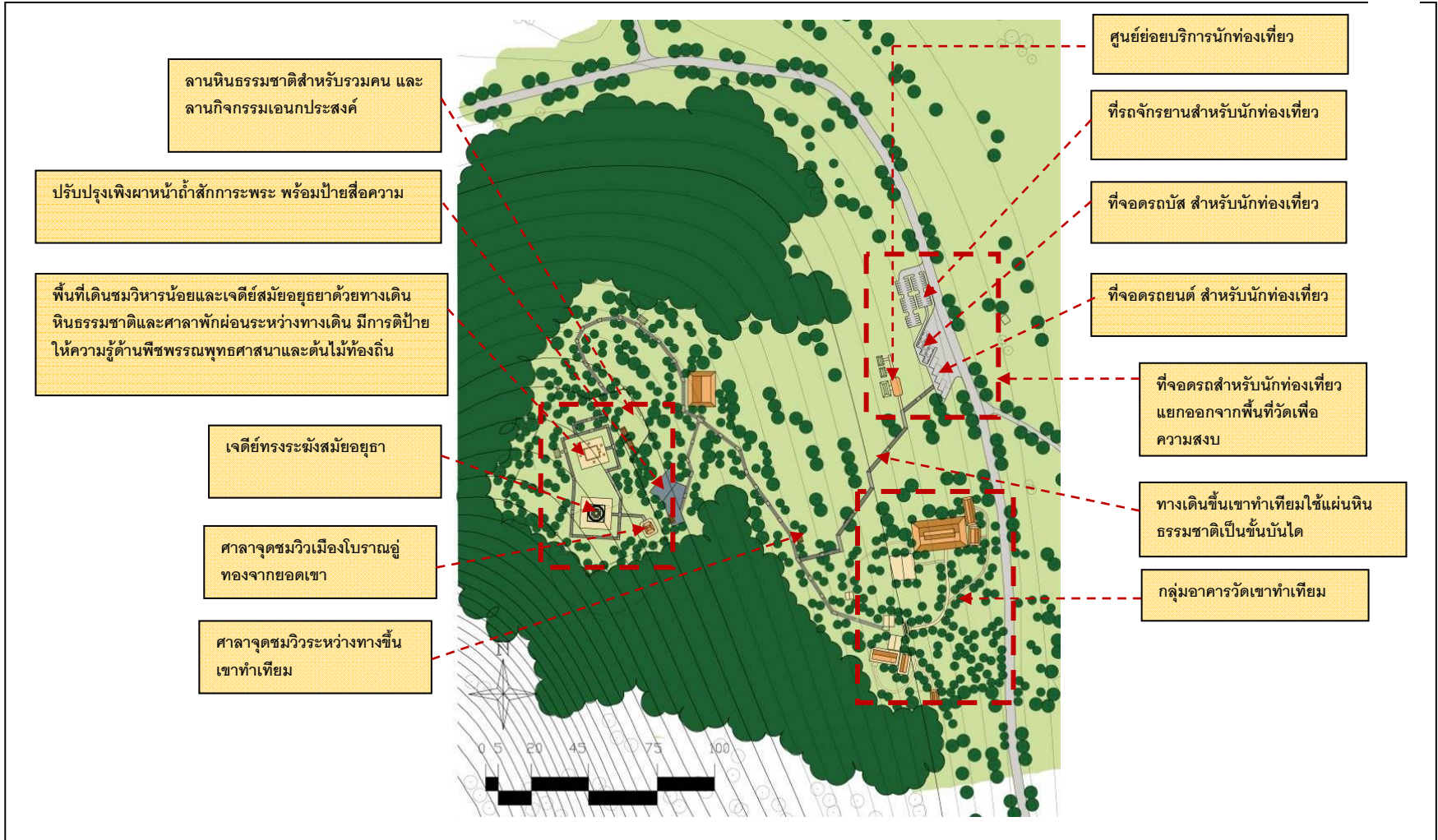
นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิสิต 5374125725

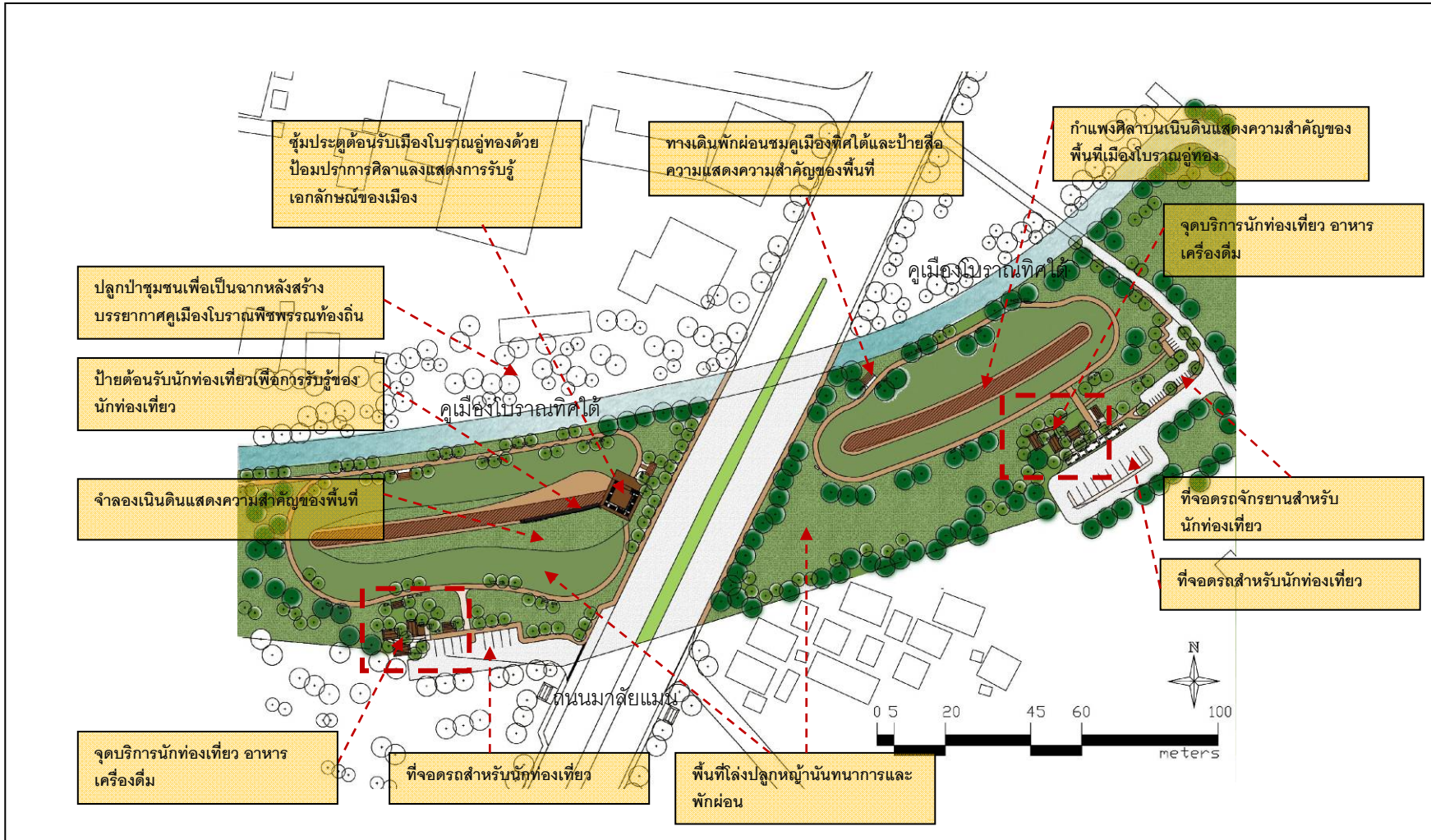
<p>ภาพผังที่ 4-12. แผนผังหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุทองเพื่อศูนย์บริการนักท่องเที่ยว</p>	<p>ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	
<p>สัญลักษณ์</p>	<p>นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิสิต 5374125725</p>	

ภาพผังที่ 4-12. แผนผังหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์โบราณสถานหมายเลข 2	ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
สัญลักษณ์	นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิสิต 5374125725	

ภาพผังที่ 4-12. แผนผังหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์กลุ่มโบราณสถานวัดเขาทำเทียม	ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
สัญลักษณ์	นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิต 5374125725	

ภาพผังที่ 4-12. แผนผังหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์ทางเข้าชุมประตูด่านเมืองโบราณอุทงบริเวณคูเมืองด้านทิศใต้

สัญลักษณ์

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์ รหัสนิสิต 5374125725

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษาแผนอนุรักษ์และพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณอู่ทอง

จากการศึกษาโครงการแผนอนุรักษ์และพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณอู่ทองให้เป็นแหล่งและการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์จังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยการศึกษารายละเอียดเมืองโบราณอู่ทองจากแหล่งต่างๆ และการลงพื้นที่สำรวจทำให้ทราบถึงประเด็นปัญหาที่สำคัญของพื้นที่เมืองโบราณอู่ทองได้แก่ 1) ปัญหาการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณผิดวัตถุประสงค์ตามสัญญาเช่าที่กรมศิลปากรกำหนดไว้ 2) ปัญหาโบราณสถานถูกบุกรุกและเสื่อมโทรม 3) ปัญหาด้านสถาปัตยกรรมและการควบคุมอาคาร 4) ปัญหาด้านภูมิทัศน์การรับรู้และสื่อความหมาย

เมื่อทำการศึกษารณีศึกษาโครงการที่คล้ายกัน ศึกษาแนวคิดในการทำแผนอนุรักษ์เมืองโบราณและพื้นที่เขตโบราณสถานทำให้ทราบถึงแนวทางในการทำแผนอนุรักษ์และพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณอู่ทองเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ดังนี้

6.1.1 แนวทางในการทำแผนเพื่ออนุรักษ์เมืองโบราณอู่ทอง

6.1.1.1 ปัญหาการใช้พื้นที่ในเมืองโบราณผิดวัตถุประสงค์ตามสัญญาเช่าที่กรมศิลปากรกำหนดไว้ โดยมีแนวทางในการแก้ไขได้ 2 ทางเลือก ได้แก่

- 1) เมื่อหมดสัญญาเช่า โยกย้ายพื้นที่ศูนย์ราชการที่มีการใช้งานผิดวัตถุประสงค์ที่ระบุในสัญญาเช่าออกไปทั้งหมด
- 2) อนุญาตให้ใช้พื้นที่ศูนย์ราชการชั่วคราว ตามสัญญาเช่า ปีต่อปี อยู่เหมือนเดิม จนกว่าจะมีแผนงานและงบประมาณชัดเจนในการดำเนินการ

ทางเลือกที่ 1 โดยการโยกย้ายพื้นที่ศูนย์ราชการออก โดยมีแนวคิดในการปรับปรุงพื้นที่ศูนย์ราชการเดิม เป็นพื้นที่สวนสาธารณะริมคูเมืองโบราณ สำหรับชุมชนและนักท่องเที่ยว ในการนั่งรถจักรยานและพักผ่อน ซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อกับสวนสาธารณะเดิมและแนวถนนท่าพระยาจักรซึ่งเป็นตำแหน่งประตูเมืองเดิม และเส้นทางสัญจรทางประวัติศาสตร์ โดยให้พื้นที่สวนสาธารณะเป็นพื้นที่โล่งเปิดมุมมองจากภายนอกให้สามารถเห็นคูเมืองโบราณได้ชัดเจน และอาศัยการปรับปรุงภูมิทัศน์ที่เน้นความสำคัญทางประวัติศาสตร์บริเวณป้อมประตูเมืองและแนวถนนสำคัญ ซึ่งนอกจากจะให้ประโยชน์แก่ชุมชนและการท่องเที่ยวแล้วยังช่วยในการอนุรักษ์ และสื่อความหมายถึงความสำคัญของพื้นที่ได้

6.1.1.2 การลดความสำคัญ และขนาดของถนนมาลัยแมน ซึ่ง ตัดผ่านเมืองโบราณคู່ทอง ทำให้ภาพลักษณ์ของเมืองเสียไป ไม่สามารถให้คนรับรู้ความต่อเนื่องของคูเมือง เนินดิน ประตูเมืองเดิมได้

6.1.1.3 รื้อฟื้นแนวคูเมืองโบราณฝั่งตะวันออกเพื่อเชื่อมต่อกับแนวคูเมืองเดิม และสร้างสะพานโบราณเชื่อมต่อกถนนมาลัยแมนเช่นเดิม และเวนคืนร้านค้าริมถนนมาลัยแมนที่อยู่ในเขตโบราณสถานออกเพื่อเปิดมุมมองสู่แนวคูเมืองที่ทำการรื้อฟื้นขึ้นใหม่ เพื่อทำแผนในการพัฒนาพื้นที่เชื่อมต่อการท่องเที่ยว

6.1.2 แผนการนำเสนอผังการใช้พื้นที่ในเขตโบราณสถานเพื่อการอนุรักษ์

โดยอาศัยแนวคิดในการเว้นระยะถอยร่นจากเขตโบราณสถาน เพื่อการควบคุมอาคารและสิ่งก่อสร้างในชุมชนซึ่งส่วนมากเป็นบ้านพักอาศัยที่รูก้ำในเขตโบราณสถาน โดยมีแนวคิดแบ่งพื้นที่เป็น 3 ส่วน ได้แก่ เขตพื้นที่อนุรักษ์ เขตพื้นที่ปกป้องโบราณสถาน (Buffer Zone) และเขตพื้นที่ควบคุมสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยมีลำดับความเข้มข้นในการควบคุมโดยเขตพื้นที่อนุรักษ์จะมีความเข้มข้นมากที่สุดและลดน้อยลงในเขตพื้นที่สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

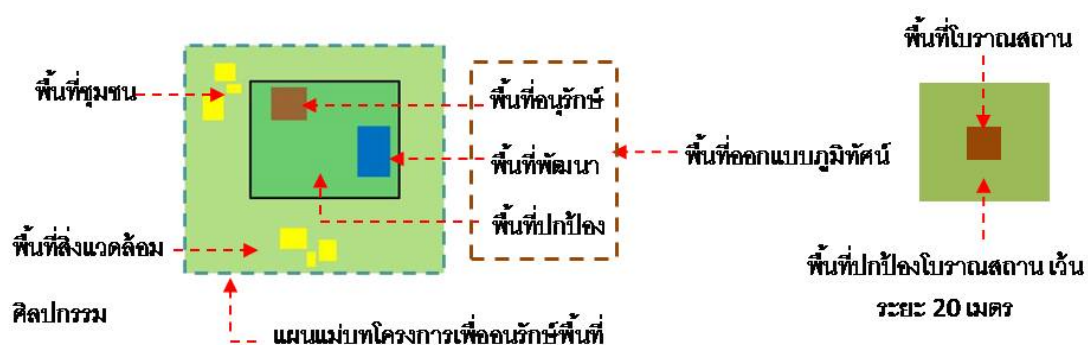
6.1.3 แนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์

สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นด้านการวางผังแม่บทและประเด็นด้านปรับปรุงเส้นทางท่องเที่ยว

- 1) จัดหาตำแหน่งและขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อรองรับสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว เข้าถึงได้สะดวก เชื่อมโยงกับโบราณสถานต่างๆได้ง่าย วางผังไม่ให้อยู่ในตำแหน่งสำคัญของโบราณสถาน ไม่ส่งผลกระทบต่อทางสายตา แก่ตัวโบราณสถาน และใช้พืชพรรณช่วยในการปิดบังบริเวณที่ไม่สวยงาม
- 2) เสนอแนะเส้นทางท่องเที่ยว เช่น ทางเท้า ทางจักรยาน รถพ่วงล้อยาง มีระยะทางและทางเลือกต่างๆในการเที่ยวชม ให้มีบรรยากาศที่ร่มรื่นด้วยพืชพรรณท้องถิ่น พร้อมป้ายสื่อความหมายและจุดพัก เพื่อให้เกิดการความต่อเนื่องในการเที่ยวชม เชื่อมโยงพื้นที่สีเขียวไปยังโบราณสถานจุดอื่นๆในพื้นที่เมืองโบราณคู່ทอง และเป็นเส้นทางที่ประชาชนใช้สัญจรในชีวิตประจำวันได้ด้วย แทนการใช้รถยนต์

6.1.4 พื้นที่อนุรักษ์โบราณสถาน

พื้นที่อนุรักษ์โบราณสถาน คือ พื้นที่รอบเขตโบราณสถานระยะ 20 เมตร จะต้องเป็นพื้นที่โล่งเพื่อเป็นพื้นที่ปกป้องโบราณสถานจากสภาพแวดล้อม รวมถึงการกำหนดเงื่อนไขเพื่อควบคุมอาคารหรือชุมชนในพื้นที่สภาพแวดล้อมศิลปกรรมให้มีความกลมกลืนกับตัวโบราณสถานเป็นสำคัญ

ภาพที่ 6-1 สรุปความสัมพันธ์ในการอนุรักษ์พื้นที่โบราณสถานและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและพื้นที่ชุมชน

6.1.5 พื้นที่ชุมชน

ชุมชนอาศัยอยู่ร่วมกับพื้นที่โบราณสถาน โดยกำหนดให้ชุมชนจะต้องมีระยะถอยร่นจากเขตโบราณสถานที่เหมาะสมเพื่อเป็นพื้นที่ปกป้อง (Buffer) และใช้พื้นที่กันชนให้เกิดกิจกรรมและประโยชน์แก่ชุมชน โดยชุมชนจะเป็นผู้ดูแลรักษา ปกป้องโบราณสถานและบริเวณใกล้เคียง ในส่วนของบริเวณพื้นที่ปกป้องโบราณสถาน ใช้เป็นพื้นที่เปิดโล่ง เป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจของชุมชน นอกจากนี้ชุมชนต้องให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อกำหนดรูปแบบอาคารสิ่งก่อสร้างในเขตพื้นที่เมืองโบราณอุทอง

6.1.6 สรุปผลการศึกษาการออกแบบภูมิทัศน์

ในการออกแบบภูมิทัศน์เพื่อการอนุรักษ์เมืองโบราณ โดยจะต้องมีองค์ประกอบที่มีรูปแบบส่งเสริม และสอดคล้องกับโบราณสถาน โดยให้โบราณสถานเป็นองค์ประกอบเด่นที่สุด อนุรักษ์พื้นที่พหุภาพลักษณะของเมืองโบราณเดิม จัดระบบการสื่อความหมายสำหรับผู้เข้าชม เพื่อความเข้าใจ เพื่อตระหนักถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่

คำนึงถึงการอยู่อาศัยร่วมกันระหว่างชุมชนกับโบราณสถาน ช่วยให้เมืองโบราณดูมีชีวิต-การออกแบบพื้นที่โล่ง การกันพื้นที่ปกป้อง การออกแบบเส้นทางจักรยาน เส้นทางรถพ่วงล้ออย่างรวมทั้งการปรับปรุงภูมิทัศน์ต่างๆ ต้องคำนึงถึงการใช้ ประโยชน์ของประชาชน ควบคู่ไปด้วยกับการท่องเที่ยว

6.1.7 หลักเกณฑ์ที่ได้จากการศึกษา

- 1) หลักเกณฑ์ในการพิจารณา วิเคราะห์ในการทำแผนอนุรักษ์และพัฒนาภูมิทัศน์ในพื้นที่เมืองโบราณคู่มือทองและชุมชน
- 2) แนวทางการออกแบบในบริเวณเมืองโบราณ การวางผังแม่บท การควบคุมอาคาร สิ่งก่อสร้าง การออกแบบองค์ประกอบภูมิทัศน์ การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก การออกแบบเส้นทาง การสื่อความหมาย

6.1.8 ผลการนำเสนอโครงการผู้นำชุมชนและสำนักศิลปากรที่ 2

จากการนำเสนอแผนการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณคู่มือทองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์จังหวัดสุพรรณบุรี แก่สำนักศิลปากรที่ 2 สามารถสรุปประเด็นสำคัญดังนี้

6.3.1 ในขั้นการนำแผนไปปฏิบัติ และเพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ในขั้นต่อไปควรต้องมีการหารือกับผู้ปฏิบัติงานโดยตรง เช่น ภูมิสถาปนิกชำนาญการในหน่วยงานกรมศิลปากร ผู้ดูแลงานภูมิทัศน์เมืองโบราณคู่มือทอง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในพื้นที่

6.3.2 หากในอนาคตมีการสำรวจจุดค้นทางโบราณคดีในพื้นที่โบราณสถานจุดต่างๆเพิ่มเติมขึ้นและครบถ้วนแล้ว อาจมีการประกาศโบราณสถานขึ้นทะเบียนเพิ่มขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อแผนงาน และผังแม่บทด้วย

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 สามารถนำผลการศึกษาและแนวคิดที่ได้จากการศึกษาโครงการแผนพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณคู่มือทองให้เป็นแหล่งอนุรักษ์และการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ จังหวัดสุพรรณบุรี ไปศึกษาต่อในระดับต่อไป เช่น โครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณคู่มือทองเป็นแหล่งท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์เมืองคู่มือทอง

6.2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรท้องถิ่น เป็นอีกขั้นตอนหนึ่งในการปฏิบัติงานจริง ทั้งเพื่อการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ทราบประโยชน์ และ เพื่อเกิดประโยชน์แก่ชุมชนมากที่สุดในระยะยาวทั้งทางการเงินและทางสังคม รวมถึงเพื่อเกิดความร่วมมือในขั้นการบริหารจัดการ การดูแลรักษาลดผลกระทบต่างๆที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว เนื่องจากโครงการเป็นพื้นที่โบราณสถานที่ยังมีการใช้สอย

รายการอ้างอิง

- จังหวัดสุพรรณบุรี. แผนพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี พศ 2553 – 2556. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา : <http://www.moi.go.th/MOIWEB/jsp/report/MRPN0501.jsp>
[วันที่สืบค้นข้อมูล 15 กรกฎาคม 2554]
- จังหวัดสุพรรณบุรี. แผนพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี ระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2553-2556). [ออนไลน์].
แหล่งที่มา : <http://www.suphanburi.go.th/>. [วันที่สืบค้นข้อมูล 18 มิถุนายน 2554]
- จังหวัดสุพรรณบุรี. ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2553 – 2556. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา : <http://www.suphanburi.go.th/>. [วันที่สืบค้นข้อมูล 18 มิถุนายน 2554]
- ชิน อัญญา. เรื่องก่อนประวัติศาสตร์ที่อำเภออู่ทอง. โบราณวิทยาเรื่องเมืองอู่ทอง. กรมศิลปากรจัดพิมพ์
เนื่องในงานเสด็จพระราชดำเนิน เปิดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี,
2509.
- ซ็อง บัวเซอร์ลอบแยร์. เมืองอู่ทองและความสำคัญของเมืองอู่ทองในประวัติศาสตร์ไทย.
อุไรศรี วรตะริน แปลจาก U-Thong et son importance pour l' histoire de Thailand,
โบราณวิทยาเมืองอู่ทอง. กรมศิลปากรจัดพิมพ์เนื่องในงานสมเด็จพระราชดำเนินเปิด
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, 2509.
- ทิวา ศุภจรรยา. สถาปัตยกรรมศาสตร์แหล่งที่ตั้งชุมชนโบราณในจังหวัดสุพรรณบุรี. เอกสารประกอบการ
สัมมนาทางวิชาการเรื่อง สุพรรณบุรี, 2530.
- นิคม มุสิกคามะ. แนวปฏิบัติในการสงวนรักษาโบราณสถาน ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน
โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พศ.2504 แก้ไขเพิ่มเติม 2505.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2548.
- มนัส โอภาสกุล. ประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณ. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน,
2547.
- วีระ สัจกุลและคณะ. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงแหล่ง
ชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2539.
- ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม. นครหลวงของไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2540.
- ศิลปากร, กรม. นำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อู่ทอง และเรื่องราวสุวรรณภูมิ. พิมพ์ครั้งแรก.
กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2550.
- ศิลปากร, กรม. โบราณคดีออกข้างดิน. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร : ฟันนี่พับลิชชิ่ง, 2545.

ศิลปากร, กรม..โบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี. กรุงเทพมหานคร : หจก.สารรังสรรค์,
2542.

ศิลปากร, กรม..โบราณคดีเมืองอู่ทอง. พิมพ์ครั้งที่แรก. กรุงเทพมหานคร : สหมิตรพรีนติ้ง, 2545.

ศิลปากร, กรม..รายงานสรุปแผนเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี.
สำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี, 2552.

ศิลปากร, กรม..นำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอู่ทอง และเรื่องราวสุวรรณภูมิ. พิมพ์ครั้งแรก.
กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พรีนติ้ง, 2550.

สืบแสง พรหมบุญ และคณะ. รายงานวิจัยเรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำจะเข้สามพัน
อ.อู่ทอง จ.สุพรรณบุรี. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ. เรื่องเมืองอู่ทอง. โบราณวิทยาเรื่องเมือง
อู่ทอง. กรมศิลปากรจัดพิมพ์เนื่องในงานเสด็จพระราชดำเนินเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอู่
ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี, 2509.

ภาคผนวก

สภาพปัจจุบันโบราณสถานและข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และข้อมูลจังหวัดสุพรรณบุรี

1. สภาพปัจจุบันด้านประวัติศาสตร์และโบราณสถาน

ภายหลังจากการศึกษารายงานเสด็จตรวจราชการเมืองสุพรรณบุรีของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2446¹ ทำให้ทราบว่าเมืองโบราณคูทงเคยเป็นอดีตเมืองโบราณที่สำคัญมาก่อนคือสุวรรณภูมิ อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการศึกษาประวัติศาสตร์ โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์จากต่างประเทศมากมาย ที่สนใจเดินทางมาศึกษาที่เมืองโบราณคูทง ซึ่งสภาพปัจจุบันได้เสื่อมโทรมไปตามเวลา โดยเฉพาะโบราณสถานที่กระจายอยู่ภายในเมืองโบราณคูทงกว่า 20 แห่ง ซึ่งแต่ละแห่งมักจะถูกรื้อหรือทำลาย เพื่อหาโบราณวัตถุ จนไม่เหลือสภาพที่สมบูรณ์ และบริเวณแนวคูคั่นน้ำโบราณซึ่งเคยปรากฏแนวป้อมศิลาแลงหรือกำแพงเมืองโบราณ เมื่อสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ² ซึ่งได้ถูกรื้อทำลายเพื่อก่อสร้างถนนมาลัยแมน ปัจจุบันได้เหลือเพียงแนวคูเมืองโบราณเท่านั้น ซึ่งตื้นเขินและหายไปเป็นช่วงๆ และบางแห่งมีการลักลอบถมคูเมืองเพื่อสร้างอาคารและขยายพื้นที่ทำการเกษตรกรรม

ปัจจุบันโบราณสถานที่สำคัญและยังคงมีสภาพสมบูรณ์อยู่ในเมืองโบราณคูทง ประกอบด้วยโบราณสถานดังนี้

1.1 โบราณสถานต่างๆ ทั้งคูเมืองกำแพงเมือง และเจดีย์ต่างๆ ที่กระจายตัวอยู่บริเวณเมืองโบราณคูทง ซึ่งมีทั้งสมัยทวารวดีและอยุธยา มีดังนี้

1.1.1 เจดีย์หมายเลข 1 (วัดปราสาทร้าง) ลักษณะของเนินนี้เป็นเนินโบราณสถานที่ใหญ่กว่าบรรดาเนินโบราณสถานอื่นๆ ความกว้างของเนินจากทิศเหนือไปทิศใต้ 45.50 เมตร และยาวจากทิศตะวันออกไปตะวันตก 53 เมตร สูง 9 เมตร พื้นที่โดยรอบเนินเป็นที่ลุ่มมีน้ำขังตลอดปี ทางทิศตะวันออกมีสระกว้างพอประมาณ ทางทิศตะวันตกมีซากกองอิฐ ซึ่งเข้าใจว่าเป็นซากเจดีย์รุ่นเดียวกัน อาจจะมีเจดีย์ตั้งอยู่ประจำทิศทั้ง 4 ยังเห็นร่องรอยเหลืออยู่บ้าง เพราะพื้นที่บริเวณนั้นถูกเคลื่อนทำไร่จนราบ

1.1.2 เจดีย์หมายเลข 2 ลักษณะองค์เจดีย์ตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสยาวด้านละ 28.35 เมตร สูงประมาณ 1 เมตร ฐานชั้นล่างแต่ละด้านก่ออิฐย่อมุมทั้ง 4 ด้าน มีเจดีย์ทึบรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสตั้งอยู่ทั้ง 4 มุม เจดีย์ทิศกว้างยาวด้านละ 4.20 เมตร เจดีย์องค์กลางตั้งอยู่บนฐานมีเนื้อที่เป็นชานกว้าง 4 เมตร สำหรับประทักษิณโดยรอบทั้ง 4 ด้าน องค์เจดีย์แต่ละด้านก่อด้วย

¹ กรมศิลปากร, โบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี (กรุงเทพมหานคร : หจก.สารรังสรรค์, 2542). หน้า 17.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

อิฐผสมแลง ด้านหนึ่งแบ่งออกเป็น 3 มุข คือ มุขกลางกว้าง 5.5 เมตร มุขริมกว้างมุขละ 5.65 เมตร โดยก่อเป็นบัว เหนือฐานบัวก่อเป็นช่องซุ้ม คือ มุขกลาง 3 ซุ้ม มุขริมข้างละ 6 ซุ้ม³

1.1.3 เจดีย์หมายเลข 3 ลักษณะ เป็นฐานเจดีย์รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างด้านละ 16.60 เมตร แต่ละด้านมีมุขยื่น 3 มุข กว้างมุขละ 3.60 เมตร บนฐานแต่ละด้านประดับด้วยพระพุทธรูปและเทวรูป ประทับนั่งอยู่ในซุ้ม แต่เห็นได้ชัดเจนเพียง 2 ด้าน คือ ด้านเหนือและด้านใต้เท่านั้นฐานทางด้านเหนือขุดพบของอิฐก่อเป็นฐานสี่เหลี่ยม ตั้งห่างจากฐานเจดีย์ประมาณ 2 เมตร เข้าใจว่าเป็นแท่นสำหรับตั้งเครื่องสักการะองค์เจดีย์⁴

1.1.4 เจดีย์หมายเลข 9 (ตั้งอยู่เชิงเขา) เป็นเจดีย์ฐานรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ยาวกว้างด้านละ 10 เมตร ฐานชั้นล่างสูง 1.30 เมตร ฐานตอนบนก่ออิฐย่อมุมเป็นมุข และมีช่องซุ้มประดับเป็นช่อง ๆ เห็นได้ชัดเจนทางด้านทิศใต้ ส่วนด้านอื่นเสื่อมสภาพไปหมดแล้ว นอกจากนี้ ยังมีเจดีย์กลมตั้งอยู่บนมุขทั้งสี่ทิศ ขนาดของเจดีย์ทิศเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 50 เซนติเมตร⁵

1.1.5 เจดีย์หมายเลข 10 เป็นเจดีย์ทรงกลม เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 16 เมตร สูงประมาณ 2 เมตร การก่ออิฐก่อขึ้นไปตรง ๆ ไม่ย่อเป็นชั้น⁶

1.1.6 โบราณสถานหมายเลข 11 ตั้งอยู่เชิงเขาทำเทียม ห่างจากโบราณสถานหมายเลข 10 มาทางทิศใต้ประมาณ 500 เมตร เหลือเฉพาะส่วนฐานทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส ได้รับการขุดแต่งและบูรณะแล้ว ปัจจุบันอยู่ในสภาพทรุดโทรม อิฐเริ่มผุเปื่อย และทรุดพัง มีวัชพืชปกคลุมทั่วไป⁷

1.1.7 เจดีย์หมายเลข 13 ลักษณะ เป็นเจดีย์แปดเหลี่ยมสูงประมาณ 3.50 เมตร ฐานชั้นล่างแต่ละเหลี่ยมยาว 5 เมตร สูง 1 เมตร แต่ละด้านแบ่งเป็นช่องซุ้มด้านละ 2 ช่อง ไม่มีลวดลายเครื่องประดับอยู่ในซุ้ม ส่วนฐานชั้นบนทำเป็นฐานย่อมุมล้อมฐานชั้นล่าง ตอนบนยังมีปูนโบกติดอยู่ แต่ต่อมาได้ร่วงหลุดเนื่องจากเสื่อมสภาพ เจดีย์องค์นี้นับเป็นเจดีย์สมัยทวารวดีที่มีรูปทรงงดงามมากองค์หนึ่ง⁸

³ รายงานการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานเมืองเก่าอุทอง อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. (กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากรจัดพิมพ์, 2509). หน้า 19.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 12.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 15.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 16.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

1.1.8 เจดีย์และวิหารสมัยอยุธยาบนยอดเขาพระตั้งอยู่บนยอดเขาทำเทียมห่างจากซากเจดีย์สมัยทวารวดีประมาณ 200 เมตรประมาณรั้งที่ 14 องศา 22 ลิปดา 25 ฟลิปดาเหนือ แวงที่ 99 องศา 52 ลิปดา 49 ฟลิปดา ตะวันออก หรือพิกัด UTM 47 594314 E / 1588778 N

1.1.9 เจดีย์บนยอดเขาพระ ตั้งอยู่ประมาณรั้งที่ 14 องศา 22 ลิปดา 56 ฟลิปดาเหนือ แวงที่ 99 องศา 52 ลิปดา 31 ฟลิปดา ตะวันออก หรือพิกัด UTM 47 594367 E / 1590053 N เป็นซากเจดีย์อิฐรูปแบบศิลปะสมัยอยุธยา ยังไม่ได้รับการขุดแต่งและบูรณะ ด้านทิศตะวันออกของโบราณสถานในระยะประชิด ทางวัดเขาพระศรีสรรเพชญ์ได้สร้างมณฑปประดิษฐานรอยพระพุทธรูป และปรับภูมิทัศน์โดยรอบ

1.1.10 โบราณวัตถุต่าง ๆ ทั้งพระพุทธรูป พระพิมพ์ เทวรูป เครื่องประดับและเครื่องใช้ต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นโบราณวัตถุสมัยทวารวดี มีบางส่วนเป็นโบราณวัตถุสมัยอยุธยา

2. ประวัติความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของเมืองโบราณอู่ทอง

2.1 ยุคก่อนประวัติศาสตร์

จากการศึกษาค้นคว้าด้านโบราณคดีของจังหวัดสุพรรณบุรีได้พบหลักฐานที่แสดงว่ามีมนุษย์อาศัยอยู่ตั้งแต่ยุคหินใหม่ (Neolithic Period) ⁹ ซึ่งมีอายุกว่า 3,000 ปีมาแล้ว โดยมนุษย์ในยุคนี้ได้มีการทำไร่ ไถนา เลี้ยงสัตว์ ถอดผ้า ทำเครื่องปั้นดินเผา และมักจะตั้งบ้านเรือนไว้บริเวณริมน้ำท่วมไม่ถึง และพบหลักฐานทางโบราณคดีมากมาย เช่น เครื่องมือหิน (Stone Tools) จำพวกขวานหิน เครื่องปั้นดินเผาภาชนะทรงกลมรี เครื่องใช้ที่ทำจากกระดูกสัตว์ และแฉดินเผาใช้ในการปั้นด้วย

2.2 ยุคโลหะและเหล็ก (Bronze Age & Iron Age)

ซึ่งมนุษย์ในยุคนี้ได้พัฒนาตนเองด้านสมอง เรียนรู้ พัฒนาเทคโนโลยี จากการนำแร่ธาตุจากภูเขา หรือพื้นดินมาหลอมเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ และอาวุธต่างๆ มีการใช้ม้าเป็นพาหนะใช้เกวียนในการค้าขายและแลกเปลี่ยนสินค้า ใช้เงินตรา รู้จักประดิษฐ์เครื่องประดับที่ทำด้วยทองคำ ที่ซับซ้อน จนเกิดการพัฒนาคือความเป็นเมืองในที่สุด¹⁰ โดยมีหลักฐานที่ค้นพบ ได้แก่ กำไลและต่างหูสำริด ซึ่งพบได้มากที่อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

2.3 สมัยกึ่งประวัติศาสตร์ (Prehistory)

เมื่อเข้าสู่ยุคกึ่งประวัติศาสตร์นั้น เป็นที่รู้ว่าเป็นช่วงพัฒนาการของชุมชนอย่างต่อเนื่องต่อเนื่องทรัพยากรด้านต่างๆ ประกอบกับความมั่นคงด้านทรัพยากรด้านต่างๆ รวมถึงการรวม

⁹ กรมศิลปากร, โบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี (กรุงเทพมหานคร : หจก.สารรังสรรค์, 2542), หน้า 31.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 40.

ปีกแผ่นเพื่อก่อสร้างบ้านเมือง ทำให้พ่อค้าและนักเผยแพร่ศาสนาจากต่างแดนเดินทางเข้ามาดินแดนแห่งนี้มากมาย จากหลักฐานจำพวกจารึกต่างๆ โดยในพุทธศตวรรษที่ 3 (พ.ศ. 270 - พ.ศ.311) พระเจ้าอโศกมหาราช ได้ทำการส่งพระโสณะเถระและพระอุตตรเถระเดินทางไปยังดินแดนสุวรรณภูมิ(จีนหลิน) ซึ่งกล่าวไว้ในคัมภีร์ “สมันตปาสาทิกา”¹¹

และยังเป็นที่ยกเถียงกันของนักประวัติศาสตร์จำนวนมากที่ตั้งข้อสงสัยว่า สุวรรณภูมิ นั้นตั้งอยู่ที่ใด โดยมีกรมพระยาดำรงเดชาเนภาพาได้เสนอว่า สุวรรณภูมิตั้งอยู่แถวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดนครปฐม และศาสตราจารย์ ช็อง บัวเซอร์ลีเยร์(Prof.Jean Boisselier) กับยอร์ช เซเดส์(George Coedes) ได้สันนิษฐานจากหลักฐานจดหมายเหตุของปโตเลมี (Ptolemy) คาดว่าเมืองสุวรรณภูมินั้นคือเมืองอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในช่วงกึ่งประวัติศาสตร์นี้ ได้กล่าวถึงดินแดน “สุวรรณภูมิ” (Suvannabhumi)หรือ “จีนหลิน” (Chin Lin) เกิดขึ้นในความเชื่อทางฮินดู และพุทธศาสนาจากอินเดีย และใช้ภาษาสันสกฤตที่มีพ่อค้า หรือนักบวชผู้ชำนาญด้านอักษรศาสตร์ มาแสวงโชคในดินแดนทองแห่งนี้¹²

ศาสตราจารย์ ช็อง บัวเซอร์ลีเยร์ (Prof.Jean Boisselier) ได้ตั้งทฤษฎีว่า อาณาจักรฟูนัน หรือ “ฟัน-ชี-มัน” (Fan-Che-Man) ตั้งเดิมอาจจะตั้งอยู่ในแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา¹³ ได้ค้นพบร่องรอยอิทธิพลอินเดียเป็นครั้งแรก เรียกว่า ศิลปะอมราวดี เช่นเดียวกับที่เมืองอู่ทอง ได้ค้นพบ โบราณวัตถุรูปกิริสวมศิราภรณ์แบบอินเดีย ที่ถูกทำขึ้นในเมืองอู่ทอง แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลทางศิลปะอินเดียแบบหลังคุปตะ¹⁴

2.4 สมัยประวัติศาสตร์ (History)

2.4.1 อาณาจักรทวารวดี (Dvaravati)

“ทวารวดี” เป็นภาษาสันสกฤต แปลว่า ประกอบไปด้วยประตู (ธิดา สาระยา 2538 :40)¹⁵ ที่มาของศรีทวารวดีนั้น มาจากจารึกที่ปรากฏบนเหรียญเงินที่ค้นพบในอำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์ ได้ทำการแปลจารึก ศรีทวารวดี ศวรรษปุณยะ

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

¹² กรมศิลปากร, โบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี (กรุงเทพมหานคร : หจก.สารรังสรรค์, 2542). หน้า 46.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 49.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 56.

แปลว่า นายปุลนย์ผู้เป็นใหญ่แห่งทวารวดีในฐานะกษัตริย์ โยมีกษัตริย์ทรงพระนามว่า ปุลนยะ หรือ ปุลนย์ (ชะเอม แก้วคล้าย 2534 :59)¹⁶

รศ.ดร. ธิดา สาระยา ได้ให้ความเห็นว่า ตามหลักฐานทางโบราณคดี ฟูนัน และอู่ทองน่าจะเป็นรัฐที่ร่วมสมัยกัน ในพุทธศตวรรษที่ 7 -8 หรือคริสต์ศตวรรษที่ 2-3 ในเอกสารจีน ได้กล่าวถึงฟูนัน และเมืองจินหลินหรือเมืองอู่ทอง¹⁷

จารึกของภิกษุชาวจีน ทั้ง 2 เหตุการณ์คือจารึกของภิกษุ เหียนจ้ง (Hiuan Tsung) และภิกษุฉีจิง (I-Ching) ได้กล่าวถึงทวารวดี โดยการเดินทางจากจีนไปอินเดียเพื่อเผยแพร่พุทธศาสนา โดยเดินทางผ่าน โกลโโปตี้ หรือ เชโฮโปตี (She-ho-po-ti) นั้นหมายถึงอาณาจักรทวารวดี (Dvaravati) เช่นกัน

เชื่อกันว่าทวารวดีเป็นรัฐมอญ ที่รับเอาวัฒนธรรมอินเดียเข้ามาไว้กับตัว และความเจริญทางวัฒนธรรมสมัยทวารวดีก็ได้แผ่ขยายมาถึงไทยในปัจจุบัน อาณาจักรทวารวดีตอนกลางในประเทศไทยมีอาณาจักรตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12-16 หรือ พ.ศ. 1100-1600 ซึ่งนักประวัติศาสตร์ได้สันนิษฐานว่าอาจเคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรนี้มาก่อน เมืองอู่ทองในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี หรือเมืองนครปฐม¹⁸

สำหรับด้านสังคมและความเป็นอยู่สมัยทวารวดี จากซากโบราณสถานต่างๆ ทำให้เราทราบว่าในสมัยทวารวดีนั้น เมืองที่มีกำแพงดิน และคูเมืองล้อมรอบ ภายในมีสระน้ำ 1-2 แห่ง มีระบบชลประทานการจัดการน้ำอย่างดี ซึ่งแสดงถึงความเป็นรัฐชลประทานภายในแผ่นดิน เพื่อการวางแผนในการใช้น้ำเพื่ออุปโภคและบริโภคแก่ชุมชนและการคมนาคมค้าขายกับจีนและชาวต่างชาติอื่นๆ¹⁹

2.5 หลักฐานทางโบราณคดีสมัยทวารวดีที่สำคัญที่ค้นพบ

จารึกบนเหรียญเงินสมัยทวารวดีขนาดเล็กจำนวนมากและจารึกบนแผ่นทองแดง เป็นอักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต พระพิมพ์ดินเผาพิมพ์อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต และภาชนะดินเผาตุ๊กตารูปคนและชาวต่างชาติ กุณฑีหรือภาชนะมีพวย (Kendi) กุฑูช่วงประตูปอกไม้ สลักภาพนูนต่ำ เอกามุขลึงค์ทำด้วยหินปูนและรอยพระพุทธรูปทวารวดีสลักสมัยทวารวดีตอนปลาย เป็นต้น

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 56.

¹⁷ นพวรรณ สิริเวชกุล, การแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แม็ค, 2546). หน้า 46.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 49.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 52-53.

หลังจากนั้นอาณาจักรทวารวดีได้หมดบทบาทลงเมื่อพุทธศตวรรษที่ 16 หรือ ประมาณ พ.ศ. 1500-1600

2.6 สุพรรณบุรีในช่วงพุทธศตวรรษที่ 17-18

หลังจากที่อาณาจักรทวารวดีได้ล่มสลายไปในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 16 แล้ว มีเขมรที่มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองพระนครหลวง (อังกอร์ธม) ก็ได้ขยายอำนาจการปกครองแพร่ผ่านมาทางตะวันตก (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย) เข้ามายังที่ราบลุ่มแม่น้ำป่าสักและแม่น้ำเจ้าพระยา และการพบจารึกปราสาทพระขรรค์ที่เมืองพระนครหลวงหรือ Angkor Thom โดยนายแกลซ เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2482 ทำให้การมองเมืองสุพรรณบุรีในระยะนี้ชัดเจนมากขึ้น²⁰

ในจังหวัดสุพรรณบุรีได้ปรากฏแหล่งโบราณคดีเขมรศิลปะแบบบายนที่สำคัญ คือ เนินทางพระ ตำบลบ้านสระ อำเภอสามชูก์ เนินโบราณแห่งนี้ ตั้งอยู่กลางที่ราบลุ่มระหว่างแม่น้ำท่าคอยทางทิศตะวันตกกับแม่น้ำสุพรรณบุรีทางทิศตะวันออกก่อนที่หน่วยศิลปากรที่ 2 กรมศิลปากร จะดำเนินการขุดแต่งในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2522 นั้นโบราณสถานแห่งนี้ได้ถูกขุดทำลายจนกระทั่งเหลือเพียงเนินดินรูปสี่เหลี่ยม ขนาดกว้างยาว 50 เมตร สูงประมาณ 2 เมตร การขุดครั้งนั้นพบโบราณวัตถุที่สามารถกำหนดอายุทางประวัติศาสตร์ศิลปะตามคติความเชื่อทางศาสนาและอิทธิพลของเขมรต่อดินแดนแถบนี้ได้²¹

2.6.1 ประติมากรรมสำคัญที่ค้นพบ

รูปพระโพธิสัตว์โลเกศวร สลักจากหินทราย ประทับยืนในท่าตรีภังค์ มีสี่กร ศิลปะเขมรแบบบายน เศียรทวารบาล ทำด้วยศิลาสีเทา พระพุทธรูปนาคปรก นั่งขัดสมาธิราบแบบปางชยานะ (สมาธิ) เหนือขนดนาคนสามชั้นมีเศียรนาคเจ็ดเศียรแผ่พังพานเบื้องหลัง พระพุทธรูปประทับนั่งขัดสมาธิราบ ทำด้วยปูนปั้น เศียรบุคลลทรงเทริด เป็นต้น

2.7 สุพรรณบุรีในยุคสุโขทัย

ปรากฏหลักฐานกล่าวถึงเมืองสุวรรณภูมิ ในจารึกหลักที่ 1 ศิลลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช(ด้านที่ 4 บรรทัดที่ 20-21) ได้จารึกข้อความว่า

“...พ่อขุนรามคำแหงนั้นหาเป็นท้าวพระยาหาป็นครูอาจารย์... หากคนจักเสมอมิได้ อาจปราบฝูงข้าเล็ก มีเมืองกว้างข้างหลายปราบเบื้องตะวันออกจรดสรวง เบ็(อ)ง ห้วนอนรอดคนที่ พระบาง แพรกสุพรรณภูมิ ราชบุรี เพชรบุรี ศรีธรรมราชฝั่งทะเลสมุทรเป็นที่แล้ว...”

²⁰ กรมศิลปากร, โบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี (กรุงเทพมหานคร : หจก.สารรังสรรค์, 2542). หน้า 87.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 88.

และพบในจารึกหลักที่ 48 ศิลาจารึกลานทอง วัดสองคอบ พบในเจดีย์วัดร้าง อำเภอเมืองชัยนาท เป็นจารึกสมัยอยุธยาตอนต้น จารึกทั้งสองได้ปรากฏชื่อสุวรรณภูมิแสดงให้เห็นว่าเมืองนี้ยังคงอยู่ต่อเนื่องตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยอยุธยาโดยไม่มีกรทิ้งร้างแต่อย่างใด²²

2.8 สุพรรณบุรีในสมัยอยุธยาในสถานภาพต่าง ๆ

ในสมัยกรุงศรีอยุธยามีการปกครองในลักษณะเช่นเดียวกัน โดยมีเมืองลูกหลวงเป็นหน้าด่านอยู่ทั้งสี่ด้านคือเมืองลพบุรีอยู่ทางด้านเหนือ เมืองนครนายกอยู่ด้านตะวันออกเมืองพระประแดงอยู่ด้านใต้ และเมืองราชหัตถเลขา 2516 : 119) ส่วนของเมืองลูกหลวง น่าจะเป็นลักษณะของเมืองที่มีขนาดใหญ่มีหน้าที่เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ การคมนาคม และมีอำนาจในการปกครองตนเองและที่สำคัญก็คือ มีคูเมือง กำแพงเมือง บ้อมปราการ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางป้องกันข้าศึกศัตรู เมืองนี้จึงเป็นเมืองที่มหากษัตริย์ โปรดให้พระราชโอรส พระราชนัดดา หรือเชื้อพระวงศ์ที่ไว้วางพระทัยไปปกครอง (ศรีศักร วัลลิโภดม 2524 : 68 - 69)²³

2.8.1 สุวรรณภูมิในฐานะของหัวเมืองชั้นใน

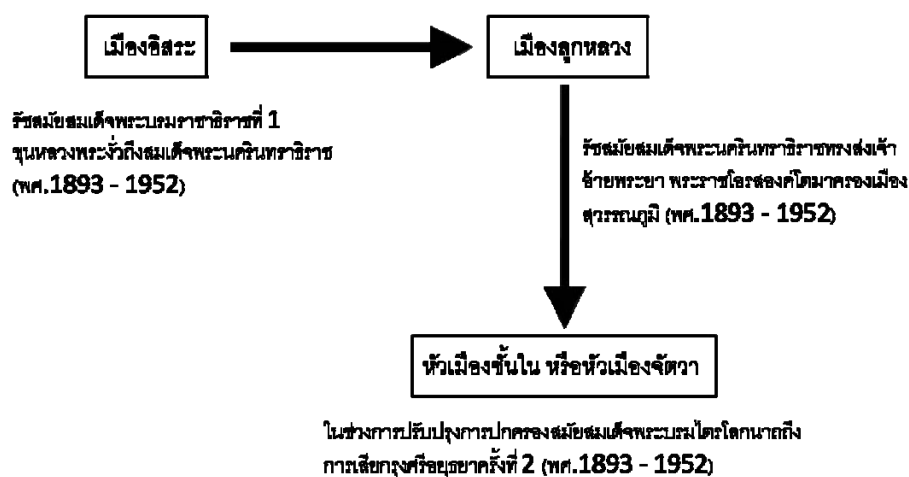
หรือหัวเมืองชั้นจัตวาของอยุธยา หลังจากทีพระเจ้าอ้ายพระยาสิ้นพระชนม์ใน พศ. 1967 แล้วไม่ปรากฏว่ามีการส่งมาเป็นผู้ปกครองอีก แต่อยู่ภายใต้การปกครองของราชธานีโดยตรง ต่อมาเมื่อมีการปรับปรุงการปกครองในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทำให้เมืองต่างๆที่เคยเป็นเมืองใหญ่เป็นที่ตั้งของราชสำนักมาก่อน เช่น สุวรรณภูมิ ลพบุรี และเมืองลูกหลวง หลานหลวง จนถูกลดฐานะความสำคัญลง เนื่องจากราชธานีจะขยายอำนาจเข้าไปครอบคลุม และในที่สุดก็ขึ้นตรงต่อราชสำนักโดยตรง

ต่อมาสุวรรณภูมิลดฐานะเป็นหัวเมืองชั้นในหรือหัวเมืองชั้นจัตวา ในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ หลังจากนั้นฐานะของเมืองสุพรรณบุรีก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลง แต่ก็ปกครองในฐานะเมืองหน้าด่านในสมัยอยุธยาตอนกลางและตอนปลาย อันเป็นผลจากการทำศึกสงครามกันระหว่างกรุงศรีอยุธยากับพม่า จนถึงสิ้นสุดสมัยอยุธยาใน พศ. 2310 (รัตนานูน้อย 2528 : 72)

โดยสรุปสถานภาพและพัฒนาการของเมืองสุพรรณบุรีในช่วงอาณาจักรอยุธยาขึ้นตามแผนภูมิดังนี้

²² กรมศิลปากร, โบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี (กรุงเทพมหานคร : หจก.สารรังสรรค์, 2542), หน้า 93.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 102.

ภาพที่ 1-1 แผนภูมิแสดงการพัฒนาของเมืองสุพรรณบุรี

ที่มา : หนังสือโบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี

เมืองสุพรรณบุรีในช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นเมืองหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากสงครามไทยพม่าทำให้เมืองสุพรรณบุรีซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านถูกทำลายไปเช่นเดียวกับกรุงศรีอยุธยา และไม่สามารถจะฟื้นคืนอยู่ในสภาพดั้งเดิม จนกลายเป็นเมืองร้างไป มีการกล่าวถึงในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาว่า “ผู้คนที่อาศัยอยู่ตามหัวฝ่ายตะวันตกของกรุงศรีอยุธยาพากันทิ้งเมืองหนีเข้าศึกไปยังที่ปลอดภัยกว่า”²⁴

จนกระทั่งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการตั้งชุมชนอยู่ใกล้แม่น้ำสุพรรณบุรี และใกล้วัดสำคัญต่างๆ อยู่มากขึ้น จึงได้มีการบันทึกเรื่องราวของเมืองสุพรรณบุรีในช่วงที่สุนทรภู่เดินทางมาสุพรรณบุรีเพื่อเล่นแร่แปรธาตุใน พ.ศ.2379

ต่อมาเมืองสุพรรณบุรีได้รับการยกให้เป็นจังหวัดในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการจัดการปกครองเป็นมณฑลเทศาภิบาลเมืองสุพรรณบุรีก็รวมอยู่ในมณฑลนครชัยศรีต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ได้ยกฐานะเป็นจังหวัดสุพรรณบุรีตั้งแต่นั้นมา²⁵

2.9 ประวัติศาสตร์วัดเขาทำเทียม

วัดเขาทำเทียม เป็นวัดเก่าแก่มากแต่โบราณ สันนิษฐานว่าจะเป็นวัดแห่งแรกในประเทศไทย มีการกล่าวถึงในประวัติศาสตร์ พระเจ้าอโศกมหาราช ได้ส่งสมณทูตพระอรหันต์ ออกเผยแผ่

²⁴ กรมศิลปากร, โบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี (กรุงเทพมหานคร : หจก.สารรังสรรค์, 2542). หน้า 105.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 105.

พระพุทธรูปที่ยังเมืองสุวรรณภูมิ และได้จารึกภาษาสันสกฤตโบราณไว้ว่า ปุขยคิริ หรือ ปุขยคีรี แปลว่า ภูเขา ดอกไม้ เนื่องจากบนภูเขามีดอกไม้ที่สวยงามประกอบด้วย ดอกสุพรรณิกา (สมอฝ้าย) ดอกจิวป่าสามสี²⁶

ชื่อเขาธรรมเขียร แปลว่า ที่อยู่ของนักปราชญ์ผู้ฉลาดในธรรม และเขาคำเทียม ปรากฏในหนังสือรายงานตรวจราชการ ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งเสนาบดี กระทรวงมหาดไทย วันที่ 25 กุมภาพันธ์ ร.ศ.122 (พ.ศ.2446) เขาถ้าเทียม สวรรค์ หมายถึง เฝิงผาน้ำถ้าของวัดอยู่บนที่สูง ชื่อว่าวัดเขาทำเทียมนั้น น่าจะหมายถึง วัดที่สร้างขึ้นคู่กับวัดเขาพระ คำว่า เทียม หมายถึง คู่กัน จึงมักมีคนพูดว่า วัดเมียหลวง เมียน้อย ได้ขออนุญาตสร้างวัดพร้อมกันกับวัดเขาพระ เมื่อปีพุทธศักราช 2460 และได้รับพระราชทาน วิสุงคามสีมาวิสุงคามสีมา (เขตที่พระราชแก่สงฆ์) เมื่อปีพุทธศักราช 2471 โบราณสถานที่อยู่ในบริเวณวัด ประกอบด้วยพระอุโบสถเก่า สร้างในสมัยต้นๆกรุงศรีอยุธยาและเจดีย์สมัยอยุธยา

2.9 ผลการประเมินการนำแก่นักศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี

โดยนำเสนอผลงานแก่นาย อรุณศักดิ์ กิ่งมณี ตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มโบราณคดี เบอร์โทรศัพท : 0819075266. ประจำหน่วยศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี ที่อยู่ 17/1 หมู่ 4 ถนนมาลัยแมน ตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีแบบฟอร์มในการประเมินดังนี้

²⁶ วัดเขาทำเทียม, ประวัติวัดเขาทำเทียม [ออนไลน์], 12 กรกฎาคม 2554. แหล่งที่มา

แบบประเมิน โครงการ แผนพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณคู่มือให้เป็นแหล่งอนุรักษ์และการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๖๕

ชื่อ นาย อรุณศักดิ์ วัฒนศิริ ตำแหน่ง นักวิชาการท้องถิ่น สำนักงาน สำนักศิลปากรที่ ๒ จังหวัดสุพรรณบุรี

แผนพัฒนาภูมิทัศน์เมืองโบราณคู่มือให้เป็นแหล่งอนุรักษ์และการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ จังหวัดสุพรรณบุรี บริเวณเมืองโบราณคู่มือ

หัวข้อการประเมิน	ดีมาก (4)	ดี (3)	ปานกลาง (2)	ไม่พอใจ (1)
1. วิเคราะห์สภาพปัญหาเมืองโบราณคู่มือปัจจุบัน				
1.1. การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาได้ถูกต้อง ครบประเด็นในสภาพปัจจุบัน		✓		
1.2. วิเคราะห์กระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหา		✓		
2. แผนงานด้านการอนุรักษ์เมืองโบราณคู่มือ				
2.1. มีความรู้ความเข้าใจ ในการทำแผนอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณคู่มือ	✓			
2.2. ความครบถ้วนของประเด็นในการทำแผนอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณคู่มือ		✓		
2.3. ความเหมาะสมของแผนที่จะนำมาใช้ในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณคู่มือ		✓		
2.4. ความเป็นไปได้ของแผนที่ใช้ในการแก้ปัญหาและนำไปใช้ได้จริง			✓	
2.5. การเสนอผังการใช้พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์เมืองโบราณคู่มือเพื่อแก้ปัญหาการบุกรุกพื้นที่โบราณสถานและปัญหาภูมิทัศน์		✓		
2.6. แผนงานปรับปรุงภูมิทัศน์และการวางผัง				
2.6.1. แนวคิดในการออกแบบวางผังของกิจกรรมชุมชน (Living Monument)		✓		

หัวข้อการประเมิน	ดีมาก (4)	ดี (3)	ปานกลาง (2)	ไม่พอใจ (1)
2.7. การเสนอผังการใช้พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์เมืองโบราณคู่ท้องเพื่อแก้ปัญหาการบุกรุกพื้นที่โบราณสถานและปัญหาภูมิทัศน์		✓		
2.8. แผนงานปรับปรุงภูมิทัศน์และการวางผัง				
2.8.1. แนวคิดในการออกแบบวางผังตอบสนองกิจกรรมชุมชน (Living Monument)	✓			
2.8.2. การออกแบบวางผังเหมาะสมกับการอนุรักษ์และการใช้งานของนักท่องเที่ยวและชุมชน	✓			
2.8.3. ภาพรวมของงานวางผังและปรับปรุงภูมิทัศน์		✓		
3. แผนงานด้านการท่องเที่ยว				
3.1. โครงการจัดทำแผนที่และโปรแกรม ปฏิทินการท่องเที่ยวเมืองโบราณคู่มือ		✓		
3.2. โครงการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติคู่มือ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว		✓		
3.2.1. พัฒนาสาธารณูปโภคสาธารณูปการสำหรับแหล่งท่องเที่ยว		✓		
3.2.2. โครงการจัดทำสื่อเอกสารเผยแพร่		✓		
3.2.3. โครงการจัดเก็บค่าธรรมเนียมจากการท่องเที่ยวและบริการ		✓		
3.3. รูปแบบเส้นทางท่องเที่ยว 4 แบบและยานพาหนะที่นำมาใช้ มีความเหมาะสมกับระยะทางและเวลาของนักท่องเที่ยว	✓			

หัวข้อการประเมิน	ดีมาก (4)	ดี (3)	ปานกลาง (2)	ไม่พอใจ (1)
4. แผนการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณถนนภายในเพื่อส่งเสริมการเดินเท้าและสร้างเอกลักษณ์ของเมืองโบราณ อุทอง		✓		
4.1. โครงการก่อสร้างซึ่งประดิษฐ์ "ประตูเมืองโบราณอุทอง" เพื่อสร้างการรับรู้ของผู้ที่สัญจรไปมา		✓		
4.2. โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนภายในและถนนเชื่อมต่อไปยังโบราณสถานจุดอื่นๆด้วยการใช้พืชพรรณท้องถิ่นเป็นการนำสายตาเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ	✓			
2. แผนงานด้านอนุรักษ์เมืองโบราณอุทองกลุ่มโบราณสถานวัดเขาสรรพพรธรรมาราม				
หัวข้อการประเมิน	ดีมาก (4)	ดี (3)	ปานกลาง (2)	ไม่พอใจ (1)
1. โครงการอนุรักษ์และบูรณะ โบราณสถานเจดีย์สมัยอยุธยาบนยอดวัดเขาสรรพพรธรรมาราม		✓		
2. โครงการอนุรักษ์และบูรณะ โบราณสถานหมายเลข 9		✓		
3. แผนการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณเจดีย์สมัยอยุธยาบนยอดเขาวิเศษธรรมธรรมาราม	✓			
4. แผนการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณ โบราณสถานหมายเลข 9	✓			
5. แผนการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ที่จอดรถ ห้องน้ำ ร้านค้า	✓			

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ	นายมนัส เผ่าพงษ์ศิลป์
วันเดือนปีและสถานที่เกิด	18 เมษายน พ.ศ.2528 ที่จังหวัดเลย
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 425/18 ถนน เลย- ด่านซ้าย ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42000
หมายเลขโทรศัพท์	-
E-Mail Address	jojonjud@hotmail.com
วุฒิการศึกษา	ประถมศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2534-2538
สถานศึกษา	โรงเรียนเมืองเลย จังหวัดเลย
ระดับมัธยมศึกษา	โรงเรียนเลยพิทยาคม จังหวัดเลย มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2540 – 2546
ระดับปริญญาบัณฑิต	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีตามหลักสูตร สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต ภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ในปีการศึกษา 2551
ระดับปริญญาโท	ปีการศึกษาที่ 2553 – 2554 สถานศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
ประสบการณ์การทำงาน	บริษัท คอนทัวร์ จำกัด (Contour Co Ltd.) ตำแหน่ง สถาปนิก พ.ศ. 2551 – พ.ศ. 2553
ประวัติการฝึกงาน	บริษัท วาริน บี อินทิเรีย เมื่อปี พ.ศ. 2550 ฝ่ายกองช่าง อบจ. สกลนคร เมื่อปี พ.ศ. 2554